JOHN CARTER BROWN
LIBRARY

Purchased from the
Trust Fund of
Lathrop Colgate Harper
LITT. D.

IOANNIS MEVRSI

RERVM BELGICARVM

Libri Quatuor.

In Quibus

FERDINANDI ALBANI

Sexennium, belli Belgici principium.

ADDITVR

QVINTVS, *seorsim anteà excusus, in quo* INDVCIARVM *Historia; & eiusdem belli finis.*

LVGDVNI BATAVORVM,
Apud LVDOVICVM ELZEVIRIVM.
Anno CIↃ IↃ C XLV.

RPJCB

ILLVSTRISSIMIS

ORDINIBVS

HOLLANDIÆ

WESTFRISIÆQ.

FORTVNÆ

AC

LIBERTATIS

BELGII

FOEDERATI

ASSERTORIBVS

PROPVGNATORIBVSQ.

PRIMIS,

PIIS,

FELICIBVS,

INVICTIS,

HOC

HISTORIÆ

MEÆ

MONVMENTVM

QVALECVNQVE

I. MEVRSIVS

DEDICO

CONSECROQ.

EPISTOLA

Illustrissimi Domini,

Principia belli vestri Belgici, quæ literarum monumento consecraui, Vobis offero. Audeo dicere, victurum Opus; ob rerum illarum, quas complectitur, dignitatem. Nunquam Fama loqui desinet, quæ Europâ non contenta, etiam Asiam Africamq; peruagata est, & illic quoque nomen vestrum inclytum reddidit. Igitur vt istius belli nullo tempore memoria vnquam obliterabitur, ita erunt, qui legere illud, & principia ac causas scire, semper cupient. Vobis autem offerre visum, quia debebam. Vestra enim in hoc Opere inuicta virtus commemoratur; vestrum illud robur animi admirabile potissimam Historiæ partem implet. Atque hìc Posteritas leget, Vos pro libertate publicâ, quam Philippus, ille Regum potentissimus, oppressum ibat, contra priuilegia populi, contra fidem à se datam, maximo animo arma sumpsisse; nec præclara audendi signum, quod secuti statim Zelandi, primos tollere dubitasse. Scilicet ita olim

olim etiam aduerſus Romanos, cùm indigna cogere vellent, Cl. Ciuili duce, opponere Voſmet auſi eſtis: & quos orbis vniuerſus extimeſcebat, qui cõtemnere auderetis, ſoli Vos ſanè exſtitiſtis. Ex eo tempore tot iam ſeculis quaſi eneruata virtus parum ab inertiâ aberat; certè ſic exiſtimabãt Principes veſtri, qui quantumuis, per tot priuilegia adſtricti, precarium tantùm aliquo modo imperium habebant; nimiâ tamen mox potentiâ dubiam Vobis libertatem priſcam fecerant: Philippus verò etiam nullam facere voluit. Huc cùm eum liberæ poteſtatis cupido, proprius dominantium affectus, incitaret, maieſtate ſuâ tantâ indignum ratum, regnandi legem à ſubiecto populo accipere; pulcra occaſio viſa fuit, inuadere tempus per diſſidia religionis turbulentum. Sed conſilium hoc contra cecidit, quàm ſperârat: quippe veterem principatum, quem munire deſtinabat, magnam partem planè euertit. Itaque nunc prouinciæ cæteræ, quæ ſe iugo ſubduxerunt, Vobis libertatem debent; quam aſſerere, niſi veſtro exemplo fortes, nunquam ſanè auſæ eſſent. ac præterea ſemel auſæ non tueri ſe potuiſſent, niſi Vos protexiſſetis. Neque inficias vlla ibit, animam ſuam in veſtrâ verſari; & prouin-

ciam hanc, quam tenetis, Reip. fœderatæ cor esse. Quinimò illa vt libertatem, ita magnitudinem suam, ad quam hodie peruenisse eam constat, magnâ ex parte Vobis debet. Quod Europa eius fœdera passim amplectitur, æstimatq́, Asia amicitiam colit, Africa etiam auxilium petijt, quæ Inuidia negare possit, vestrum beneficium esse? In partem gloriæ cæteræ quidem prouinciæ veniunt, quæ, pro viribus quæq́ suis, strenuè etiam adiuuerunt; verùm tamen primas hìc Vobis deberi, illæ ipsæ non inuitæ profitentur. Macti magnitudine istâ, ac fortunâ,

Illustrissimi Domini,

quam supremum Numen Veneror vti Vobis sempiternam, Vos autem communi Patriæ, ac Reip. adeò vniuersæ, florentes atque incolumes seruet. Lugduni Batauorum. Kal. Iul. CIↃ IↃ C XIV.

ERRATA.

Antequam operis huius lectionem incipias, rogatum te volo, candide Lector, vti paucula hæc errata emendare ne pigeat.

Pag.2.lin.23. transposita verba sunt. Rescribe. Oudevvatram, & Bommenedam. in Zelandiâ Zirizeam. in Brab. *Pag.4. lin.1.* his. *scrib.* hîc. *p.18. l.22.* vicena c I ɔ. *scrib.* tricena c I ɔ. *p.31. l.11.* expersurus. *scrib.* experturus. *p.36.l.1.* mali. *scrib.* malè. *p.120. l.9.* possunt. *scrib.* possent. *p.244.l.4.* darte. *scrib.* parte. *Si quæ alia tibi occurrent, ea pro candore tuo ipse corriges.*

IOANNIS MEVRSI
RERVM
BELGICARVM
Liber Primus.

EVROPAE pars non contemnenda Belgium noſtrum eſt; quod varijs olim Principibus ſubditum, matrimonijs mox coniunctum, obtigit feliciſsimæ per tria ſecula domui Auſtriacæ, ſed quæ ad fortunæ culmen peruenisſe ſub Carolo V videri poteſt. Ille, ſiue ætate fractus, ſiue regnandi, aduerſante iam fortuna, etiam ſatur, cum exuere potentiam vellet, diuidere inſtituit: & Imperium, cuius ſucceſsio, ob dubia Septemuirorum ſtudia, minus certa videbatur, in fratrem ſuum Ferdinandum; Hiſpanias, cæteraque item regna, Belgiumque, ceu certiſsimam hereditatem, in Philippum filium tranſtulit. Sed conſilij eius poſtea pœnitentia ipſum inceſsit. Nam penitius cum attenderet, obnoxium magnitudini ſuæ Imperium videbat, & arcana quadam neceſsitate obſtrictum ſibi Germaniæ

ſtatum, ne aliunde Cæſarem legeret, quam è ſua domo, cuius ipſe tunc temporis caput, & poſt eum futurus filius. Hoc ergo modo Philippum principem Belgium accepit, & cum eo grauiſsimas turbas, per quas ſub legatis pluribus variè affectum. Cauſæ erant, & mutata maiorum religio, & ad opprimendam iſtã imminuta priuilegia. Quippe res illa animos populi, cætera placidos, neque temere moueri faciles, incitauit. itaque initio, reuerens principis, iniuriam ipſi repræſentat, & vim item deprecatur, ſupplicatque, vti ne vexari ſeſe tam indigne, neue opprimi præter ius aut fas permitteret. Verum vbi reiectis precibus, nihil omnino tyrannis remitteret, poſt ſpem exhauſtam profligatâ patientiâ iram accendit deſperatio; armaque ſumpta, extrema vitæ, ac publicæ libertatis tutela. Arduum ſane id bellum fuit, & cui par vix ſanè dixerim an priora ſecula viderint; nec fidem adeo habitura poſteritas erit; etiam cum in monumenta fide optima relatum leget. Ac profectò, ſi fateri verum volumus, quis aut arma animoſius intulit? aut conſtantius vnquam pertulit? aut aduerſa fortius excepit. Videte in Hannonia Montes; in Hollandia Harlemum, Alcmariam, Leidam, Oudewatram; in Zelandia Zirizeam, & Bommenedam; in Brabantia Traiectum ad Moſam, & Antuerpiam; in Flandria Sluſam, & illam, quæ exempla omnia ſuperat, Oſtẽdam. Omnes hæ pro libertate fortia quæuis ſunt perpeſſæ; & fecere etiam

multæ.

multæ. Sed hæc partium virtus fuit; nunc Remp. vniuersam inspiciamus. Romanum militem Veij x. Numantia XIV. Italia sola IↃ annos est remorata. Fœderatorum vero arma nullæ vrbes semestre vltra sustinuerunt; & VII prouinciarum libertas annis XXXIV vindicata. Roma Africæ, quod miserat bellum, animosè reposuit,& Carthaginem exstirpauit. Sic Hispaniæ Fœderati, Gadesque diripiunt. nec hoc contenti, arma sua vlterius nauigare iubent, Indiasque adeo ipsas petunt,Philippi ærarium; & Regem ante id tempus inuictum, Europæ vniuersæ terribilem, ad pacem offerendam impellunt. Sed rei initia proponamus.

CVm è Belgio discedetet Philippus, Margaretam Parmensem prouincijs imposuit, mulierē, rerum imperitam, sed quæ in administranda Rep. Antonij Perenotti Cardinalis Granuellani consilijs vteretur. Obtinuerat id a rege homo solerter ambitiosus, vt penes ipsum, sine inuidia, rerum omnium summa esset. sed dum immoderatè potentiam habet, turbata valde quiete publica, & exasperatis procerum ac populi animis, vt offensæ se subtraheret, in Sequanos abijt, moxque amota Parmensis cum Ferdinando Aluaresio Albano præfecturam mutauit. Sub discessum regis erat in limite miles Hispanus, quem remoueri Ordines petebant; & rex promiserat, sed de in-

ſtinctu Granuellani arbitratus, certum his ſine illo principatum non fore, diu reſtitit. tandem, cum inſtare magis magiſque ordines videret, inuitus acquieuit. atque hæc prima eius offenſa. Abſente rege, agitatum vt maiorum religio ſalua eſſet: eoque Inquiſitio requirebatur, & plures epiſcopi. Hoc conſilium Belgij pacem, & Philippi in prouincijs illis imperium, penè euertit. Magnam hîc operam dedit Franciſcus Sonnius, Theologus Louanienſis, qui Romam profectus Pontifici expoſuit, *quæ Belgij magnitudo eſſet, quæ populi frequentia, atque opes. in ſummâ libertate magnam eſſe religionis negligentiam, vnde hæreticorum potiſſimum incrementum; cui occurri à ſede Romanâ neceſſariò deberet.* Et orator non indiſertus in pietatis negotio facilè cauſam obtinuit. Itaque cum epiſcopi hactenus tantum quatuor eſſent, Cameracenſis, Atrebatenſis, Tornacenſis, & Vltraiectinus, augere numerum placuit, & quatuordecim alios adijcere, quorum electio ad regem, confirmatio ad Pontificem pertineret. His deſtinatæ vrbes maximæ. Machlinia, Antuerpia, Silua ducis, Gandauum, Brugæ, Ypera, Audomaropolis, Ruremunda, Dauentria, Harlemum, Middelburgum, Leouardia, Groninga, ac Namurcum. Quin etiam III archiepiſcopatus conſtituti; Vltraiectum, Cameracum, & Machlinia; cum iniuriâ manifeſtâ archiepiſcoporum Colonienſis ac Rhemenſis: nam ad illum Vltraiectũ, ad iſtum Cameracum pertinebat. Vltraiecto autem

ſubiectæ

ſubiectæ Dauentria, Harlemum, Middelburgum, Leouardia, & Groninga: Cameraco Atrebatum, Audomaropolis, Tornacum, & Namurcum: Machliniæ, Antuerpia, Silua ducis, Ruremunda, Gandauum, Brugæ, & Ypera. Atque hæc poſtrema, Granuellano aſsignata, prima dignitate eſſet. Hinc populi querelæ, & optimatum, collegiorum quoque, ac monaſteriorum. & pars priuilegia libertatemque concuti, pars ſacerdotia in alios transferri, indignabantur. inde ſequitur capitale crimen, nobilium ſupplicatio; & veri præludium, imaginarium bellum. Quamobrẽ cum, ingraueſcente tumultu, impar ſedando fœmina videretur, remouere à Republ. placuit. Ac quidem ſeriò deliberat Philippus, conſiliumque Madriti primùm, dein Segouiæ etiam habet, duplici conſultantium adfectu; *vtrum veniâ, an vindictâ vteretur*. Ruiſius Gomeſius Silua, Suareſius Figueroa Ferianus, & Bernardinus Freſneda, clementiam ſuadebant, ac *concedendam Belgis delicti pœnitentiam*. contra Ferdinandus Aluareſius Albanus, Spinoſa Cardinalis, & Inquiſitionis præſes, *coërceri rebellionem, & in auctores animaduerti* volebant. His Philippus rex accedit, & proximo vere bellum pronuntiat, exercitumque decernit, à ſe ducendum. Tenax illi offenſæ animus; & occaſio videbatur, *obnoxiâ iam prouinciarum libertate, munire principatum, per tot priuilegia hactenus precarium*. itaque offenſam non vltra clam habet, & pœnæ

initium à Montinio facit, ac Bergenſi, qui anno præterito oratum miſsi ad mitiganda de inquiſitione edicta, in hoc tempus dilati, in cuſtodiam abducuntur. vbi Bergenſis, iniuriæ impatiens, mœrore animi dubium, an veneno, deceſsit. Montinius poſtea extra Segouiam productus, ſecuri percutitur; vir magni animi; & affectus in Remp. Bona vtriuſque fiſco addicta, nec maiorum profuit religio, quam tuebantur. & Bergenſis, vt regem placaret, per literas vxori mandauerat, quicunque pueri in ſua ditione a ſectarijs luſtrati eſſent, hos vt denuo luſtrari iuberet. pro Montinio, quæ aduentabat, Philippi ſponſa, Anna Auſtriaca, deprecatura dicebatur. ſed illi ne gratiam hanc faceret inuitus, maturato ſupplicio, interceſsionem excluſit. Iam Philippus in Belgium iturus de via deliberat. *Oceanum ingredi exiguo nauigio, præter dignitatem; cum magna claſſe, longi apparatus videbatur. & periculum in Hollandia aut Zelandia timebatur, ob Auriacum illic præſidem, in turbatis prouincijs fidei ſi non ambiguum, tamen ſuſpectum. per mediterraneum mare, longa via erat, & magnæ impenſæ; &, vt per Italiam iter non difficile, ita per Germaniam, propter prnicipes Proteſtantes, per quorum terras tranſeundum, non ſatis tutum.* quapropter per Sabaudiã, Burgundiam, ac Lotharingiam ire placuit. hæc breuior via, & periculo vacua, etſi non moleſtia: cui minuendæ, quia, anno inclinante, per aſpera montium impeditus in Sabaudia tranſitus, a rege Galliarum petitus

titus commeatus, vt ad forum Iulium copias exponere, ac per Prouinciam, agrumque Lugdunenſem, vbi cœlum clementius, traducere in Burgundiam liceret. cumque is excuſaret, frequentes illic Proteſtantes eſſe, nec tutum ideo militum tranſitum; tandem decretum eſt, per Sabaudiam iter facere. ſed quia in ea commeatus inopia, ad ducem amicum, Philibertum Emanuelem, Ioannem Cunigam amandat, & Franciſcũ Ibarram, vt venturo exercitui iſte tranſitum, hic annonam procuraret. eadem de cauſa ad Lotharingiæ ducem Antonius Mendoſa mittitur. ac rata ſane legatio fuit. His peractis, cum in procinctu rex ſtaret, alij, poteſtatis auidi, ſuadere *ne iret. caſtigandos eſſe Belgas, ipſum natura nimis benignum: inſuper, ſpectare pœnas, principi indecorum.* igitur mutare ſententiam Philippus, & legatum deſtinare, cum exercitu, ac plena poteſtate. inter hæc diſpicit, cui negotium id committat. & hi Carolum filium ſuadent, cuius reuerentiâ, ceu legitimi principis, facile Belgæ ad obſequium redirent. alij Medinacœlium proponunt; alij Albanum, militiæ clarum: cuius virtutem, coërcendis perduellibus neceſſariam, magis extollere, qui remotum ab aula æmulum cupiebant. & obtinuit horum ſententia, indignante vehementer Carolo, qui benignè in Belgiũ affectus, tranquillari illud, quam caſtigari malebat. Mox euocatæ Neapoli, Sicilia, Sardiniaque, legiones veteranæ, & duplicatæ leues armaturæ, additæque ex Hiſpanis tur-

cIↃ.IↃ. LXVII. nis turmæ duæ, Lopesij Sapatæ, & Sanchij Auilæ. equitum sclopetariorum item II, Petri Montani, & Consalui Monteri. in Sueuia, & comitatu Tirolensi, Albericus Lodronius peditum Germanicorum habito delectu, signa XII, è militibus CCC singula, con-

cIↃ.IↃ. LXVII. scribit. Hoc apparatu, mense Maio, anno cIↃ. IↃ. LXVII. cum filio vtroque, Friderico, ac Ferdinando, Barcinone soluit Albanus, & febri pariter atque arthritide correptus, curandæ valetudini, Nicæę cum IV triremibus subsistit, cæteram classem Genuam præmittit. inde subsequitur, viribus refectis; & septimo die, quam discesserat ex Hispaniâ, Genuam appellit. ibi vexilla tironum selecta IV veteranis miscuit, in Belgium ituris; & Alexandriam profectus, Gabrielem Cueuam Alburquercium, Mediolanẽsis ducatus præsidem, obuium habuit. mox ad Pontificem ablegat Mendozam, renouando consilio, quod se auctore cum reginâ ante biennium Baionæ habitum. deinde, militem lustraturus, Ambrosij fanum contendit. id prouinciæ subalpinæ est oppidum, prope montem Cenisium, quo Ibarra aduectâ annonâ exercitum omnem conuenire iusserat. Erant in eo sub signis XLIX peditum Hispanorum paullò minus nouena cIↃ. quorum primi ductores, Alphonsus Vlloa, Iulianus Romerus, Sanchius Lodonius, & Consaluus Braccamontius. & Vlloa quidem signa XIX. reliqui X quisque ducebant. his additi in fronte sclopetarij maiores XV, in-

gens

gens pugnæ momentum, vt vſu compertum. equites Hiſpani, Itali, Epirotæ, in XII turmis, CIↃ CC. Luſtrato exercitu, & à morbo recreatus, Aſtam venit, atque inde Poërinum. vbi habito cum Sabaudo colloquio, Ambroſij fanum, quo militem præmiſerat, cõtendit. moxque Ceniſio monte & Alpibus ſuperatis, Monflorium venit, in Burgundiæ limite. Exercitum omnem trifariam diuiſerat. primum agmen ipſe ducebat, medium filius Ferdinandus, vltimum autem marchio Cetonæ, Chiapinus Vitellius, vir belli egregius. In itinere magnæ moleſtiæ, per loca abrupta, & arduas conualles, quas Arua ſcindit, ſtreperum flumen, per confraga ſaxa in Iſaram illabens, vbi ponte iungitur. ad hæc alia quoq; difficultas obiecta; quippe ſterili loco, ſine quiete continuanda diu itinera, militem fatigabant, fame moriturum, ſi eodem hoſpitio plus die egiſſet. Dum ita per Allobroges iter facit, vehementer ſibi timere Heluetij, maximè vicini Geneuenſes, qui ad fœderatos, pari metu conſternatos, auxilium oraturos mittunt; item in Heduos ad Condæum, communi periculo vt arma capeſſeret, atque opem ferret. ſed hunc metum Albanus ipſe ſtatim exemit, cum, nuſquam moratus, in Belgium feſtinat. Dum in Burgundiâ eſt, adiunxere ſe copijs ſclopetarij C, cataphracti CCCC, à Philippo conſcribi iuſſi. ijs præerant, comitatus præſes Vergius, & nobilitatis principes, Cheuereaulxius, Mommartinus, & CIↃ. IↃ. LXVII.

CIↃ.IↃ. LXVII. Clarouallius. Monflorio digreſſus, duodecimo die Fontenaium attigit, Lotharingiæ oppidum, in limite poſitum. inde cum villam Theodonis veniſſet, in principatu Lutzemburgenſi, à Parmenſi miſſi Barlamontius, & Noircarmius, mandatorum à rege exemplar petunt. eo exhibito, cum tranquilla omnia in Belgio eſſe illi referrent, equitatum Germanicum, in limite præſtolantem, auctoramento ſoluit. Obuium illic Egmondanum habet, qui dicis ergo aduentum gratulatur. hunc vt eminus venientem vidit, ad præſentes conuerſus, clarâ voce; en hæreticum, inquit, magnum! audiebat elogium Egmondanus, animumque turbatum vix compoſuit, cum blandè exceptus ambiguum dictum benignè interpretatur. Lodronij legionem Antuerpiam præmittit, & Belgarum XVI ſigna vrbe excedere iubet. Bruxellas, ſalutandæ Parmenſi, Ibarram deſtinat. eumque ſubſecutus cum cætero milite XI Kal. Septembris illuc venit. ibi legionibus præſidia diſtribuit. Sardóam Auguiano, Neapolitanam Gandauo, Langobardicam Liræ, Ferdinandum filium cum quàm maximo equitatu Dieſtæ imponit; ſolam Siculam ſibi reſeruat, & per metatores hoſpitia aſſignat. tum Parmenſem magno comitatu in palatio ſalutat, ac mandata regis explicat; quibus illi & armorum ſumma, & religionis arbitrium, ius deniq; omne in magiſtratus vel caſtigandos,

dos, vel mutandos, præterea vitæ ac necis ſuprema poteſtas committebatur. ſola rerum ciuilium adminiſtratio Parmenſi relinquebatur. &, ne quid controuerti poſſet, in dubijs negotijs, vni ipſi interpretandi ius dabatur. poſt hæc à rege literas profert, quibus ſcribebat, iuſſa Albano etiam quædam ſecreta dediſſe, in tempore reuelanda. hæc quæ eſſent, cum interrogaret; renidens ille, oblitum ſe dicere: ſed mox, cùm occaſio foret, in memoriam reuocanda. ſatis contemptim reſponſum videbatur, ſed prudens fœmina offenſam diſsimulat, tempuſque operitur, quo, commeatu impetrato, prouinciâ decedat. calumniæ de eâ apud regem fuerant, *conniuentiâ ſuâ, & lenitate muliebri, fouiſſe turbas, ſeueriter compeſcendas.* has abſentiâ refellere ſtatuebat, &, tam diſpari ſucceſſore ſæpius deſideranda, in meliore Belgarum affectu ſolatium ponebat. Protinus iuſſa exequitur Albanus, & anni ſuperioris libello pro rege reſpondet; tum Caroli, & Philippi, de religione inquirendâ edicta reponit; deque ordinum conuentu ſpem conturbat. prouincijs, quæ rex mandaſſet, per literas denuntiat. ſimul ad obſequium hortatur, pacemq;, & veterem ſacrorum cultum. etiam diploma regium, auctoritatis firmamentum, typis vulgat. Arcanum mandatum erat, punire proceres fidei incertos. hoc, cum Parmenſi ingratum ſciret, clam habere Philippus iuſſerat.

cIↃ. IↃ. LXVII.

clo. Io. LXVII. & colloquio satis id compertum, cum asseueraret, *si clementer haberentur, constantes obsequij omnes fore. experiundo didicisse, Belgarum ingenia impelli non posse. si blandè agat, fide inter se certaturos; si vim intendat, pro libertate quiduis ausuros.* sed ille institutum nihilominus vrget, ac vrbano magistratui claues adimit. indignantibus cunctis minui ius suum, Gandauenses, quibus plus animi, per Egmondanum, prouinciæ præsidem, de iniuriâ conqueri ausi, responsum accipiunt; *continerent sese: ipsum, quod regi expediret, consulturum esse.* Ordinatis rebus, de inquisitione edicta restituit. hinc Ordinum loco XII viros rebus iudicandis instituit, qui sub ipso præside, imminutâ curiarum auctoritate, & Senatus Belgici supremi, contra prouinciarum priuilegia, de perduellibus, ac turbatæ religionis reis, cum plenâ potestate cognoscerent. huic Senatui destinati initio promiscuè prouinciales, & extranei; Arenbergius, Barlamontius, ac Noircarmius; Hadrianus Marius, Gelriæ cancellarius; Artesiæ præses, Ioannes Porta, Iacobus Hesselius, Ioannes Vergas, Ludouicus Delrio, Belinus Biesius, Ioannes Bosius, cognitor regius; & Iacobus Torræus, qui ab actis esset. Albani vicem præsidis partes Vergas sustineret, propudium hominis, &, vti fama erat, ob vim illatam virgini propinquæ, Hispaniâ exul. cuius sæuitiam ipsi quoque Hispani testati, dignum Belgij carcinomate cultrum dicebant. Primo trimestri comparere ipse

ipſe Albanus, ac pro libidine ſolus ius dicere; ſenatui cæterο tantum conſulendi poteſtas eſſe. eâque iniuriâ mox commeatum petere nonnulli; alij tyrannidem deteſtati, ſponte ſuâ emanere. itaque ex XIII vix III reperti, qui damnatorum ſententijs ſubſcriberent, Vergas, Delrio, ac Torræus: tam inſigni omnium odio, vt hi TVRBARVM, illi SANGVINIS SENATVM appellarent. cumque principio decretum eſſet, non alijs litem intentare, quam nobilibus fœderatis, abſentibus, ac profugis, concionatoribus quoque, conſiſtorianis, quos vocabant, iconomachis, & perduellibus; alia his capita adiecerunt, quibus obnoxij quicunque tenerentur, ij regis maieſtatem læſiſſe, bonisque omnibus excidiſſe iudicarentur: tam latâ quidem interpretatione, vt nemo non crimini propinquus videretur. Hic Senatus, iſtâ auctoritate munitus, decreta Hiſpanica exequi paullatim cœpit. Auriacus, Egmondanus, Hornanus, Hochſtratenus, Bergenſis, & Montignius, animum regis offenderant maximè; nec pœna amplius differenda. quamobrem negotium ſimulare Albanus, ac Bruxellas proceres euocare, de ſummâ rerum conſulturus. conuentum indicit ad v Eid. Septembris in domo Culemburgicâ, quam, occupato à Parmenſi palatio, ipſe inſederat. vbi conueniſſent, Senatum ignarum armis obſidet, & de arce Antuerpiæ imponendâ conſultans, cum diem exemiſſet, ſub veſperam demum conſilium dimittit. in- CIↃ. IↃ. LXVII.

CIↃ. IↃ. LXVII. ter exeundum, vt minore tumultu res gereretur, seorsim emissos, Egmondanum Sanchius Auila; Hornanum Hieronymus Salinas comprehendit. Egmondanus, animi egregius, cum gladium ponere iuberetur, quo tam fortiter aliquoties pro rege vsus, nequicquam ordinis sui ius obtestans, ægrè discinxit. Hornanus autem, circumstantes de eo percunctatus, cum nemo responderet, sublatis cœlum versus oculis, altè suspirans; *nimirum*, inquit, *æquum erat, vt cuius me consilijs permisi, eius quoque fortunam sequerer.* Id verò, prouidus futuri Auriacus, in supremo Willebroci colloquio, vates nimium verus, euenturum vtrique prædixerat. quippe ominatus erat, ipsum Egmondanum pontis vicem futurum, per quem Hispanus, libertatem pessum daturus, in Belgium transiret. sed vir diligens retinendæ dignitatis, & grauem sine eâ vitam habiturus, dum aliter saluam non fore existimat, fato quodam in exitium trahitur. Captiuis appositus miles Hispanus. Re patratâ, per Barlamontium, & Mansveldium Parmensi nuntiat, *hoc fuisse in regis literis intellectu obscurum, quod explicari tunc haud consultum. factum, vt, si turbaretur, deriuatâ in se inuidiâ, ab odio populi, quem ipsi regendum rex commiserat, & periculo immunem præstaret.* Animum fœminæ, cùm ingenio sexus sui, tum potentiâ imminutâ, satis irritabilem, pupugit eiusmodi excusatio, quâ illudens in dubium traheret tot rebus gestis perspectam fidem;

dem ; &, prouinciâ decedere iussæ , tanquam ad= huc gubernatrici insultaret. Nec his contenta Al= bani ira, vltra pergit. Moxque Ioannes Casembro- tius Backerselius , vt consiliorum , ita fortunæ pars herilis , carceri mancipatur. & Lodronius Anto- nio Straleno, consuli Antuerpiano , opibus ac gra- tiâ inter suos insigni , in viâ Machlinienſi manum inijcit ; bona in commentarium referri , ædesque obsignari mandat. præter hos capti plures alij , lo- co & sorte dispares. Carolus Mansfeldius, qui cum fœderatis principio fuerat, siue exemplis terri= tus, siue innuenti clanculum patri obsecutus, ex au- lâ se subtrahit, non tutum ratus, aut regis gratiam, aut præfecti seueriſſimi amicitiam experiri. Hoch- stratenum casus seruauit. nam in aulam cum pro- ficiscereturr , Albani iussu consilia collaturus , læ- so forte per viam crure , emanendi causam inue= nit. Ingens terror Belgas inuasit , vtque innocen= tiam tutam haberent , hi trans mare in Britanniam , illi in finitimam Galliam , ac Germaniam , isti ad vr- bes Anſiaticas passim diffugiunt. Captiuos proceres sub custodiâ III CIↃ militum Gandauum mittit, in arce asseruandos ; iusso prius Egmondano tesse- ram à præfecto reposcere , & Alphonso Vlloæ tra- dere, qui cum præsidio illic esset. nobilitas reliqua, pars Viluordiæ , pars Bruxellis in carcere habita.

CIↃ. IↃ. LXVII.

postea

CIↃ.IↃ. LXVII. postea Antuerpiam veniens Albanus, in suburbio Kiliano, meridiem versus, diruto muro, ac turre vetustâ, portâ Cronenburgicâ, arcem ordinat, arduo opere, & impensa quaterdecies centum CIↃ florenorum. è quibus CCCC CIↃ Antuerpiensibus imperata, ex centesima, vicesima, & decima recipienda. præponitur fabricæ Paciottus; simili in Taurinis opere artis clarus. operæ II CIↃ laborem continuantes breui tempore ad finem perducũt. propugnacula V circumposita, ac priori Albanus à se DVCIS, secundo FERDINANDI, tertio TOLETANI, quarto ALBAE nomen imponit. quintum in artificis memoriam, PACIOTTVM vocat. inde cum CCCC equitibus ipse ingressus, opus inspicit, ac præsidium Gabrieli Serbellono mandat; tormentaque bellica vrbi erepta illic collocat: magistratum denique lectos, & cætera præsidio necessaria, curare iubet. in vrbe cum legione Germanicâ Lodronium relinquit. eo facto Bruxellas repetit. Interim, commotâ denuò Galliâ, Carolus rex auxilia ab Albano poscebat, ex fœdere debita, quod Baionæ cum reginâ clam contraxerat. Legatur fano Quinctini præfectus, cum tribus alijs è primariâ nobilitate. nec irrita legatio fuit. quin Albanus, ceu rebus iam in Belgio pacatis, ipsum se ducem vltro offerre. sed suspectus Gallis tam obuius fauor, & *in regni penetralia talem venire, exploratio verius, quàm auxilium* putabatur. quamobrem gratijs actis respondent,

dent, *tutius alium copias auxiliares ducturum*; *vt enim ipse adsit, & Belgium deserat, neutri regum expedire.* tum Arenbergium designat cum equitibus cIↃIↃ; peditibus cIↃ cIↃ, Hispanis ac Belgis, qui, declinandæ Albani sæuitiæ, in militiam sese dederant. Iam rebus in Belgio constitutis, adfuturus Philippus credebatur: ac initio ita statuerat; sed turbæ in aulâ, ac regno, retinuerunt. Carolus filius, veluti rerum nouarum studio, in custodiam datus, vxorque Elizabetha accitâ morte è viuis sublata. tum in Bæticâ compescendi motus Maurorum. Albanus vbi comperisset, plurimos Belgas in Galliam profugos contra regem arma induisse, edicto eos, mense Septembri promulgato, reuocare conatur. moxque Octobri proximo iterat, vetans *quemquam patriâ excedere, aut extraneo principi militare. si qui negligerent, ijs extremum crucis supplicium, & bona publicanda denuntiat.* in præsentes passim sæuitum, & breui tempore carnificis manu interfecti amplius cIↃIↃccc. Hâc re, qui vltro solum verterant, se beatos existimare; exiliumque, ac paupertatem, grauiore aliorum miseriâ, multò libentius tolerare. xIV Kal. Ianuarias regius cognitor, Ioannes Bosius, publicè in iudicium vocat Gulielmum Auriacum, Ludouicum Nassouium, Antonium Lalanium Hochstratenum, Gulielmum Bergensem, Florentium Pallantium Culemburgensem, Henricum Brederodium, aliosque: intraque proximas VI septimanas adesse

cIↃ.IↃ. LXVII.

cIↃ IↃ. LXVII. Bruxellis iubet. Auriaco beneficia commemorat, & honores à Carolo ac Philippo collatos; tum, obiectâ ingratitudine, non vno crimine perduellionis reum agit. Hochstrateni, & cæterorum, eadem ferè accusatio. Parmensis, impetrato commeatu, ordines Belgij scriptis v. Eid. Decembres literis valere iubet; *in regem fidem, in ipsos affectum*, seriò testata. simul hortatur, *vti maiorum religionem, & regis sui cultum, porrò constanter tuerentur. Animo angi ob biennij præteriti turbas, quas tamen ipsa Dei gratiâ, & fideli subditorum operâ, dispositis per oppida obnoxia præsidijs, composuisset. nec restare aliud quicquam, quàm vt, malis pœnâ compressis, rex de cæteris pro arbitrio constitueret. huc consilia sua contulisse. sperare autem, eam curam adhibiturum, qua priscam felicitatem prouincijs reduceret. optare item, quam coram illis potestatem accepisset, ibi quoque deponere posset. sed mandato expresso prohiberi, & nolle regem, nisi se præsente, conuentum haberi.* Non multo post in Italiam discedit, prosequente aliquousque Albano. Desiderium sui in animis Belgarum fœmina reliquit, potentiæ præ successore moderata. rex prouinciæ benè administratæ gratias agit, & aureorum vicena cIↃ, atque annua vicena mercedem decernit. alij quadragena memorant. Captiui proceres, mox auecti, angere omnes; & exempla tam illustria nemini veniæ spem permittere. Sabina Bauara, Egmondani vxor, adeò violento casu consternata, dato Nicolao Landæ negotio, liberare virum custodiâ

ſtodiâ nititur. conatus irrita, *ſaltem vt aurei velleris equitem, aut Brabantiæ terræ baronem, haberi* ſupplicat. cIↃ. IↃ. LXVII. itaque pluribus libellis agit, *vt collegis, pro ordinis iure, iudicandus permitteretur. id vſitatum ſemper fuiſſe, & Nouocaſtello, Montagæ, Romonio, Gruythuſio, Raueſteinio, Haultbordino, aliiſque factum: quos per duellionis itidem reos à principibus ſecundùm ordinis ſui ſtatuta habitos. nec quenquam vnquam aliter acceptum, niſi prius, de principis & collegij ſententiâ, ordine motum. quo ſi excidiſſet, tum ei, per Brabantiæ priuilegia, regis iuramento firmata, quæ reum prouinciâ exportari prohibent, dandum iudicem ordinarium.* Fœminæ principi, pro marito rectè ſupplicanti, diſtinctione ſuperbâ Albanus illuſit; & regem ſegregans, *pro Belgij domino, non velleris præſide, de causâ cogniturum* reſpondet. porrò Landam abſtinere iubet. Hîc Sabina, de liburnicis paratis famâ, metuens, ne è Brabantiâ pridem auectum mox quoque in Hiſpaniam transferrent, prouinciæ Ordines enixè orare, *darent operam, ne quid præter ius faſque pateretur.* illi rati tam æqua poſtulantem deſeri non oportere, apud Albanum intercedunt, *ne migraret leges populi, aut datam à rege fidem violaret.* iſque reſpondet, *ex æquo & bono rem curaturum; nec in nominatam illuſtria, fideique in regem & meritorum antè præclara, temerè quicquam commiſſurum.* eadem anniti, cum Hornani matre, apud Cæſarem, Imperij principes, cæteroſque eius ordinis equites, in Hiſpaniâ, Italiâ, Germaniâ, & alibi. interim cuſtodia

nihilò liberior. & I V Eid. Nouembris, iussu Albani, Vergas, Delrio, Pratiusq;, Hornanum adeunt, ac responderi sine exceptione ad interrogata postulant. si detrectet, ceu in contumacem actum iri. ea res quatriduum exemit. dein anno CIↃ IↃ LXVIII ad diem IV Eid. Ianuarij, coram Francisco Montesio, & Antonio Auilâ, LXIII accusationis capita Pratius tradit, quibus intra V diem respondere deberet. idem Egmondano factum. Auriacus, futuri prudens, Dillemburgum in Germaniam euaserat. Hochstratenus in Vbijs erat. vterque scripto crimen remouent. *fidei semper in regem certos componendis turbis omnia tentasse. falsò in ipsos culpam verti, quam Inquisitioni iure imputarent. illum Hispanorum astum esse, qui libidine dominandi antiqua regionum iura conuellere anniti, ansam quærerent sumendis armis, & opprimendæ per vim libertati. ideò creatos nouos episcopos, & promulgatum concilium Tridentinum, impulsore maximè Granuellano, qui Belgij procerum infestus hostis, prosapiæ obscurus, illustrissimum quemq; potentiâ supergressus, eaque ambitiosè vsus, remp. omnem peruertisset. non iudicium declinare, si idoneum, & secundum ordinis equestris statuta, daretur.* Aliorum alibi, in eodem reatu, par respõsum. Interim Auriaci filium inuadunt, Philippum Buranum, misso Verga, qui Louanio eum abduceret, vbi studiorum causa agebat. nec vel ætatis innocentia, vel implorata à Rectore Academiæ priuilegia, vix tredecenni profuerunt. passim etiam in vincula coniecti prouinciarum

CIↃ. IↃ. LXVII.

CIↃ IↃ LXVIII.

rum vrbiumq; aduocati,& ſyndici. omnes crudeliſsimè habiti. inter cæteros Iacobus Endius, Hollādiæ aduocatus, ſæuienti Albano miſerrimè obiectus. virum gratiæ & fidei inter ſuos inſignem, Boſſuuius, abſente Auriaco prouinciæ præſes, ad cœnam vocauerat, eâq; finitâ abiturum, apud ſe detinuit. inde domum eius Sandium mittit, ipſi ab epiſtolis, vnaque Gulielmum Berendrechtum, actuarij curiæ adiuuam, qui ſcripta ſchediaque eius omnia in indicem referrent. tum noctu per prætorem, additâ aliquot militum cuſtodiâ, Bruxellas captiuum mittit. illic, confectus mœrore, anno poſt in carcere perijt. innocentiam viri Ordines tueri anniſi erant, Antuerpiamque, vbi tunc cum Senatu ſuo eſſe Albanus, miſerant è primariâ nobilitate Aſſendelfium, ac Mathenesium, & aliquot primarum vrbium conſules; additus q; Ioannes Treſſongus, vir forenſis eloquētiæ clarus, primuſq; poſtea in ſupremo Hollādiæ ſenatu præſes. is acriùs bonam cauſam agebat; ac libera oratio penè exitium patrono attulit. nam totum diem in cubiculo domus aſſeruatus, nemine ad colloquiū admiſſo, cum ſilentij iuramēto vix dimittitur; tanto cæterorū metu ne prehenderētur, vt mutatis ſtatim hoſpitijs, re infectâ, vrbe excederent. Sub hoc tēpus rex Philippus, de re Belgij animi incertus, ad Inquiſitores totā defert, ex eorum ſententiâ deinde acturus. ijq; XIV Kal. Martias reſpōdent; *Belgas omnes, cuiuſcunq; ordinis aut loci, diuinæ pariter ac humanæ maieſtatis reos eſſe.* cIↃ. IↃ. LXVIII.

CIↃ. IↃ. LXVIII. *ſolos excipi, qui in probationibus indicarentur. hos apertè Dei, eccleſiæ, & regis ſui reuerentiam exuiſſe; illos, cum reprimere ſectas turbaſque debuiſſent, per initia exiguas, tolerando vires addidiſſe. eidem culpæ nobilitatem affinem videri, quæ, quietis publicæ prætextu, populum per libellos ſupplices concitaſſet.* ratum regi hoc conſilium. igitur per literas III Kal. Albano imperat, vt in ſectarios ac perduelles è S. Inquiſitionis præſcripto quæſtionem habeat. iſque, ne deinceps, quorundam mollitie, in ſententijs ferendis fluctuaretur, abrupti rigoris iudices delegat; qui ex conſilij, quod SANGVINIS appellatum diximus, præcepto, de noxiorum pœnis arbitrarentur. horum licentia cum in innocentiſsimos quoſque graſſaretur, neque ſanctione tam laxâ quiſquam omninò eximius haberetur, metuere ſanè vehementer, qui dignitate, aut opibus, præcellerent. nemo non ſuum periculum putare. & metum augere quotidiana miſerorum ſpectacula, grauia in præſentes ſupplicia, bonaque abſentium publicata. Tam inclementi rigore paſſim plurimi patriâ exacti. parſque in Flandriâ occidentali ſiluis ſeſe abdidere, vnde factâ manu erumpentes, in ſacerdotes monachoſque noctu irruunt, comprehenſis bona eripiunt, & eâ, quam paſſi erant, immanitate, nares aureſq; fœdè obtruncant. quibus coërcendis miſſus miles cum fruſtra eſſet, vicatim ruſticos Albanus ſui quemque curionis curam gerere, ac bona erepta, à iudice æſtimanda, reſtituere edicto

cto iubet. deinceps verò pro vitâ eorum, ac facultatibus cauere, nullo priuilegiorum obtentu. Auriacus, intellectis Albani consilijs, tam iniquè se ac filium diuexari indignatus, apud Cæsarem, Electores, nec non reliquos Imperij principes, de iniuriâ ac vi conqueritur, & intercedi apud Philippum orat. at is literis & legato Cæsaris respondet; *rerum Belgicarum negotium Albano abs se creditum esse. huic se Auriacus sisteret, benignè audiendus.* sed illum sæuitiæ fama deterruit. quamobrem ad Imperij proceres, & propinquos, conuersus offensam iterum repræsentat. *se defensione prohiberi, bonisque euerti. filium in Hispaniam abductum, conculcatis Brabantiæ, & Academiæ Louaniensis, priuilegijs.* tum priuatæ iniuriæ publicam addit. *antiquam Belgij libertatem oppressum iri. passim arcibus, locisque munitis, Hispanos imponi, Belgij & Germaniæ hostes. alibi arces nouas fieri. infelices Belgas dum, tuendæ libertati, Inquisitionem auertere nituntur, in ærumnas grauiores incidisse. nec Belgij tantum periculum verti, sed illo subacto, in proximam solo & culpâ Germaniam iram Hispani transferendam esse. itaque in communi causâ operam conferrent, hominibusque præter fas oppressis auxilia decerrent, multò maximum libertatis suæ firmamentum.* eâ oratione flexi nonnulli, quos genus aut religio iungebat, militem promittunt. interim, innocentiæ testandæ, apologiam edit. Sub hoc tempus nobiles aliquot sæuitiam Albani vlcisci statuunt. quadragesima erat, & anni

CIↃ. IↃ. LXVIII.

CIↃ.IↃ. LXVIII. anni tempus pietatem ſuadebat. ad eamque exercendam Groenendalium, in nemore Sonio monaſterium, proficiſci cogitabat. id gnarum alijs, occaſionem conſilio dedit. Riſoirius & Carlous, è gente vander-Notiâ fratres, duces ſe præbent. Carlous, vt periculum temporis euaderet, in monaſterium illud ſe abdiderat. parati pedites circiter IↃ. equites plus minus IↃ cc. plerique in caſtello Ohanio occultati. & patrata res erat, niſi è militibus quidam inſidias prodidiſſet. is Licquij pridem domeſticus ad ipſum defert; ille porrò ad Albanum. qui propoſitum pietatis exercitium, quia non crederet, vix differre perſuadetur. è coniuratis vnus, de cohorte Egmondani miles, quæſtionem fortiter excepit, nec conſciorum quenquam prodidit. Ineunte quadrageſimâ eorum ſupplicia, qui concionibus interfuerant, Albanus deſtinat; itaque paſsim per vrbes ablegat, qui noctu oppreſſos in vincula abripiãt. ſed plurimi, vel ſuo metu, vel monitu amicorum, mutatis locis periculum euaſere. & è prætoribus ipſis nonnulli, manifeſtâ mandati iniquitate, officium detrectabant. inter alios Leidæ Ioannes Berendrechtus erat. aduentabat in vrbem Arnoldus Saſboutius, ciues aliquot LXXX comprehenſurus. ac perfeciſſet, niſi vir animi mitis, homines ſimplices, publicatis à Parmenſi literis, & regis clementiâ fretos, circumueniri indignum ratus, fugam monitis, aut latebras ſuaſiſſet. alibi tamen non

ſine

sine effectu imperium fuit; & oppressi multi non vno mortis genere perierunt. Vltraiectinis porrò instat, vt concilij Tridentini decreta recipiant. missique præses Machlinienſis, & decanus Bruxellenſis, cum loci Archiepiſcopo negotium adiuturi. sed eccleſiasticus ordo hîc diſcrimen aliquod facere. *fidei quidem catholicæ professionem, errorum reformationem, cætera omnia libenter admittere: at quæ de extraordinariâ iuris dictione capita essent, & quædam alia ambigui sensus, ea nullo modo posse. ante biennium factam esse à Parmensi interpretationem; hâc se vsuros.* cumq; vrgeret Archiepiſcopus, deprecatum Bruxellas mittunt, quibus seuerè Albanus respondet, *omninò gerendum morem esse, idque ita regem velle. nam quæ nuper à Parmensi concessa dicerent, ea iniquam temporis conditionem extorsisse.* ad responsum literas addit; & archiepiſcopum mandata exequi, clerum ilicò parere iubet. In Germaniâ Auriacus amicos & exercitum parare, cum fœderatis clam consilia sua habere, & vix exspectante Albano pluribus simul locis impressionem moliri. à profugis quoque in Angliâ, Cliuiâ, & alibi diſperſis, opem ac pecuniam rogare. Ludouico fratri, & Gulielmo Bergenſi affini mandata dare, prouiderent ne quid resp. detrimenti caperet. Theodorus Sonoius cum fiduciarijs literis ad fœderatos contendit, rogatum ſingulos, vt loco præſcripto ad XIV Kal. Maij adeſſe velint. & ſtitere ſe nonnulli; alijs ancipitis conſilij euentum opperiri placuit, pro fortunâ ani-

1570. LXVIII.

cIↃ.IↃ. LXVIII. mum habituris. dum hæc fiunt, Ludouicus Naſſouius apud Embdanos hoc agit, vt militem collectum nauigio imponere illic liceret. ſed illos, etſi fauentes clanculum, palàm difficiles Albani reſpectus reddidit. Eſt in propinquo Wedda caſtellum. hoc ſtatuerat occupare, & inde in agrum Groningenſem, reliquamq; Friſiam, & Hollandiam Borealem, copias mittere. id conſilium vbi per Embdanos impeditum, nihilo tamen ſegnius rem gerit, & confeſtim ad Weſalienſes Sonoium mittit, ipſis ſponſoribus arma quàm plurima paraturum. nec ceſſare Gulielmus Bergenſis, qui, collecto paſſim milite, Criſpinum Zeltbrugium in Gelriam mittit, agrumq; Zutphanienſem. atque is Herenbergam capit, & præſidium à Megenſi impoſitum expellit. ſed feſtinato ab Albano auxilio, ne hoſtis, debellari per initia facilis, morâ ſeſe communiret, miſſo cum legione Longobardicâ Sanchio Lodonio, tueri locum non potuit. In Gugernis quoque copiæ conuenerant. iamque erant cIↃ cIↃ. ſed ſine armis. hæc cum incremento exſpectabantur; ſed in alieno ſolo temerè ſecuri præter ſpem oppreſsi fuerunt. Conuentum Albanus intellexerat, quem ſtatim perturbandum ratus, Sanchium Lodonium cum v ſignis legionis ſuæ Namurcum proficiſci iubet: eiuſque copijs Sanchius Auila, Nicolaus Baſta, & Petrus Montanus, ſuas iungerent. ac Auila quidem ſtipatoribus præfectus, Baſta equites

Epiro-

Epirotas, Montanus ſclopetarios ducebat. hi viâ de- CIↃ.IↃ. LXVIII.
flectere iuſsi, Traiectum Moſæ iter faciunt. ibique viæ feſsi, cum ſe paullum recreaſſent, ex Eberſtenij legione IV Germanorum ſigna adſciſcunt. cum his Ruremondam mouent, ad Ruræ & Moſæ confluentes, in Cliuiæ Gelriæque finibus, oppidum munitum. id dolo pridem fœderati, atque apertâ vi aggreſsi, fruſtra fuerant. itaque ſuburbio direpto, ac templo, retro cedentes, ponte tumultuario Rurâ tranſmiſſo, per Waſſenburgum Herculenum verſus viam habebant. Auila gnarus vbi agerent, cum equitatu properè inſequitur, Lodonium cum peditatu ſubſequi iubet. Hic coacti pugnam capeſſere fœderati, aciem ordinât: ſed homines nõ benè armis inſtructi, & ſubito Hiſpanorum aduentu conſternati, cum magnâ clade pedem referunt, ac Dalemum vicinum ſe recipiunt. idq; mox VII Kal. Maij, auctis per Lodronium copijs, impetu facto expugnatur. capiuntur ſigna VII. trucidantur CIↃ CC. Villerius & Dueus capti Bruxellas abducuntur. ex Hiſpanis vix XL deſiderati. Franciſcus Verga, operæ in eo conflictu egregius, vulneratur. Lodonius, re præclarè geſtâ, cum V ſignis Ruremondam venit, ibique captiuis aliquot laqueo gulam fregit. inde per peſtem digreſſus, Venlonæ ac Grauiæ militem imponit. ſigna alia V, Viluordâ & Tornaco miſſa, per vicina loca diſtribuit. Ad nuntium cladis, miles, qui circa Bergenſem, dilabi. & Weſalienſes, metu

cIↃ.IↃ. LXVIII. perculsi, concessa prius viris IↃ arma abnuere. eaque res irritum conatus Sonoium fecit. inde, cum rumor increbesceret, nouas in Gelriâ copias cogi, Albani iussu profecti contra eos Megensis, prouinciæ præses, & Andreas Salazarius, arcis Panormitanæ in Siciliâ præfectus. Consaluus Braccamontius è suâ legione signa VIII Siluâ ducis aduocata, & reliquum Aldenardæ præsidium, adiungit. Cæsar Aualus, marchionis Piscariæ frater, cum tribus equitum turmis, ad Grauiam itidem adesse iubetur. quam in Gelriæ Cliuiæq; collimitio positam mutato loco fœderati cum occupassent, mox rursum metu obsidionis deseruerunt. Artesiæ limitem ex Atrebatibus, Flandriâ, atque Angliâ adiacente coactus miles infestabat, non obscuro Condæi consilio. Duces bello admodum clari, Cocauillius, Valens, & Amandus. id Albanus indignatus, per Philippi oratorem apud regem de vi expostulat; qui Condæum per literas scitatus, an, pace constitutâ, talis militiæ ipse Cocauillio auctor; cum is negaret, Cossæum mittit, equitum tribunum, vt latrocinia coërceret. nec segnis ille cum Picardiæ proximæ præsidijs negotium suscipit; & Cocauillium ad Valerij fanum assequitur. Erant sub signis eius pedites non plus IↃ c, equites cc. hos cum duce in vrbem compulsos obsidione cingit, & deiecto per tormenta muro, dum ruinam muniunt, admissis ex aliâ parte Cossæanis, deserere stationem, & se in vicinas ædes recipere

recipere cogitur; vbi cum Amando ac Valente captus, Lutetiamq; abductus, cum infelicis militiæ ſocijs capitis damnatur. Inter hæc plurimæ Albano moleſtiæ. ac ſub nundinas Francofurtenſes Fridericus Palatinus aureorum centum quinquaginta clɔ, militum in Belgio ſtipendijs deſtinata, Manhemij detinet, vbi in Rhenum Nicer illabitur. ob id factum regis ſui nomine conqueri Albanus, & mercatores Itali plures, commendatitijs ab Emanuele Sabaudo adiuti. Allegare Palatinus, ante annos IX Imperij decretum, *ne qua pecunia Germaniâ exportaretur. inſuper fraudem vectigali factam.* tandem, Cæſare etiam implorato, prius merces, mox pecunia quoque dimittitur. eam rem magna clades excepit. Ludouicus Naſſouius, infelici initio, contra fortunam animum firmans, collectis copijs Friſiæ incumbit. in promptu ipſi equites pauci; pedites inſtar VII cIↃ. titulus armorum, *patriæ, & conſcientiarum, libertas:* vexillaq; inſcripta, AVT RECVPERARE, AVT MORI. Weddam, Arenbergij arcem, ſitu ac munitione peridoneam, per L delectos capit. militem omnem Groningam conuenire iuſſerat. illic, & vicinis locis, aliquot dies commoratus, Damum, Ommelandiæ oppidulum, contendit: vbi copias iunxit frater Adolphus. inde, vocatis prouinciæ ordinibus, per Tiallingum Eiſſingam jureconſultum, arma ac pecuniam poſtulat, ſubſidia belli, ſi benignè dare recuſent, per vim impetranda. cIↃ. IↃI LXVIII.

cIↃ.IↃ. LXVIII. cum moram rogarent, & consulendo Groesbequio tempus, qui per Arenbergij absentiam pro præside esse, vt studia obstringeret, haud grauatè indulsit. In metu erant, ne subsidiorum faciles, in prouinciâ vndique apertâ, & prædæ obnoxiâ, iram regis concitarent. iccircò consulentibus responsum datur, ne quid temerè paciscerentur. at pecuniam, in tam manifesto discrimine, damno auertendo concederent: cò magis, quia impediendi nulla potestas. quippe paucis ante diebus Groesbequius Wittewerum, ad primum à Damo lapidem situm, cum CCCC festinanter profectus, militem necdum auctoratum, & inermem magnâ parte, opprimi facilem arbitratus, omnia contrà expertus fuerat. Interim Nassouius, allatâ pecuniâ, copias auctorauit; & per Groesbequium monitus Albanus, Arenbergium mittit, prouinciæ præsidem, recens aduenam, pace in Galliâ constitutâ. addit Braccamontium, & Sardoam legionem, cum Germanorum IV signis, ac alâ equitum Curtij Martinengi. his accedere Carolus Brimeus Megensis iussus, qui equites Hispanos & Epirotas CCCC, pedites CIↃIↃ. ducebat. Arenbergius per Hollandiam iter maturat, & signis Belgarum V aduocatis Groningam, inde Wittewerum contendit, VI tormenta bellica minora secum trahens. vixq; aduenerat, cùm Nassouius, gnarus Megensis absentiam haud exiguum victoriæ momentum, antequam iungeret, hostem inuadit.

Loco

Loco idoneo cIↃ sclopetarios disposuerat, per quos a- cIↃ. IↃ. LXVIII.
criter velitatū, donec nox insecuta dirimeret. tū Weddam versus castra mouet. ac postridiè fugam eum agitare ratus Hispanus, ne elaberetur, nullâ ducis prudentiâ retineri potuit; tanto persequendi ardore, vt in cunctantem conuitia iacerēt, sectarium interdum dictitantes, & regi suo parum fidum. ille loci peritus, exspectare Megensem suadebat, vix diei itinere separatum: cuius si vires suis adiungerent, sine discrimine victoriā fore. sed consilij, quàm animi, meliorem impetus militis in præceps abripuit. itaq; insequitur, prælij aleam expersurus. cùm Winschotam veniisset, proximum Damo pagum, eminus aciem benè ordinatā, & pugnare certam, prope Heiligerleum offendit. paribus vtrinque animis pugna committitur; sed Nassouius explorato, penes Arenbergium vix ccc Martinengi equites esse, Germanos c aduersum mittit. ex insidijs sclopetarij ccc latus inuadunt, atque disipatis ordinibus in fugam vertunt. multos prælium, plures loci paludes hausere. Arenbergius fortiter pugnans gloriosè occubuit; & cum eo ex Hispanis viri illustres, Aluarus Osorius, Ioannes Peresius à Soto, Petrus Caprarius, ordinumque ductores VII. è gregarijs cIↃ IↃ c. desiderati. qui euaserant, Heiligerleum se recipiunt. id in propinquo monasterium, dum expugnatur, Adolphus Nassouius, inter primos animosè rē gerens, occiditur. post eam cladem, direptis castris, ingens victori

præda

CIↃ. IↃ. LXVIII. præda ceſsit. & Arenbergio Heiligerſlei, Adolpho Naſſouio Weddæ funus factum. Illa ſtrages Groningenſium animos perculit; & magiſtratus, turbarum metu, in S. Walburgis æde arma ponere ciues iubet. ac poſtridiè Megenſis adeſt, cum Chiapino Vitellio, adducens equitum turmas v, peditum ſigna VIII. adhæc in vrbe IV erant, præſidio relicta. itaque ſatis tuti iam oppidani videbantur. Naſſouius gnarus recentem hoſtium conſternationem egregiam rei gerendæ occaſionem, vt victoriâ vteretur, non cunctanter copias Groningam ducit, & cœnobio proximo militem immittit. illic dum leuiter interdum pugnatur, equo ſuffoſſo, in extremum diſcrimen Martinengus venit. Megenſis ictu ſclopeti ſaucius, eo ex vulnere poſteà obijt. quam cladem vlturi ſui, expugnato mox cœnobio, præſidium omne contrucidant. Arenbergij cæde, & exercitus ſtrage, aſperior Albanus, ocius Namurcum Hiſpanos ferè omnes, Traiectum Moſæ CIↃ CIↃ pedites, equites IↃ, proficiſci iubet. Maximiliano Hennino Boſſuuio, Hollandiæ præſidi, aliorum locorum tutelam mandat. inde ad pœnas animum vertit. ob religionem Belgio profugos edicto reuocat; ac non redeuntes, grauiorum metu, perpetuo exilio, bonaq; eorum fiſco addicit. cumque nouos motus audiret, & quotidie maiores timeret, ne qui porrò quicquam auderent, ſupplicijs deterrere animum induxit. Igitur extremo Maio, Gulielmo Auriaco,

Auriaco, Ludouico Nassouio, Antonio Lalanio Hochstrateno, Florentio Pallantio Culemburgensi, Guliel-mo Bergensi, & Henrico Brederodio, qui citati nõ adessent, exilium indicit. & Bruxellis dirutas ædes Culemburgensis solo æquat. nam illic congregati proceres, de libertate defendendâ consilia ceperant, & libellum porrecturi Parmensi inde processerant. Igitur pœnam meruisse visæ. in areâ columna ingens marmorea posita, quæ quadruplici inscriptione facti causam testaretur. Hæc post annos aliquot comminuta, tam manifesto Albani odio, vt abducta quisque frusta, aliquod præclaræ operæ testimonium, ostentaret. Kal. Iunijs in captiuos gladium expedit, eoque Bruxellis percussi XVIII è primariâ nobilitate viri, Gisbertus & Theodorus Batemburgici, fratres; Petrus Andelotus, Philippus Wingelenus, Maximilianus Cocus, Philippus Triestius, Ioannes Bloisius Treslongus, Bartholomæus Vallæus, Arturus Batsonus, Harmannus Galama, Siffridus Beiema, Iacobus Ilpendamus, Firminus Peletarius, Constantinus Bruxellus, Ioannes Rumaltius, Ludouicus Carlerius, Petrus Waterlezius Altzius, & Philippus frater. atque ex his Batenburgicus vterque, Andelotus, & Cocus, qui generis dignitate cæteros antecellerent, extra portam Scarenbergensem, contra hierocomij sacellum, sine loculis bini tumulati. reliquorum corpora palis fixa, & suspensa supra capita. cum producerentur, ne vel iustâ querelâ, vel

cIↃ. IↃ. LXVIII.

cIↃ. IↃ. LXVIII. generoſo alloquio, ſpectantis populi miſericordiam, aut virtutem, atque Albani odium excitarent, pulſata magno ſtrepitu tympana audiri quenquam prohibebant; intermiſſa, ſi quis ſilentium, aut fidem maiorum polliceretur. denique, turbis inhibendis, circumpoſita morientibus Hiſpanorum ſigna IX. Poſtridiè eo ipſo in loco ſimili ſupplicio affecti Villerius, & Dueus, infelici ad Dalemū pugnâ capti. prætor etiam Anguiani, Quinctinus Benedictus, ac Cornelius Menius, eloquētiæ in concionibus claræ. Tot nobilium mortes proceribus præluſere. III Non. Egmundanus Hornanuſq; curru Gandauo aduehūtur, illuc antea, ſub diuerſâ cuſtodiâ, in carcerem miſsi. captiuos equitum turma I, peditum ſigna X ducebant. in aduectos ſentētia mortis poſtridiè fertur. crimen vtriq; par intentatum. *fidei ſuæ negligentes interturbaſſe; cū Auriaco, ac cæteris proceribus, fœderi ſubſcripſiſſe. libertatis tutādæ prætextu S. Inquiſitioni reſtituiſſe, nobilitatis ſeditioſæ patronos fuiſſe. prouinciā non rectè adminiſtraſſe; audaciamq; ſectariorū, magno religionis Catholicæ detrimento, impiè diſſimulaſſe.* Cauſa exitij maturandi, odium maximè in Egmundanū, vt dignitate & meritis parem, ita grauem; tum quia nutantē clade nuperâ Friſiam confirmare, armiſque Naſſouij omnibus copijs quamprimum occurrere oporteret. inde metus, ne oppreſſa per vim prouincia, abducto milite, per abſentiā tumultuaretur, & effracto carcere tantis belli ducibus vteretur. quamobrem illis ſublatis, tum ſe ſecurum, ac

cæteris

cæteris omnibus terribilem fore. Venire in vrbẽ iussus erat Martinus Riethouius, Iprensis episcopus; isq; auditâ Albani sententiâ, cum supplex deprecari vellet, indignãter reiectus, mortem Egmundano nuntiare iubetur. igitur inuitus, frustra tentatâ clemẽtia, sub noctem mediam tam tristẽ nuntium captiuo defert. qui initio attonitus, interrogare, *an nulla gratiæ spes restaret*. cum negaret Riethouius, operamq; nequicquam impẽsam referret; *ideò venisse, vt morituro extremum pietatis officium præstaret; ergo*, inquit, *gratias Deo, & Albano, quod eiusmodi mortis conciliator mihi obtigerit*. tum animum obfirmans; *atqui nec tam me nocentem putabã, aut tantopere offensum regem. cui quando ita videtur, vnũ oro, vt, me vitâ & bonis exuto, iram finiat: vxorem autem, & innoxiam liberorum ætatem, miseretur*. inde ad regẽ, & Albanum, literas scribit; enixè petẽs, *pro meritis omnibus, vt innocentiæ suorũ parceretur. se in regẽ fidei certum, & obsequij, semper vixisse. quicquid contra factũ videretur, id à necessitate expressum. virtutẽ satis olim probasse, à quâ si nuper aliquantum deflexisset, iniuriã temporis, non malitiam suam fuisse. quando tamen ita existimaret, mortis legem patienter acciperet; idq; extremũ egregiæ voluntatis testimoniũ haberet*. Cum scripsisset, obsignatas Riethouio tradidit, additis precibus, vt rectè curaret; quod ille non grauatè recepit. inde consilium petenti, quod mox in pegmate sequeretur, idẽ suadet, sermone ad populum abstinere. neq; enim à multis intellectũ iri, ob frequentiam circumstantium Hispanorum: & verendũ esse, ne

cIↃ. IↃ. LXVIII.

CIↃ.IↃ. LXVIII. quis verba non benè excepta mali interpretaretur. inter has curas noctem egit. Postero die, qui peruigilium Pentecostes, à Iuliano Romero, & Franciſco Salinâ, ad ſupplicium producitur. Euntem comitabatur, is quem dixi, Martinus Riethouius, pio alloquio ſolaturus. erat in foro exſtructum pegma, iniecto nigro panno velatum; & in eo puluilli ſerici nigri II. & ſpicula totidem. item abacus, in quo poſita crux argentea. ſubter quæſitor Spellæus, cum lictore, quem fama erat à pedibus fuiſſe. circum X I X Hiſpanorum ſigna ſtabant, ne quid populus benignior turbaret. adhæc III alibi diſpoſita. vnum omnes vrbis plateas, reliqua I I palatium ſeruabant. ſub meridiem in pegma aſcendens, & inambulans paululum, *vtinam*, inquit, *pro rege meo, & rep. mortem hanc oppetere liceret*; tum Romero interrogato, an ſpes nulla gratiæ eſſet; cum is negaret, dentibus frendens, proiecto in terram indignanter pallio togâq;, poſt pauca cum Rithouio verba, in genua procumbit, crucemq; argenteam, quæ in manibus, ſubinde veneratus, fortiter lictorem excipit. abſciſſo capite, pannus trunco, & effuſo ſanguini, injicitur. tum productus item Hornanus, multiplicem Dei offenſam faſſus, ac benè aſtanti coronæ precatus, cum in regem peccaſſe, quo rogabatur modo, conſtanter negaret, in puluillum ſubiectum itidem inclinatus, gladio percutitur. capita vtriuſque, per horas I I ſpiculis impacta, triſte populo ſpectaculum præbuerunt.

tum

tum loculis plumbeis condere corpora miniſtris permiſſum. & ſolenni pompâ illud ad Claræ, hoc ad Gudelæ fanum deponitur. Poſteà Sottegemum, ſuum in Flandriâ oppidum, Egmondani; Campiniam Brabantiæ Hornani auehitur. Vidit ſupplicia hæc, vti fertur, capto loci alicuius ſecreto, Mondolcetus, qui tunc regis Galliarum negotia illic procurabat; & regi illicò nuntiũ miſit: *eius ſe ſpectaſſe necẽ, cuius virtute bis concuſſa Gallia vniuerſa cõtremuiſſet.* nimirũ clades innuebat, prius ad Quintini fanum, inde ad Greuelingam acceptas. Inſignia luctus, more in magnatum funeribus vſitato, pro foribus aulæ domeſtici ſtatuerant; ſed ea Albani iuſſu amota, nec miſeris palam lugere licuit. Ingenti mœrore perfuſa ciuitas, & pleriq; deteſtari abruptum rigorem; omnes infelicem procerum ſortem commiſerari. quin nonnulli tincta effuſo ſanguine ſudaria, odij & vindictæ olim irritamentum, aſſeruare. maximè omnium dolere miles ereptum ſibi Egmondanum, virum animi excellentem, & clariſſimum belli ducem. quin & populi pars magna, ad occiſi loculum effuſa, dum in Claræ fano eſſet, cum lacrymis oſcula certatim dabat. Interim in Friſiâ gnauus operæ Ludouicus Naſſouius, indiesque famâ victoriæ auctæ copiæ. iamq; cum equitatu Germanico Iuſtus Schouwenburgicus acceſſerat. quo rerum ſtatu Groningani Ioachimum Panſerum legere ſignum ſubſidiarium iubent: ſed id mox Bartholemæus Enteſius Hareni op- cIↃ. IↃ. LXVIII.

CIↃ.IↃ. LXVIII. preſſum noctu aggreſſus, captis plurimis, aut interfectis, diſsipauit. In Germaniâ ab Auriaco, & Hochſtrateno, item laboratum. ſed ijs varia impedimenta. & Sonoius, Ioanne Baſio ac Reinero Cantio adiutantibus, etſi viâ ab Erico Brunſuicēſi obſeſſâ, Naſſouij ad Groningam copijs CIↃ CCC ſclopos curat. inde Franciſcum quoque Boſhuſium, qui cum VIII nauibus in Amaſiâ flumine cōmeatum prohibebat, in fugā propellit. dum hæc fiunt, ne morâ Naſſouius robur cōtraheret, Albanus ipſe in Friſiam proficiſci ſtatuit, ac Chiapinū Vitellium cum X cohortibus pręmittit, pręlio abſtinere iuſſum. addit Germanos CIↃ IↃ, qui ſub Erico Brunſuicenſi Dauentriam cōuenerant; & VI alias duce Roblesio: item militē ab Hiergio lectum. mox ipſe ſecuturus Hiſpanorū XVII ſigna legionis Neapolitanæ Gandauo aduocat, relictis tantum arcis præſidio II vexillis. alia XX è Siculâ, & Longobardicâ, Bruxellis ac Traiecto Moſæ Siluam ducis ire iubet. & Noircarmius, acceptâ leuis armaturæ præfecturâ, equites CIↃ in Burgundiâ pararet. Croius, ac Blondus, curato Valentinianis præſidio, in Hannoniâ & Atrebatibus peditem recenſerent. Creſſonerius Machliniâ, vbi publicum prouinciarum armamentariū, torméta bellica XVII ſubmitteret. inde Siluam ducis iturus, eò conſiliarios omnes, de Friſiæ auxilijs cōſilia daturos, adeſſe iubet. nam quāuis huius belli gloriā ſibi deſtinaret, tamen, ceu variè impeditus, quo minus ire ipſi liceret, voluntatem diſſimulabat; vt

vel

vel vano rumore negligẽtiorem hoſtem, ceu abfuturo ab exercitu imperatore, facilius vinceret: vel, vt per aduerſa rerũ apud regem maius operæ pretũ faceret. itaq; Bruxellis v Kal. Quinctiles profectus, cum poſtridiè Antuerpiam veniſſet, v I vrbi ſigna ex Lodronij legione, arci II ſub Serbellono imponit. inde Siluam cum vniuerſâ manu cõtendit. Hic cum nuntium accepiſſet, de expugnatâ per Bergenſem Herenbergâ, Lodonium mittit. isq; cum equitum Epirotarũ alâ I, & cataphractis L, ac machinis v profectus, locum à præſidiarijs deſertum recipit. tum Ibarram Dauentriam ire jubet, curandæ annonæ, & nauigijs conquirendis, ad tranſmittẽdum peditatum, qui Iſelâ, Moſâ, Vahali, & Rheno diſtinebatur. quæ res, etſi auctis aquis imbriũ frequentiâ, feliciter feſtinata. Igitur tandem Dauentriam venit, obuio equitum C C C Germanicorum ductore, Ioanne Bernardo. ibi Lopeſio Acunæ mãdat, ex Hiſpanico leuis armaturæ equite alam conſcriberet. Baptiſta Mõtanus, Aurelius Panormitanus, & Georgius Macucas, tantundẽ facerent ex Italis, atq; Epirotis, qui pridẽ in Galliâ exauctorati. poſtridiè Couerdiã mouet, inde Groningam. apud Couerdiã eum Vitellius cũ equitatu Brũſuicano excepit; & mox in itinere Megẽſis. Groningã aduenit pridiè Id. Quinctiles. cũ Priore Melitẽſi. Id gnarus Naſſouius Gemingã verſus, ad Amaſiam flumen, caſtra mouet, locum metatus aduehendo è Friſia Orientali commeatui ſatis oportunum. illic opperiri hoſtem

CIↃ. IↃ. LXVIII.

cIↃ.IↃ. LXVIII. hostem certus, aditus omnes properè munit: ac parte ab vnâ fossâ ingenti, ab alterâ se Amasiâ tuebatur. & in viâ passim emissaria pontesq; disiecerat, vt impeditior hostis sequeretur. Interim cum nauibus captis Delffiliam Sonoius appellit; & intellecto, Groninga digressum Nassouium ad Gemingam castra posuisse, cum Cnocum veniisset, non procul Embdâ; neque maiores naues flumen ferret, lembo vectus ad eum properat: iussusque annonam procurare, ocius perfecit. ac dum hoc agit, ab Vnico Manningâ, præfecto Embdano, per Gulielmum Niueldium Arentsbergium monetur, vti sub arcis vrbisq; mœnia naues duceret, suâ operâ tutam illic stationem habituras; oblatoque opportunè beneficio vsus, minoribus Gemingam missis, maiores illic reponit. Albanus pleno ad prælium impetu ferebatur; ac quamuis impediret, abruptis vbique pontibus, & restagnantibus aquis, difficilis via, tamen x I I I Kal. Sext. Nassouium assecutus est. Mane erat, & multâ nebula obscurus aër, quam mox clarior sol discussit. atque explorato per Sanchium Auilam, quo loco res esset, ipsum, ac Monterum, cum sclopetarijs aliquot pugnam tentaturos mittit; quibus reliqua acies succederet, ita distincta, vt in fronte Hispani essent, inde Germani, post hos Belgæ, quos sequebantur c c c cataphracti, & Ioannis Bernardi ala I. omnes agmine quadrato singulatim incedentes alter alterum sequebantur. nam & angustum iter esse,

& ple-

& plerumque aquâ merſum, per quam miles vmbili- cIↃ. IↃ. LXVIII.
co tenus interdum ambularet. erat canalis, in Ama-
ſiam ſe exonerans, ponte ſtratus. hunc deijcere, atque
aggere effoſſo aquas immittere, Naſſouiani molie-
bantur. quos Auila, Salazarius, Verga, Mendoſa, alijq;
nobiles fortiter aggreſſi, opus inceptū deſerere coactos,
intra caſtra compulerunt. in hoc ingens pugnæ mo-
mentum erat; quamobrem Naſſouius, recuperandum
ratus, illicò ſclopetariorum IV cIↃ ſubmittit. ij ſocio-
rum turpem fugam correcturi acrem denuò pugnam
inſtituunt; ſed animo meliore, quàm fortunâ. nam
Hiſpani, initio pauci, occupatum locum acriter de-
fendentes, mox per auxilia auctis animis, hoſtem fa-
tiſcentem in fugam vertunt. illo conflictu Gabriel
Manrices Oſorius cecidit. Iulianus Romerus, & San-
chius Lodonius, qui in primâ acie, victis inſtant. quos
ſequuti ſclopetarij cIↃ cc, ſub Roderico Sapatâ, &
Didaco Caruaiali. Naſſouij copiæ in agmina II diuiſæ
erant. ac dexterum quidem latus eques, ſiniſtrum A-
maſia flumen claudebat. frons obuerſa hoſti erat; &
ante eam tormenta diſpoſita. his explosis, cum ad ma-
nus veniretur, Hiſpanorum paucitate audentiores
Naſſouiani, extra foſſam temerè proruunt. ſed repulſi
à Lopeſio Figueroâ, ſuo pauore reliquos percellunt. ac
trepidantibus cum equitatu Aualus incumbit; Men-
doſa, & Mediuilla, cum ſclopetarijs. inde totas copias
inducit Albanus, turbatosq; iam ordines penitus pro-

CIↃ.IↃ. LXVIII. fligat. reliquiæ prælij Aualo mandatæ, & Martinengo; qui fugientes ad IV vſque milliaria perſecuti. hâc in pugnâ Naſſouium deſtituit ſuorum virtus, qui in ipſo principio refractarij incondito clamore ſtipendium poſtulabant, nihil ſalutaribus ducis monitis, nihil proprio periculo moti. ipſe certè, animi egregius, vt cæterorum ſocordiam excitaret, pugnæ exemplum alacriter dabat; & omnia militis munia capeſſens, incumbentem hoſtem aliquandiu ſuſtinuit. ſed cum fruſtra victoriam tentari, tam obſtinatâ ſuorum ignauiâ, ſeque cum paucis in acie reſtare animaduerteret, explosis ſupremùm ſuâ manu machinis omnibus, non tam victus, quam deſertus, pugnâ exceſſit; paruoque nauigio in proximam Friſiam orientalem euaſit. Iuſtus Schouwenburgicus initio prælij, vbi turbare militem animaduertit, cum pleroque equitatu ſe ſubduxerat. Tam turpis omnium ignauia erat, vt armis abiectis pars pecudum more trucidarentur, pars in proximo flumine mergerentur. A meridie in veſperam continuata cædes; & vix nocte dirempta, poſtridiè renouatur. viæ cadaueribus & armis oppletæ. In quodam Amaſiæ æſtuario inſula erat, in quam ſe Germani aliquot receperant. hos Figueroa, Hiergius, & Robleſius, ad internecionem cædunt. Vniuerſim inſtar VIII CIↃ periere. capta item ſigna XX. & impedimenta omnia, etiam Hochſtrateni, qui biduò ante, ad Auriacum profectus, à caſtris abierat. ex

Hiſpanis

Hiſpanis vix LXXX deſiderati. Geminga, ac pagi Reidani, miſerè direpti. abacta pecorum aliquot CIↃ. ruſtici paſsim crudeliter vexati; fœminæ, ac virgines, ad libidinem habitæ. cuius rei Albanus vt inuidiam amoueret, legionem obnoxiam auctoramento ſoluit. Friſiæ orientalis comes, Embdaniq́; , valdè anxij, ne perſequendorum hoſtium obtentu inuaderentur, per oppoſitum Amaſiæ aggerem ſubditos cum armis diſponunt. vrbiſq; præfectus, qui non ita pridem nauium tutelam in ſe receperat, per aduerſa fidei negligens, Sonoium, ac nauarchos cæteros ad ſe vocatos, toruum obtuens acriter increpat; ipſos pariter, naueſque raptas, ac Naſſouium, ærumnarum cauſam præbere. & mox, ſecurior Albani diſceſſu, abire iuſsis, damnum alibi acceptum obijciens, naues prædamque omnem detinuit. Victor Albanus, ceu hoſtem fugientem inſecuturus, tranſmittere Amaſiam in animo habebat. ſed nauium egenus, relictis antea Groningæ pontibus, qui per aquoſa loca aduehi tempeſtiuè non poterant; tum etiam crebris nuntijs monitus, cum ingentibus copijs aduentare Auriacū, mutatâ ſentētiâ, retro pedem Delfſiliam flexit. vbi cognito loci ingenio, portū maris opportunum ratus, vrbem condere omninò cōſtituit; eò magis, vt Embdanorum, qui ſectarijs palam fauere, cōmercia diuerteret. itaq; ſtatim foſſâ murisq; deſignatis, vrbem futuram Marſburgum appellat, & per Ioannem Cniuium, Groningēſem epiſcopū, templo locum

CIↃ. IↃ. LXVIII.

cIↃ. IↃ. LXVIII. consecrari curat. His peractis Groningam tendit, vbi conuocatos prouinciæ Ordines aduentum suum præstolari iubet. ac felicis apud Gemingam pugnæ nuntium Philippo regi Andream Salazarium, Pontifici Carolum Merlum mittit. Ioanni Hoio, episcopo Monasterienſi, per literas victoriam denuntiat; simul de Frisiæ orientalis comite, atque Embdanis, grauiter cõqueritur, qui Nassouio commeatum procurassent. Cum Groningam aduenisset, Ommelãdiæ ordinibus, ac senatui vrbano significat, *inobedientiâ ipsorum, sectarum introductione, concionibus publicis, ac sacrorum contemptu, læsum regem. adhæc nobilium multos, tam in vrbe quam per prouinciam, contra religionem Catholicam, regiamq; maiestatem, fœdera cum Nassouio agitasse. quin etiam arma cum perduellibus cæteris communia habuisse. quam in rem cum rex pecuniæ vim ingentem, Arenbergius vitam, ipse laboris tantum, ac molestiæ, impendisset; bono iure, ceu bello subactis, priuilegia adimi posse. quamobrem statuisse, ne negligentiâ malum inualesceret, maturè occurrere; idque sibi negotium dedisse. idcirco velle, vti Ioannem Cniuium, pridem à rege & pontifice destinatum, præsulem acciperent. placuisse insuper, noua de causâ religionis edicta promulgare, ac remp. denuò ordinare, bonorumque salutem & securitatem arce communire. de cætero autem Megensi, qui Arenbergio in præfecturâ successor datus, & sacrorum antistiti Cniuio, morem gererent.* Ad hæc omnes, ius in armis dicentem veriti, consternati animis silentium tenuerunt. & arcem quidem Vitellius,

Vitellius,& Paciottus, Antuerpienſi ſimilem, ſed ambitu minore, ſtatim delineant, quamuis in annum proximum dilatam. Cumq; intellexiſſent, Delffiliam in vrbem commutatum iri, multis precibus, Megenſisque interceſſione, ac Albernoſij, qui Albano ab epiſtolis, gratia apud illum inſignis, vix impetrarunt, vt cõſilium magis ipſis,quàm Embdanis,noxium omitteret. id tamen placuit, vt propugnaculum à Naſſouio inchoatum perficeretur, ac, deſtinato vrbi nomine, Marſburgum diceretur;quod obtinuit, quam diu potitus Hiſpanus præſidium illic tenuit. Hiſce rebus exacto biduo, per Amſtelodamum & Vltraiectum rurſum in Brabantiam iter maturat. Ac Amſtelodami quidem in tribunos, & ductores legionis Sardoæ,Arẽbergianæ cladis pridem auctores,animaduertit. Vltraiecti dum moratur, aduenit filius Fridericus Toletanus, pedites CIↃ CIↃ IↃ adducens, & ſtipendium in aliquot menſes; quo mox peditatui præfecto, luſtratoque exercitu, peditum XXX CIↃ, equitum VI ſub ſignis comperit. & collaudatâ magiſtratus fide, vt terrorem populo inijceret,Diemenam,prædiuitem matronam, annoſq; LXXXIV natam, quia hoſpitium concionatori præbuiſſet, gladio perculſit. quæ in pegma ad ſupplicium producta, prætorem interrogat, *ecquis venia locus eſſet*; illo negante, ſatis aperto auaritiæ conuitio, *video*,inquit,*quid rei geratur. nimirum pinguis vitulus eſt, ideò mactari eum oportet*. inde ad carnificem verſa, tan- CIↃ. IↃ. LXVIII.

cIↃ.IↃ. LXVIII. quam in ætatem iocata, cui reuerentia aut venia debebatur, virilis animi fœmina quærit; *an benè gladium acuiſſet, nam lentam ſibi ceruicem eſſe.* Vt primum Bruxellas redijt, de Straleni, ac Backerſelij, cauſâ cognoſcere aggreſſus, ex ſenatus ſui ſententiâ vtrunque ſupplicio affecit. ac Stralenum, ob egregia pridem merita, veniâ dignum ipſi iudices pronuntiauerant. ſed apud immitis animi virum, quem proprium in Belgas odium, regiâ voluntate munitum, crudelem fecerat, nulla meritorum ratio fuit. additur pœnæ Alfonſus Lous, Hornano ab epiſtolis, & conſiliorum omnium particeps. deinde edicto interdicit, *ne quis cum profugis, ac proſcriptis, pecuniam, aut literas commutaret; in quibus ſi quid regem ſpectaret, aut publicum bonum, infamiam mortis, & bonorum publicationem, pœnam fore. ſin minus verò, tum de cauſâ iudici arbitrandum. item profugos, ac perduelles, quicunque ſciret, ijs aut manum ipſe inijceret, aut nomina ad magiſtratum deferret.* nobiles quoque, qui fœderi ſubſcripſerant, anno LXVI, paſsim in prouinciâ latitantes, dolo aggreſſus vt proderentur, gratiam facti publicis literis denuntiauit: quibus tamen, per tot ſæuitiæ exempla, nemo temerè credendum putauit. contra multi, quibus vindex patriæ libertatis animus, varijs ſcriptis, ac libellis, odium populi aduerſus eum concitârunt. inter cætera clam vulgata capita XVIII, in ſchedis Vergæ præſidis reperta, quaſlibet criminum ſpecies complexa, tam immani rerum interpreta-

pretatione, vt Belgarum nemo ferè extra noxam esset. alia XIII à Granuellano prolata, in quibus consilia, de constituendo Hispani per Belgium dominatu. sed huic licentiæ edicto occurrit, animum benignum, & bonam fidem, specioso elogio apud populum testatus. Interim Auriacus, collectis in Germaniâ copijs ingentibus, amicorũ operâ, oratores ad Maximilianum Cæsarem mittit, qui excusarent; *eò rerum necessitate compulsum; rogarentque, vt Austriacæ familiæ dignitate princeps, commiserari potius, quam irasci, vellet; atque afflicto grauiter Belgio succurreret, vnde ipse quoq; genus ducebat. florentes olim prouincias, tranquillasq; ordinum moderatione, Hispanorum aduentu valdè turbatas. Inquisitionis nomine proceres pariter atque opulentos pessimè vexatos; neque vllum sæuitiæ, libidini, aut auaritiæ modum factum. sæpius supplices semper reiectos, deprecatoribus aut delusis, aut occisis. hâc de causâ, cum frustra apud regem preces tentarentur, versâ in iram desperatione, arma sumpsisse, extremam vitæ, ac libertatis, tutelam. quæ deponere paratus esset, simul vim atq; oppressionem Hispanus omitteret. oratum etiam demissè velle, vt pro miseris apud Philippum patruelem intercedens, vnâ eâ ratione tranquillari Belgij turbas posse ostenderet, si remoto milite extraneo, & grauissimo Inquisitionis metu, libertas publica restitueretur.* Auriaci preces non neglexit prudens ac benignus princeps; &, ceu vniuersi id Imperij negotiũ esset, quamprimum cum Philippo agendum decreuit. vtq; legatio momentum aliquod ex personæ dignitate

CIↃ. IↃ. LXVIII.

accipe-

cIↃ.IↃ. LXVIII. acciperet, Carolo fratri, priuatis de rebus in Hiſpaniam proficiſcenti, negotium commendat. qui non illibenter ſuſcepit, ſiue naturâ pacis amãs, ſiue quod, diſtracto per Belgij motus patruele, aduerſus Turcam minus præſidij Imperio futurum præuideret. itaque in Hiſpaniam profectus, cùm id negotium ſeriò ageret, reſpondet Philippus; *integrum non eſſe, vt Albanus, aut Hiſpanicus miles reuocaretur. cepiſſe conſilium id præter fœderatorum principum ſententiam; cuius ne tam citò pœnitentiam oſtendat, famæ intereſſe.* annoque ſequenti, vt inuidiam amoueret, quam grauiſsimam apud Imperij ordines cõtraxerat, ſcripto publico facti rationes propoſuit. Ludouicus Naſſouius, poſt pugnam Gemingenſem, collecto vndecunque milite, ad Auriacum fratrem conceſsit. qui, etſi turbatis recenti cláde conſilijs, copias coactas ſedulò mouere, quas Belgio liberando ducebat. ad harum ſtipendium eccleſiæ Belgicæ reformatæ, procurante Marco Perezio, cccIↃ dalerorum polliciti erant, exhibenda cum primùm exercitum collegiſſet. extremo Iulio, cum iam in procinctu eſſet, libello edito, belli contra Albanum ſuſcepti cauſas exponit. *gloriam Dei, ac commodum regis propoſitum eſſe; item Cæſaris, filiorumque, qui Philippo ſanguine proximi: nihil aliud abs ſe agitari, quàm vt immaniter ſæuientem Albanum innocentis populi, & per vim oppreſſi, ceruicibus depelleret. ad tam præclarum inſtitutum omnes rogare, vti fauorem atque auxilium conferrent.* in caſtris eius Germanorum peditum ſigna

XLIV erant; quibus ductores, Nicolaus Hadstadius Alsatus, vir antiquâ nobilitate, & belli clarus: Vitus Schonerus, Balthasarus Wolfius. equitum autem VII CIↃ, sub Hassiæ tribuno Friderico Rollenhausено, militiæ in Galliâ actæ egregio; Theodoro Schombergio, Iusto Schouwenburgico, Alberto Nassouio, Burchardo Barbio, Othone Malsburgio, Hermanno Rudesalio, & Adamo Welsio. XVI Gallorum turmis, & sclopetarijs CIↃ CIↃ præerant Franciscus Hangestus Ienlisius, Ludouicus Lanoius Moruillierius, Ioannes Raguerius Sternæus, Arcturus Valdræus Mouius, Anglurius Autricurtius, & Rantius. peditatum Poietus ducebat. ex Belgis aderant, Nassouium secuti, Antonius Lalanius Hochstratenus, Batemburgicus, cuius fratres pridem Bruxellis gladio percussi, Warrouxius, Risoirius, Carlous, Hamelius, Boxtelius, Lonneruallius, Ohanius, Opdamius, Sonoius, alij. mox etiam Gulielmus Lumæus Marcanus accessit, cum instructo equitatu; qui affectu in Egmondanum, Hornanumque, comam se non positurum iurauerat, nisi vindicatâ vtriusque morte. tormenta illi bellica x. campestria VI. maiora IV. vexilla quorundam inscripta erant; PRO LEGE, REGE, ET GREGE. alijs effigies pelecani erat, sanguine suo pullos nutrientis. nonnulli in galeis rosas ferebant, vetus Britannorum insigne, ceu reginæ Elizabethæ auxilium testati. Cum his copijs sub initium Septembris, cælo pluuio, expe- CIↃ. IↃ. LXVIII.

CIↃ.IↃ. LXVIII. ditionem capeſſit; habitoque ad Romerſdorfiam in Treueris delectu, Rhenum traijciens, Viti fanum, ſuæ ditionis pagum, deuenit. ibiq; ſubſiſtens, à Cliuenſi commeatum petit. quo negato, Naſſouius frater Arenbergam capit, & præſidiũ Hiſpanicum obtruncat. tum Eppenam etiam, Duram inter & Agrippinam; arcem item Carpenſem, Hormeſonam, Withemumq;, atq; in Rheno naues XVIII cum mercibus Italicis, quas mox inſtitores redemere. Aquiſgrano pecuniam imperat, cæſæq; ad Noitemum aliquot cohortes. Ad harum rerum nuntium Albanus, tam variâ expeditione conſiliorum incertus, cum hærentem illic videret, ac modò in Galliam iturum putaret, modò Belgio, aut agro Luxemburgenſi imminere, ne quid Sequani paterẽtur, etſi ex fœdere ad eorum tutelam Heluetij tenerẽtur, præſidi Vergio curatâ per nummularios pecuniâ, ſi vſus foret, poſtridiè Noircarmium, ac Mondragonium, cum copijs omnibus ad ſuppetias adeſſe iubet. tum Robleſium cum ſuâ legione ſubmittit. Antonio Berrio, Didaci Caruaialis ſignifero, cũ Hiſpanis L, arcem Limburgenſem mãdat. ipſe munitis ad Traiectũ Moſæ caſtris defenſionẽ parat, ac flumen ponte ſternit, facilius excurſurus quocunq;, & itinera vel obſeſſurus, vel vaſtaturus. vtq; fluminis tranſitu prohiberet, vadoſis locis paſsim murices diſperſerat. In caſtris peditum XVI CIↃ habebat. ex his Belgarum ſigna XV, Hiſpanorum XL. Philippus Lanoius Bellouacus VI ducebat;

ducebat; Carolus Arsillius, & Iacobus Briacus, ille Landrecij, iste Marienburgi præfectus, singuli v. Hiergius x. Mondragonius v. totidē Roblesius, cui etiam destinatum Ruremundę presidium. xx Germanorum Albertus Lodronius, & Philippus Ebersteinius. adhęc fossorū ingens manus, è propinquis Eburonibus: item tormenta, naues, commeatus. Auriacus omnibus modis in præliū pertrahere Albanum nitebatur: sed prudens belli imperator, cunctando frangere hostē certus, dubiam aleam detrectare. Sciebat enim, tam varium militem, sine stipendio, non diu concordem, aut obsequentē fore. dein timebat, ne miles Germanicus, eiusdem cū hoste religionis sectator, aut in prœlio desereret, aut eo abstineret. nec in ipsis proceribus Belgicis plus fiduciæ, qui metu magis, quam adfectu, obsequētes, victore Auriaco, facilè in partes eius transituri timebantur. ijs de causis cunctante Albano, quod præuiderat, seditio militum in Auriaci exercitu orta, graui eum periculo inuoluit. quippe, dum pacare laborat, ad latus gladij capulus decutitur: Malsburgius, alijque, à tumultuantibus occiduntur. composito tumultu, versus Eburones castra mouet; & à Leodiensibus auxilium sperans, Laurentij & Margaretæ suburbia, pontemque Afrodium occupat. sed pridem Albanus, agri vastitiē interminatus, oppidanos, satis cæteroquin pronos, deterruerat. ac quamuis pars adiutū vellent, tamen metu, & Groesbequij episcopi operâ, ad

cIↃ.IↃ. LXVIII.

CIↃ.IↃ. LXVIII. ſecuritatem vrbis ſignis VI conſcriptis, conatus oppreſſus eſt. Igitur hâc ſpe cum excidiſſet, huc illuc exercitum circumductans, vt incertum Albanum teneret, tandem Non. Octobris ad Stochemum, non longe Maſecâ, Moſæ appropinquans vadum tentat, atque à muricibus iniectis purgat. inde equitem denſatum, agmine vſque ad ripam aduerſam continuato, in flumine conſiſtere iubet. quo commento impedito eius impetu, cum inferius iugiter defluens decreſceret, ac pediti peruium eſſe inciperet, exercitum vniuerſum tranſmiſit, obſtupeſcente rem inopinatam Albano, adeoque trepidante, vt quidam exiſtiment, ſi è veſtigio rectà in eum copias duxiſſet, hoſtem imparatum, metuque conſternatum, oppreſſurum omninò fuiſſe. atque ipſe quoque recenti terrore vtendum cenſebat. ſed feſſus miles, & traiecto flumine madens, pugnam detrectare. hunc refectum mox in hoſtẽ fruſtra duxit, qui intrà caſtra militem continens, morâ, quàm pugnâ, vincere malebat: certus fore, vt per imminentem hiemem, ſine commeatu, & ſtipendio, eius copiæ vltro diſsiparentur. tum tubicinem ad Traiectinos mittit, quem Albanus comprehenſum, ne qua conſilia oppidani clàm miſcerent, in furcam egit. Poſtquam aliquoties velitatum, nec ad pugnam prouocari Albanus poſſet, exiguo commeatu, in Tungros mouet, Eburonum oppidum ſatis munitum; vbi excluſus, fanum Trudonis retrogreditur, inſequente ſemper Albano, & poſtre-

& postremum agmen vexante. hic pugnatum acrius fuit, atque egregium virtutis specimen Marcus Toletanus dedit. inde Thenas contendit, ab Hiergio occupatas, quem Albanus noctu præmiserat, vt vel laborantem Brabantiam tutaretur, vel nutantem in officio contineret. ipse Albanus in propinquo castra munit. quatriduo post prope Tilmontium diuisas copias Auriacus partem vltra flumen ire iubet, partem ad collem occupandum mittit. quem dum communire festinat, Albanus per suos interturbans eum extorquet. quocirca relicto ad dextram Tilmontio, propter amnem Geteram, in Brabantiæ & Eburonum confinitio, iter faciens traijcere exercitum instituit. id vbi Albano exploratum, Fridericum Toletanũ, ac Chiapinum Vitellium, cum IVCIↃ sclopetarijs, & equitum aliquot turmis, in transeuntem impetum facere iubet: ipse cum cætero exercitu subsequitur. cumque angustum iter esset, siluisque obsessum, Montesdoca & Salinas cum sclopetarijs IↃ angustias occupant; Fridericus & Chiapinus cum aliquot Hispanorum, Gallorum, Belgarumq; signis, & nonnullo equitatu, siluas circumiectas insident. sed eo die, decliui sole, etsi vrgente prælium Hocstrateno, res dilata est ob vicinam noctem; quam exercitus vterque, exiguo tantum colle disiunctus, in statione egit. postridiè incedere agmen Auriacus iubet: atque Albanus, quò tenderet ignarus, ordinatâ ocius acie, leuis armaturæ militem

CIↃ. IↃ. LXVIII.

cIↃ.IↃ. litem præmittit, quem Fridericus filius cum omni pe-
LXVIII. ditatu ſubſequebatur. in extremo agmine Germani-
corum equitum turmas VI locat. inde armaturæ leues
colle occupato,vnde in hoſtẽ deſpectus,captoq́; ſigno,
pugnam inchoant. ac præmiſsis reliquis copijs, cum
Germanicus eques appropinquaret, viſum Cheuere-
aulxio ſclopetariorũ equitum duci,vt, quamuis abſen-
te adhuc peditatu,in poſtremum agmen inuaderẽt, fa-
cili victoriâ, poſtquam hoſtis amne Geterâ ſeparatus.
ſed vtile conſilium imperitiâ loci differens Albanus,
dum exploratorem mittit,egregia occaſio pœnè elabi-
tur.itaque Auila,& Braccamontius, cum cIↃ cc dele-
ctis anguſtias occupare, Gaſpar Robleſius cũ legione
Belgicâ hoſtẽ adoriri iubetur. Acri aliquamdiu pug-
nâ, tandem victor Albanus euadit,exiguâ ſuorum cla-
de. ex Auriaci copijs ſupra cIↃ cIↃ ceciderunt. Lon-
nerualius captus poſteà Bruxellis gladio percutitur.
Poſt hãc cladem auxilijs Gallicis Auriacus ſe Iodoniæ
iungit. ea erant cIↃ cIↃ cIↃ pedites, IↃ equites.quibus
copijs nõ ei vires, ſed annonæ penuria aucta. ac cum
his facto per agrum Luxemburgenſem itinere, Anda-
gienſi monaſterio direpto, & incenſo Huberti fano,
vrbibus paſſim aduerſis, caſtra indies mutans, fruſtra
occaſionem prælij quæſiuit.itaq; commeatus egens,&
ſtipendij, cum ex CCC dalerorum cIↃ vix XII acce-
piſſet,exorto tertium in Galliâ bello ciuili, adiũgere ſe
Condæo ſtatuit.maximè Gallorũ inſtinctu.id dũ pro-
ſequitur,

sequitur, ac Quesnæum iam veniſſet, agro Camera- cIↃ. IↃ. LXVIII.
censi imminens, ſubſequente Albano, in eum conuer-
ſus, deletis x Germanorum ſignis, VIII Hiſpanorum,
& leuis armaturæ turmis III, non exiguam ſtragem
edidit. inque eo conflictu Rodericus Lopeſius, San-
chius Auila, & Franciſcus Toletanus, vulnerati.
Cæſar Aualus cæſus. inde arcem Cameracenſem ag-
greſſus eſt, quàm egregiè, etſi conſternatis oppidanis,
Mollinius defendit. In Galliæ limite Coſſæus erat, cũ
ſclopetarijs cIↃ cIↃ, & peditibus cIↃ cIↃ cc. ac
quamuis rex negotium dediſſet, vti Auriacum Galliâ
arceret, tamẽ is ſupra Quinctini fanum, Somonâ trãſ-
miſſo, Sueſsiones venit; & per Fanellium Serium ad-
uentus cauſam regi ſignificat. qui nuntium anteuer-
tẽs per Caſparum Schombergium legatũ ſcitatur, *quâ*
de cauſâ cũ tantis copijs in Galliam adueniſſet. mirari vehemẽ-
ter, pro veteri militiæ more, non præmiſsum fecialem. quod ſi in
Germaniã tranſitum peteret, quemadmodũ rumor erat, non ne-
gaturũ, modo ne ſe pro hoſte gerat. ad hanc legationẽ pridiè
Non. Decembris Auriacus reſpõdet; *conſilij ſui certũ pri-*
dem regem feciſſe. nec adeò vecordem, aut rerum imperitũ eſse,
vt cum rege tam potente armis experiri velit. quin immò quan-
taſcunq; duceret copias, ſi ita videretur, pro ipſo militaturas;
cui honorem, & obſequium, humiliter offerret. ſed eorũ, qui pu-
ram religionẽ amplexi, infeſtis plurimis, in præſenti exitio ver-
ſarentur, periculo ſuccurrere neceſſarium putaſſe. quamobrem
orare, vt pro dignâ ſuo faſtigio clementiâ, hominum miſertus,

quibus

cIↃ.IↃ. LXVIII. *quibus Dei gloria, vitæ tranquillitas, & fidele in regem obsequium, inprimis cara, promulgata semel edicta violari ne permitteret.* Rex Schombergio in mandatis dederat, quo libentius copias Auriacus reduceret, vt stipendium militi promitteret. isque dum in eo est, exploratis ductorum animis, cum quibus illi notitia intercedere, propositâ rerum difficultate, clanculum plurimos ad defectionem sollicitat. itaque paulatim ad expeditionem segnior miles; & aperta mox querela, *malè duci se infestâ anni tempestate, sine stipendio, aduersus regem, quem nulla iniuria obnoxium reddiderat.* cumq; Auriacus instaret, vt Condæo se adiungere maturarent, fidenter pernegabant, & *contra Albanum duntaxat factum auctoramentum* obtendebant. *præterea cur se, nullâ omnino spe stipendij, perditum irent. quod cum repræsentare non posset, aliquot iam mensibus debitum, saltem patriam redderet, è quâ eduxerat. vnum id facile, rege nondum lacessito.* Hoc disidio concitato Schombergius recedit. at Auriacus grauius aliquod discrimen metuens, si persisteret, concedendum tumultui ratus, in Germaniam iter vertit. exauctoratisque ibi copijs, coactâ è supellectile pecuniâ, vt prompta in posterum studia haberet, pro trimestri militiâ equiti soluit. in reliquum stipendium principatum Arausiensem oppignerat, intra proximos XII annos liberandum. inde se Wolfgango Bauaro Bipontino, in Galliam eunti, cum CIↃ CC equitibus iungit. Exauctoratos magnam partem aspera anni hiems confecit.

confecit. reliqui aut Bipontino nomen dederunt, aut in Galliam retrogressi regi militarunt. Hic belli exitus dupliciter Auriaco infelix fuit. nam & Angliæ regina, Caleti recuperandi occasionem rata, consilia cum eo communicare, & operâ vti constituerat. sed dum famulus legati, qui in aulâ regis commorabatur, literas ad ipsum Cardinali Lotharingo prodit, isque responsum contrarium reddit, commutandâ scriptione elapsum tempus hoc consilium penitus euertit. Igitur pulso hoste securus Albanus, in hiberna militem dimittit. Romeri legio Bruxellis datur, & Machliniæ: Lodronij Antuerpiæ, & Valentinianis. Alfonsus Vlloa Grauiam, Bertinium, Siluam Ducis, & Traiectū Mosæ accipit. Groningæ Caspar Roblesius Billius, Dauentriæ Mondragonius imponitur: Bommeliæ, Vltraiecto, & Gorcomio, Sanchius Lodonius. Tum ex arce Cameracensi, quò insecutus Auriacum erat, x Kal. Decembris Bruxellas literas ad Senatum mittit, reiq; gestæ seriem, ac successum, exponit. dein regi quoq;, & cæteris principibus. Belgis suis passim per vrbes supplicationes decernit, occulto plurimorum dolore, etsi palam lætitiam ostentarent. Item decursus ludicrus ordinatur; atque in eo Haurechius crure grauiter sauciatus. Vbi hæc procerum populiq; voluptati dedit, tum ad se ornandum animum conuertit. igitur tot victorijs clarus, gloriæ suæ apud posteros monumentum, per Iacobum Iongelingum in arce Antuer- cIↃ. IↃ. LXVIII.

c Io. Io. LXVIII. pienſi ſtatuam ponit, è tormentis pridem ad Geminigam captis. ea formâ ac ſtaturâ ipſum referre, nudo capite. cæterum corpus armis indutum. ſub pedibus calcabatur homo gemino capite, manibus quatuor; in quarum primâ fax accẽſa, in ſecundâ malleus fractus; tertia clauam nodoſam, quarta ſecurim tenebat. è collo eius appenſa bulga, è quâ ſerpentes proſerpebant. ſubter larua conſpiciebatur, ad cuius aures mendicorum gemina paropſis. inde inſcriptum, IVNGELINSI OPVS EX AERE CAPTIVO. inferius paullò, in laminâ topho innixâ. FERDINANDO ALVAREZ A TOLEDO ALBAE DVC. PHILIPPI II HISP. APVD BELGAS PRAEFEC. QVOD EXSTINCTA SEDITIONE REBELLIB. PVLSIS RELIGIONE PROCVRATA IVSTITIA CVLTA PROVINCIAE PACEM FIRMARIT REGIS OPTIMI MINISTRO FIDELISS. POSITVM. Vniuerſi operis altitudo pedes XV. Ab vnâ parte ara erat, inſcripta: DEO PATRVM NOSTRORVM. atque in baſi. PIETAS. vtrinque, tanquam belli ſpolia, variæ armorum ſpecies cingebant. ab alterâ opilio ſpectabatur, ad paſcua gregem educens, quem lupi ac leones fugerent. item aurora noctis tenebras diſpellens, cum inſcriptione Græcâ. ΑΛΕΞΙΚΑΚΟΣ ΗΩΣ. Huius ſtatuæ ingens inuidia apud plurimos fuit, etiam Hiſpanos, qui regi potius debitam dicere, cuius armis, ac ſtipendio, omnia geſta. & coniecturæ de ea variæ, pro ingenio

ingenio cuiuſque, aut adfectu. ac effigiem bicipitem ſubiectam, alij Egmondanum Hornanumq;, nuper interfectos, interpretari. alij Gulielmum Auriacum, ac Ludouicum Naſſouium, fratres, Belgio exactos. erant qui ordines Belgij putabant, in nobilitatem & plebem diſtinctos; quos imminutâ libertate conculcabat. Arſcotanus, vir liberrimę in aulâ vrbanitatis, & gratioſæ, cum Albano eam aliquando ſpectans, ac rogatus quid videretur, per riſum illuſiſſe dicitur: *eorum vultus, quos calcaret, iræ manifeſtos, ſi reſurgerent, vindictam minari.* idque dictum oraculi inſtar multis habere viſum fuit. & poſtea Antuerpienſes, recuperatâ libertate, tam inſigne opus confregerunt. alij memorant à ſucceſſore, Ludouico Requeſenſio, magno ordinis Alcantarenſis magiſtro, tolli iuſſum. Sub id tempus Haurechius, ſuo vulnere, aut veneno in vinum iniecto, diem obijt III Eid. Decembres; dolente Auriaco, rebus afflictis eripi virum, animi & conſilij inſignem. CIↃ. IↃ. LXVIII.

IOANNIS MEVRSI RERVM BELGICARVM

LIBER II.

VM nouo anno, postquam Auriacus in Germaniam recesserat, ceu tranquilliore imperio vsurus Albanus, nunc id tempus existimabat, cum obsequij faciliores Belgas habiturus esset. itaque passim exploratum mittit, si qui cum eo consilia contulissent, aut turbis se immiscuissent. tum etiam, vt in officio subditos retineret, de varijs passim arcibus agitat. & Amstelodamenses, non ferre id commerciorum rationem questi, florenorum c c cIↃ immunitatem redemerunt. Groningæ quoque, & Flissingæ, opus interceptum. alibi perfectum. inde episcopos, dato singulis administrandæ diœceseos præscripto, sedibus nouis imponere aggressus est. Caroli Brimæi Megensis operâ, qui Arenbergio in Frisiâ successerat, curiâ adiutante, etsi Ordinibus repugnantibus, Cunerum Petri Leouardiæ constituit. qui vel odio populi ingratus, vel impar dignitati, mox ludibrium publi-

cIↃ. IↃↃ
LXIX.

cIↃ.Iↄ. cum fuit. plus moleſtiæ Ioanni Cniuio Groningæ ob-
LXIX. tigit. ſed is prudens, & poteſtatis exercendæ modicus, gratiam ſibi conciliauit. monaſteria II, Witteverum & Adewartum, maximè aduerſa habuit. atque illud quidem mox minacibus Pontificis & Albani literis ceſſit, in B. Mariæ cathedralem eccleſiam verſum. iſtud verò fortius reſtitit, opulentum admodum, neque impenſæ parcum. cumque luxum monachorum epiſcopus argueret, neceſſariò corrigendum; & hoc potiſſimum telo pugnaret, ipſorum abbatisq; Clarocampij rogatu, iniuriæ propulſandæ, è Burgundiâ Morimontius venit, ſupremus ordinis Ciſtercienſis inſpector, vir auctoritatis primarię, & virtutis, ac doctrinæ, clarus. isq;, vt præterita corrigeret, amoto abbate Arnoldo Lautzio, Arnoldum Kemningum, Muntij ad Amaſiam abbatem, adminiſtrum ordinat, qui mox quoque defuncto ſucceſsit. inde, adiuuantibus prouinciæ Ordinibus, acriter ſe Cniuio opponit. tandemq; id effecit, vt aſsignatis florenorum VI CIↃ annuis, cõtendere porrò deſiſteret. Nec hic deſijt cura Albani, & poſtquam de epiſcopis egiſſet, concilij Tridentini decreta vbiq; promulgare inſtituit; &, quanquam interdum obiecta difficultas, imminutis alibi prouinciarum, vrbium, aut monaſteriorum priuilegijs; nemo tamen, metu ne à maiorũ religione deſciuiſſe videretur, opponere ſe auſus fuit. varia deinde edicta facit, vrbesque præcipuas priuilegia omnia ſua conſilio ſanguinario exhibere iubet.

bet.tum interdicit,*ne quis Belga in extraneâ Academiâ,præ-* cIↃ. IↃ. LXIX.
ter Romanam,aut professionem, aut studia exerceret; præterea actuarij,notarij,aut tabelliones,de rebus turbas præteritas spectantibus acta publica nulla conscriberẽt. qui negligeret,is exilio perpetuo,& bonorũ publicatione mulctaretur. vxores etiã, quæ ad maritos profugos conceßerant, ne redirent, aut pœnæ subiacerent, in eos pridem constitutæ, qui consilia miscuissent cum perduellibus, aut eorum necessitati subuenissent. copias item nullus conscriberet, nisi regis aut suo permissu, & nec nomen miles daret, nisi inspectis mandati literis. tum ad supplicia conuersus, passim captiuos,aquâ,igne,cruce, aut gladio, variè puniendos tradit. tam ingenti populi terrore, vt dilapsis ferè omnibus exiguo tempore vastum penè ac desertum Belgium fieret; & opificia,antea frequentissima, aliò transferrentur. è profugis plurimos Britannia excepit,ob communem sacrorum cultum, libertatemq; cõscientiarum, gratum hospitium:& Oceano interiecto,ac prono Elizabethæ fauore, tutũ aduersus vim Albani perfugium. hiq; cum magnâ Belgij iacturâ in Anglos hospites varium lanæ tractandæ artificiũ transtulerunt, tanto numero, vt infrequẽtes admodũ vrbes,& tantũ non collapsas,restaurarẽt.in quibus Noruica, Sanduica,Colchestria,Maidscona,Hamptona,& aliæ.sic ducẽtis ante annis, nimiâ inundatione in eandẽ insulam compulsi,incolas, agri tantùm & pecoris gnaros,pannorum texturam docuerũt.Porrò Albanus huc illuc delegatos mittit,qui reos absen-

cIↃ.IↃ. LXIX. absentes ad supplicium poscerent, & auxilium à magistratu requirerent. idque nonnulli, offensæ timidi, præstitere. alij, quibus paulo plus cordis, priuilegiorum obtentu, difficiles se præbuere. Inter cæteros id mandati Arnoldus Sasboutius, curiæ Hollandicæ senator ordinarius, accepit. ac cum exequi Leidæ vellet, re in senatu deliberatâ, magistratus abnuit, indecorum arbitratus, alieni iudicij ministrum videri. idque Sasboutio repræsentans priuilegia bina ostendit, capitali sententiæ alibi latæ, & bonorum publicationi contraria: vnum Gulielmi Hollandiæ comitis, anno cIↃ CCC. XV datum: alterum Ioannis Brabantiæ Ducis, anno cIↃ CCCC. XVIII. prius illud *soli iudici vrbano in ciues suos sententiæ ferendæ ius* permittit: alterum statuit, *ne quis ciuis, vel grauissimi criminis reus, plus florenis* L X *mulctaretur*. insuper consuetudinem valdè veterem allegare, *ne quem, licet criminis manifestum, morte afficerent; nisi extra vincula & tormenta reum confitentem haberent.* igitur sic Sasboutium dimittunt. Albanus tamen, nullo priuilegiorum respectu, in captiuos quosq; grassari; adeò contra ius fasq; nitens, vt vel defensione permissâ, vel iudice ordinario, multi causam obtenturi fuerint. Vnum memoriæ posteritatis est tradendum. quidam Bruxellis in vincula coniectus propter commune temporis crimen, indictâ causâ, nec sententiâ iudicis damnatus, iuris contemptu, an errore, cum cæteris ad supplicium producitur. aliquanto post, cum

disqui-

diſquireretur crimen, ac ſiſtendus reus foret, non dun- cIↃ.IↃ.
taxat interfectum, ſed quoq; nulli culpę affinem com- LXIX.
periuntur. hancque ob rem perculſis iudicibus, vt ani-
mum firmaret Vergas, *vix eſſe*, inquit, *cur magnopere angerentur; viri innocentiam animæ eius profuturam.* Gro-
ningæ, poſt debellatum in Friſiâ Naſſouium, IV Ger-
manorum ſigna in præſidio à diſcedente Albano poſi-
ta. ea cum ſe ſuperbè gererent, ad querelam magiſtra-
tus menſe Februario Billius permutare iuſſus, VI alia
Gallorum introducit, minus quidem populo inuiſa,
ſed quæ grauius tamen incumberent, imperatis in ſep-
timanam CIↃ CC florenis, quorum tamen neceſsita-
tem mox Ommelandiæ Ordinibus impoſuit. cõſules
quoque, ac cæterum ſenatum, magiſtratu abire prohi-
bitum, totos VIII annos continuauit; fabis nigris al-
biſque ereptis, quibus in electione ſolenni vtebantur.
Poſteà in Friſiam occidentalem mittitur Carolus
Quarræus, curiæ Brabanticæ aſſeſſor, de turbis proxi-
mis quæſiturus, & in obnoxios animaduerſurus. ibiq;
dato regio cognitori negotio, Groningam profectus,
Albani mandatum magiſtratui exponit, dari ſibi col-
legam poſtulans, ne quid imprudens in priuilegia loci
committeret, aut ipſi ſe deſpectos putarent. Deſtinatur
munus conſuli Ioachimo Vbbenæ, ſatis præter animi
ſententiam, tam præſenti ciuium odio. & initio, cum
aliquot operis, Ioannes Barnenda, vrbis fabricenſis
comprehenditur. qui pridem templum Franciſcano-

c Io. Io. LXIX. rum magiſtratus iuſſu purgaturus, colliſarum imaginum reliquias ſuſtulerat. id crimen capitale erat, quod etſi publicâ auctoritate cõmiſſum, tamen à miniſtris ſumendũ ſupplicium videbatur, declinante inuidiam magiſtratu, qui induſtriè futuri cautus, mercedis cauſam in rationibus publicis diſsimulare quęſtorẽ iuſſerat. id Barnenda vbi cõpertum habet, effracto carcere, cum duobus obiecti criminis ſocijs, periculũ euadit. alij, variè diuexati, & per tormẽta culpam faſsi, gladio feriuntur. eâ re ingens populi odium magiſtratus excitauit, indignantibus cunctis, quod ſua imperia, & ciuium obſequiũ, iniquè punitum iret. & auxere viduarum ac pupillorũ aſsidua lamenta; quibus minuẽdis, ceu commiſeratus, ex ærario publico alimenta miſeris clam aſsignat. Quarræus, diligens mandatorum, profugis diem dicere pergit, & niſi intra III ſeptimanas præſentes ſe Albano excuſent, vitâ boniſque exuendos denũtiat. inter hos plurimi è primariâ loci nobilitate. iiq; ad rei actæ nuntium priuilegijs ſe tueri conati, quę extra pomerium, aut territorium, euocare quemquam prohibebant, per literas magiſtratum exhortãtur, operam apud Albanum daret, vt eorum ratio haberetur. ſed cum ille offenſæ metu, ſegnius publicæ libertatis cauſam ageret, per libellum ab Albano patriæ leges, iudicemq; ordinarium, ſupplices petunt. à quo reſponſum, niſi præſentibus ius non dicturum: ſi emanerent, ceu contumaces, ad cauſam dicendam poſtea non admiſſum

missum iri.iterumq; citati, vbi nemo compareret, ipsi perduelliũ instar pœnæ capitali, bona fisco addicũtur. CIↃ. IↃ. LXIX.
Igitur vim manifestã ad Cæsarem, & Germaniæ principes,deferre placuit; quãdo vetus Imperij membrum prouincia esset, eiusq; tutelæ adhuc nuper à Carolo V cõmendata,anno seculi XLVIII. sed hoc quoq; consiliũ nõ successit. Postquã Quarreus discessisset,statim Roblesius ad arcẽ instaurandã animum vertit; quæ superiore anno à Vitellio & Paciotto ita designata, vt è propugnaculis V in finitimos Tubantes III,in vrbẽ II obuerterentur. circũ fossa C pedes lata duceretur.rursum autẽ,impensæ defectu,opus intermissum. Hoc in Belgio rerũ statu,Bipontino in Galliã paranti, cum vtroq; fratre,Ludouico & Henrico,comitẽ se Auriacus iũgit. idq; gnarus Albanus,vt regis animũ magis obstringeret, suppetias ei Petrum Ernestum Manssfeldiũ mittit, & cum eo equites CIↃ CIↃ, peditum signa XXV. Sub idẽ tempus,III Eid.Febr. egregio inter tot probra iustitiæ exemplo,Ioannem Grouelsium Spellæum,prẽcipuum rerum criminalium ministrum,concussionũ reum,in furcã egit. cui aliquando extrema cõminanti, Gemma Frisius infelicem vitę exitum prædixerat. Pontifex Romanus, Pius V, virtutis collaudandæ, Albano ensem inauratum,& galerũ gemmis ornatum,rituq; solenni cõsecratum mittit,non nisi ab episcopi cuiusdã manu, post peractos sacrorum ritus, accipiendum. adferebat munus tam insigne Carolus Ebulus Neapolitanus,

ɔIↃ. IↃ. LXIX. oblatumque exquisitâ cæremoniâ in manum tradidit Archiepiscopus Machlinienſis. ac honorum læta Albanus ludis ſpectaculiſq; publicis eſt teſtatus. Non ita pridem, firmâ, vt videbatur, Belgij pace, ab Angliâ turbas Elizabetha dederat. nauis è Cantabriâ veniens, & minores aliæ IV, pretioſas merces, ac pecuniam ingentem vehebant. cumque Galli piratæ perſequerentur, in Angliæ portus confugerunt. & neque illic tuti nautæ, incumbentibus Gallis, & diſceſſum obſeruantibus, legato Hiſpanico, Gerardo Eſpeſio, periculum ſuum exponunt. isque ſtatim reginam accedens rem narrare; *in illis nauibus exercitus Belgici ſtipendium eſſe, Albano tunc pernece ſarium. & orare, in ſuis portubus periculum prohiberet; deinde Antuerpiam vſque commeatum daret, vel ſaltem vectoribus arma permitteret.* nec grauatè, princeps æquitatis & amicitiæ tuendæ conſtans, poſtulata concedere. ſed dum Albano nuntium mandat, tardiore reſponſo, à Cardinali Caſtellionæo edocta, ad mercatores quoſdam Genuenſes, non ad Philippum, pecuniam iſtam pertinere; cui Albanus ſoluendis ſtipendijs manum inijcere ſtatuiſſet, ipſa præuertit, ſuoſque in vſus educere è nauibus iubet, ac Londinum in ærarium deferre. ea ſumma CC aureorum CIↃ excedere credebatur, ciſtis LIX incluſa. Vbi factum Eſpeſius legatus intellexit, grauiter de iniuriâ conqueſtus, à reginâ reſponſum refert; *in Philippi fratris gratiam factum, vt Gallorum imminentium rapinam prohiberet. quando autem comper-*

compertum haberet, mercatorum potius Genuenſium, quàm regis ſui pecuniam eſſe, extenuato per id tempus ærario, cum bonâ dominorum gratiâ honeſtâ vſurâ mutuam ſumere decreuiſſe. idque ius principibus vſitatum. ita dimiſſus, ocius rem Albano nuntiat. is iræ præceps, vt excelſa pariter ac proſpera fortuna offenſæ plerunque facilis eſt, non diſſimulandam regis ſui iniuriam ratus, neque Ordines conſulens, nec periculum attendens commerciorum, ſine quibus opes Belgij non conſtarent, comprehenſos per prouincias mercatores Anglos in domo publicâ Antuerpiæ ſub cuſtodiâ habet, bona deſcribit, & mox haſtæ ſubijcit. idem in Hiſpaniâ decretum. viciſsim in Angliâ Elizabetha, vt indemnes ſuos faceret, Belgas quoſcunque retinere, bonaq; ſequeſtrare permittit. & tum iuſtam facti cauſam ſcripto palam teſtatur; cui Eſpeſius, perſtrictum ſe in eo ſentiẽs, aliud opponit. inde in Hiſpaniam legatum mittit, qui de Albani iniuriâ conqueratur. *cauſam non eſſe, cur in Belgio regni ſui mercatores cum facultatibus attinerentur. ſe quidem id pecuniæ feciſſe, quam Hiſpanicæ naues aduexerant, in ſuos portus à piratis Gallis actæ. eam autem Genuenſibus, ad quos pertinere exiſtimabat, poſt aliquot menſes cum vſurâ reddituram. nam vt in vllam regis pecuniam manus inijceret, id nunquam in mentem venisſe; & legato quoque eius, vt æquum erat, declaraſſe. adeò tamen humanitatis, aut veteris amicitiæ, oblitum Albanum, vt Anglos ſuos tam proteruè inuaderet. porrò, ſi rex pecuniam exhiberi omninò vellet,* cIↃ. IↃ. LXIX.

cIↃ.IↃ. LXIX. *quamuis Genuenſium propriam, facturam quàm primùm, dum ſuos modo in Belgio ſubiectos, bonis omnibus reſtitutis, Albanus dimittat; &, integro vtrinque commercio, amicitiam deinceps rectius colat. vt regem offenderet, nunquam ſibi conſilium fuiſſe.* intereà Albanus erroris pœnitens, cum trãſlatis Hamburgum cõmercijs, nihil Anglis, plurimum Belgis noceri videret, ad reginam Chriſtophorum Aſſonuillium mittit, quem illa ſine mandato regis admittere nolens, neq; vt legatum habens, contemptim ad Senatum reiecit. cumq; indignum id is cenſeret, irritus legationis domum redijt. eâ re irritatior Albanus, pridiè Kal. Apriles edicit, ne quiſquam, donec aliter caueatur, vlla cum Anglis commercia habeat: naues quoque, niſi armatæ, Oceano abſtinerent. in delinquentes pœna adijcitur, publicatio bonorum. &, vt ratum edictum foret, delatores conſtituti, quibus prę-mium bonorum publicatorum dimidium foret. ſed munus odioſum, præter exules Anglos, nemo ferè ſuſcipere voluit. inter hos erat Ioannes Storius iureconſultus, ſub Mariâ Inquiſitoris officio functus, homo egenus, & ob mutatam religionem odio in ſuos præceps. datuſque vicarius Gulielmus Parkerus, qui mox certâ gratiæ ſpe dominum prodidit. quippe in nauem introductum, mercibus Anglicanis onuſtam, dum explorat, nullo fraudis alicuius metu, magiſter nauis Cornelius Eickenus, egregio pro patriâ facinore, expãſis velis in Angliam auectum reginæ ſiſtit; vbi fractâ laqueo

laqueo gulâ,ceu coniuratus patriæ hoſtis,pro præmio cIↃ. IↃ. LXIX.
infamiam mortis retulit. Albanus XIII Kal. Maias cõ-
uocatos Bruxellas Ordines hâc oratione cõpellat. *neſciũ*
nulli, ideò ſe à rege miſſum, vt prouinciarum motum compone-
ret, ac quietem deinceps certam conſtitueret. hâc de cauſâ, ſimul
remp. attigißet, in auctores turbarũ inquiſitos animaduertiſſe.
id autem maturius factum voluiſſe, vt regi ſuo ſatisfaceret, &
gratiam cæteris conciliaret, quorum ſimplicitatem illi circumue-
niſſent. ſed præclarum hoc conſilium homines ſeditioſos pertur-
baſſe, quorum arma vt propulſaret, maximam anni partem ſub
bellibus egiſſe. quando verò conſideraret, plurimum illos in mu-
tatâ religione momenti poſuiſſe, quam plerunq; ingens populi
inſolentia, & magiſtratuum contemptus ſequeretur; ideoque
contra leges, per quas antea reſp. trãquilla, nefaria conſilia agi-
taſſe; nihil ipſum prius habuiße, quam vt ex mandato regis red-
ditâ quamprimum antiquâ religione, leges quoq; ac ſtatuta re-
ſtitueret. idq; etiã præſtitiſſe, ab epiſcopis, & cæteris ſacrorum
præſulibus, adiutum egregiè. quam in rem cum rex impenſæ nul-
li parcus ærarium grauiter attriuiſſet, deinceps prouiderent,
ne paci publicæ ipſi deeßent, ac ſubſidia neceſſaria decerne-
rent. multa cohortibus ordinarijs, & reliquo militi, ſtipendia
reſtare. locorum communitiones, militarem annonam, & tor-
menta bellica, magnã pecuniæ vim exigere. plurimum eſſe quod
mercatoribus deberetur. nihil in caſum præſto eße. perpendiſ-
ſe diligenter, quibus ſubſidijs vſa quondam reſp. fuiſſet; nec
iuſtius quicquam aut conuenientius deprehendiſſe, quàm quod
rex ſuo in has prouincias aduentu propoſuiſſet. id quia

haud

cIↃ.IↃ. LXIX. *haud intellectum minus processisset, nunc operam dedisse, ne quis veluti ambiguum nimis, aut obscurum, detrectare meritò posset. quamobrem placere, vt rerum mobilia, quotiescunque venum irent, decimam; quæ soli essent, vicesimam penderent: vtraque autem indistinctè semel centesimam exhiberent. & quò singula commodè fierent modum præscripsit.* Ea petitio Ordinibus permolesta accidit: & graue alijs diuitias suas, alijs probrosum videbatur paupertatem profiteri. vniuersis inuisa exactio. tamen centesimam à plerisq; metus expressit, quam mox Gelri Frisijq; redemerũt. in decimâ & vicesimâ cur minus acquiscerent, causas libello comprehensas repræsentarunt. ac communis ferè omnium querela fuit, *commercia interuerti, potissimum reip. neruum.* seorsim etiam Brabanti, Hollandi, Zelandiq;, *sibi grauissimam decimam* questi, *cum propter halecum reliquamq; piscium capturam; tum propter salem, vinum, panniq; texturam, & merces Balthico mari aduehi solitas. quin tributum potius annuum peteret, quamuis supra veterem modum, pro fide in regem, & obsequio, libentius soluendum. ad vicesimam quod attineret, eam planè ferri non posse. quippe vsu sæpè futurum, vt ob eundem agrum, domumve, intra annum vertentem sexies centesima solueretur.* harum rationum Albanus, animi obstinatus, nullam admittens, decimam & vicesimam vrgere non destitit. *non certum sibi remp. pessundare, sed felicitatem eius firmam ac stabilem reddere. igitur concedere, vt onera sua per libellos testentur, benignè deinde arbitranda. inpræsens verò velle regem,*

regem, vti postulata concedant: si recusent, aut cunctentur, cIↃ.IↃ. LXIX.
aliud quicquam tentaturum. nihil esse cur ita graue existimarent. in Hispaniâ vsitatum, vbi vna sua Alba instar L *aureorum* cIↃ *annua redderet.* Prouincialium causam prudenti moderatione Viglius præses ita tuebatur, vt nec se obnixè viro propositi rigido opponeret; *considerandum diuersum regionum statum. Hispaniam latè diffusam, agriculturâ, & soli feracitate, æstimari: in limite nullos vicinos; montibus tantum, & mari, terminari. Belgium contra angustum esse, pannificioq;, ac commercijs, censeri: deinde pluribus populis circumfundi, ad quos ea, si tributis onerentur, commigrarent. id prudenter valdé Philippum Burgundum, Belgicæ felicitatis auctorem, præuidisse. eoque diligenter cauisse, vt portoria ac tributa leuia essent, vilisque annona. mercatoribus etiam peregrinis hâc de causâ priuilegia indulsisse. nunc si contra ipse nitatur, arceri peregrinos, expelli indigenas, ac commercia planè interuerti. quod si exstruere arces vellet, ærarij rationem haberet: neque tam nouas fieri necessarium: quàm, quæ olim in limite fuissent, reparari. nunquam tributa prouinciales continuasse; tantum rogas, quas appellabant, dedisse, quales vel requirerent principes, vel facultates suæ ferrent. quibus in pace, nimiâ exactione, nulla ad belli casum subsidia relinqui, omninò non expedire. si subuentum agricolis vellet, propterea ne mercatores opprimeret. porrò de reditibus Albæ, vt longè maximis, ita plurimum gratulari.* ita Ordines, amplius deliberaturi, in suas quisque prouincias recedunt. interim datis ad præsides literis instare proposito singulos

CIↃ. IↃ. LXIX. gulos iubet. *se quidem eâ moderatione vsurum, quâ in obiectis difficultatibus par esset. id in suâ manu situm. & vel omnia intermittere posse, si ratio commerciorum flagitaret.* nonnullis quoque interminari, *nisi concederent, vim adhibiturum. atq; hoc omninò regi videri. motibus nuperis obnoxios esse, hancque culpam prompto nunc obsequio luendam.* Hannonios, Atrebates, ac Namurcenses, eius noxę immunes, vt exemplum ipsi cæteris darent, blanditijs, & promissis ingentibus, impellere clàm tentauit. reliquis præsidiorum metũ iniecit. iccircò territi nonnulli, vt iram eius, & imminentem tot militum insolentiam, euaderẽt, quibus animus per stipendia debita ferox, & occasio prædæ quærebatur, eâ lege tributũ promittunt, si cæteræ quoq; prouinciæ exhibeant. orant præterea, *vt expensis querelæ momentis, clementer statuat, quod publicè vtile sit futurum.* Hollandiæ nobilitas, & vrbs primaria Dordracum, prima cõsenserat, ad quã mox reliquæ ciuitates accesserunt. tantùm Amstelodamum recusare initio, & causas seorsim allegare; subscripturũ nihilominus, si ab alijs acquiesceretur. plus difficultatis apud Vltraiectinos fuit. ij Albano responsum mittunt; *serio omnia petitionis suæ membra examinasse, nec modum inuenire potuisse, quo satisfacerent. exiguam admodum prouinciam esse, è quâ, vbi se quàm latissimè porrigit, duabus horis exire liceat. mediam partem ingenio loci sterilem valdè, alteram vix cum magnâ impensâ fructum ferre. proximis* XL *annis, quibus in Caroli Cæsaris potestatem cessisset, præter alia quoq; tributa,*

tributa, æs alienum ad C *florenorum* CIↃ *contraxisse, cuius* CIↃ.IↃ. LXIX. *vsuræ etiamnum premerent. insuper præteritis turbis valdè afflictos in tutelam cogere militem debuisse, cuius stipendio exhaustum ærarium. inde desertam ciuibus vrbem, & commercia imminuta, ne in pace quidem frequentia. agrum etiam subiectum, in transitum copiarum apertum, amicisq; pariter & hostibus expositum, fortunis plurimos euertisse. huc accedere maxima agriculturæ incommoda, exesa passim à muribus sata, aut aggeribus ruptis mersa: item pecoris mortalitatem. nunc si tributum intolerabile porrò flagitet, publicam paupertatem fore. olim regem Philippum, florentissimâ adhuc prouinciâ, cum centesimam rebus soli, mercibus quinquagesimam indixisset, intellectâ territorij angustiâ, & tributi ordinarij grauitate, tantum* XXVIII *florenorum* CIↃ *in proximũ octennium distributa imperasse. ac sperare, tam laudabile indulgẽtiæ exemplum hoc quoq; tempore sibi propositurum. quia tamen, adfectu in Belgium, eius trãquillitatem, ac religionẽ auitam, maximis impensis conseruasset, vt ingens beneficium agnoscere viderentur,* LXXII *florenorum* CIↃ *in sexennium proximũ offerre, eâ cõditione, vt* XII *iam expensa ei summæ deducerentur; & intra id tempus tributi cæteri immunes forent. Præterea etiam, si ageres alibi tempestas disiiceret, tum illius anni portio in sequentem prorogaretur.* non contento his conditionibus Albano, iterum oratum ablegãt. *magno turbas proximas stetisse, & ad* C *florenorum* CIↃ *expensa, vt obsequiũ fidemq; in regẽ tueri liceret: quam vt porrò testarentur, concedere paratos, quantũ nulli principum suorum vnquã fecissent. ea propter,*

CIↃ.IↃ. LXIX. *præter* XII *illa* CIↃ *quæ ſoluiſſent, alia adhuc* C *offerre, ſexennio proximo perſoluenda.* ſed cum vir propoſiti rigidus, ne ſic quidem placatus, *niſi parerent, datam à rege poteſtatem, & arma* non obſcurè minaretur, tertiùm deprecatores mittunt. *eam ſibi ſpem fuiſſe, vt honeſtam orationem obtinerent, præſertim tam ingenti pecuniâ, quam obſequij in regem proni, nunquam antea conceſſam, in ſummâ ærarij neceſſitate decreuiſſent. ſupra illam nihil poſſe.* ſeorſim etiam quinque collegiorum præſules repræſentabant, *ſuorum bona, ſine ſummi pontificis conſenſu, ſub laicorum commercio neutiquam comprehendi. & in cœnæ domini bullâ, eos qui tributa permittunt, non minus quàm ipſos exactores, vſu ſacrorum prohiberi. item proximo cum Carolo V tractatu, quando ius in illum rerum temporalium transferretur, à tributis grauioribus expreſſo pacto immunes habitos. nequaquam ignaros, à pontifice regi conceſſum, vt ſuarum ditionum eccleſiis dimidiam bonorum partem imperaret. quæ res cum grauius multò ipſos, quàm ſecularium quenquam premeret, manifeſtam iniuriam enixè deprecari.* ægerrimè exceptionem Albanus tulit, & bullæ eius allegationem, quam de oppreſſoribus loqui inquiebat, non de veris eccleſiæ patronis, inter quos locum ſibi minimè poſtremum deberi. inde accito Antuerpiâ typographo, cum Senatu permittente excuſam intelligeret, grauiter illi ſuccenſere. moxque certior, factum negligẽtiâ Torræi: prius eum aliquamdiu publico, deinde in annum munere ſemouit. Vt autem Vltraiectinos cogeret, quorum exemplo alij quoque

quoque iam recuſabant, legionem illuc Longobardicam mittit, in quâ x Hiſpanorum ſigna; quibus promiſcuè, nullo ordinis vllius reſpectu, hoſpitia ſua ciues præberent. neque excuſaretur quiſquam, præter epiſcopum, templi Martiniani Decanũ, & Wyckerſlotium. ad D. Mariam Canonicum, cuius frater regi à cubiculo erat. Eorum effrenis inſolẽtia eò grauior ciuibus incubuit, quia, ſi non Albani mandatum, certè deſtinatio fuerat; idque illis minimè ambiguum flagitiorum impunitas magis prodidit. ſed immite conſilium conſtanti patientiâ fregerunt; & extremo Nouembri, cum præſidij anguſtiam ipſe miles quereretur, ſigna II Amersfortiam tranſlata. quia verò grauem omnibus decimam & viceſimam videret, vt inuiſa nomina mutaret, differre propoſitum velle oſtendit, ſi earum vicem vniuerſim in annos ſingulos VI ſequentes vicies centena CIↃ promitterent, initio facto à die X Kal. Septembris, quo decima ac viceſima conceſſæ fuiſſent. inſuper, quãdo tantilla pecunia vix ſumptibus ſuffectura videretur, elapſo ſexennio, alterâ centeſimâ ærario ſubuenirent. huic rei deliberandæ menſem dedit. & initio æquior quibuſdam viſa fuit, ſed expediendi tamen ratio, graui pridem ære alieno, difficilis cenſebatur. alij opinari, *temerè plenum conſenſum dici, quamdiu Vltraiectini detrectarent; cùm non aliter promiſiſſent, quàm ſi omnes pariter acquieſcerent.* erant etiam qui *leuiorem decimam & viceſimam* exiſtimarent, *per tot profugos, & diſſi-*

CIↃ. IↃ. LXIX.

clo. lo. LXIX. *dium Anglicanum, detritis vehementer commercijs.* nonnulli priuatim *amplius rato exigi abs se* querebantur. *nam olim institutum, vt pecuniæ à principibus rogatæ Flandriæ trientem, Brabantia quadrantem solueret. Hollandia Flandrici tributi quadrantem; Artesia, Hannonia, ac cæteræ prouinciæ sextantem singulæ penderent. quibus temporibus bellū contra Galliam gestum, placuisse, vt limitaneæ tributi expertes haberētur: nunc pacatis valdè iniquū, vt Flandriæ trientis necessitas, Brabātiæ quadrantis maneat. rectius tributum omnibus legitimum distinctū iri.* cōtra Artesij, Hannonij, Insulani, Duaceni, Orchienses, ac Namurcenses cōtendebant, *à vetere instituto non recedendū.* His disidijs difficilior rerū status, ac prouinciarū diuersa studia nouas posteà turbas dederūt. quin, augente indies Albani odio, plurimi mutationē optabant; etiam illi, quibus cordi religio maiorum. publica passim querela erat, & perpetuę seruitutis metus. ac persuadere sibi pleriq;, post decēnium bonis omnibus euolutos, nondū tamen à tributi grauissimi onere liberos fore. angebat magis, quod, suspectâ cujusq; conscientiâ, curas, nusquā profiteri aussi, animo occultare cogebantur; quippe empti delatores, qui hominū se colloquijs inferentes, innoxia sæpe verba proderēt. In tam iustâ populi querelâ, aut occultâ indignatione, deploratas Belgij res ad Auriacū defert quidā, qui alijs ab Hollandiæ Ordinibus Bruxellas legatis collega datus, cum domū cęteri reuerterētur, simulato Antuerpię & alibi negotio, clam Dillemburgum diu noctuq;

iter

iter festinat; ibiq; Auriacũ allocutus, iniquam Albani pertinaciam, & Belgarum communẽ offensam, multis exponit. inde biduo quàm venerat discedens, suosque quátocius subsecutus, non multò tardius in Hollandiã redit. atq; ex eo tempore crebra illi cũ Swetano ac Calslagio cõsilia, & occulta nonnunquã in Albinianis, vbi ædes Calslagius habebat, colloquia fuerunt. exorientis dissidij famâ ingẽs profugis spes affulsit, breui fore, vt mutatis rebus patriæ ac bonis redderẽtur. Auriacus verò noua de Belgio liberando cõsilia agitans, omnia rerum momenta expendit, prioris propositi fortunã correcturus. & vt certior successus esset, cunctandum aliquantisper ratus, interim Lancelotum Brederodiũ, Albertum Egmõdum, Adrianum Menningũ, Bartholemęum Entesiũ, Embisium, Ruichaueriũ, aliosq; naues bellicas parare iubet; classem que vniuersam Adrianus Bergesius Olhanus duceret. qui dum mare passim infestat, tẽpestate in Fleuum actus, adueniẽtes è Daniâ ac Sueciâ prius LX naues, mox alias XL aggressus expugnauit, mercibusque direptis terrore ingenti commercia cõcussit. eadem alijs quoq; mandata. insuper ipse, nullius laboris parcus, passim omnes, quos causæ suæ fauere crederet, orat atq; obsecrat, *oppressam grauiter libertatem prouinciarũ vti ne desererent*. per literas quoq; vbiuis locorũ profugos hortatur, *vt tam egregiam voluntatem pecunia adiuuarent, sine qua frustra quicquã tentari, nec patriã liberari posse*. In hoc proposito præclarã illi operam nauabant

cIↃ. IↃ. LXIX.

cIↃ.IↃ. LXIX. bãt Didericus Sonoius, Albertus Vchtenbroucquius, Adrianus Swetanus, Iacobus Wesenbecius, Ioannes Basius, Reinerus Cantius, alijque. quin vt tutò literas mutarent, inuentæ arcanorum notæ, quæ neque interceptæ consilia proderent. Elizabetha Angliæ regina *Henricus Philippi* dicebatur. Daniæ rex, *Petrus Petri*, Nauarræ, *Antonius Jacobi*. Ferdinandus Albanus, *Paulus Alblasius*. Gulielmus Auriacus, *Martinus Gulielmi*. Megensis, *Vultur*. Didericus Sonoius, *Daniel Santenus*; aut, *Nathanaël Calcariensis*. Albertus Vchtenbroucquius, *Adolphus Sonnius*. Drunæus, *Gerardus Traiectinus*. Dein vrbibus quoque, ac prouincijs, nouata nomina; & appellata Hollandia, *Æs*. Enchusa, *Triton*. Horna, *Pollux*. Medemlacum, *Castor*. Alcmaria, *Pluto*. Amstelodamum, *Saturnus*. Edamum, *Hercules*. Monachodamum, *Rhadamanthus*. Brila, *Vulcanus*. Ager Vornensis, *Æacus*. Delphi, *Apollo*. Haga, *Iupiter*. Leida, *Mercurius*. Woerda, *Satyrus*. Dordracum, *Ianus*. Gouda, *Mars*. Roterodamum, *Æolus*. Delfshauia, *Achelous*. Muda, *Phœbus*. Fleuus, *Titan*. Texela, *Boreas*. Vltraiectum, *Proserpina*. Durostadium, *Thetis*. Gelria, *Chalybs*. Transiselania, *Stannum*. Bommelia, *Ida*. Dauentria, *Venus*. Zutphania, *Ariadne*. Campi, *Iuno*. Zwolla, *Pallas*. Arnhemium, *Io*. Nouiomagum, *Ino*. Groninga, *Astræa*. Embda, *Brunsuicum*. Hamburgum, *Hedelburgum*. Dillemburgum, *Dantiscum*. Wesalia, *Hafnia*. Ad hæc XII Zodiaci signa totidem

ɔtidem anni menſes erant; dies *gradus* nuncupaban- cIↃ. IↃ.
ur. Albanus intereà grauiter Vltraiectinis ſuccenſens, LXIX.
quorum pertinaciã prouincijs alijs exemplo eſſe æger-
imè ferebat, cum inſolenti valdè præſidio aſſenſum
xtorquere fruſtra ſperaſſet, medio Decembri ad cau-
ám dicẽdam coram Senatu adeſſe iubet. id cum con-
tanter aliquoties feciſſent, multorum precibus, qui
ratiâ in aulâ, & auctoritate valebant, offenſam miti-
are conati ſunt. inſuper ad C illa cIↃ quæ obtule-
ant, alia L adiecerunt. ſed ille neque ſic placatus, ſine
xceptione parere iuſſos, *etiam ante actorum veniam ſup-*
lices poſtulare voluit, *ac ſuæ gratiæ arbitrium exſpectare.*
liter non ius remiſſurum, aut præſidia deducturum. quod
bi intellectum, etſi haud occultâ iudicum iniquita-
e, patientiæ obſtinati iure porrò experiri, nec integrâ
conſcientiâ infamiam tantam in ſe ſuosque admitte-
re ſtatuerunt. In cæteris prouincijs id effecerat, vt è
vicies centenis cIↃ, in biennium proximum tribuen-
dis, ſingulæ partem ratam promitterent. paucis ali-
quot permiſſa redemptio, quæ pridem ſub Philippi
dominatum venerant. ac Gelria quidem quingenta
quinquaginta C IↃ, Friſij CXXVIII. Tranſiſelani, &
Tubantes, XCIV. Groningenſes LX, in certos annos
diſtincta penderent. Linganis decem cIↃ dalero- cIↃ. IↃ.
rum imperata. per hæc annus exſpirauit. Indies verò LXX.
creſcente in Albanũ odio, vix vltra obſcurus adfectus
erat; & clam agitari plurima, mox per occaſionem pa-

CIↃ.IↃ. LXX. lam tentanda. sed Auriacus explorato, per ærarij inopiam pridem se consilij frustra fuisse; nonnullos etiam parum fidei constantes, qui simul in Belgium cum exercitu adueniſſet, vrbes se aliquot tradituros, aut auxilio adfuturos promiserant; incerta casuum iterum experiri haud consultum putans, symbolam prius vbiq; rogauit, mensibus singulis & septimanis colligendam, etiam in ipsis Albani prouinciis, vbi terrore cuncta oppleta. A Sonoio iussi hanc operam concionatores quidam præstare, qui per Hollandiam agrumque Traiectinum ignoti versabantur, atque occultis apud religionis suæ socios domicilijs vsi, magnam pecuniæ vim corradebant. quippe in communi negotio, quod recuperandæ cõscientiarum libertati institutum, non alij magis efficaces: cum homines fortasse non indiserti, si non eloquentiâ, tamen pietate facilè animos commouerent. & fuerunt, qui non pecuniam, sed seipsos, ac sanguinem suum Auriaco offerrẽt. Idem mandatum Leidę acceperat Petrus Adrianus Weruius, & cum eo Georgius Epo, qui cum in suâ vrbe, tum Dordraci, Roterodami, Delphis, Hagæ, atq; alibi, non contemnendam symbolam impetrârunt. In Frisiâ è selectâ nobilitate, Petrus & Asinga Ripperdæ, ac Pompeius Vfkensius, ad diẽ Kal. Febr. Sonoio nuntiãt, *nulli se antea fœderi obnoxios, neq; vt essent quenquã petijsse: nihilominus tamen bonis exutos, ceu noxæ communes. itaq; patriæ & libertatis ergo, ad vim propulsandam, Auriaco deinceps auxilia*

ferre

rre certos. quæ etſi nulla tunc ipſis in promptu, in proximam cIↃ.IↃ. LXX.
men Pentecoſten ſclopos trecentos parare velle. Interim ad
mp. ordinandam Albanus fertur. ac Dordraci mo-
etæ præfectum, aliumq; adulterandæ adminiſtrum,
carcerem conijcit. & illi quidem pœna capitalis in-
cta, huic ob imprudentiam ætatis, multorũ interuen-
, gratia facta. vtq; porrò fraudẽ prohiberet, Id. Martijs
licto cauet, ne argenteæ monetæ cuiuſcunque vſus ſit,
ſi quę Philippo auctore cuſa, aut ſignata. Res vtiliſsi-
a publicè viſa, magis priuatim ipſi quæſtuoſa. Inde
l religionẽ animum aduertens, libris vetitis abſtinere
bet; & Theologis Academiæ Louanienſis dat nego-
ũ, vti notatis auctorũ locis, quę maiorũ pietatem læ-
erent, indicẽ conficerent, editum poſtea hâc cautione,
e quis in eo quicquã, ſine præfecti, aut ſenatus aucto-
tate mutaret. Additur curę iſti Arias Montanus, vir e-
regiâ literarũ famâ, qui, mandatâ à Philippo Biblio-
um editione, recẽs ex Hiſpania aduenerat. Tum typo-
raphis quoq;, & ludi literarij magiſtris, leges pſcribit.
ameraci & Machlinię ſynodos habet, in quibus epi-
opi multa decreuere, ſecundũ concilij Tridẽtini ſtatu-
, à quibus diſcedere quenquã fas non eſſet. item de iu-
icijs criminalibus multa conſtituit, in ſpecié non ini-
ua, quę nullo priuilegiorum, legũ, immunitatum, aut
onſuetudinũ reſpectu, tantiſper obſeruarentur, donec
e ijs ſcripto repræſentatis plenius cognouiſſet. formu-
m quoq; ſacramenti proponit, ijs ſequẽdam, qui ad

c Io. Io. LXX. iudicum officium, aut aliud aliquod munus publicum promouerentur. Per hoc tempus cum Spiræ Nemetum comitia Maximilianus haberet, profugi Belgæ, communicato cum Auriaco cõsilio, de vi & oppressione Albani conquerentes, Cæsarem atque Imperij principes supplices orant, vt suo nomine apud Philippum intercederent. idem Culemburgensis, Bergensis, Hornana, & Batemburgicus fecerunt, debitum Imperij clientibus patrocinium implorantes. & fauentes sanè è principibus multos habuerunt, qui causam adiutare, & orare Cæsarem, *quando pars Imperij Belgium esset, misertus ærumnarum, pacem religionis, quâ Germania frueretur, ipsis quoque procuraret. iam semel apud Philippum egisse, nec tam laudabile propositum desereret. pergeret pacis studium præ se ferre, ac regi persuaderet, ne in fidei negotio vim conscientijs vllam faceret, aut vitâ ac fortunis subditos supplices euerteret.* Et inclinabat in rem æquam Maximilianus, cum legati Albani, & reliqui Catholicæ religionis principes, optimum Cæsarem in contraria impellerent. *licere regi in rebelles pro arbitrio animaduertere, neque hanc curam ad Imperium pertinere.* In Vltraiectinos tunc lata sententia, quâ suffragij ius in comitijs postea nullum clero permissum, aut nobilitati. magistratui vrbano, alijsq; ciuitatibus tertij ordinis, etiam priuilegia omnia adempta. ijque hoc quasi fulmine percussi ad regem prouocant, quæ res Albani iram accendit. Igitur in Hispaniam deprecatum mittunt Gulielmum Veuselium,

ſelium, ad D. Petri templum Decanum, antiquâ pieta- cIↃ. IↃ.
te, & præſtanti eruditione virum; quamuis periculoſa LXX.
legatio crederetur, tam recenti Montinij, Bergenſis, aliorumque exitio. isque cordatè iniuriam, ab Albano factam, regi ſupplex repræſentat. ſed Albanus, contemptâ prouocatione, per literas Vltraiectinis nuntiat, *etſi poſt ſententiam latam omnium illic munerum penes regem poteſtas eſſet, tamen ſingulis magiſtratum prorogare, donec aliter facto opus videretur. interim prouiderent, ne quid in iure dicendo, aut ciuibus regendis, Reſp. detrimenti caperet.* tum prouinciæ quoque præſidem, ac ſenatum, comitia deinceps vlla habere, aut ordinum munere defungi vetat; Franciſcum Bothium, ærarij quæſtorem, rationes publicas Bruxellas tranſmittere, pecunias verò fiſci quæſtori tradere iubet. huius quoque rei certiorem regem faciunt, & quoſcunque fauentes ſibi in aulâ eius exiſtimabant. interim, quiâ intolerandâ Hiſpanici præſidij ferociâ vexabantur, omnibus modis ſatisfacere Albano, & iram viri placare ſtudent. ſed illi rei Florentius Thinnius ter ablegatus re infectâ domum redijt. & obtulerant, ſi comitia priſtina permitteret, ac præſidium euocaret, florenorum CLXXX M. Rex Philippus, pontificis conſenſu, & Albani ac ſenatus conſilio, anno ſuperiore Madriti diploma dederat XVI Kal. Decembres, quo turbarum veniam Belgis promittebat, ſed tam latâ exceptione, vt paucorum beneficiũ videretur. id hactenus dilatum nunc Antuerpię

cIↃ.IↃ. LXX. promulgat, XVI Kal. Sextileis. In foro maximo ante curiam theatrum ligneum erectum erat, aliquãto ſublimius, panno oppanſum. in ſummo ſolium magnificè inſtratum, quo regis locus repræſentabatur. in hoc conſedit, faſtu hactenus legatorum nulli vſitato. ad vtrumq; latus, depreſsiore paulo ſedili, fœminæ duæ Antuerpianæ, præſtãti formâ: quod populo indicium, placatũ iam eſſe regis animum, ipſumq; in poſterũ clemẽter habendum. prodeuntẽ ad gradus vſq; ſtipatores deducebant; forum miles obſidebat. ita cum magno armorum terrore pacẽ pronuntiat, & delictorum gratiam minus acceptam, quia paucis vtilẽ, omnibus dubiam. quamobrem rari cõfidere auſi domũ redierunt, homines nullius ferè loci, quos & fortunæ ſuæ tenuitas, & numeri infrequentia, illæſos præſtitit. Mẽſe Auguſto Anna Auſtriaca Philippi matrimonio deſtinata in Belgium venit. proficiſcentem fratrum minimi Albertus ac Wenceſlaus, & ſelecta nobilitas comitabatur. Deducendam Cæſar dederat Ioanni Hoio, epiſcopo Monaſterienſi, & Boruſsici ordinis præfecto. Sub aduentum profugi Belgæ Emericâ exacti, vbi tunc Arſcotanus ac Noircarmius erant, honoris ergo obuiam miſsi. & Auriaco per literas Sonoius ſignificabat, modò voluntatis ſuæ gnarum, facile iter in aggere Bergẽſi impediturum fuiſſe. cùm Nouiomagum regina appuliſſet, ſolenni ritu in Albani manum tradebatur. illic Gelriæ, Hollandiæ, Vltraiecti, Friſiæ, Tranſiſelaniæ, Gronin-

Groningæ, Ommelandiæ, ac Tubantum legatos ob- cIↃ. IↃ. LXX.
uios habet. qui matrimonium nouę nuptę gratulati, egregia quoq; munera obtulerunt. inde Albano deducente Antuerpiam abijt; vbi regio planè apparatu excepta, à cæteris Belgij sui prouinciijs, vltra Mosam & Scaldim positis, vota itidem ac munera accepit. hinc in Zelandiam profecta classem Flissingæ conscendit, ducente Maximiliano Bossuuio, maris præfecto. In Hispaniam eunti comites ab Albano dati, Ferdinandus Toletanus filius, Rodericus Toletanus, & Christophorus Mondragonius, cum legione suâ eam ob causam Dauentriam euocatus. Ipse Albanus, cum & antea successorem sibi à Philippo dari postulasset, hoc maximè tempore illud agebat, vt nouam dominam ad regem maritum deducere liceret. sed obtinere commeatum non potuit. Dum hæc fiunt, sedulò Auriacus de restituendo Belgio agitare. pridem naues plurimæ eius iussu mare commercijs infestum reddebant. nunc de vrbibus quoque capiendis cura erat. itaque clanculum per Sonoium Enchusam ad deditionẽ sollicitat: isq; penè rem perfecerat, occupatis ciuiũ plurimorũ animis, cum tamen obortũ aliquod ex improuiso impedimentũ, summo, quod admireris, cõsilij secreto, in sesquiannũ differre coëgit. Interim in Hollãdiâ Septentrionali, duorũ maximè cõcionatorum operâ, per plurimos pagos symbolę institutæ, & cõuenticula itẽ crebra, nullo Albani metu, habita. Illi ad populũ cõmeare frequen-

cIↃ.Iↄ. LXX. frequenter,& periculi vices alternare:literas etiam ferre ac referre, quæ interceptæ ne consiliorum arcana proderent, de frumento tantum, aut simili commercio, agere videbantur. id verò commercium vrbes erant, Horna, Enchusa, aut Medemlacum. pariter in australi Hollandiâ de Dordraco occupando, Brilâ, Roterodamo,ac Delphis agitatum. in Transiselaniâ, de Dauentriâ, Campis, ac Swollâ. Sed hæc consilia impedita, aut non tentata, irrito in hunc annum conatu fuere. Quia autem naues bellicæ insolentius piraticam exercebant, vt belli sui infamiæ occurreret, dato illis præfecto Lumbresio, edictis pluribus licentiam adstringit. inter cætera, laudabili virtutis exemplo, *procul ambitione & auaritiâ, boni tantùm publici curam habere* iubet; *nec militem legere, nisi famæ integrum,& crimini,aut lictori, non obnoxium*. tum concionatorem singulis item nauibus imponit, qui pietatem, & sacras preces, exerceret. Non multò post, diuersis temporibus, naues circiter L variè onustas inuaserunt. Ductores dati,Lancelotus Brederodius,Adrianus Menningus,alijq;. Valentinianis III Germanorum cIↃ in præsidio agere,& stipendium diu debitum per seditionem flagitantes,Lodronio, ac ductorum nonnullis,vincula inijcere. eamque rem indignatus Albanus, stipendij parte per legatum, & veniâ datâ, in auctores clam inquirit. mox Antuerpiam in spem reliqui euocatos, cum haud longè ab vrbe abessent, immissis Hispanis, separata seditionis capita

apita ante arcem gladij aut laquei pœnâ affecit; reli- clɔ. lɔ.
uos omnes exauctoratos, sine stipendio ac commea- LXX.
i, Belgio excedere iussit. hoc gestum mense Septem-
ri. Nouembri proximo, grauissimâ tempestate rup-
s aggeribus, plurimum passim per Belgium aquarum
xundauit, multiplici hominum ac pecoris strage.
nersa passim templa, domusq;, & ager penè vniuersæ
risiæ, vix vrbibus saluis, quæ aquis vndique circum-
essæ. tristis rerum facies erat, & pluribus interceptis,
onnullos ædium quarundam tecta, aliaque fastigia,
ut trabes innatantes seruârunt. In tam magnâ cala-
nitate egregium pietatis specimen Caspar Roblesius
Billius dedit, prouinciæ præfectus, qui Groningę tunc
rat. quippe præclaro in miseros affectu, hic illic na-
antibus, aut excelsa quæque complexis, nauigia sub-
misit, quibus à morte præsentissima tristissimas flu-
ctuum reliquias reduceret. insuper reip. misertus, quæ
ggeribus aut cataractis reparandis satis premeretur,
nni sequentis tributum remisit. & homo Lusitanus
am insigni beneficio animos omnium sibi obstrin-
xit, anteà odio gentis inuisus. Vix æstimari clades pos-
sit, & periere in solâ Frisiâ hominum ferè xx clɔ. nec
immunis Flandria fuit. Greuelinga, Dunkerka, Neo-
portum, Ostenda, Watervlietum, pagique alij plures
experti. concussæ vehementer Brugæ. euersa cataracta
Gandensis, quæ Sassa vocatur; & Gandauum ipsum
vsq;, ad Cæsaris portam, aqua excurrit. Minus periculi

ɔIɔ. Iɔ. LXX. Brabantia habuit, si Antuerpiam excipias,& pagos aliquot Scaldi vicinos. In Zelandiâ, præter reliquam pecorum & aggerum cladem, hominum ɔIɔ ɔIɔ ɔIɔ absumpta. Grauissimè verò Hollãdia quoq; laborauit. Dordraci,ac Roterodami, alijsq; in vrbibus, ad tertiũ pedem aqua plateas supergressa est. ad Papendrechtum,& in insula Crimpensi, septem locis dissectus agger incredibile quantum hominum pecorumque abripuerit. Pagos mari adiacentes eadem procella inuasit, ac potissimum Sceuelingam, vbi euersæ ædes CXXVIII. naues in littore stabulantes statione eiectæ per vicos ceu Oceano vectæ ferebantur. & ingressa templum aqua, plus tertium pedem alta, in ipso sacrario grauem è ferro cistam subuertit. Immane damnum Amstelodamum etiam accepit, & qui Mudam ducit agger tredecies perforatus. Partem cladis prouincia Vltraiectina sensit, & Hollandia Borealis, insulæq; adiacentes. Zypæ è CIV ædibus vix quicquam superfuit. Caninam siluam, miraculum loci, rupto exteriore aggere, periclitãtem vix immanis interior moles seruauit. Luctuosus certè Belgio casus, & qui, præter cæteram iacturam, hominum plus centum ɔIɔ absumpsit. Hispani iustæ sanctorum iræ rem imputare, quorum imagines Belgæ violassent. ipsi Belgæ simplicius iudicare, nec eos vindictæ cupidos arbitrari: nulli tamen dubium, irati ob peccata Dei indicium fuisse. Multum ea res Auriaci consilia perturbauit. quippe de

Enchu-

Enchusâ, & alijs Hollandiæ vrbibus capiendis cogi- cIↃ.IↃ. LXX.
abat; iamque in Amasiâ flumine naues copiæque pa-
atæ, & in Angliâ item Lumbresius classem instrue-
bat. sed quia tempestas aliquot naues valdè afflixe-
at, & egressæ ripas aquæ incertum nautis alueum
fecerant, dilatum necessariò propositum. mox aliud
quoque impedimentum obiectum. Ioannes Basius,
qui literas ad senatum, & mandata allaturus exspecta-
batur, vix IV Non. Decembris Embdam venit. quo
empore Euro flante obortum gelu intensum fuit. &
LancelotusBrederodius, qui negotio in se recepto cum
quibusdam nauibus præcesserat, Texelam insulam oc-
cupaturus, eiectâ ex imo mari glacie, irritus profectio-
nis ægrè redijt. Entesius, Mentheda, & Ruichauerius,
quo euasissent, aliquamdiu ignoratum. ac Ruichaue-
rius in Fleuum delatus, naues quinq; obuias inuadēs,
redemptionē vectoribus imperauit. Hinc Embdanus,
ceu damno suæ ditioni illato, offensam prætendēs, na-
ues XI detinuit, ac cū ijs nobiles Frisios, Mepsiū, & len-
semam, abbatemq; Heumelium, quē è Frisiâ captum
abduxerant. insuper Theodoro Bremano vincula inij-
cit, & arctam nauibus custodiam apponit. Hoc rei
euentu, vt impensæ minuerentur, retentis nauibus mi-
litem dimittere placuit; sed non spem occupandæ En-
chusæ, quæ in occasionem dilata. Adhuc arcana consi-
lia erant, nec ad Albanum quicquam emanauerat, eo-
que enixius occultata, ne ille aliquâ suspicione intereà

præſidium imponeret, ac ſpem ſucceſſus omnem eri-
1o.1o. LXX. peret. Embdani factum Sonoius Auriaco per literas exponit; interimque ex Haio & Vnico Manningis fratribus, vno Embdæ, altero Nordæ præfectis, *rem à Cæſare mandatam* intelligit, *& dilaturum etiam Embdanum fuiſſe, niſi per Monaſterienſem epiſcopum certò comperißet, eas Albanum inuaſurum, aut gelu impeditas exuſturum fuiſſe. ideò præuertendum putaße, quùm primum ſaluâ nominis exiſtimatione poſſe videretur: maximè ſi proximo circulorum conuentu rata Auriaci mandata haberentur. grauiter conqueſtum Albanum, quod piratis fauiſſet. & ſeptem libellos accepiſſe, quibus parare reſponſum deberet. inſuper, non obſeruatam vſquequaque militiæ diſciplinam, & nullâ ductorum reuerentiâ in amicos pariter atque inimicos incurſatum. id autem Baſij potiſſimùm culpâ eueniſſe, à quo auctorati promiſcuè, in paucas ſæpe ſeptimanas, homines per egeſtatem flagitioſi, quique arma in prædam verterent. cumque de illato damno ſacri Imperij ſubditi conquerentes reſtitui ſibi bona ſua poſtularent, hos feroci reſponſo dimiſſos; illos, ne reſponderet, latebrâ cluſos.* Menſe Decembri Hermannus Ruterus, pridem inſtitor boarius, inſigni vir audaciâ, ſolis tribus comitatus, Loueſtenium, ditionis Cliuienſis arcem, prope Gorcomium in inſulâ Bommelienſi ſitam, ad Moſæ & Vahalis confluentes, ſub veſperam habitu Franciſcano ingreſſus capit, ac præfecto cæſo aliquamdiu tenuit, dum ſperatum à Bergenſi auxilium adeſſet, quod gelu impeditum. interim cum XXIV commilitonibus

nibus locum munit. Ad rei nuntium missus à Rode- cIↃ. IↃ. LXIX.
rico Toletano Siluâ Ducis Laurentius Perea cum sclo-
petarijs CL, & hastatis x. isque vbi ad arcem adueniſ-
set deditione postulatâ, cum negaret Ruterus, adductis
tormentis vim tentare. Suorum virtutem egregiâ ora-
tione Ruterus accenderat, certumque omnibus extre-
ma pati; & honestam potius in armis mortem, quam
infamem lictoris manum experiri. Primo aduentu,
cum nullæ pro muro excubiæ agerentur, petitis è loco
vicino scalis duplice, quæ interiacet, fossâ clanculum
superatâ, præsidiarios intrà arcem Hispani compule-
rant. inde impetu facto comminus vtrinque pugna-
tum est. tandem ex alterâ parte per scalas appositas in
arcem irrupere, obuium quemque obtruncantes. Ru-
terus se in conclaue recipere, sparso in aditu puluere
tormentario, ac romphæâ diu multumq; pugnans ir-
ruentes sustinere, vt viri fortitudinem ipse hostis mi-
raretur. ad extremum, editâ ingenti strage, vulneribus
obrutus, iniecto in puluerem igne ambustis oppug-
natoribus, glorioſâ morte occumbit. mortui caput
Siluam allatum patibulo affixum fuit. è socijs XVII
capti Antuerpiam abducuntur; moxq; ex ijs XV suspen-
si, II in rotâ excarnificati. Consilium Rutero erat Gor-
comium etiam, ac Worcomium, fluminaque occupa-
re. & coniurarant ciuium nonnulli, qui valdè angi ne
proderentur. sed morte Ruteri, apud quem nulla char-
tarum indicia deprehensa, res occultata. Adiuuerat ne-

cIↃ.IↃ. LXX. gotium inter primos Hadrianus Houelius, vir consula-
ris, tunc in Cliuiam profugus, & Vchtenbroucquio,
Wesenbecio, Sonoio, Cantio, alijsq;, arcanorum parti-
ceps. Circa id tempus res ridicula planè accidit, in quâ
Albanus animi moderati signũ dedit. Louanij quidam
declamator cum Albani laudes, ceu ob Belgas, Germa-
nos, Italos, Gallos, atq; Mauros debellatos, putidè satis
ad auditorum nauseam diceret, ijq; hominem ingratę
eloquentiæ incondito strepitu interpellassent: quia res
cum contumeliâ Albani coniuncta videbatur, Acade-
miæ professores anxij, vt offensam atque iram decli-
narẽt, Elbertum Leoninum, & Ioannem Wamesium,
primi loci ac nominis iureconsultos, ad eum mittunt.
qui cum factum pluribus verbis anxiè excusare nite-
rentur, edito ab astantibus strepitu vicissim turbati,
ab Albano dimissi fuerunt. nec vllâ vltra irâ contu-
cIↃ.IↃ. LXXI. meliam ille vindicauit. Anno sequente, explorato
quid Sonoius & Godefridus Haestrechtius molirен-
tur, apud Cliuiensem eiusque senatum per literas que-
ritur, *homines noxios, & turbarum contra regem per Bel-
gium irritamenta, in suâ ditione tolerari.* Megensis quoq;,
Gelriæ præses, senatui nuntiat, *captiuos aliquot per tormẽ-
ta fassos, Sonoium ac Drunium Herẽbergæ & Vlstæ expugna-
tionem adiutasse. illum verò etiam pecunias bello contra regem
gerendo colligere. quamobrẽ rogare, vti pœnâ crimen compesce-
rent; aut, si negligant, se quod facto opus curaturum.* Hâc de
causâ veritus Cliuiensis, ne Emericæ, vbi agebat So-
noius,

noius, inuadendæ consiliũ Albanus caperet, Stephanũ Stenium, vrbis prætorẽ, capere Sonoium ac Drunium iubet. isq; noctu postrid. Eid. Febr. quinq; lictoribus comitatus rẽ aggressus, neutrum in ædibus cõprehendit. Sonoius à Mariâ Malseniâ vxore monitus, vt periculũ euitaret, vrbe aliquantisper emansit: grauiter apud Cãcellarium, Gulielmum Leium, aulæ præfectum, & Ioannem Laurimannũ conquestus, *se indigenã, & equestri dignitate virũ, nulla principis sui offensâ, præter ius fasq; temerè opprimi. permittendum omninò fuisse, vt beneficio anni isto seculo decimi iuxta alios frueretur: hanc verò tam iustam querelã ad ordinem equestrem comitijs proximis deferre statuisse.* Intercedere etiã Hermannus Nuenarius, & literas cum ad senatũ vniuersum, tum ad Cancellariũ, & nonnullos senatorũ seorsim scribere; quibus effectum, ne quid ad tempus in Sonoium sequius tẽtaretur. Mense Martio naues grandiores xxx, quarum viii commeatum à Ludouico Nassouio impetrauerant, piratę inuadunt. In Flandriâ Miegenus & Blommartus per Petrum Ryckium clam officia sua deferũt, copijs in agro Aldenardensi comparandis auctoramẽtum postulantes. *inagnam in promptu prædam esse, tantâ opulentissimarum abbatiarum aut monasteriorũ per agros circumiectos frequentiâ. Ronsæ S. Hermetis capulum ⊂ florenorũ ⊂I⊃ æstimari. in propinquo ingens nemus, vbi occultari copiæ possent, tũ illic parari faciles, tum Schorssæ, Marcæ, Meldæ, Edichouij, Quarmontij, & Sulsecæ, quibus locis conciones clandestinæ habebantur.* clo. Io. LXX.

CIↃ.IↃ. LXXI. *bantur. his acceſſuros quoque alios, qui Gandaui, Tornaci, & Aldenardæ clam patriæ libertatem agitarent.* ſed hic conatus, & ſi dato ab Auriaco auctoramento, ſine ſucceſſu poſteà euanuit. Petrus Arlerius itidem ſecretò, iuſſu Auriaci, de Camporum, Dauentriæ, Swollæ, Zutphanię, aliarumque vrbium deditione cum ciuibus earum agere: quæ non ita difficilis foret, ipſo mox cum magno exercitu aduenturo. atque vt is conſilia eò dirigere poſſet certiore euentu, pecuniam, aut obſides darent. Sonoius & Vchtenbroucquius Vltraiectinorum animos tentant, admonentque. *conſiderarent grauiſſimas ærumnas ſuas, quas iugo excuſſo cum libertate commutarent. id præſtare, quàm tam duræ ſeruituti ſeſe ac poſteritatem obnoxiam habere. ab Albano nil aliud agi tam immani tributorum indictione, quàm vt omnibus in extremam egeſtatem deiectis, reſurgendi poſteà pōteſtatem adimeret. in procinctu Auriacum eſſe, qui Hiſpanis vrbem arcemque eripere velit, & rationem pridem oſtenderit, libenter obſequuturus, ſi quid rectius aut facilius ipſi excogitaſſent.* Eiuſdem mandato Nicolaus Camerlinus in Hollandiam profectus Iacobum Duuenuordium Warmondanum, Othonem Egmondum Kenenburgium, Benthuſium, alioſque è nobilitate pariter ac ciues rogat, in ſuâ idem prouinciâ facerent, vbi cum exercitu Auriacus adeſſet. Hæc conſilia, non ſine ingenti periculo agitata, ita tamen clam Albanum fuerunt, vt poſteà egregio euentu imprudentem oppreſſerint. ſed Vltraiectinis, arce munitiſsimâ,

mâ, & præſidio valido inſeſſis, audacia defuit. omnia extrema patiebantur, concuſſiones, contumelias, ſtupra, latrocinia. quoduis flagitium impune erat. ſæpius apud Albanum queſti, cum nihil agerent, tum ad regem eccleſiaſtici querelam deferunt, vtque ſemel tantum liberentur ſupplicant. ſed ab eo ad Albanum rejecti, fruſtra ſe eſſe animaduertunt. iam xx totos menſes quiduis paſsi, nec ſpes vlla miſeris reliqua, cum ecce Deus è machinâ ſubito caſu oppreſſos liberat. Augeri indies naues bellicæ Auriaci, & infeſto mari ingentem ſæpe prædam abducere. eam ob cauſam metuens Albanus, ne aliquem in littore locum occuparent, cohortes aliquot deſinente Martio Leidam & Alcmariam ire iubet. moxque reliquas poſtridiè Non. Maij euocatas Delphis imponit. & quia nauibus bellum incœptari, ipſe ſuas quoque opponit. Ex his vnam egregiè armatam Sigebertus Frãciſcus Medemlacenus, & Eligius Rudanus, Auriaco tradunt. qui explorato, augeri quotidiè Belgarum in Albanum odia, iterum cum illo experiri ſtatuit, poſtulato ab omnibus per Imperium amicis auxilio, & varijs nauibus auctoratis, quarum claſſe ſatis inſtructâ laudabile quoddam facinus edere potuiſſet, ſi, quod enixè operam dabat, imperia eius valuiſſent. ſed homines odio & licentiâ efferati, leges & ductores contemnere, ac veterem diſciplinam conculcare. eoq; effectum, vt quiuis dignior corruptæ adeò militiæ præfecturam aſpernaretur.

cIↃ.IↃ. LXXI.

1610. LXXI. Sperans autem, si beneficio cuiusquam principis liberum alibi portum impetraret, in quo restaurare naues liceret, tunc rem naualem se ordinaturum, conniuere, & pœnam differre coactus fuit. Etiam à principibus quibusdam per legatos aduersus vim Albani auxilia petijt. in Galliâ fratre Ludouico Nassouio vsus est. in Daniam & Sueciam Didericum Sonoium, Hermannum Merium, & Ioannem Clusium misit; vetitos tamen Daniæ regem quicquam rogare, nisi id legato Gallico, Carolo Danzæo, videretur. hique cum Hafniam VIII Kal. Iunias appulissent, vt iussi erant, Danzęum cõsulunt. isq; edocet, *nihil à Dano exspectandum, qui Petro Oecksio ab arcanis veteretur. nec spem esse, qui militi extraneo, iam intra regnũ agenti, commeatum negaret, eũ aliunde aduenienti concessurũ; maximè cum pridem, firmandæ veteri amicitiæ, ab Hispano legatus adfuisset. quin etiã armare naues, quæ aduersus piratas suum mare, cuius fines quàm latissimè extenderet, tutarẽtur.* quamobrem auctor ipsis esse, vti discessum maturarent. quẽ adiutãs naui Rupellanæ eos imposuit. auectiq; in Sueciam, Stocholmium, vbi aula regis, postridiè Kal. Iunias venerũt. cumq; ab vrbe rex abesset, vnaque cum eo Pontus Gardius, cum quo consilia cõmunicare iussi erant, Sonnebenum, Gardij pagum, quò vocatum ad epulum regem post biduum adfore intellexerãt, abierunt. vbi quid venissent effatos, ceu minus idoneo epuli tempore, Stocholmiũ rursum, quo rex breui reuersurus, discedere suadet. solũ Clusiũ

apud

apud se retinet. IV Eid. missus à Gardio Ioannes Moi- cIↃ.IↃ.
nius ipsis nuntiat, *certum de legatione regem, sed decernere* LXXI.
nihil posse, nisi gnarum quo loco res Moscouiæ essent: & bellũ
lla, an pacem agitaret. ab eâ sua consilia pendere, nec militem
aliâs necessarium dimitti integrum. Difficile insuper, *annonam*
nauibus procurare. cum fratre Carolo tamen conferre, eiusq;
affectum clam explorare velle. & quando nuper ab Hispaniæ
rege atq; Albano legatus amicitiam oraßet, tutius fratri per-
suasurum, vt Auriaci causa negotium totum in se reciperet.
Pro hoc beneficio prolixè Gardio gratias agere Moi-
nium rogant; & nonnulla, vtiliter apud regem diffe-
renda, suggerunt. ac si palam Auriacum iuuare anceps
putaret, quod periculi minus haberet, fratre Caro-
lo, aut alijs vteretur. ad hæc literas ad Gardium ad-
dunt. Interim cum Sonnebeno Gardius redijsset, nec
diligenter satis rem curasset, per Moinium conque-
runtur. illudi sibi, frustraque tempus eximi in nego-
tio tanti momenti, & maturando. id postquam ei
relatum, vt culpam amoueret, X V Kal. Iulias Swert-
zium eos ad regem abduxit. illic admissos rex in-
terrogare, clam an palàm audiri vellent. cumque
clam malle respondissent, iusso secedere comita-
tu, præter Mareschallum & Gardium, literas ab
Auriaco exhibent. quas cum legi orarent, rex re-
spondit, *se legationis testimonium agnoscere, iamque*
ante edoctum, ab Auriaco oratores aduenire. tum Latinè
allocutus, si quid vellent, paucis enuntiare iubet.

CIↃ.IↃ. LXXI. itaque datâ fandi poteſtate ſupplices exponunt; *Maieſtatis ſuæ virtutem effeciſſe, vt rem æquiſſimam, & orbi Chriſtiano vtilem, Auriaci mandato orare auderent. non dubium eſſe, quin de Albani, primi antea Maurorum inquiſitoris, in Belgas crudelitate audiſſet. adueniſſe cum magnis copijs Hiſpanorum, & militum exoticorum, quibus oppreſſas Belgij prouincias tam grauiter vexaret, vt nullum ſæuitiæ genus eſſet, quod non paſſim intentaſſet, nullo populi aut procerum diſcrimine. tyrannidi autem, vt tantò licentius graſſaretur, violatæ religionis culpam prætexere. atque hoc crimine regi ſuo imponere. quin etiam, firmandæ tam iniquæ dominationi, in vrbium pleriſque præſidia aut arces poſuiſſe; contra Belgij iura ac priuilegia, quæ rex à maioribus tradita ſacramento confirmaſſet. Igitur coactum ſummâ neceſſitate optimum principem, quando tentatus ſæpius Philippi animus nullum rationi aut precibus locum faceret, occurrere Albano, &, reſtaurandæ libertati, arma aduerſus tyrannum ſumere. quando autem M. ſuæ erga remp. Chriſtianam affectus & cura in aperto eſſent, eamque ob cauſam facilem afflictis ac benignum fore confiderent, ſupplicatum ipſi veniſſe, ne deſereret tam iuſtam piamq; cauſam, quæ ad omnes orbis Chriſtiani principes pertineret. quippe Albanum, ſubacto Belgio, cætera quoque, quamuis longè diſſita regna, eodem religionis prætextu, inuaſurum. idque ex fœdere Baionenſi anni* LXII *ſatis manifeſtum eſſe.* Ad hæc verba rex reſpondet, *& amare ſe Auriacum, & Belgij calamitatem deplorare. Exiſtimaſſe autem, Hiſpaniarum regem, principum aliorum monitu, clementius*

ius acturum fuisse. quod quando aliter euenisset, cum Carolo fratre deliberaturum, sine quo decernere nihil posset: ac responsum intrà octiduum Stocholmium missurum. Interim, si ita videretur, ipsi ad Carolum proficiscerentur, & cum eo consilia conferrent; nec id sibi ingratum fore. Illis dicentibus, hoc quoque Auriaci mandatum esse, atque ad ipsum iteras ferre, rex argumentum interrogare; cumq; responderent, commendatitias tantùm esse, honestè dimissos è familiâ suâ nobilem, arcisque præfectum, comitari iubet. iamque in procinctu erant, cum per aulæ præfectum mandat, *si quid vltra iussi essent, ipsi exponerent: aut, si mallent, per literas significarent, quo rectiùs negotio animum aduerteret.* igitur ad regem scribunt, *cum antea legationem summatim tantùm narrassent, id nunc pluribus facere certos. ac denuò submissè regem orare, si palam ipse auxilia mittere inconsultum putaret, Carolo fratri partes traderet, qui illustri virtutis exemplo egregiam famam in primâ ætate ad exteros transmitteret. idem proximis Galliæ bellis quosdam Germaniæ principes fecisse. quod si neque hoc expedire regni sui rebus videretur, hominibus extraneis, quorum certa fides, consilium permitteret, à quibus naues impetrarent. tum militem quoque peregrinum, & portum Elsburgensem concederet.* x Kal. Iulij Nouicopium ad Carolum venerunt, ac postridiè ad eum admissi, eâdem, quâ apud regem fratrem, oratione vtuntur. *notam orbi Albani tyrannidem, cui obijcere se Auriacus pararet. sed tam egregiæ voluntati impari potestate, auxilia ab ipso oratum mississe, quem* CIↃ. IↃ. LXXI.

CIↃ.IↃ. LXXI. *benè sibi velle, & reip. Christianæ ex animo studere confidebat.* Collaudabat orationem Carolus,&, *gratum sibi esse Auriaci iudicium. iam diu Albani superbiam ac ferociam famâ accepisse, & Belgij ærumnas commiseratum. quas si quid leuare posset, cum rege fratre consulturum, ad quem iter instituebat.* Cum recessissent, eo ipso die redire iussi, ac mãdata plenius referre, postridiè apud Carolum verbis pluribus legationem repetunt. ac seorsim plus horis duabus Sonoius cum eo colloquium habuit. Cum Stockholmium veniissent, Carolum illic exspectaturi, Gardium iterum,& Carolum Mornæum Varennium accedunt; quibus ante discessum, datis ab Auriaco literis, negotium commendauerant. ibi cum Mornæus diceret, *constare sibi voluntatem, nec bono publico quicquam anteferre*; Gardius interpellauit, *vidisse capita quæ missent, & multum de ijs cum rege sermonem fuisse, cui naues concedere visum non esset, ob Eriti prædecessoris æs alienum, quod in regni perniciem contractum. Deinde &, si Scotis naues insolutum daret, è vestigio alios quoque debitum flagitaturos. atq; hunc contrahendi modũ cum suæ M. contemptu esse coniunctum. tamen naues permissurum, si de pecuniâ in diẽ certum repræsentandâ mercatores cauerent. ad commeatum quod attineret, eum curare minimè posse. ita pridem, cum in Prutenos duæ mitterentur, penuriâ reuerti coactas. quod portum Elsburgensem peterent, eum bonâ fide promittere.* postridiè reuersis, *nõ se propositum mutare* Mornæus affirmat, *& adfuisse ductores Scotos, qui rogarent, efficeret apud regem, vt stipendij*

lij reliqua, LXXX *dalerorum* CIↃ, *perſoluerentur. reſpon-* CIↃ. IↃ.
liſſe autem, percontaturum ipſos, ſi naues tres quatuor ve rex LXXI.
laret, an, quod Scotis placuiſſet, transferri in ſe illas vellent.
Biduo poſt nuntiare Gardius, *nolle regem ipſis naues dare,*
elle Scotis. Igitur cum illis primùm agerent. ac niſi inter ſe con-
enirent, ne eos quidem etiam accepturos. dicente Sonoio, *in*
lieno territorio, ſine principis voluntate, legere militem non li-
ere, eoq; prius veniam à rege impetrandam; reſpondere ille,
anc eius voluntatem eſſe, vt cum Scotis tranſigerent. Itaque
um ijs actũ, vt ſi tres quatuorve naues bello inſtructæ
n portu Elſburgenſi ſiſterentur, has acciperent eo
retio, quod Stocholmij à delectis vtrinque arbitris
ſtimaretur, Auriaco deinceps militaturi. & equites
ↃC, pedites CCCC imponerent. ac illis quidem,
qui plerique è nobilitate, etſi pedeſtri militiâ, equeſtre
amen IX in menſem dalerorum ſtipendium daretur:
tidem peditum ductori, eiuſque optioni. quippe tale à
Sueco habuiſſe. & ſingulis trimeſtribus exhiberetur,
um primùm vrbem aliquam, aut portum occupaſ-
ent. ſed poſt colloquia pluſcula, cùm promiſsis mul-
iplicibus variè res protracta fuiſſet, tandem Erbo-
illius, aulæ Caroli præfectus, & Lubbertus Co-
elius conſiliarius, XIII Kal. Auguſti, Caroli no-
nine denuntiant; *dolere ipſi, quod deſtinata Auria-*
o auxilia negare cogeretur. perturbatas res Liuoniæ,
uibus ſuccurrendum. imminere etiam cum Poloniæ rege bel-
um. quibus de cauſis naues militemve auxiliarem dare

non

cIↃ.IↃ. LXXI. *non poſſe.* Ad verba ſua Caroli etiam literas adiungunt, quibus ſe ille apud Auriacum excuſare. Poſtero die ad Petrum Brahæum Wiſsinxburgium, & Nicolaum Guldenſternium cancellarium, vocati accedunt. ibiq;, ſegregato comitatu, Wiſsinxburgius illis exponit. *accepiſſe nuper regem de afflicto Belgij ſtatu, cui ſubleuando ſuppetiæ ab Auriaco petitæ. nec alienum ab his animum. ſed tam bonam voluntatem antiquum cum Hiſpaniarum rege fœdus impedire, quod necdum ſibi violandum putaret. huc accedere ingruens bellum, per quod iuſta excuſatio. cætera benignè erga Auriacum affectum eſſe.* Sic dimiſsi, de portu tamen Elſburgenſi cum ſeriò laborarent, eius vſus per tempeſtatem, aut aliam quamuis cauſam honeſtam, vix permiſſus. In diſceſſu Cluſium illic reliquerunt, cum thalaſsiarchi vicario acturum, qui per Iohannem Coloniam centurionem Auriaco fidem atq; obſidium obtulerat. ita irrita legatio fuit. Nec ceſſare tamen Auriacus, & auxilia vbique ſollicitare. ac ſanè nonnulli, Albani odio, ſi exercitum ad vrbes adduceret, vt facilior expugnatio ipſi eſſet, ædibus ſuis ignem ſe iniecturos promiſerant. Gulielmum Bloſium Treſlongum, qui poſt prælium ad Gemingam in Edſardi Embdani familiam ſe dederat, duas naues armare iuſsit. isque petito ab Edſardo commeatu, Embdam profectus, & ab Anglo quodam nauem inſtructam vCIↃ florenis mercatus, cum miſſo in Angliam Robollio, qui inde abduceret, ipſe Embdæ rebus ordinandis hæreret, magiſtra-

magiſtratum vrbanum per literas Edſardus compre- CIↃ. IↃ.
hendere hominem iubet. qui ocius obſequens in LXXI.
vincula coniectum Lerortium mittit.ibi XIV ſeptima-
nis arcto admodum carcere detentus, ſpondente Aga-
thâ Beningâ Oplewertiâ, iniuſſu Edſardi Embdâ nō
exiturum,vix dimiſſus,poſt alias totidem ſeptimanas,
niuriam & vim fieri teſtatus , quia cauſa non iudicare-
tur,clam diſceſsit. Ante vrbem aliquot Auriaci naues
erant. has maris præfectus Boſhuſius inuadit:& vrba-
ni Lumæum quoque eiecerunt. Vltraiectini,etſi euo-
cato præſidio,metuebant tamen ne ſub hiemen , pro-
ſligatis Auriaci nauibus, reduceretur ; quod futurum
rumor ferebat.hanc ob cauſam, vt periculum anteuer-
terent, quando occluſæ Albani aures , per Veuſelium
nuper in Hiſpaniam profectum , id ne fieret ſupplices
à rege petunt. *obſequio in ipſum, & patrem Carolum, gra-*
tiam faceret , cuius exſtarent præclara exempla. ac pridem
Megenſem cum vniuerſâ legione tutelæ cauſâ vltro in vrbem
recepiſſe. poſteà Albanum Longobardicam impoſuiſſe. cuius
licentia ac ſuperbia omninò ſumma , quam flagitiorum impuni-
tas etiam auxiſſet. impenſa in hanc CC florenorum CIↃ;
adeoque ærarium attriuiſſe , vt cætero tributo par non eſſet.
Prætereа in vrbe longè à limite remotâ , & quam arx munita
ſatis in officio contineret , præter præſidium ordinarium aliud
nullum opus eſſe. itaque ne innoxiam ipſorum fidem grauius
premeret. Et rex iuſtis precibus motus Albano man-
dat, *ne ſubditos ſuos ſine iuſtâ cauſâ præſidio vexaret ,maximè*

CIↃ.IↃ. LXXI. *Vltraiectinos, quibus ea res pernicioſa. id pergratum ſibi fore. ſi neceſſitas tamen exigeret, negotium omne præſentis ipſius arbitrio permittere.* Ante biennium pro imperatâ decimâ & viceſimâ vicies centena florenorum CIↃ in annos duos obtinuerat. id tempus cum nunc ferè elapſum, conſilia priora reuocare ad animum ſtatuit. Explorata quidem illi Belgarum odia, ſed vir rigidus, & offenſæ, dum metueretur, ſecurus, propoſitum vrget, recuſandi audaciam tot iam arcibus & præſidijs ſatis coërcitam arbitratus. Igitur pridiè Kal. Sextileis idem edictum, ſed in ſpeciem moderatius, denuò proponit. id cum ſummâ querelâ exceptum; quam annonæ rerumq; omnium maxima caritas exaggerabat. &, quo tempore vitam tolerare perdifficile erat, tributa intendi, iniquiſſimum videbatur. Exiſtimarant decimæ loco vicies illa centena CIↃ ſuffectura. ſed dicere Albanus, *id in Hiſpaniâ aliter acceptum; magisque regi conceſſam ſemel decimam placere.* Hic cum Viglius, Schetus, alijque reponerent, *non abſolutè ab Ordinibus conſenſum: inſuper periculum eſſe, ne hâc ratione ſecundæ centeſimæ quadragies centena* CIↃ *amitteret*, ſtomachatus *verum illos dicere* negauit; iterato aliquoties iuramento, *inuitis omnibus exacturum. conſiliarios, qui populum contra concitarent, aut defenderent, inſtar perduellium eſſe. intereſſe regis, ne, noxio principibus exemplo, illuſiſſe populus maieſtati ſuæ, & per ludibrium mutaſſe promiſſa cognoſceretur. daturum conſilio ſanguinis negotium, vt ceu de perduellibus cognoſceret. magnam*

omnibus

omnibus, ac potissimùm Flandriæ Ordinibus, qui Auriaco aut Egmondano non minus peccauerant, factam gratiam. placando regi decimam fuisse, quam promisissent. longè maiorem pecuniæ summam conquisiturum, si, quod iure optimo posset, bona cuiusque sub hastam misisset. Plurimum ea res Hollandiæ Ordines anxios habuit, & indictis Hagæ comitijs deliberarunt, quo pacto Albanum à proposito diuertere possent. Amstelodamenses, admittere promulgationem primò dubios, tamen Albani metus impulit. nihilominus referri per apparitorem curant; *edictum publicè vniuersis, sibi priuatim maximè graue. ex quo in postremam indictionem consensissent, damna plurima terrâ mariq; à præmiatoribus & piratis, tũ ab aquis anno superiore mense Nouembri accepisse. præterea extraneos quoq; principes naues merceſq; variè detinuisse. ad has clades accedere rerũ caritatem, & reliquũ æris alieni, adhuc pendendum, vt ab arce & milite Hispano liberã commercijs vrbem præstarẽt. præter hæc si decimã & vicesimam etiam exigere pergat, ciuitatem suã saluam amplius esse nõ posse. quamobrem promulgationem aliâ lege admittere non posse, quàm ante biennium cum cæteris Hollandiæ Ordinibus fecisent.* Id Albanũ offendit, & ad prouinciæ curiã in ius vocatos aliquot florenorũ clɔ mulctari voluit. Egerunt causam Ioannes Tresslongus, & Nicolaus Diertius, vterq; celebri tunc in foro facundiâ: sed per iudices metu obnoxios secundum Albanum lis pronuntiata, & reis xxv florenorum clɔ mulcta indicta. à quâ sententiâ cum ad senatum clɔ.lɔ. LXXI.

1515. LXXI. Machlinienſem prouocarent, isque ad Albanum eos reijceret, conſultum non rati, eundem actorem & iudicem experiri, negotium intermiſere. ſed tam rigidam Albani voluntatem obortæ ſtatim turbæ mutarunt, aut impedierunt. Cæterarum prouinciarum eadem querela erat. & per legatos deprecari ſingulæ, *ne propoſitum exequeretur. quod ſi faceret, breui remp. nullam habiturum. potius aliud tributum imperaret, minus publicè perniciosum.* & exceptione vti nonnulli, *non aliter ſe indictioni acquieuiſſe, quàm ſi communis conſenſus foret. nunc quando Vltraiectini recuſarent, nec ſe teneri.* Vrgere nihilominus edictum Albanus, & ſuccenſere vehementer Vltraiectinis, cum quod nouo tributo ſe oppoſuiſſent, tum quod de ſententiâ latâ ad regem prouocaſſent; & de ipſo, pariter ac præſidio Hiſpanico, conqueri apud eum auſi fuiſſent. Prætereà ſoli etiam legatos ad hæc comitia mittere neglexerant; quod grauiter interpretari, ceu exemplo audaciam aliorum excitaſſent: cùm tamen illi conſilia nuſquam contuliſſent, & aliam prouinciæ ſuæ rationem crederent, quæ nuper ſponte in Caroli V poteſtatem certis conditionibus veniſſet. itaque ſine regiarum literarum reſpectu, quibus parcere illis iubebatur, quamuis nullo circa vrbem hoſte, & infeſto per Auriaci naues littore Hollandico, Harlemo, Delphis, Leidâ, Brilâque euocatos Hiſpanos Vltraiectum commeare iubet. Erant vniuerſim ſigna VIII. ſex priora è legione Ferdinandi Toletani, ſeptimum

mum Consalui Braccamontij, octauum Roderici To- cIↃ. IↃ.
letani. Hæc per literas ad diem v Kal. Nouembris re- LXXI.
cipere in vrbem, & ciues profugos reuocare præcipit. itaque redit antiquum præsidium x i v Kal. Decembreis. Binis literis deprecati, responsum accipiunt; *imperatam militi modestiam, quam si migret, in promptu pœnam fore.* etsi tamen ille non minori licentiâ postea grassatus. Queri Vltraiectini, *& ærarij publici, & ciuium suorum egestatem, neque exhaustos suppeditare necessaria posse. Deinde periniquum, quatuor pridem vrbium præsidia, quarum aliquæ magnitudine pares opibus superarent, vni suæ per vim imponi.* Sed obstinato consilij Albano, cum nihil nisi perniciem manifestam exspectarent, iterum frustra apud regem conqueruntur. mansitque ad i i i Non. Aprileis anni sequentis, cum Brilæ recuperandæ emitteretur. Auriacus vbique suppetias rogare, & firmatâ in Galliâ pace, Colinium maris præfectum, cum proceribus religioni reformatæ addictis, fratris Ludouici operâ, in suas partes pertrahere. quin eò ventum est, vt ad regis quoque conscientiam res deferretur, non inuiti, vt præ se ferebat. iamque, ceu vetere gentis odio, honestus belli prætextus querebatur; & iusta satis causa videbatur, vel recuperatio vrbium Belgicarum, quas olim Galli tenuissent: vel contumelia nuper facta in morte sororis, quam Philippus veneno procurasse certis testibus ferebatur. Ludouicus Nassouius, vt rem promoueret, quæ, parum tutâ literarum fide, nisi coram

CIↃ.IↃ. LXXI. rege agi non poterat, quasi in Belgium iter adornaret, mutatâ veste, cum Francisco Lanouio, Carolo Telinio, Ioanne Hangesto, in aulam venit. Erat tunc rex Luminij in Briâ, venationibus intentus. hîc cum eo de bello Belgico totos VI dies priuatim occultis colloquijs differit. eius gerendi vtilitatem, ac necessitatem, deinde etiam rationem ostendit. ac placere oratio regi; sed quando inconsulto Colinio, quem belli ducem destinabat, statuere nihil posset, *maturare reditum* iubet, *ac Colinio suadere, vt ad se accederet.* tum Auriaco literis valdè benignis mandat: *legeret militem quemcumq; in Germaniâ posset, nec quicquam Belgio liberando necessarium omitteret.*

IOANNIS MEVRSI RERVM BELGICARVM

LIBER III.

NEVNTE anno à Daniæ rege ad Edſardum Embdanum legatus venit Pontus Gardius, cuius ſupra mentionem fecimus, XVI equitum & IIII rhedarum comitatu. Is Edſardus Sueciæ regis ſororem duxerat; & ſponſale pactum erat, vt Embdanus comitatus ipſi cederet. ſed id compoſitum inter fratres videbatur, quo facilius regalium nuptiarum honore alter potiretur: quandoquidem illis celebratis ius ſuum Ioannes in fratrem transferre nollet. Hæc initio legationis cauſa putabatur. cùm verò tres amplius ſeptimanas apud Epiſcopum Monaſterienſem moraretur, & Saxoniæ Electorem, quem vnum opinio erat impedijſſe, ne Auriaco ab rege Sueciæ, ac fratre Carolo, auxilia vlla ſubmitterentur, graui ſuſpicione aduentus hominis laborauit, cuius verſutum valdè ingenium compertum haberent. tum etiã, quando per Belgium in Galliam iturus ferebatur, ipſo

cIↃ. IↃ. LXXIE.

c Io. Io. LXXII. ipso rem hanc adiuuante, metus erat, ne in transitu Auriaci consilia, & legationem nuperam, nimis maturè Albano aperiret. Igitur diu, quidnam agitaret, anxiè exploratũ; sed cognosci nihil aliud potuit, quàm quod palam fama ferret. Vltraiectinos præsidium reuocatum nihilò, quàm pridem, insolentius affligebat; & nec magistratui parcebat. Ioannis Tatij Amerongij consulis filius in ipsâ excubiarum statione grauiter vulneratus: ipse domi suæ penè occisus, cum vbique periculum timeret, apud cæterum magistratum causam testatus, vt saluti consuleret, vrbe exiuit. Hæc incommoda cum minuere Albanus deberet, augere insuper, & tot iniurijs nouam aliam grauissimam addere, priuilegia vrbis & statuta postulando, archetypa omnia per præsidem exhibere iussis. id, quia iniquissimum foret, cum negassent, iterum iussi descripta offerunt. quæ cum præses recusaret, literas ad Albanum mittunt, per quas factum excusarent. His Albanus irritatior, omninò mandata exequi iubet: & nisi parerent, militem præsidiarium adhiberet. tribuno etiam Hispanico mandat, adiuuaret præsidem, si vsu veniret. cumque etiam sic obluctarentur, ad terrorem congregari miles cæpit. iamque vim tentassет, nisi delinito præside in diem posterum res dilata fuisset. tunc cum vincula cunctis parata, & inuitis extorquenda omnia intelligerent; metuentesq; ne insolens miles, cui iam ferè x i x mensium stipendium debere-

tur,

tur, vrbis diripiendæ occasionem inuaderet, ægrè tandem minis armisq; coacti cesserunt. Tam egregia tamen nonnullorum constantia fuit, vt extrema omnia pati, quam iniquissimo imperio obsequi mallent. inter plures Henricus Valckenarius fuit, cuius ea sæpe vox audita; *vitam potius, si obnoxiam regi putarent, quàm priuilegia sua amitterent.* Instrumenta omnia in arce Vredenburgo reposita, in Ludouici Requesensij aduẽtum, qui Albano datus successor, asseruata. isque regis iussu reddidit. Per cæteras prouincias decima ac vicesima non minore seueritate exigebantur. & quanquam variè Ordines deprecari, difficultatem publicam quiritãtes, ac vicies centena CIↃ annua continuanda offerre, nihilque tamen obtinerent, nonnulli ad regem ipsum oratores mittere; quos Albanus, ne auderent proficisci, capitis supplicio deterrere conatus fuit. cumque in vrbe Bruxellensi, quam ipse cum tot Hispanis insideret, promptissimum per arma obsequium speraret, præsentissimo tamen periculo odium eius, amorque libertatis, præualuere. Igitur quicunque panem aut cereuisiam coquerent, clausis officinis, ab opere cessare. lanij quoque macello abstinere, nec alij institores merces vllas venum dare. quamobrem coërcẽdis vim adhibere statuit, ac noctu præcipuos tumultus auctores è foribus ædium, aut fenestris, quemque suspendere. iussusq; lictor cum laqueis XVII, & scalis decempedalibus, præsto esse. Et iam in armis miles erat, ac

e Io. Io. LXXII.

CIↃ.IↃ. LXXII. Fridericus Toletanus Viglium acceſſerat, pronuntiatam in reos mortis ſententiam relaturus; cum ecce de Brilâ captâ nuntius admodum inexſpectatus, eoque magis animum percellens, cruentum conſilium mutare coëgit. Vt increbuit rei fama, inuiſus antehac Albanus, nunc contemni etiam cæpit. iamque verba paſſim libera magis palàm audiri. Id Auriaco non ignarum, qui clam copijs contractis inopinatò inuadere moliebatur. neque armorum apparatus Albanum latuit, ſed ille ſecurus negligere hoſtem, tanquam ſemel debellatum; &, ſi reſurgeret, opprimi facilem. Ac paratæ Auriaco quidem copiæ idoneæ, ſed adhuc ſtipendium deerat. nam pecuniæ quas collegerat, etſi magnæ, ægrè recenſendo militi, & auctorando, ſufficiebant. nec reliquum quicquam futurum erat ad cæteram militiam. huic difficultati à rege Galliarum ſubuentum, à quo, bello Belgico maturando, Ↄ C aureorum CIↃ mutuo primùm, mox dono accepit. Gulielmus Treſlongus iuſſu Auriaci nauem vnam ſibi inſtruxerat, quam Fleuo egreſſus I V Eid. Febr. in inſulam Texelam ducere ſtatuerat: ſed gelu obortum ad Wieringam in Martium proximum ſtare coëgit. id vbi Boſſuuius reſciuit, Auriaci loco ab Albano Hollandiæ præſes datus, Ioannem Rollium cum ſignis I V nauem expugnare miſit. iſque adeò improuiſus ſuperuenit, vt Treſlongum, qui cum maiore militum parte in inſulam exſcenderat, ferè interciperet.

ſed

sed euasere tamen omnes, præter vnum, qui suâ sponte ad hostem dilapsus. inde nauem aggressus dedi postulat. sed Tresslongus, vir animi militaris, impetum facientes fortiter reppulit. longè hostis numero superabat, & obsessa glacie nauis tantum non captiua tenebatur. sed illo acri tormentorum explosione reiecto, hâc apertâ, vno tantum suorum amisso, integram istam in mare, ac vicinam Angliam, eduxit. quo tempore collecta ibi sociorum multitudo in Albani gratiam à reginâ Elizabethâ insulâ prohibetur. Inde maior illi spiritus, itaque ad euertendam Belgij libertatem animum firmat, ne vlla deinceps priuilegia aut iura obtendere posset. & egregiè pacem munisse arbitrabatur, cum ecce arma sumuntur, totos XXXIV annos continuanda. quippe bellum, hactenus vix anxijs miserorum votis, & consilijs metu occultis duntaxat agitatum, robustâ audaciâ palam cœptum est. ac cæteris prouincijs libertatis vindicandæ, excusso iugo, prima signum Hollandia sustulit. causa rei maturius tentandæ Elizabethæ edictum. nam vbi perfugium denegatum est, in virtutem desperatio vertit. Primi libertatis patriæ vindices sub Lumæo fuerunt; is, quem dixi, Gulielmus Tresslongus, Bartholemæus Entesius Menthedа, Iacobus Cabeliauius, Gulielmus Grauius, Nicolaus Ruichauerius, Marinus Brantius, Omius Heddingus, alijque. hi in nauibus XL interdicto littore

cIↃ.IↃ. LXXII.

cIↃ.IↃ. LXXII. soluẽtes in Texelam iter dirigebant, XIV aut XV Albani liburnicas illic profligaturæ. Et in viâ II ex Hispaniâ aduentantes intercipiunt. alij Hollandiam borealem, & Enchusam cogitabant; aut vbicunque exscendere commodum. sed vento aduerso in Mosam acti, vbi iunctis Rheni aquis Oceano incidit, in ipso ostio Kal. Aprilibus contra Brilam classem applicant. Mirati primo aspectu oppidani mercatores esse credebant, contrario vento illuc compulsos. nulla cogitatio erat bellum aduehi. Maselantsluså, qui pagus Brilæ oppositus flumine interluitur, Ioannes Petrus Coppestocus in vrbem aduersam mercatores aliquot ducens, conspectâ nauium multitudine, id quod erat ratus, socijs desertis, rectà in classem nauigium vertit; ibique de Tressongo sciscitatus, in aspectum adductus, aduentum gratulatur. is Lumæo hominem sistit, commendatque, ceu rebus suis perquàm vtilem. itaque ad Brilanos mittitur; annulumque Tressongus addit, satis notum à patre Caspar o, qui præturam oppidi & insulæ pridem gesserat. Aduenienti porta recluditur, & ad curiam contendentem circumfusus populus comitatur, cupidus scire quid nuntiaret. inter eundum variè habent, pro ingenio quisque suo. pars benignè alloquuntur, pars conuitia homini dicunt. in curiam, & cæterum magistratum cum veniisset, à Lumęo & Tressongo nuntiat, *binos extra vrbem ad colloquium destinarent, idque innoxium ipsis fore. nam ideò venisse, vt grauiter*

ter oppressos à decimâ pendendâ liberarent. simul, vt fides verbis esset, notum omnibus annulum ostendit. ac rogantibus copiarum modum, inconsultâ libertate in immensum extollens, esse plus minus v CIↃ dicit. eâ re consternatis cunctis, vix inuenti, qui in colloquium prodire auderent. quos Lumæus in Auriaci manus, regij per prouinciam præsidis, vrbem seq; dedere iubet. tum deliberando duarum horarum tempus concedit, atq; ita illæsos, vti promissum erat, remittit. Tãtus autẽ omnes metus inuaserat, vt properè cõuasatis rebus per portam australem tumultuariâ fugâ erumperent. interim è nauibus exscendere miles, & vrbem accedere; quosq; in muris oppidanos conspicerent interrogare, vtrũ portas aperire, an vim exspectare mallẽt. Cunctãter respondere magistratus. quippe cũ ciuium potiores dilaberentur, alijque recipere liberatores aduenas vellent, illorum metu, horum studio, ipse quoque impulsus diffugit; adeò vt vix vniuersim L remanerent. elapso deliberandi tempore cum adhuc tardarent, veritus Lumæus ne se communirent, nihil morandum arbitratus, copias bifariam diuidit. ac Treslongus ad portam australem partem ducit, ibique Ioannem Duuenuordium, ærarij quæstorem, è fugâ comprehensum retrahit, virumque à vi militum defendit. borealem Robollius exurit, & effringit. ac per hanc Lumæus ingreditur. Qui vrbem occupauerãt CCL erant, cæteri classem seruabant. ciuium nulli vis illata, tantumque

CIↃ. IↃ. LXXII.

cIↃ.IↃ. LXXII. sacrum ordinem inuadũt, odio quod calamitas temporis in animos hominũ profugorũ iniecerat. Postridiè in templis comminutæ, aut direptæ, imagines sanctorum, reliquaq; ornamenta. prædam omnẽ in naues imponunt, ceu discessuri. & visus Lumæus nihil aliud cõsilij habuisse, quàm vt vrbe insulaq; direptis iterum abiret; nam Hispani impetum, mox adfuturi, tantillis copijs sustineri à se non posse. sed Tʼresslongo, ac centurionum nonnullis, quibus cognitum, locum bello inchoando opportunum, alia mens fuit. Igitur suadent, dandas ad Auriacum literas, & suppetias postulandas. tum de oppido defendẽdo fœdus ineunt; & tormenta bellica è nauibus inferunt. Nullum loco præsidiũ erat. duo anteà Hispanorũ signa fuerant, quæ æstate superiore cum alijs aliquot euocata Albanus Vltraiecto imposuerat, nullâ quidem necessitate, sed vt vrbem contra decimam magno animo nitẽtem grauius vexaret. Gratus rei nuntius Bruxellanis, apud quos summâ tũc vi Albanus decimam exigere conabatur. iamq; turbantibus supplicia parabat, cum hic casus viri præcipitis impetum tardauit. itaque præsentem pœnam, dum differre cogitur, illi euadunt. Igitur Albanus, etsi oppiduli vnius iacturâ haud valdè moueri, gnarus tamen exigua quamuis principia, si neglexeris, incrementum, & robur sæpe magnum morâ accipere, Maximilianum Henninum Bossuuium; qui tunc præsidium Vltraiecti habebat, cum cohortibus Hispanicis x, quibus

Ferdi-

Ferdinandus Toletanus præerat, belli initia profli- cIↃ. IↃ. LXXII.
gare iubet. Sic vna Brila, tenue per id tempus oppidulum, duas Belgij maximas vrbes, Bruxellas & Vltraiectum, illas decimâ, hoc grauiſſimo Hiſpanorum præſidio liberat. ac Bruxellæ, vbi ipſa principis aula, & terroris domicilium, tam egregio libertatis præludio concuſſæ, fauſtum patriæ vindicandæ omen fuerunt. Vltraiectinis, quod variæ ac diuturnæ preces, item CLXXX M florenorum pollicitatio obtinere nequaquam potuerat, caſus inexſpectatus dedit. idque valdè opportunè. nam miles, qui XVIII menſium ſtipendium flagitabat, clam creato nouo Electo, (ita vocant, quem in eiuſmodi turbis ipſi ſibi præficiunt.) tribuno ac centurionibus captis diripere vrbem conſtituerant. id conſilium eo ipſo die detectum, quo Albani literæ, quæ migrare iuberent, afferuntur. quamobrem, vbi res comperta, nocte proximâ Electum futurum comprehendunt, moxque crimen confeſſum ſtrangulant. inde ſub diei auroram ante curiam corpus collocant, & Hiſpanicâ linguâ elogium addunt, quod mortis cauſam pronuntiaret. Mos verò Hiſpanis illâ nocte, quæ feriam quintam maioris hebdomadæ ſubſequitur, vicatim diſcurſantes, multis ad cereos deducentibus, nuda terga pietatis ergo flagellare; adeò vt perforata cute largus ſæpe ſanguis emanet. illud tempus ad incœptandum facinus deſignatum.

ſed

clo. lo. LXXII. sed meridie, qui hanc noctem antecederet, exire ad Brilam recuperandam iussi, etsi coniuratione detectâ nihil amplius ausuri viderentur, magno vrbem metu liberârunt. x vniuersim cohortes erant. eæ cum Maselantfluſam ac Schiedamum perueniſſent, flumẽ transgreſſæ, nauibusq; in Berniſſâ relictis, in insulam Vornensem, vbi Brila sita, nullo resistente exscendunt. Lumæani numero longè inferiores, cum aditum in insulam prohibere non possunt, vrbem tueri statuerunt. quod vt facilius ipsis esset, ad portam australem igne iniecto suburbium exusserunt. Hispani rectâ Brilam petiere, sed oppido appropinquãtes dispositus per arbusta suburbana miles sclopetis excepit: ac ciuiũ quidam in profluentem insiliens, noui agri emissario effracto, tantum aquarum intromisit, vt planitie desertâ in aggerem editiorẽ recipere sese cogerentur. cumq; nihilo segnius ad portam australem oppido incumberent, explosis intus crebris tormentis fortiter repulsi discesserunt. Dum hæc geruntur, Treslongus & Robollius clanculum egressi, naues Berniſſę relictas, quibus in insulam Hispani transmiserant, partim incendunt, partim perforatas submergunt, alias in flumen propellunt. quod vbi Hispani resciuere, cum immensum aquæ crescerent, veriti, si manerent, ne per eas pereundum ipsis foret, temerè se in fugam dedere. ac pars nauibus adhuc reliquis in vlteriorem Beierlandiam euasere; pars amotas, atque in aquis fluctuantes,

nando

nando consectati. alios gurges lutumve hausere. Ac c Io. Is. LXXII.
stragem sanè magnam nullo negotio Lumæani edidissent, nisi ciuium, & profugorum ex agris hominũ, incertâ fide, egredi oppido inconsultum putassent. Hâc victoriâ, vti assolet, animi illis, ex copiæ creuere. itaque postridiè Paschatis, habito insulanorum censu, fidem inter se obstringunt, atque Auriaco, regio per Hollandiam præsidi, sacramento dicunt, in eius fide atque obsequio oppidum insulamq; strenuè propugnaturi. & prior quidem iurare Lumæus, quem mox omnes sunt secuti. tum lembos ad prædandum instruere, quibus flumen percursarent, insigni quotidie prædâ. campanas etiam totâ insulâ turribus detrahũt. nec multo post aliquot monachos, ad IX vsque miliaria euagati, iuxta Worcomium comprehendunt. ac statim viris innocentissimis, homines arma & sanguinem spirantes, impotenti Albani odio, indignâ contumeliâ ad mortem protractis, gulam frangũt. Vbi Brilam captam Auriacus intellexit, etsi rem quàm maximè optaret, Lumæum tamen eo tempore iniussu suo tentasse nolebat. nam que bello necdum instructus verebatur, ne prodita intempestiuè consilia sua Albani socordiam excitarent. quia tamen loci summa vtilitas erat, auxilia promittit, & alicunde etiam ab amicis procurat. ac Lumæo, vndequaque profugâ nobilitate corrogatâ, copiæ indies augebantur; quibus Delfshauiam, portu opportunam, in aduersâ Mosæ ripâ capit,

ETO. IO. LXXII. nullo in habitatores delicto. Hiſpani autem, poſtquam turpi adeò fugâ Brilam & inſulam circumiectam deſeruiſſent, feſtinato itinere confecti, dein ab aquis, per quas euaſerant, madidi, lutoque obruti, Dordracum venere. ſed negato in vrbem introitu, Boſſuuius veritus, ſi è tractu illo diſcederet, ne vrbes vicinæ, Albani odio, itidem deditionem facerent, Roterodamum contendit. ſed illic quoque vix admiſſus, circumuento per fraudem magiſtratu, præter fidem per vim ingreſſus vrbem occupauit. nam metuentes oppidani, ne quid præter voluntatem paterentur, arma ſumpſerant, vt copias aduentantes excluderent. id gnarus Boſſuuius, quia vi admitti poſſe deſperabat, ingenium ad dolum conuertit. itaque cum nobilibus paucis intromiſſus petijt à magiſtratu, vt militibus ſuis tantùm tranſitum permitterent, aliò enim ducere velle. at oppidani, rectè dolum ſuſpicati, præter vrbem tranſire poſſe reſpondebant. tandem, vbi deliberatum, id videtur, vt manipulatim tranſmitterentur. itaque ingreſſo primo manipulo, cum occludi porta deberet, reliqui omnes impetu facto irrupere. erant ad portam exiguæ excubiæ, nec reſiſtere ſatis validæ. in his faber ferrarius quidam, vir manu promptus, quem præ cæteris repugnantem ſtricto pugione Boſſuuius occidit. id quaſi audendi ſignum eſſet, nobiles, qui circa eum, ac milites alij, in excubitores verſi portam inuadunt; ac partem cædunt, partem extra

vrbem

vrbem propellunt. deinde in obuios quoſque graſſati, ciuium penè cccc interficiunt. ſexum ſequiorem pro libidine habent, tam nefariâ ſanè licentiâ, quamdiu vrbem tenuerunt, vt felices ij putarentur, qui primo impetu interfecti, nec ærumnas patriæ videre, nec ſeruitutem viris grauiſsimam experiri cogerentur. Hoc facinore Boſſuuius, vir primariæ inter Belgas nobilitatis, ſatis hactenus populo gratus, omnium odia irritauit. Roterodamo ſic potiti, paucis poſt diebus Delfshauiam, paullò ante à Lumæanis captam, noctu inuadunt, ſummâ in victos ſæuitiâ. loco capto præſidium imponunt, & Caſparum Vream præfectum; circumiectos quoque pagos depopulati. Exeunte Februario, cum Vltraiectini de inexorabili Albani rigore diu regem interpellaſſent, ad eundem reijciuntur, ex æquo & bono ius dicturum. quod niſi fieret, tum de ſingulis iterũ monerent; operamq; daturum, ne quicquã à ratione alienũ paterentur. Sed diſplicuit reſponſum, nullâ ſpe iuris obtinendi apud præfectũ adeò offenſum, vt nemo cauſam oppreſſorũ agere auderet. Tamẽ anxij ſupra modum iterum in aulam mittunt, qui negotiũ cum quibuſdam communicarent. in his Viglius, vir multæ prudẽtiæ, ac moderationis, indicat datum Albano ſucceſſorem, Ludouicum Requeſenſium, breuiq; ad futurum. quamobrem tantiſper rem differrent. Brilâ captâ, Fliſsingam Zelandiæ vrbem arce communire ſtatuit. itaque euocatas è Brabantiâ

cIↃ. IↃ. LXXII.

cIo. Io. VIII LXXII. Hiſpanorum cohortes ſub Oſorio Angelo mittit. Iam fundamenta iacta erant, eâque re magis in ſe ciuium animos concitauit. ſed ille odia & querelas pariter ſpernens, maiore præſidio rem geſturus, cum tantum pauci illic Belgæ eſſent, metatorem miſit, qui Hiſpanis mox venturis hoſpitia curaret. id valde indignati ciues; & palam nonnulli dicere: *ſeruitutem longè peſſimam ſibi parari. nec vlli Belgij vrbi magis arcem, aut militem, grauem fore.* Aduenerat paucis ante diebus Ioannes Cuyckius Herptenus; qui ſe paſsim ciuibus immiſcens, ſi qui rebus nouis ſtuderent, eorum audaciam clam accendere, & ad libertatem vindicandam inſtigare; hortarique, *palàm edicerent, non ſe vltra Hiſpanum militem recepturos. præſto eſſe vindicem Auriacum, cum magnis copijs, qui aduerſus Albani tyrannidem Belgium aſſereret.* nec ingrata multis oratio, qui periculo exaggerato viri conatum adiuuare. adeò vt tandem poſtridiè Non. Aprileis Belgæ præſidio expellerentur. cumque in portum eo ipſo die Hiſpani adnauigarent, orto tumultu, idem Cuyckius omnes hortari, *nunc virtutis ſuæ meminiſſent. quod ſi Hiſpanos admitterent, de vitâ & bonis omnibus actum cuncti ſcirent. eieciſſe ſemel præſidium, ac læſam hoc crimine maieſtatem regis, nec gratiam ſperari in poſterum poſſe. Egmondanum Hornanumque ob oculos ponerent, vt dignitatis ita meritorum claros: quorum quando ratio nulla habita fuiſſet, ne quid temerè ſibi promitterent.* Inter hæc verba quidam è turbâ potu largiore audacior, ſi

quis

quis duos cereuiſiæ cantharos præmium daret, in ad- cIↃ. IↃ. LXXII.
uentantes machinam aliquam è muris vrbis exploſu-
rum ſe pollicitus, tribus à Cuyckio florenis acceptis,
rem perfecit. idque ita Hiſpanos perturbauit, vt ab-
ruptis retinaculis vela dantes Middelburgum protinus
naues dirigerent. Antonius Burgundus Capellus, pro-
uinciæ pręſes, vbi rem geſtam intellexiſſet, Middelbur-
go illuc profectus, quâ erat auctoritate, comprimere
initia turbarum ſtatuit. itaque conuocato ad curiam
populo, vir non indiſertus, blandâ oratione demulcere
conabatur. *nihil ita præter ſpem ipſi accidiſſe, quàm hũc mo-
tum; cuius culpam pœnitentiâ eluere poſſent. quamobrem ad ob-
ſequium redirent, facili adhuc apud benignum regem venia.
promittere etiam, id ſe effecturum, vt delictum Albanus diſ-
ſimulet.* Et fortaſſe ſuadis verbis nonnullorum ani-
mos impulerat, quos poſt tumultus temeritatem regię
poteſtatis aſpectus percellebat. ſed immixtus turbæ
Cuyckius, ad aſtantes; *egregium*, inquit, *oratorem, qui iſto
verborum lenocinio hoc vnum agit, vt ſimplicitatem veſtram
fallat.* ita irritati cum interturbarent, impetrato iterum
ſilentio, proſequi orationem cæpit. *conſiderarent rem
præſentem. ingens nimium facinus eſſe, vrbe expellere miſſum
præſidium, & excludere. ignorare potentiam regis, cui, ſi ani-
mos obſtinarent, reſiſtere nullo modo poſſent. neque enim im-
pune laturos. deinde vires ſuas expenderent. nulla belli in-
ſtrumenta, nullum militem, aut ſtipendia in promptu eſſe. ac,
ſi eſſent, incertam tamen belli aleam vrbes ſæpe potentiſſimas,*

CIↃ.IↃ. LXXII. *& prouincias euertisse.* Plura conãtem, iram vultu ostentantes, & verbis etiam interminati, illicò vrbe facessere iubent. Inde eiectis, qui nouam arcem moliebantur, initia inuisi operis, quod quartum iam pedem supra terram exstabat, protinus diruunt. Mox in vrbem Paciottus venit, ratus Hispanos, qui præmissi ab Albano, ab oppidanis receptos esse. simul in terram egressus esset, nauem quâ vehebatur inuadunt, ac diripiunt. id inopinatum hominem perculit, nam de rebus anteactis nil famâ acceperat. inquirenti de Hispanis, nemo respondet. Dederat in mandatis Albanus, vt præsidio atque arci præesset. dum autem priuatum eius instrumentum scrutantur, fertur inter schedarum occulta repertus index, qui designatas adhuc per Belgium cædes proderet. Eo rerum statu Cuyckium ad se magistratus vocat, &, quis modus asserendæ libertatis, consilium rogat. isq; auxilium à Lumæo petere auctor, ad ipsum missus cum Dordracum applicuisset, è vestigio per fidum quendam tabellariũ, primò Wesaliam, inde Dillemburgum, deferẽda ad Auriacum tam læta rerum principia curat. tum Brilam pergẽs à Flissinganis literas Lumæo tradit. qui initio difficilior causabatur, *exiguas sibi copias esse: nouitium militem, qui indies affluere, parum adhuc armis instructum.* sed cum Cuyckius respõderet; *viros daret, ipsos arma curatoros*; submissurum, si vsus foret, auxilia promisit. nec multo post Treslongũ mittit, qui tribus nauibus c.c aliquot subuehebat, homines

homines templorum ſpolia indutos, & quibus caſiolæ pro loricis; aut ſimilis ſacrorum ornatus. quippe illa temporis iſtius fortuna erat, vt homines magna pars profani, impetu magis quã conſilio, religionis libertatisq; reſtaurationem per ſacrilegia ac rapinas, conarentur. ſed diuinæ prouidentiæ viſitatum, in illis rebus, quas ſine conſilio homines gerunt, ſua ſæpè conſilia oſtendere. Cum ad vrbem accelsiſſent, datis armis, habitoq; delectu, in præſidiũ recipiuntur. ac ſtatim Treſlõgus Paciottum in furcã agit, & ſupplicij ſocios duos Hiſpanos addit. Ægrè mortem Paciottus accipere, & vitæ pretium ingens offerre. ſed Treſlongus, morte fratris aſperior, quem Albanus anno CIↃ IↃ LXVIII capitis ſupplicio affecerat, vt iniuriam vlciſceretur, nullum gratiæ locum reliquit. & maximè Albanum lædere exiſtimabat, ſi ſummũ munitionum artificẽ, egregium belli miniſtrum, etiã propinquo ſanguinis nexu, tempore tam alieno eriperet. Is ad mortem cum duceretur, furcæ ignominiam ſuppliciter deprecari *nobili ſe proſapiâ natum, itaq; gladij ſaltem honorẽ morituro permitterent*. Claudius quidam, è ciuium numero, capti gladio latus cinxerat & cum è ſcalis tam anxiè ſupplicẽ eminus audiret, ratus hunc ab ipſo repeti, homo facetus; *at tu, domine*, (ita contemptim Hiſpanos Belgæ appellabãt) *ſecure*, inquit, *crucem aſcende: ego illũ rectè ſeruabo*. Suſpẽſo cum detraheretur veſtis, torques aureus ſubter occultatus decidit, quem Treſlongus à Roberto

CIↃ. IↃ. LXXII.

Coco

cIↃ. IↃ. LXXII. Coco Nerinio quæſitore redemit. Iam alea iacta quid-uis audendi pro libertate recuperandâ. itaque gnari non impune facinus fore, cuncta hoſti excipiendo ne-ceſſaria parant. ociuſque in Germaniam ad Auriacum, in Galliam ad Ludouicum Naſſouium rerum geſta-rum nuntiũ mittunt, & auxilia ſimul poſcunt. interim feſtinatis operibus, quantum pote, ſeſe muniunt. Mox Hieronymus Tſerartſius, è familiâ Auriaci, eiuſq; ſta-buli præfectus, à Naſſouio è Galliâ cum aliquot Gallo-rum copijs, Walacriæ præfuturus, ſubmittitur. & ab Angliâ miles aderat. Per hæc itaque adeò illis animus creuit, vt bellum exſpectare iſtis viribus non contenti, plus auderent; ac vicinis, qui Albani partes ſequeren-tur, ipſi inferrent. Ceperant Brilani piſcatores quoſ-dam Verianos; hisque per literas libertatem ſine pretio Cuyckius obtinuit; ac pręterea commeatum Lumęus dedit liberè exercendæ capturæ. & beneficium id cæte-ris etiam piſcatoribus indultum adeò omnium ani-mos flexit, vt exuto Albani obſequio in Auriaci fidem recipi optarent. quod vbi Tſerartſio & Cuyckio com-pertum, ambo Veriam, inſulæ totius armamẽtarium, cum militibus LX poſtridiè Kal. Maij abeũt; ac, relicto ad portam comitatu, oppidum ingreſſi, à magiſtratu petunt, vti ſe vindici libertatis Auriaco dederent, & præ-ſidium aliquod admitterent. illoq; negante cùm Tſe-rartſius diſceſſiſſet, Cuyckius in hoſpitio remanens, & conuocatis, quibus pridem libertatem impetrauerat,

eâdem

eâdem veſperâ id effecit, vt horum operâ piſcatores alij perſuaſi oppidum promitterẽt. nec res differtur. Poſtero die, adductâ ad terrorem cohorte, ipſi quoque armati, nequicquam reſiſtente magiſtratu, deditionem faciunt. rebuſq; ex tempore ordinatis, cum præſidium non ſufficeret, petitum ex Angliâ ſupplementum virorum CXXV, quos eccleſiæ illic Belgicæ ſtipendio Cuyckius legit. Fama rei Albanum perculit, etſi vir prudens, atque animi ingentis, metum diſſimularet. quippe domi odia prouincialium nouerat; foris in Germaniâ Auriacus, in Galliâ Naſſouius fœdera quotidie noua tractabant. vbique præludia magni motus. Itaque copias ſedulò parare, quas conatibus tantis opponeret: & ſollicitè explorare, quid Naſſouius moliretur. Amſtelodami, & Enchuſæ, per Boſhuſium naues aliquot bello inſtruit, vt Moſâ flumine occupato & Lumæum coërceret, & nutantem Enchuſam aſſereret. id oppidum in auſtralis freti faucibus poſitum, vbi obiectam Friſiam habet, & in eâ Staueram, olim commercijs florentiſsimam, quâ naues Daniâ, & toto illo tractu aduectæ, tranſire debent; aditumque in fretum ſubiectum aperit; quia maximum belli momentum videretur, vario conatu, ac valdè obluctante magiſtratu, ægrè tandem pronis ciuium ſtudijs Auriaco deditur, cuius iuſſu tradita Sonoio præfectura. isq; Bremâ Embdam profectus, feſtinatis diu noctuque itineribus Enchuſam ingreſſus, magno per viã prope

CIↃ. IↃ. LXXII.

1572. 10. MAII. Medemlacum discrimine, ne à Gallis auxiliaribus interciperetur, statim rebus ordinãdis animum appellit; & oppido quadrifariam tributo ex cubias disponit. tum ad Auriacum nuntium mittit, & suppetias poscit, quibus reliquum borealis Hollandiæ tractum, facili adhuc per initia successu, in tantâ animorum aut consternatione, aut fauore, ad partes traduceret. Inde rumor, hostem molas extra vrbem incendere velle, ac proditionem agitari. idcirco Ioannes Coltermannus, rem exploraturus, noctu emittitur; dumque inquirit quid geratur, ab excubijs in brachio vulneratur. mox vbi tuta satis omnia, ad vrbes vicinas animum applicat, ac centuriones Cabeliauium, Ruichauerium, Robolliumq;, & ciues aliquot Medemlacum mittit, qui magistratui persuaderent, vti se Auriaco adiungeret. sed arcis præfectus, Cornelius Kiswicus, rem impediuit. paucis tamẽ post diebus vrbem capiunt. cumq; in arcem ciues fugerent, illinc vim facturi, eam quoque oppugnaturi victores, vxores eorum liberosque in fronte contra collocant. quod vbi obsessis cõspectum, vt pignorũ suorũ periculo occurrerent, facta deditio. Deinde III Eid. Iunias, etsi successu perdifficili, armatis contra se oppidanis, Hornam quoq; Sonoius capit: ac mox reliquas illic vrbes, Alcmariam, Edamũ, Monachodamum, Purmerẽdam. Tum præfecturas ordinare instituit; & Medemlacum Cabeliauio, Hornam Iosuæ Alueringo Hoffwegio, Alcmariam Gulielmo Mostardo,

Edamum

Edamũ Gulielmo Grauio decernit. ipſe à Lazaro Mullero tribuno adiutus, qui cũ inſtructâ legione aduenerat, quotidie cũ hoſte manum cõſerere. quippe Boſhuſius cum claſſe vrbẽ infeſtabat, quamuis irrito conatu; cum III cohortes in Auriaci partes tranſirent. Per hoc tempus Auriacus cũ rege Carolo, & reformatę religionis proceribus, per fratrẽ Naſſouium fœdera inierat, de propulſandâ Hiſpanorũ tyrannide. idq; Albanus non ignarus, qui cætera cõtemneret, magnoperè verebatur. & ſedulò per exploratores cõſiliorum arcana captabat. ac quamuis de milite conſcribẽdo nulla publicè fama eſſet, illud tamen vnũ Naſſouius agebat, vt Albani potentiam frangeret, tanto quidem rei ſecreto, vt Montes in Hannoniâ prius cepiſſe, quàm Lutetiâ diſceſsiſſe nuntiaretur. Impulerat Carolum, vt vulgo iactatum, quod eâ ratione in Belgium arma transferret, regnumque ſuum in pace tranquillum à belli incommodis liberaret. tum etiam animum commouiſſe putabatur iniuria ſorori Elizabethæ facta, quæ à Philippo, cui nupſerat, diu contumeliosè habita, tandem etiam violentâ morte ſublata eſſet. augere offenſam, quod qui Gallos ſub ductore Ribaldo militantes in terrâ Floridâ, Americæ regione, interfeciſſent, facinus ſuum impune haberent. Id verò actum erat, vt, ſi benè conſilia euenirent, victor Carolus armorum pretium maximam Belgij partem acciperet, quà ſe id cis Rhenum extenderet: Hollandia, Zelandia,

Ib. 13; LXXII.

«Io.Io. Frisia, Vltraiectum, Auriaco cederent. in eam rem ipse
IXXII. militem in Germaniâ legeret; Alenconius, regis Caroli fratrum minimus, cum Colinio archithalasso, ac delectâ suorum manu, è Galliâ impressionem faceret. hunc conatum classis quoque Broagij instructa sub Philippo Strossâ, & Polinio Gardâ, adiutura putabatur. item Florentiam in Hetruriam missus Ioannes Galeacius Fulgosius ad Cosmum Medicem, qui Senæ suæ ab Hispano metuens, per hanc occasionem distractis eius armis securior futurus, CC aureorum CIↃ mutua daret. in Germaniã profectus Caspar Schombergius, cum Imperij principibus ad vim pariter inferendam repellendamque fadus icerat, eâ lege, vt Germanicas copias Friderici Palatini Septemuiri filius, Ioannes Casimirus, duceret: &, Christophorus natu minor honorarium, ordine suo & familiâ dignum, acciperet. idem negotium tribunus equitum Momorantius in Angliâ apud reginam Elizabetham egerat; & decreta vtrinque auxilia, vel si religionis causâ arma sumerentur. Per hæc Nassouius confidentior, cum Lanouio & Ienlisio de Montibus opprimendis deliberat. ea vrbs Hannoniæ prima, augustis ædibus, curiâ prouinciæ, & antiquâ arce insignis. mœnia solida è lapide quadrato, atque in illis turres crebræ, & propugnacula. circum fossa triplex ambit. ab hâc initium audendi factum, vt quantum animi ad vindicandam libertatem adferret, illustri exemplo in ipso statim principio

cipio

cipio oſtenderet; & de reliquo conatus egregij ſucceſ- clo. Io.
ſu prouincialibus ſpem, aut coniecturam, daret. Et LXXII.
acceſſerat pridem Antonius quidam Oliuarius, fecialis, pictorq;, qui impetratâ ab Albano veniâ, ceu res Gallicas exploraturus, animum eius ſollicitauerat; aſſeueranſ, ſi cum copijs ſaltem exiguis ad vrbem accederet, fore oppidanorum plus I ↄ c c, qui ſe adiungerẽt. Igitur cum equitibus leuis armaturæ I ↄ, ſclopetarijs clↄ, clam ſub veſperam ad vrbem venit, copijsque in ſiluâ vicinâ occultatis, duodecim aliquot ſelectos milites, caſum tentaturos, emittit: qui diſſimulato habitu, ceu vinarij mercatores, idem diuerſorium ingreſſi, inter cœnam hoſpitem rogant, quæ portæ aperiendæ hora. eſſe ipſis vini plurimum, ob ſolis æſtum noctu aduehendum. atque is, ignarus doli, quartam dicit. attamen, ſi maturius vellent, aliquid cuſtodi promitterent, qui tempus non grauatè prẽuerteret. ita ſummo mane hunc accedẽtes, cum ad ſpem pretij portam maturius aperuiſſet, hominem obtruncant, clauesque eripiunt. inde vrbem è veſtigio cum equitibus L Naſſouius inuadens, eos per vicos diſponit, ac, ſicubi oſtia aut feneſtras aperiri conſpicerent, illuc ſclopos explodere iubet. & vociferari interim, *ne timerent, aut hoſtile quicquam tentarent. adeſſe libertatis auctores, & Auriacum in propinquo, qui decimæ tributum, grauiſſimasque Albani exactiones auerteret.* Id aliquot horis tam incondito clamore actum, vt vel milleni in armis eſſe viderentur.

IↃ.IↃ. LXXII. Vrbe captâ, dum ſic domus obſidentur, neque reliquæ copiæ procederent, ocius ſe Naſſouius proripit, cogniturus quid morarentur. itaque per ſiluam oberrantes equites IↃ, qui ſingulos à tergo pedites veherent, in vrbem ducit. inde curiâ occupatâ portas claudit, ac per vallum excubias ſtatuit. tum magiſtratum conuocatum blandè affatur. *non hoſtem, ſed amicum ⌐veniſſe: proinde illæſam ⌐vrbem habituros. aduentare ⌐Auriacum fratrem, cuius nomine rem tam magnam incœptaſſet. nihil aliud animo agitare, quàm ⌐vt florentiſſimum pridem Belgium contra ⌐vim ⌐Albani adiuuaret.* eâ oratione deliniti, ſe ſuaque omnes illi vltro permiſere. Deinde incertis obſequij ciuibus arma adimit; alios conſueta artificia, aut commercia, exercere per tubicinem iubet: ſuos proteruè agere vetat. Inuenta ibi arma multa, & cætera belli inſtrumenta; ærarium ingens. ſed, vt in vrbe limitaneâ, commeatus exiguus. gaza plurima, plurimum ſacræ ſupellectilis, & ex auro argentove imagines ſanctorum. quas vicinæ abbatiæ, & monaſteria, famâ captæ per Lumæum Brilæ territa, ceu in loco maximè tuto aſſeruandas depoſuerant. triduo poſt ſclopetarij CIↃ CIↃ acceſſere, feſtinantem Naſſouium ſubſecuti. mox Iunio menſe, ſub Lorgio Mongomerio, equites CIↃ CC. pedites CIↃ CCC. Eodē tempore capta à Lanouio & Famarſio Valentiniana. ſed quod in arce præſidium erat, validè repugnare. eique ſuppetias ferre iuſſus Ioannes Mendoſa, leuis armaturæ præfectus,

duas

duas equitum turmas, Aldenardâ euocatas, & quas Cheuereauxius colligebat copias, eò ducit. ac armato properè tirone pridem conscripto, sumptis ex armamentario Tornacensi armis, in arcem 11 Belgarum signa introducit. reliquos in aduersо colle ponit. vtque maior oppidanis, qui aspicere inde poterant, numerus videretur, lixas ac calones miscet. tum, ceu Hispanicæ copiæ essent, more gentis tympana pulsare iubet. eaq; res terrorem obsessis iniecit. quamobrem Famarsius, digresso pridem Montes Lanouio, cum iustæ illi vires deessent, & oppidanorum studia deficerent, irruẽtibus præsidiarijs, deserere vrbem, & vi erumpere coactus fuit. ac fugam eius plebs consternata tam frequens sequebatur, vt in exitu, angustiâ portæ, plurimi obtererentur. Albano grauis Montium iactura visa, propter ingens loci momentũ. & magis turbabat tam inexspectata clades. quippe Nassouium non ita pridem Lutetiæ visum, ac pilæ lusu se oblectantem, per exploratores intellexerat. & nuntium cladis tam impatienter accepit, vt detractum capiti pileum, iræ immodicus, conculcaret. Culpam rei in reginam matrem, Catharinam Mediceam, conferebat; stomachatus, *ab Etruscâ muliere se delusum, cuius lilia Florentina Hispanicis sentibus breui mutaret*. Sed hãc offensam lanie= na Parisiensis mox placauit. Colinius hoc initium valdè rebus gerendis opportunum ratus, vrgere vehementer regem; *inuaderet tam bonam occasionẽ, & bellum Hispano denun-*

cIↃ. IↃ. LXXII.

clo. lo. LXXII. *denuntiaret. quod, quam diu occultum, minus ſtrenuè gereretur; timentibus è nobilitate pleriſque, ne per præliorum incerta comprehenſi pro latronibus transfugiſque punirentur.* His rationibus in ſpeciem victus, cum rei ſpem ab initio feciſſet, & ad occultanda conſiliorum ſecreta planè neceſſariam putaret; nec indicere tamen bellum, aut Philippum regem laceſſere, animus eſſet: ne recuſatione ſuſpectus affectum alienum proderet, quod inter offenſam & ſuſpicionem medium, eximere callidè tempus ſtatuit. ac præ ſe ferre; *nihil iſto bello gratius. tamen, declinandæ inuidiæ, cupere vt ſenatui probetur. quamobrem rogare, vt ſententiam ſcripto complexus inquirendam ei proponeret, ne quid in tam graui negotio nimis præcipitanter actum homines maligni ſuggillarent.* Ille igitur prolixas ad regem literas ſcribit, quibus conſilij ſui rationes exponit. easque rex collaudatas, vt nullâ fraudis ſuſpicione cunctaretur, Ioanni Moruillerio, viro auguſti collegij principi, quem Colinio aduerſum ſciret, ſeriò expendendas tradit. isque acceptas menſe Iunio, cum ad caſtrum Bononienſe rex veniſſet, tertio ab vrbe lapide, accuratâ oratione refutat. quâ diſceptatione dum res protrahitur, commeantibus ad Colinium internuntijs, qui Caſtellione ad Loniam erat, de deletis Ienliſij copijs nuntius fertur. Id ſibi acerbum rex egregiè ſimulare; & ad Claudium Mondulcetum, qui tunc res eius apud Albanum procurabat, ſtatim ſcribere; *daret operam, vt capta eo prælio nobilitas Gallica dimitteretur:*

Colinium

Colinium autem, qui interim, etsi præter amicorum consilium, fiduciæ plenus in aulam venerat, in limite copias, quantas vellet, conscribere iubet. Nihil vltra bellum Belgicum Carolus iuuit, perniciosâ Galliæ suæ simulatione, magno antea studio incitatum. Albanus, quamuis manifesto iam satis plerorumque in Auriacum fauore, rebus omnibus relictis, quamprimùm Montes recuperare, & Nassouium opprimere statuit; tam egregium belli ducem coërcere sibi maximè glorioſum, cæteris omnibus terribile ratus. Ac dum hæc in Hannoniâ fiunt, in Hollandiâ multæ indies vrbes desciscunt; & tantum nõ sponte apertis portis Auriaci nomine præsidia recipiunt. tam graui enim odio Albanus laborabat, etiam apud eos, quibus certum à maiorum religione non discedere, vt decimæ causâ rerum nouarum occasionem optarent. Iam Hollandia borealis, præter Amstelodamum, tota defecerat. in australi prima Audewatra, vrbs ad Iselam flumen sita, ad Auriaci partes accessit. quam XIII Kal. Iulias Adrianus Switenus cum exiguâ manu cepit. diesque paucos commoratus, cùm nouas sibi copias parasset, relicto illic exiguo præsidio, cum L aut LX aliquot militibus Goudam petit. ac per fautores portâ apertâ vrbem ingressus, forum occupauit. oppidani excubias in curiâ agebant; ex quibus cum vim tentandam quidam putans explodere in illos sclopum vellet, inhibentibus alijs, statim citra vllum sanguinem facta deditio. Swi- c Io. Io. LXXII.

cIↃ.IↃ. LXXII. tenus ductor in primâ ſuorum acie verſari, eumq; ſequi Vtenengius, è nobilitate Vltraiectinâ iuuenis, & Wenceſilaus Tzerclaſius Hagienſis. Ducto circum curiam agmine, cum initio vix ſexageni eſſent, pronis in patriæ cauſam ciuibus, adeò ſtatim auxit numerus, vt mox ferè IↃCC eſſent. Conuocato magiſtratu, in Philippi regis, & Auriaci præſidis verba ſingulos iurare iubet. inde ad præfectum arcis, Cornelium Mylium, Gerardum Franciſcũ Kegelingum, & Cornelium Reinegomium, intimos viri amicos, mittit poſtulatum, vti ad vrbis ſecuritatem ad XXV præſidiarios, quos Albani mandato habebat, totidem alios à ſe acciperet; niſi faceret, alia neceſſariò auſurum. Is autem vbi captam vrbem acceperat, famulum clam ex arce dimiſſum Vltraiectum properare iuſſerat, qui rem illic nuntiaret, & ſuppetias ſimul poſceret. ſed hunc oppidani retraxerunt. Igitur initio difficilior cunctando protrahere tempus nitebatur. at cum famulum interceptum, & vim parari intelligeret, quamquam inuitus, cõditionem accepit; placuitq;, vt liber omnibus acceſſus eſſet. mox cùm plebs tumultuaretur, nec vltra ei præfecturam credi permitteret, ex arce in vrbem commigrauit. inde per ædes ſingulorum inueſtigatum, quantum quiſque annonæ haberet. cumque vix in octiduum ſuffectura inueniretur, miſsi illicò mercatores, qui neceſſariam à Dordracenis pretio obtinerent. & illi, etſi adhuc Albani partes ſequerentur, vicinę

vrbi

vrbi non grauatè ſubuenerunt. cumque Hiſpani, qui Roterodami præſidium agere, Iſelæ oſtium obſtruxiſſent, appoſitis ad ſecuritatem liburnicis ſuis, Crimpenum vſq; frumenti plurimũ nauigio deuexerunt. vnde Goudani curribus impoſitũ porrò in vrbem adduxerunt. Interim neceſſaria omnia Swytenus curare, & ſacramento fidem oppidanorum obſtringere, ac præſidium loco ordinare. tum ductis Leidam copijs, cùm non ita pridem, miſſo à Sonoio Gulielmo Grauio Gaudauenſi, hominem extraneum recipere magiſtratus noluiſſet, operâ Pauli Buſij ſyndici, aliorumque ciuium, ſtatim admiſſus Ioannem Eilofium Groningenſem cum cohorte vrbi imponit. Dordraceni, iam dudum affectus in Auriacum proni, quia impetu quorundam præcipitata conſilia infeliciter cecidiſſent, palàm eius partes amplecti hactenus diſtulerant. ſed hoc rerum ſtatu non vltra deſerendam remp. rati, aduocato Bartholemæo Enteſio, qui in propinquo ſub Lumæi auſpicijs cum bellicis aliquot nauibus agebat, VIII Kal. Iulias Albanum hoſtem renuntiant. ſtatimque ijs ab Auriaco Maximilianus Hornanus Boxtelius, cui etiam comitatus Burani, Leerdami, Bredæ, & Iſelſteinij cura commiſſa, præfectus deſtinatur. paullò poſt Harlemum quoque ad partes venit, Gerardi Berkerodij, Ioannis Coltermanni, & Petri Kieſij inſigni operâ. illi enim cùm mandata Auriaci oſtendiſſent, reſtare

CIↃ. IↃ. LXX III.

CIↃ.IↃ. LXXII. initio magiſtratus, & deliberationem petere; quâ negatâ, cum ciuium ſtudia animaduerterent, hiſce legibus vrbem dedunt, *vt ſacramentum, Philippo olim & Auriaco præſidi datum, ne mutarent; magiſtratu, ſaltem ad Auriaci aduentum, nemo amoueretur. Albanus verò hoſtis publicus haberetur. cunctis vita ac facultates ſaluæ eſſent. clero, aut monaſterijs, nulla vis fieret. milesque nullus, extra Ruichauerij cohortem, niſi arbitrio magiſtratus, vrbi imponeretur.* Tam fauſta fœderatorum initia Gorcomium auxit, & ſe quoq; VI Kal. Iulias dedidit. atque arce per vim expugnatâ, eius prefectum cum vxore ac filiâ captum Brilam abduxerunt. inde, dilapſo per metum præſidio, caſtrum Louesteinium capitur; & per noctẽ oppreſſa Lieſueltia. tandem Schonhouia & Woerda quoque armis Lumæi cedunt. iamque Hollandia tota in Auriaci partes tranſierat, nec præter vnum Amſtelodamun quicquam reſtabat. id in Albani obſequio perſtitit, ægrè auullum anno demum LXXVIII. Dum hæc in Hollandiâ a Lumæo geruntur, Gulielmus Bergenſis, Auriaci affinis, in proximâ Gelriâ ſumptis armis comitatum Zutphanienſem inuadit. & cum paſſim ſine præſidio oppida eſſent, plurima cepit. inter hæc Zutphaniam ipſam, Dotecomium, & Duſburgum. in Velauiâ eius legatus, Zacharias Gliſenbergius, Harderwicum VII Eid. Iulias cepit. moxq; etiam Herenbergam, Hattemum, Elburgum. in Tubantibus Oldenſaliam, Goriamque. Per hæc Bergenſis, vbi

lætum

lætum consiliorum euentum, & propensa populi stu- cIↃ.IↃ.
dia compertisset, occasione vtendum ratus, in ditione LXXII.
Transisselanâ Campos obsedit. eam in rem missa à Sonoio auxilia, & triremes VII. ciues nonnulli cum Andrea Arlerio pacti erant, vrbem sese dedituros, simul cum copijs Auriacus adesset: & effectum horum operâ, vt deditio promissa fieret. Swolla, Hasseltum, & Stenwica, exemplum secutæ. etiam Gelmuda, ac Vollenhouia. arx Tautenburgum per centurionem à Sonoio missum capitur. mox, translatis in Vltraiectinam diœcesin armis, Amersfortia occupatur; vnde excursionibus crebris totam ditionem infestârunt, sæpe ante ipsas Vltraiectinæ vrbis portas abductâ prædâ. Postquam autem pars magna Gelriæ etiam defecit, odio Albani, aut fœderatorum armis; in Frisiam quoque occidentalem transitum est. ibi Doco Martina cum nobilitate profugâ de occupandâ Leouardiâ, prouinciæ metropoli, consilium ceperat. & mandatum id ab Auriaco acceptum exequi hactenus non potuerat. nunc autem opportunum ratus, à Sonoio, Hollandiæ borealis præfecto, cohortes IV aut V poscit. sed is, quia missis Bergensi auxilijs, & varijs præsidijs, copias distraxerat, vnicam tantum Frisiorum cohortem Holzone Buma ductore submisit. Bergensis autem Nederwormterium, Frisiæ agrique Groningensis præfectum, supplere defectum iussit. isque centurionibus aliquot constitutis breui cohortes tres quatuorve com-

CIↃ.IↃ. LXXII. parauit; ac cum ijs Cundertam aggressus, diffugientibus Belgis, qui in præsidio, sine negotio occupauit. quo successu auctis animis in Frisiam perrexerunt. Hiergius, quem in Frisiæ præfecturâ Megensi successorem Albanus dederat, Arnhemij in Gelriâ morabatur. & ab Auriaco, qui cum magno tunc exercitu aduenerat, ac plurimas illic vrbes ceperat, obsessis vijs, præfecturâ excludebatur. quamobrem Casparum Roblesium Billium Lusitanum, qui Groningam cum legione Belgicâ tenebat, Leouardienses, vt prouinciæ laboranti succurreret, per literas euocârunt. isque cum aduenisset, inprimis vrbem communiuit, & mutato arcis præsidio, pro Germanis Gallos imposuit. in Harlingæ ac Staueræ arces è legione suâ lectos misit. Wilhusium venerat Adolphus Holsatus, qui Albani iussu militem auxiliarem collegerat; & stipendij inopiâ cum vlterius progredi non posset, destinatam sibi ab Albano pecuniam submitti postulabat. & quando, longo loci interuallo, consuli absens Albanus non posset, moraque longior periculum allatura videretur, è Megensis thesauro, qui in arce asseruabatur, mutua sumere IX florenorum CIↃ placuit, ex pecuniâ ab Albano assignatâ mox refundenda. sed cum illic vix V CIↃ reperirentur, quod reliquum, aliunde suffectum est. Iam animi alieni signum Seneca dederat, atque timeri cœpit, ne in nouas partes inclinaret. placuit ergo vt animos Billius exploraret,

aliquid

aliquid fortaſſe auctoritate viri valiturâ. isque cum Petro Fritemâ, curiæ ſenatore, eò profectus intromitti poſtulauit, hâc ex re de oppidanorum affectu coniecturam facturus. Et præmiſſus Fritema, vt euentum tentaret. ex quo cum adfuturum mox Billium intelligerent, clauſis portis armati omnes in mœnia prorumpentes, ſaltem cum domeſticis recipi poſtulãtem reiecerunt. quin auditæ voces quorundam, qui ſclopeta minarentur. Fritema vix blanditijs obtinuit vt dimitteretur. Per id tempus ambiguâ etiam Bolſvverdiæ fide, vt experiretur Billius, literis benignè ſcriptis quærit, *an non in tutelam vrbis aliquod præſidium cuperent.* ſed illi eâdem humanitate viro reſpondent; *gratam ſibi pro ſalute publicâ curam, cæterùm præſidio opus non eſſe. daturos operam, ne quid detrimenti caperent.* hoc reſponſo ſatis manifeſtus affectus. tum de Franekerâ etiam laboratum; ſed neq; quemquam eò mittere, aut literas dare viſum fuit, antequam ipſorum Leouardienſium ſtudia cognoſcerent. iccircò decretum, vt exquirerent, an in antiquâ erga regem fide oppidani perſeuerarent. inde in vrbem annona plurima, & commeatus belli illatus: edictumque, vt quicquid in ſubiectis agris, aut monaſterijs, abbatijsve, eſculentum, id in vrbem comportarent. & conſulibus mandatum, vt ſi quos ciuium minus certâ fide exiſtimarent, eorum nomina in indicem relata exhiberent. tum repetito ſacramento arma omnibus imperata, additæque cohortes v Germanorum.

cIↃ. IↃ. LXXII.

cIↃ.IↃ. LXXII. norum. quibus vt ſtipendium eſſet, ſenatorum collegio, & ditiſsimis aliquot prouinciæ nobilibus, VI florenorum CIↃ indicta: eique continuando conſcripti prouinciæ delegati indictionem recuſârunt. *nimium hactenus impenſæ fuiſſe; ac ſupra tributum ordinarium, pro quo obſtricta regis ad prouinciam tutandam fides. extra ordinem* V *prius, mox* VI *etiam* CIↃ *dediſſe. inde honorarij vicem* CXXVIII CIↃ. cumque publica neceſsitas allegaretur, nihil minus pernegârunt. *neque enim in ſuâ poteſtate rem eſſe, plenis comitijs pertractandam. hoc tamen anniti velle, vt conſtitutâ prouinciæ quiete, in cohortium* V *ſtipendium, quas nunc paraſſent,* XXIV CIↃ *curarentur.* Porrò ciues L obſequij inuitos, aut incertos, eiecerunt; vltimum ſupplicium comminati, ſi poſtea prẽter curiæ voluntatem redire auderent. Snecani, legato excluſo, certi offenſæ, ne annona deeſſet laborârunt. itaque è vicinis abbatijs ac monaſterijs vi abreptam in vrbem tranſtulerunt. nec multò poſt à fœderatis præſidium admiſerunt. & exemplum mox ſecuti Bolſwerdiani Nederwormterium aduocârunt. tum Doccomium, auctis per hæc copijs, inuaſerunt. Erant in præſidio vrbis Belgæ aliquot, & hoſtibus facilè ſuperiores, niſi ciues conſpiraſſent. ij fortiter repugnantes, è feneſtris ædium ſuarum ſclopis terga ferire aggreſsi, incuſſo metu, in fugam propulerunt. atq; ita in victoris poteſtatem vrbs venit. ſed homines militiæ ignari, & qui per tumultum arma ſumpſerant, nec timere hoſtem

hoſtem didicerant, neglectis excubijs, mox iterum à victis per noctẽ oppreſſi, nullo adhuc victoriæ fructu, vrbem amiſerunt. ac interfecti ferè L. cæteros tenebræ eripuerunt. Victores irati recentem contumeliam rapinâ & incendio vindicârunt. &, quia munitionem adiuuare ruſtici pridem negaſſent, in pagos quoque proximos ſæuierunt. Adiunxerant ſe fœderatis nobiles eius prouinciæ plurimi inter eos, Doco Martina, Sidius Botnia, Titius Hottinga, Siffridus Galama, Petrus Camminga, Auguſtinus Oetſma, alijque, quibus cognita locorum regio, & occulta ciuium multorum in nonnullis vrbibus ſtudia. Eorum operâ ad auſtrale fretum Stauera, Enchuſam aduerſam ſpectans, occupatur. ſed arcem è legione Billij Belgæ tenuerunt. hanc obſidentes tormenta admouêre, Snecâ, Bolſwerdiâ, & Franekerâ aduecta. & auxilia à Sonoio miſſa. Dum ita arctè obſidentur, afflictâ valetudine Billius, conuocato ad ſe ſenatu, *momentum loci, & neceſſitatem obſeſſorum* repræſentat; ſimulque hortatur, *ne tam egregiam militum fortiſſimorum fidem, ac virtutem, deſererent. ſibi auxilia præſto eſſe. ſed, educto per hanc rerum neceſſitatem præſidio, abſente ipſo operam darent, ne quod vrbi incommodum eueniret. tum etiam docerent, quâ viâ tutiſſimè militem duceret.* Igitur placuit, *vt copiæ per legatum quidem Coudenam aut Bolcam nauigio ſubueherentur, ipſe autem vrbe ne exiret. id neque morbum eius ferre, nec ciuilis prudentiæ legem. per belli incerta, ſi quid accidat aduerſum, grauius*

LXXII.

©Io. Io. LXXII. *multo periculum fore. in eius capite ſalutis publicæ ſummam verti.* quamobrem miſſæ v cohortes Belgarum, II Germanorum, aduentu inexſpectato adeò obſeſſores terruerunt, vt metu longè maiores copias aduentaſſe exiſtimantes, turpi fugâ arcem ſimul vrbemque deſererent. Poſtea cum ſe iuxta Galedanum collegiſſent, iterum irruentes hoſtes cæſis C L reliquos diſſipârunt. Coudomam autem, quò confugerant, populati, idem Stauerae mox fecerunt; ac deinde igne iniecto exuſſerunt. machinas captiuas in arcem liberatam tranſtulerunt. atque ita cum ingenti prædâ Leouardiam læti redierunt. Interim Leouardienſes maxima annonæ caritas premere, coactis ruſticis circumiectis frumentum omne in fœderatorum vrbes conuehere. quamobrem Billius Franekeram inopinatò inuadere ſtatuit; aut, ſi conſilium non ſucceſsiſſet, Berlicomium, opportunum ſitu pagum, opere & præſidio communire. inde Biltam copias ducere, & quicquid illic frumenti eſſet, Leouardiam deuehendum curare. Igitur noctu cum cohortibus v egreſſus, alias Harlingâ accedere iubet, ſtatutâ horâ ab vnâ vrbis parte arma concitaturus, vt, ſeductis illuc præſidiarijs, ab alterâ facilior irruptio eſſet. ſed, obſeptis itineribus, cum conatu excidiſſent, ad Angumam, Berlicomium, & Lidlumam caſtra metati, loca opere feſtinato munierunt. vtque incommodum aliquod Franekeranis Billius daret, opplere foſſam Snecanam iuſsit.

iuſsit. Circa id tempus cum cohortibus VIII Germa- cIↃ. Iɔɔ
nicis in Friſiam Iuſtus Schouwenburgicus venit, ab LXXII.
Auriaco præſes prouinciæ, ac Groningæ, agrique Groningani deſtinatus. Poſito verò Franekeræ domicilio, multa à Nederwormterio ſtatuta immutauit. Deinde curiam iuri dicendo nouam inſtituit, ad quam Sneca, Bolſwerdia, aliaque loca, quæ fœderatorum partes amplexa, pertinerent. Variè vtrinque velitatum eſt, & pagi aliquot, monaſteriaque prædæ obnoxia, armis & flammâ deleta. Albano autem vndique nuntij minus grati perferuntur; quibus etſi angeretur, egregiè tamen curas diſsimulat. Vexabat animum ſucceſſoris cogitatio, cui ſe, vt pridem iactauerat, tranquillam prouinciam tradere poſſe deſperabat. inſuper de Galliarum rege, ac reginâ matre querebatur, à quibus Naſſouio clam auxilia deſtinata, aut permiſſa. neque aliunde magis ſibi metuebat. itaque inprimis obſidere Montes ſtatuit, antequàm plures copiæ accederent, aut Auriacus cum exercitu adueniret. tunc enim vires adhuc integras variè diſtractum iri. quamobrem conſcriptis III legionibus Belgicis Fridericum Filium cum IV CIↃ peditum, CCCC equitibus, obſidioni inchoandæ præmittit; ipſe, ſimul res alias ordinaſſet, cum copijs maioribus ſecuturus. & is Iulio deſinente profectus, proximum vrbi monaſterium Bethlehemum ſtatim occupat, atq; aduerſus vim communit. oppidani nihil territi vrbem ſeque hoſti

cIↃ.IↃ. excipiendo parant. Premebat Albanum ærarij angu-
LXXII. ſtia. nam & plurimum Hiſpanis debebat, quorum iam militiâ vti cogebatur. & copijs inſuper nouis opus: neque decimæ aut viceſimæ ſpes ſupererat. quamobrem, quod temporis ratio poſceret, inuidioſum tributum differre ſtatuit, dum qui in Hiſpaniam miſsi à prouinciarum Ordinibus in impetrandâ indulgentiâ laborarent. vtque animos adeò alienos demulceret, remittere decimam ac viceſimam velle edixit, dum modò alias pecuniæ colligẽdæ rationes oſtenderent. idq; etiam Hollandiæ Ordinibus Boſſuuium præſidem proponere iuſsit. & ſeorſim ad eos quoque literas dedit, quibus in XVIII Kal. Sext. comitia Hagæ habenda indiceret. Sed eo iam illic loco res erant, vt mandatum contemneretur. tamen in præſcriptum diem Dordraci, in primariâ Hollandiæ vrbe, conuentum ordinant; vbi de rep. deinceps adminiſtrandâ decernerent. eius rei Auriacum certiorem faciunt; & legatum, qui interſit, mitti poſtulant. vbi præſcriptus dies illuxit, conuenêre ad libertatem vindicandã ex equeſtri ordine Iacobus Wingardus, & Arnoldus Duuenuordius, Lumæi legatus. ex vrbibus delegatos miſerunt Dordracum, Harlemum, Leida, Gouda, Gorcomium, Alcmaria, Oudewatera, Horna, Enchuſa, Medemlacum, Edamum, & Monachodamum. reliquis voluntas, vel audacia, defuit. Interim in Hiſpania res decreta. & poſt longam ſupplicationem facta tandem

indul-

indulgentia. Hopperusque conuocatis regis nomine hæc denuntiat; *ita eum erga Belgium affectum, vt nihil priuati commodi causâ vnquam tentauerit. sed hoc tantum voluisse, vt resp. illis quieta, ac religio salua maneret. id sibi omninò persuadere, semper Ordines, fidei atque obsequij præclaros, in rebus omnibus, & consilijs, Dei gloriâ, publicamq; vtilitatem spectasse. quamquam autem in responso decimæ ac vicesimæ indulgentia claris verbis non exprimeretur, haud aliam tamen sententiam esse. inuolucro ideò vsum, vt apud subditos ipsi maiestas, legato auctoritas integra esset.* Post hæc verba, qui curandæ rei missi, pro affectu tam benigno magnas sese regi gratias agere dicunt; idque reduces apud Ordines testaturos. Iam Auriacus iustas sibi copias parauerat, in tres menses auctoratas, aut quam diu vsus foret; eâ militiæ conditione, vt, quia pecunia in stipendium non sufficeret, pignoris vicem vrbes acciperent, quibus soluenda assignaretur. Collegerat equites benè instructos VII CIↃ, pedites XV. cum his adiungere se Nassouio fratri animus erat. ac quandoquidem Hollandiæ Ordines ad destinata in medium Iulium comitia legatum postulassent, Philippum Marnixium Sancto-Aldegondium mittit, multâ rerum peritiâ virum, qui consilia adiuuaret. is cum XV Kal. Sext. adueniisset, postridiè mandatis exhibitis, ita Ordines alloquutus est. *Satis Auriaco, à quo missus, cognitum pridem ipsorum affectum, & nunc re manifestum esse, quando tantâ animi constantiâ* CIↃ. IↃ. LXXII.

cIↃ. IↃ. LXXII. *cum ipſo, legitimo prouinciæ præſide, ſe Albano opponerent, ad vindicandam patriæ libertatem, quæ ab Hiſpanis aliquot iam annos oppreſſa; quorum libidini, aut ſæuitiæ, necdum adhuc factum ſatis. orare verò, vt tam præclaram voluntatem ne mutarent. egregiâ ſemper erga Belgium fide fuiſſe, ac Hollandiam potiſſimum, & cæteras curæ ſuæ prouincias. Idcircò doluiſſe vehementer, tam immania dudum paſſas. neque maius votum habuiſſe, quàm vt antiquam felicitatem reſtaurare aliquando poſſet. ideò non labori, aut impenſæ peperciſſe. quin triennium nunc eſſe, cùm exercitu collecto, meliore animo quàm fortunâ, vindicare libertatem publicam tentaſſet. ex eâque clade quicquid facultatum reliquum, id nunc poſtremum patriæ impendere. neque per ſucceſſuum aduerſa quicquam de libertatis ſtudio deceſſiſſe. eundem illi animum manſiſſe, qui diu noctuque per hæc conſilia hactenus inquies continere ſe non potuerit, quin paratis denuò copijs virtute inuictâ iterum euentum tentaret. quando autem tam diu oppreſſi antiquum animi robur reuocaſſent, hoſtemque Albanum pronuntiaſſent, nihil ſanè prius habuiſſe, quàm vt ſpiritus tam generoſos porrò incitaret, & auxilium poſtulantibus præſtaret. cumque exhauſto patrimonio tam bonæ voluntati vires non reſponderent, promiſſumq; ab ipſis eſſet, ſi exercitum modò adduceret, ſe ſtipendia curaturos, id nunc tempus eſſe ſcirent. in promptu militem, ſed eâ conditione lectum, vt priuſquàm moueret, prioris trimeſtris pecuniam præſentem acciperet. aut ſi fieri id non poſſet, repræſentato ſaltem vnius menſis ſtipendio, de cætero vel nonnulli principes,*

vel

vel quædam Belgij vrbes cauerent. Horum prius impossibile; cIↃ. Ↄ. LXXII.
alterum difficile omninò, neque vtile. namque si ad Galliæ Angliæve regem aut reginam irent, periculum esse, ne obnoxias hâc ratione prouincias sibi subijcerent: quippe, nisi datis pignori vrbibus, ne teruntium expensuros. itaque apertum aditum iri, ægrè posteà possessa dudum loca relicturis. quod exemplis manifestum. quamobrem nihil aliud restare, quàm vt ductoribus ac turmarchis vrbes aliquot fidem obstringant. insuper c *aureorum* cIↃ *statim expediant. hæc ab Auriaco exponere iussum; & sperare, pro affectu in remp. quam inprimis saluam cuperent, non grauatè concessuros.* quamobrem, quia vrgeret necessitas, & maturato opus foret, illicò decretum, *vt* c *illa aureorum* cIↃ *à locupletioribus reliquisq; prouincialibus mutua peterentur: & corrogaretur quicquid auri, argentive, aut cæteri mundi quisque haberet. tum tributa ordinaria tradere quæstores iuberentur, etiam deinceps continuanda, & inutis imperanda. item reditus templorũ, monasteriorum, aut collegiorũ; & quæ præterea ornamẽto magis quàm vsui, occuparẽtur.* deinde, *vt pro stipendio cætero vrbes cauerent,* conuenerunt. Posthæc Aldegondius ālia quoque mandata exhibet; ad quæ Ordines respondent: *Auriacum se Hollandiæ, Zelandiæ, Westfrisiæ, & Vltraiectinæ ditionis præsidem agnoscere, qualem olim rex statuisset. & apud aliarum prouinciarum Ordines operam daturos, vt, rege absente, præsidem ac patronum acciperent, ceu præcipuum Belgij principem, quique ad tutelam eius iure & sacramento teneretur. vt autem belli nauālis ratio corrigeretur,*

omnis

cIↃ.IↃ. LXXII. *omnis ei potestas traderetur, isque exauctoratis omnibus Thalassiarchum summum statueret, qui de vrbium maritimarum consilio centuriones nouos legeret. cumque in prædam hactenus miles arma habuisset, nunc stipendium poneretur. ac constituerentur homines certi, qui de rebus maritimis cognoscerẽt.* Tum ad Lumæum magistratus Dordracenus, Leidensis, & Enchusanus ablegantur, qui terrestrem militiam ordinarent, & licentiam lege adstringerent, ne deinceps prouinciales vexarentur. Placuit etiam archiua aperiri, quæ in arce Goudanâ, & priuilegia inspici, reliquaq; libertatis instrumenta ad Hollandiam pertinentia, & in indicem relata describi, moxque magistratibus distribui, vt secundum ea deinceps respublica ex æquo administraretur. Hoc negotium, sed Auriaco prius consulto, & permittẽte, ex ordine equestri, Ianus Dousa Nordouicus, vir ingenio & litteris excellens, ex vrbibus singuli destinati suscipere iubentur. Visum etiam à Lumæo petere, *daret ante omnia operam, ne quid cameræ ordinum, rationum, commentariorum, aut curiæ actuarij perturbarentur, instrumentaque omnia, reip. maximè necessaria, studiosè asseruarentur.* Inde fœdus mutuâ fide vtrinque initum: *neque Auriaco inconsulto, aut inuito, Ordines quicquam; aut Auriacum præter Ordinum voluntatem cum ipso rege, eiusve legatis, de rep. pacandâ acturum.* Eam in rem fidei symbolum datæ dextræ; & Aldegondius pro Auriaco, à quo legatus, iuramento se obstrinxit. Decretum prætereà, vt alias

quoque

quoque vrbes ſcriptis literis ad commune patriæ libe- c Io. Io. LXXII.
randæ fœdus inuitarent; quod quia vicini Delphi recuſarent, mandatum Leidenſibus, vrbis ſitu opportunis, vt nauigationem in Waterlandiam impedirent. ad Amſtelodamum quod attineret, Auriacus ad Daniæ regem vrbesque maritimas literas daret, Ordinumque Hollandiæ nomine peteret, *quando publicæ libertati aduerſa eßet, ne quæ ei in poſterum merces ſubueherentur: ac Hornam potius, aut Enchuſam, vrbesque proximas; vel Dordracum per Moſam flumen transferrentur, vbi par commoditas foret.* Porrò tunc quoque Aldegondius exponit, *eam Auriaco mentem eſſe, vt religio libera haberetur, & publicè in ijs locis, quæ decerneret magiſtratus, ſine turbis exerceretur. clericis autem nemo vim aut iniuriam faceret, niſi contra remp. niterentur.* Inter hæc Lumæus etiam venit, & prouinciæ præfecturam ab Auriaco ſibi mandatam in comitijs exponit. cumque literas protuliſſet, lectis ijs, ex præſcripto geſturum admittere placuit. Sic arma ſub Auriaco præſide pro libertate Hollandia ſumpſit. Et Zelandiæ quoque bona pars Albanum pro hoſte habere. iamque audendi initium Fliſſingani fecerant, quibus miſſo in auxilium Tſerartſio aucta virtus, adeò vt infeſtis ſignis Middelburgum profecti hoſtem vltrò prouocarent. at cum is prælium detrectaret, neque tuta obſidio putaretur, retrogreſſi ſe per vicos diſtribuerunt, arcemque Souburgum, non procul Fliſſingâ, occupârunt. mox Middel-

1o. Io. LXXII. burgenſes, ne timuiſſe viderentur, Souburgum verſus nocte intempeſtâ copias machinas que ducunt. In præſidio Galli erant, qui in hoſtem animosè erumpentes, fortiterque repulſi, cum fruſtra ſuppetias Fliſſingani duplici velitatione tentaſſent, arcem deſerunt. eam Hiſpanus occupatam, imminentibus rurſum Fliſſinganis, cum defendi poſſe deſperaret, iterū dedit. Creſcere illis indies copiæ, & per eas animi robur. itaq; mari bellum inſtruunt. & Antuerpiam profectus Theobaldus Worſtius, puluerem tormentarium, quæque præterea bello neceſſaria, clanculum emit. nec multo poſt, cum inſignis è Luſitaniâ claſſis adueheretur, mercibus plurimis pretioſis auroque onuſta, turbarum ignara, & mutationis, vi aggreſsi naues exonerant, mercibuſque diſtractis ingentem inde pecuniam contrahunt, atque in ſuos vſus applicant. tum vt Middelburgum ſubigerent, vrbem inſulæ Walacriæ primariam, liburnicis exſtructis commeatum prohibere conantur. iamque bello C L naues armauerant, quibus mare obſidebant. & infeſtis valdè animis pugnabant. namq; vt Albanus, nullo perſonarum diſcrimine, milites, ciues, mercatores, ceu perduelles, ſupplicio extremo afficiebat: ita illi, quemcumque Hiſpanum capiebant, ſtatim in crucem ſublimem agebant, neq; vllum vitæ pretium erat. cumq; plures captiui eſſent, colligatis brachijs, binos ex vrbis propugnaculo in ſubiectū mare præcipitabant. indigna quidem illa ſæuitia, ſed

quam

quam exemplum irritauerat. Veriæ cùm postridiè Non. Iun. epulum magistratus haberet, in templum irruentes præsidiarij, imagines sacras, & altaria, hactenus illæsa, subito animi impetu confregerunt. deinde in templi chorum progressi, in equitum aurei velleris insignia illic suspensa idem ausi, cum res ad Tlerartsium deferretur, ille, vt epulo intererat, vino iram accendente, statim se ad templum proripiens, stricto gladio duos improuisus occidit, porrò alios occisurus, nisi interuenientes quidam impetum viri cohibuissent. Id vbi cætero præsidio gnarum, adeò omnium animos offendit, vt cum armis ante ædes conuenirent, pontificium, ac latronem appellantes; & paria illi facturi, ni Rollæus prætor, Herptiusque, motum sedassent. ac profectò ex eo tempore inuisus militibus, tandem quoque per tumultum interficitur. Flisingani, distractis classis Lusitanæ mercibus, Anglicanos ad se mercatores plures militesque pertraxerunt, qui luculentâ spe stipendij militiam quærere. itaque auctis valdè copijs vicinæ Flandriæ arma inferre statuerunt; Ostburgoque & Ardemburgo occupatis, dedere se Brugenses iubent. sed oppidani, quia res ipsorum satis adhuc inordinatas, & in militiâ tumultuariâ parum momenti existimarent, etsi inclinarent aliqui, necdum motum vllum audebant. quamobrem frustra hic conati, in templa, & monasteria proxima, arma vertunt. inde Gandauum

Ann. 1582. CLXXII.

CIↃ.IↃ. LXXII. progreſsi, cùm nihilo illic felicior ſucceſſus, veriti ne interciperentur, in Walacriam reuertuntur. Ioannes Cerda Medinacælius, Albano à rege ſucceſſor datus, cum nouis CIↃ CIↃ Hiſpanorum copijs in Belgium aduentabat. id vbi Fliſsinganis cognitum, Balduinus Eobaldus, Ioannes Morus, alijque, circa Flandriæ oram inuadunt. Necdum Cerda intellexerat tantam Auriaco claſſem eſſe, eoque negligentior hoſti ſe obnoxium fecerat. Ducebat naues LIV. ex ijs XXVI maiores Belgis ereptæ: minores reliquæ, quas Aſſabres Cantabri dicunt. Has magno impetu adorti ſuperant, fugantque. & ex XXVI maioribus vix III ſaluæ. Cerda cum minoribus aliquot, copijsq;, elapſus Sluſam appulit. alij Rammekenum, & inde Middelburgum euaſerunt. victoribus ingens præda obtigit, in auro argentove ſignato CC aureorum CIↃ. in mercibus IↃ CIↃ æſtimabantur. Sluſâ Cerda Brugas ſe contulit, inde Bruxellas ad Albanum, infauſto per principia augurio minus auidus deſtinatæ præfecturæ; quam mox etiam deprecatus in Hiſpaniam receſsit. quippe vir Albano diſsimilis, & prudens rerum æſtimator, qui turbatis bello prouincijs non ſine opprobrio deceſſurum animaduertebat, alienæ culpæ, quam corrigere non poſſet, ſuam exiſtimationem inuoluere inconſultum ducebat. Nihilominus naues Cantabricas X X bello parat, & Machliniâ tormenta ænea XXIII, currusque aliquot cum pilis ac puluere nitrato mittit:

mittit: quæ vniuerſa Fliſſingani in Flandriâ occupata in ſuum armamentarium transferunt. inde alijs ſubmiſſis inſtructæ naues ferente vento Sluſâ Rammekenum deuehuntur, tribus in itinere interceptis. illic cum eſſent, arcis præſidio, vt putabatur, ſatis tutæ; Theobaldus Worſtius, vir promptæ audaciæ, vi aggreſſus, nequicquam adiuuantibus arcis præſidiarijs, omnes capit, incenditque. milites plurimi trucidati, pauci nantes euaſere. ac tã egregio pugnæ naualis ſucceſſu, vt in rebus lætis ſolet, creuit animus Fliſſinganis, placuitq; porrò fortunam experiri. Eſt in propinquo Zuitbeuelãdia, & Tergoela, inſulę metropolis; inq; eâ aliquot clam amici. Igitur, cum pridem fruſtra Flandriam tentaſſent, ad hanc occupandam militem mittunt. Hieronymus Tſerartſius aliquot cohortes cum 11 machinis bellicis nauibus imponit. cumque in inſulam applicuiſſet, præmiſſis in proximũ pagum Gallis, oppreſsisq; excubijs, reliquum militem obtrũcare decreuerat. ſed illi, cognito adeſſe hoſtem, per tenebras in vrbem euaſerunt. ad quam Tſerartſius adductis copijs cum deditionem poſceret, ab oppidanis reiectus, vt portam conuelleret, tormenta admouit. ſed laboris irritus, neque ad obſidionem inſtructus, ſaucijs paucis, retrò ceſsit. diſcedentem erumpentes præſidiarij ſunt ſecuti, vt poſtremum agmen carperent; at verò ordinatè incedentem nihil lædere potuerunt. Animus Tſerartſio erat, donec neceſſaria ſubmitterentur, eminus

clo. lo LXXII.

CIↃ.IↃ. LXXII. eminus obsidionem facere. sed falso rumore de Friderici Toletani aduentu, qui magnas Antuerpiâ copias ducere ferebatur, metu potius quàm periculo, insulâ excesit. Id verò adeò ingratum Flisinganis, vt redeunti portam occluderent, & rei infectæ culpam imponerent. Inde per vicos circumpositos palans miles licentius agere, donec re compositâ, & stipẽdio numerato, in vrbem admissi, iterum ad tentandam obsidionem emittuntur. tunc vt certius consilium esset, petitis à Lumæo auxilijs, cum IX machinis, alijsque obsidionis instrumentis, insulam repetunt. cùm exscendissent, atq; ad vrbem aduẽnissent, ducto circum castra vallo, tormenta collocat. Erat vrbs situ magis quàm opere munita; & in eâ præsidiarij Galli Hispaniq́ue IↃ CCC, sub præfecto Isidoro Pacieco. qui virtutis egregius animum ad defensionem obfirmabat, & Albanum rerum suarum certum fecerat. Obsessor hostis verberatis aliquamdiu muris, mediâque nocte facto in ruinam impetu, ab obsessis fortiter repellitur. dum ab vnâ parte impetus fieret, & præsidium distraheretur, ab alterâ conscenso muro obruere pugnantes decreuerat. sed scalis breuioribus frustra hoc consiliũ fuit. sic hostium virtutem casus adiuuit. Iam septima hebdomas agebatur, & obsessis deerant multa, cùm de vrbe liberandâ Antuerpiæ consultatur. idque per aquas, si maturarent, obsessâ nauibus bellicis insulâ, perdifficile censebatur: si differrent, periculum erat, ne fractis animis, aut virtute

tute oppressâ, præsidiarij sese dederent. Mondragonius, vir animi ingentis, aquâ recedente tentare liberationem statuit. nam olim iuncta continenti insula, cum inundatione dirempta esset, vadum reliquerat. idque exploratum, etsi aliquot horarum interuallo, & trium amnium profundo alueo, laborioſum satis transitum habere iudicaretur, discrimen tamen virtus cõtempsit. Igitur gnarus, quantum apud militum animos exemplum ductoris posset, ne quid re insolitâ cæteri trepidarent, omnium primus vadum ingreditur. & transgressus, IX tantum desideratis, quos deuios interiecti amnes hauserant, excitatis ignibus Auilæ felicem transitum, & obsesso Pacieco aduentum indicat. tum madido & defesso militi reficiendo tempus datũ; quo si eos obsessores adorti fuissent, in procliui victoria erat; & post eam vrbis deditio. sed id neglectum tantâ securitate, vt initio ad famam rei ludos facerent. mox autem cognito hostem transmisisse, & IV tantum miliaribus abesse, solutâ obsidione in fugã effusi tam trepidè naues petierunt, vt vix tormenta bellica abducerent. quin plurimi, impedimentis desertis, dum inconsideratè properant, fluctibus mersi interciderunt. insecutusq; fugiẽtes Paciecus cum CCCC à Mondragonio submissis, Porresio, Balleio, & Saluaterrâ ducibus, in extremo agmine stragem edidit. & deleti ex fœderatis IↃ CCC. Huius cladis tanta omnium offensa fuit, vt passim Tserartsius proditionis insimularetur, cuius

cIↃ. IↃ. LXXII.

cIↃ.IↃ. LXXII. cuius rei pertæsus, abdicatâ præfecturâ, ad Auriacum concesſit. & culpam excuſans, iure, aut duello, decus ſuum tueri velle præ ſe tulit. tum libello quoque edito quoſcunque accuſatores prouocans ſiſtere ſe intra menſem iubet, coram Auriaco cauſam dicturus. ac quamuis nemo compareret, non tamen odium publicum, aut calumnia ceſſauit. In Hollandiâ Hiſpani Roterodamum adhuc tenebant. cumque vrbes vicinæ, Auriaci partes amplexæ, annonam interciperent, penuriâ preſsi, Amſtelodamo petere ſtatuunt. Igitur Rodericus Sapata, Hagâ à Ferdinando Toletano miſſus, aſſumpto ſecum Ioanne Cepedâ, cum delectâ CCC manu, & magno carrorum numero, Delphos Hagamque prætergreſsi, Sceuelingam, pagum Oceano adiacentem, acie inſtructâ contendit. inde quà littus duceret progreſſus, iuxta Harlemum tranſiens occupato Sparnodamo, vbi Robollium ductorem capit, Amſtelodamum peruenit. ibique frumento conquiſito, eâdem quâ venerat viâ regreſſus, Roterodamum illæſus redijt. In reditu pauci, milites pariter atque agricolæ, tumultuaria turba, & armorum imperita, prope Catwicum tormẽtis minoribus duobus adductis, & loricâ tenui in littore excitatâ, temerè ſe obijcere auſi, mox hoſte conſpecto turpiter ſanè diffugerunt. Albanus, qui rerum ſuarum omne momentum in Montibus ponebat, vrgere obſidionem; & ex Hollandiâ reliquas copias aduocare. Itaque Roterodamo etiam,

& Delfs-

& Delfshauiâ, menſe Iulio deducta præſidia. quod c Io. Is. LXXII.
Switeno, vrbis Goudanæ præfecto, Ienninus Riuius,
rbi à ſecretis, ſtatim per literas indicauit; ſimul obte-
tans, *daret operam, vt boni ciues, grauia multa ab Hiſpanis*
aſſi, clementer haberentur. Is porrò ad Lumæum ſcrip-
it, qui non multo poſt vrbem vacuam occupauit.
Sub hoc tempus parum abfuit, quin Harlemum Hi-
panis proderetur, obnoxium inſidijs propter vici-
um Amſtelodamum, quod in Albani fide perman-
erat. Prætor vrbis epulum inſtituerat, eoque magi-
tratum vocauerat. huic etiam, etſi inuitus, Ioannes
Coltermannus interfuit. dum conuiuantur, horâ de-
imâ veſpertinâ accẽſus quidam eſſe ad portam Gra-
uium nuntiat, qui intromitti in vrbem vellet. conſul
Theodorus Rampius ire in curiam hominem iubet,
ſub puluillo, quem deſignabat, claues inuenturum,
quibus portam aperiret. id Coltermannus, niſi ſe præ-
ente, cum futurum negaret, ægrè dimiſſus Grauium
ntrà vrbem admiſſum in diuerſorium deducit. inde
excubias luſtraturus, in portis Sparwoudanâ & Schal-
couicanâ, qui excubaret, vnum tantum deprehendit.
& hæc quidem aperta erat; aduentabantque cohortes
v à Boſſuuio miſſæ, vt vrbem occuparent. ac feciſſent,
ſi horâ præſtitutâ adfuiſſent. quâ neglectâ, caſus eam,
& Coltermanni virtus ſeruauit. quippe is excitatis ci-
uium proximis portam occluſit, & cohortem Ruicha-
uerij in armis eſſe iuſſit. itaq; excluſi Hiſpani Sparno-

danum receſſerunt. Poſtridiè verò cõuocato magiſtra-
tu Coltermannus cum Berckenrodio & Kieſio collegis
interuenit, reſtaurandis ciuium animis, eò magis per-
culſis, quod eodẽ tempore Rodericus Sapata, qui cum
cohorte Hiſpanicâ Hagâ aduenerat, prope vrbem ad
portam auſtralem in ſiluâ eſſet. Viſum autem, vt Col-
termannus ad Sonoium auxilij petẽdi proficiſceretur;
& Berckenrodius literis ad Switenum datis cohortem
vnam ſubmitti rogatet. Ac Coltermannus quidem, vbi
Enchuſam ad Sonoium venit, auxilia obtinuit: miſi-
que ſuppetias milites Ioc, ſub ductoribus Lazaro
Mullero, ac Cornelio Euerdingo. hiſque ſe, præclaro
in patriam affectu, ciues multi Hornani, & Alcmaria-
ni, vltro iunxere. Cum Beuerwicum peruenirent, ad
ſecundum Harlemo lapidem, Hiſpanos Hagâ cum
curiæ Hollandicæ ſenatoribus, & magiſtris rationum,
commentarijs, inſtrumentisque omnibus, ac ſupel-
lectile, ad vrbem acceſsiſſe nuntiatur. quamobrem
ocius à Sonoio copias maiores poſtulant. isque, quas
recenter è Tranſiſelaniâ accepiſſet, à Zacharia Gli-
ſenbergio collectas, illicò ſubmiſit, dato ruſticis vi-
cinis mandato, vt annonã illuc comportarent. Poſtri-
die Mullerus ſub auroram ad portam arenariam ſuos
ducit, miſſo prius oppidanis nuntio, vt ipſi quoque ſe
coniungerent. vix aduenerat, cum cohortes v ab arce
Cliuienſi rectà in eum tendunt, quas aggreſſus nullâ
ferè ſuorum ſtrage profligauit, ac Sparnodanum fu-

gere

gere compulit. sed hanc victoriam clades excepit. CIↃ. IↃ. LXXII.
quippe qui in siluâ Hispani iam prælio fessos inua-
dẽtes, etsi fortiter pugnante Mullero, vincunt, fugantq;.
coq; conflictu cæsi instar IↃ CC. victores Vltraiectum
profecti, vbi cohortes aliquot Germanicæ in præsidio.
sed oppidani, acerba pridem ab ijs passi, recipere in vr-
bem noluerunt. id ægerrimè ferentes in suburbia, pa-
gosq; adiectos, irã vertunt; igne & ferro omnia vastan-
tes. sed ab Albano in Hannoniã reuocati post dies ali-
quot discesserunt. Tum senatores curiæ Hollandiæ, &
magistri rationum, qui cum ijs venerant, in vrbem im-
migrant, ibi domicilium habituri. quanquã illis penè
sine functione munus, cum prẽter Amstelodamũ, Mu-
dam, Wesopum, & in Brabantico limite Heusdã, tota
prouincia defeciſſet: his verò plus occupationum reli-
quum fuit, cum ad ipsos etiam Vltraiectinæ ditionis,
Frisiæ, Groningæ, & Trãsiselaniæ rationes pertinerent.
Interim Auriacus acceptâ è Galliâ exiguâ pecuniâ, sed
maiore ab Hassiæ Landgrauio, oppignerato patrimo-
nio, in Germaniâ exercitum conscripserat equitum VII
CIↃ, peditum XV. insuper Belgarum III CIↃ. Duces pri-
marij Burchardus Barbius, Ernestus Mandellous, &
Henricus frater, erãt. hunc transmisso in Gelriâ Rheno
prope Dusburgũ ad Aldekercam & Essenam lustrauit.
In Galliâ Ienlisius, de Nassouij, & cæterorũ ducum sen-
tentiâ missus, à rege auxilia & promissa obtinuit. Co-
linius copias in limite parauerat, quas ipse duceret.

1570. LXXII. erant peditum IV CIↃ, sub Rentio, Iumellio, & Bellingeruillio. equites CC cataphracti,& leuis armaturæ turmæ II. præcursoribus Petrobuferius Geniſſacus præerat. reliquum equitatum Philippus Lanoius Bellouacus ducebat. Monitus erat,cum discederet,iterumque mox per literas, à Nossouio lenlisius, *vt facto per agrum Cameracensem itinere ad fratris Auriaci copias se adiungeret : nam vt rectà Montes duceret, periculosum valdè esse, nec sibi expedire.* Sed ille animi ferocior, cùm suis se copijs liberare obsessos posse confideret, ne in istius gloriæ partem quisquam veniret, ceu contrario Colinij imperio, vtile admodum consilium neglexit. Intereà temporis leuibus ad vrbem prælijs certatur; & cum V Eid. Sext. ad messem colligẽdam præsidiarij exijssent, cum magnâ rusticorum manu, pugna satis atrox oborta est, in quâ profligati obsessi, incumbente Bernardino Mendosâ,amissis plurimis retrò cedere in vrbem coguntur. ex obsessoribus cæsi pauci leuis armaturæ equites. Chiapinus Vitellius, & Rodericus Toletanus, leuiter vulnerati. Iam augmentum castris accesserat, turmæ equitum Arscotani, Mansfeldij, Bossuuij,Barlamontij,Noircarmij, & Altabrugij: ac è legione Rutianâ cohortes VII. tum exspectari quoque legio Nicolai Poluillerij; & è Neapolitanâ, quæ Traiecti, signa V. Didacus Zunica, Philippi apud Carolum Galliæ regem orator, qui eius consilia ignoraret, sæpius egerat, *ne auxilia perduellibus Belgis muteret;* & acrius etiam

etiam expoſtulauerat, *fœdus* obteſtans, *quod violatum ſupremi numinis vindictam irritaret. nec ita meritum Philippum, qui diſtractum bellis ciuilibus contra ſubditos perduelles adiutaſſet.* Carolus contra factum excuſare, &, *inuitoſe admiſſum: idque haud obſcurum, proſcriptis nuper, qui in Belgium ſuppetias irent. ſed in regno necdum à turbis ciuilibus quieto, labefactatâ maieſtate, non omnia poſſe. multa neceſſariò diſſimulare, quæ mox, potentiæ iterum firmus, prohiberet.* Ita ambiguo reſponſo, gratiæ & offenſæ medius, Zunicam dimittit. Sed eodem tempore nobilis quidam ex aulâ ad Albanum Bruxellas miſſus, per viam ad Fridericum Toletanum deflectens, eum de Ienliſij conſilio, copiarum numero, & itinere toto inſtruit. quamobrem ille triduo poſt CCCC equites, & ſclopetarios IↃ CCC, Cameracum verſus mittit, qui, viam inter vrbem & Landrecium inſidentes, hoſtium res explorarent. Ienliſius, cùm rectà Montes ire inſtituiſſet, per Boſſuuium iter habuerat, & inde Quieuregium, ſeſquimilliari ab vrbe, non ſine fraude, cum viarum imperiti à ducibus proderentur. In eo itinere magna paſsim iniuria facta ruſticis Hannonijs: vnde animi, antiquis odijs ſatis infeſti, longè magis exacerbati. Delatum ad Toletanum erat, Ienliſium ſecum equitum IV, peditum X C IↃ ducere. id, ſiue rumor finxerat, in talibus validus; ſiue aſtu ducis divulgatum, vt hoſtem terreret; intrepidus tamen Toletanus, qui & optimè numerum copiarum Gallicarum

CIↃ. IↃ. LXXII.

cIↃ.IↃ. LXXII. teneret; &, ne ſine prælio in prouinciam hoſtem admitteret, famæ intereſſe putabat, aggredi aduenientem ſtatuit. & verebatur, ſi detrectaret, ne metus aut deſperationis manifeſtus, collapſam valdè patris Albani auctoritatem porrò deſtrueret; Auriaco ſine dubio, qui cum exercitu copioſo imminebat, nutantes paſſim Belgarum animos impulſuro. itaq; vt periclitantem Bruxellis patrem aſſereret, & factu optimum, ac planè neceſſarium duxit, vel cũ periculo belli aleam tentare. Hoc conſilio præmiſsis Bingium impedimentis, cum nuntiaretur intra Galliæ limitem auxiliares receſsiſſe, ad XVI vſque Kal. Sext. ſubſiſtit. dein vbi compertum VIX I V milliarium ſpatio ſeparatos, poſitis propè Hanam caſtris, pontem moliri; legatum Bernardini Mendoſæ, Antonium Figueroam, cum XX equitibus mittit, & Franciſcum Ferdinandũ Auilam, arcis Groninganæ præfectum, cum Garciæ Valdeſij equitum ſclopetariorum turmâ, qui ſeorſim copias hoſtium & conſilia explorantes è veſtigio ad ipſum referrent. ipſe eos ſubſecutus eſt. Belgarum & Hiſpanorum peditatus omnis promiſcuè incedebat, duce Iuliano Romero; cui Licquius, & Cheuereauxius, additi erant. Vitellius, etſi ex vulnere imbecillis, à foſſoribus in lecticâ portabatur. pars equitatus tripartita ad dextram ire: reliquum tribus item agminibus diſtinctum in extremâ acie eſſe. quam claudebant ſclopetarij Hiſpani CCCC, & ala Bernardini Mendoſæ,

qui

qui præſidiarios, tergum fortè inuaſuros, ſuſtine- cIo. Io. LXXII.
rent. ita ad vrbem vſque promotum. tum ordine mutato, qui in vltimâ acie eques erat, in primam vocatur. ſic itum ad Giſelini fanum. vbi cognito, nondum Gallos Hanam tranſmiſiſſe, confeſtim in eos equitatum Toletanus mittit, peditatum ſubſequi iubet. Primam aciem Komerus ducebat; qui ſimul hoſtem conſpicatur, Ioannem Salazarium Sarmientum cum ſclopetarijs grauioribus LX inter ſepem & ſalicetum collocat; qui, dum vtrinque veles concurrit, latus infeſtaret. Primo impetu ceſſere Hiſpani. quibus ſubmiſsi è legione Cheuereauxij Belgæ CC, quos ipſe Cheuereauxius, & cum eo Delualius, duceret: & mox totidem duce Licquio, cui comites Mota, Bergius, & Fremenantius. hos leuis armatura ſubſequi, cum peditibus Hiſpanis CC ſub Franciſco Bouadillâ, Ferrandino Agnaſco, & Didaco Caruaiali. poſt eos cum reliquo peditatu ipſe Toletanus agmen claudere. Galli à tergo Alterragium vicum habebant, cui planities non magna ſubiecta, ſiluâ vndique & riuo cincta. quos à fronte adortæ Hiſpanorum cohortes II Alfonſi Monteri & Garciæ Valdeſij, leui pugnâ pręludebant. in primâ acie cum VIII cohortibus Rentius erat, totidē medius Iumellius ducebat. poſtremum agmen, quia magis hoſti apertum, cum Rhingrauio, & Geniſſaco, Ienliſius ducebat. interq; dumeta itinere valdè anguſto incedens, equites C duce Rentio

de

clo. Io. LXXII. de hoſte cognituros præmiſit. in hos, ſimul ſiluâ egreſſi, decliui iam ſole, cum alâ ſuâ Lupus Sapata impetum facit, & poſt eũ Philippus Noircarmius Sancto-Aldegondius cedentibus fortiter incumbens in fugam propellit. itaque in ſuos verſi pedites, vnde minus periculi Ienliſius putauerat, turbatis ordinibus exercitum ſoluunt, pontem verſus, quo Hanam tranſmiſerant, fugientes. ſed ne per hunc euadere poſſent, occupatâ vlteriore ripâ, Antonius Figueroa prohibuit. itaque tranſitu non permiſſo, per Tornacum, Condatum, & Athum, Valentiniana vſque effuſi, dum abiectis armis per ſiluas huc illuc paſsim palantur, infeſtis ruſticis, plurimi ſpoliati cæſique miſerrimè perierunt. Eo conflictu cecidere amplius clo cc. in quibus Rentius, & Rhingrauius. Ienliſius, Iumellius, & Schonewallius, capti in cuſtodiam abducuntur, ille Antuerpiam, iſte Tornacum, hic Aldenardam. ac Ienliſius non multo poſt repente exanimis repertus in lecto, nullo morbo præcedente, etiam in funere ignominiam paſſus eſt. Iumellius autem, ac Schonewallius, diuerſâ ſorte liberati. Olhanius ſaucius cum c circiter in vrbem venit, nec multo poſt è vulnere moritur. Bellouacus noctis beneficio elapſus, in cœnobio Spineleuienſi à Poieto præfecto excipitur. Ex Hiſpanis cæſi tantum Alfonſus Lombralis, & Antonius Zero, cum VI peditibus, equitibus XII. Lupus Sapata graui accepto vulnere euaſit. Duabus horis depugnatum eſt.

tum est. in cõflictu gregarius quidam miles egregium virtutis specimen dedit. nam lanceâ transfixus, aliâ è terrâ arreptâ, quæ forte obuia, irruentem equitem intrepidus excepit, strenuè pugnans, donec eiecto per vulnus sanguine, adhuc animi integrum, vires deficerent. Toletanus, reuocatis ab hoste copijs, sub vesperam ad Giselini fanum redijt. è pugnâ x Gallicæ cohortes ad proximam siluam se contraxerant, contra quas postridiè multo mane Cheuereauxium mittit; sed mox relatis xxx signis suos cohibuit. Hâc suorum clade deiectos oppidanorum animos fore arbitratus, per tubicinem dedi sibi vrbem postulat; sed reiectus, mandatâ Philippo Lalanio obsidione, Bruxellas ad patrem Albanum contendit; cum statim post prælium in castra veniisset Nicolaus Poluillerius, adducens peditum signa xiii, & Hispanos IↃ Vltraiecto euocatos, cohortibus iv ex Eberstеinij legione suffectis. insuper iii equitum turmæ, quas Nicolaus Basta, Aurelius Panormitanus, & Georgius Macuca pridem in Italiâ legerant. Albanus iii Non. Sext. indictis Bruxellis comitijs pecuniam ab Ordinibus poscit. *ex Hispaniâ misisse regem* CCCC *aureorum* CIↃ, *nec præter ista exspectari quicquam posse. quâ cum summâ si militiæ suæ onera compararent, nullo modo suffecturam deprehenderent. hinc stipendium ordinandum* xv *equitum* CIↃ. *peditum autem Germanicorum* XII *legionibus, & cohortibus Hispanorum Belgarumve* CCL. *huc accedere cæterum belli apparatum,* Ioh. Ioh. LXXII.

clo.lo. lxxii. *naues plurimas, ac tormenta. Igitur annua vicies centena* cI ɔ *& centesimam expedirẽt. se ita instructũ intrà bimestre Belgio toto hostem profligaturũ esse.* Mox cum Medinacælio profectus Montes petit, ipse vrbẽ expugnaturus. & ad cõuellenda mœnia torměta maiora xxiv, minora viii secum trahit. Bruxellas Arscotano mandat. Ante vrbem cœnobiũ Spineleuiense erat, quod cũ cc defensoribus Poietus tenebat. id tentatũ acri pugnâ. atq; egressæ ex vrbe cohortes à Francisco Salazario fortiter repulsæ. egregiè tamen defensus à Poieto locus capi non potuit. itaq; rursum mox adorti Rodericus Sapata, & Alfonsus à Sotomaiore, tormenta admouent. editâque ruinâ, cum impetum facturi essent, præsidiarij, non vltra vires periclitari à Nassouio iussi, in vrbem se recipiunt. loco capto Molemius imponitur, cum Belgarum iv signis è Cheuereauxij legione. Eodem die, Espernio duce, xiii peditum signa venere. ac postridie Albanus ipse cum Medinacælio. moxq; Salentinus Isemburgicus Archiepiscopus Colonienſis cum equitibus clɔ lɔ. Ioannes Roda cum ccc. & ab Archiepiscopo Treuirensi Ic c missi. Vt primùm aduenit, Valẽtinianis Auenisq; torměta aduehi, Cheuereauxium Rutiumq; cum suis legionibus vicũ Menium insidere iubet. ipse verò castra vndiq; cõmuniri curat, vt aduersus obsessorum & auxiliatorũ vim tuta essent. Dum vallum vrgetur, leuiter pugnatum est: vulneratiq; Alfonsus Messia, Christophorus Coruerus, & Frãciscus Valdesius. nocte proximâ

proximâ XXVI torméta admota. Intereà Auriacus trãs- cIↃ. IↃ.
misso Rheno Mosam petit, positis ad Hellenradiũ pro- LXXII.
pe Ruremundam castris. vbi petito cõmeatu cum oppidani recusarẽt, incẽsis portis pridie Non. Sext. vrbem expugnat; in quâ, indignâ militum sæuitiâ, plurimi trucidati. inter illos œconomus & hierophanta Carthusianorum, cum presbyteris alijs duobus, ætate senectâ venerandis. Paulus Waelwicenus, qui episcopo sacrorum minister, in cœnobio crudeliter occisus. adeoq; in ipso templo, nullâ loci sacri reuerentiâ, diaconus quidã confossus; & ante sacrarium Reinerus Linterius. Ibi dum paucos dies subsistit, venere ad eũ Hollandiæ Ordines, CC florenorum CIↃ adferentes, & de alijs item CCC cauêre. Cumque nuntiatum esset, in eâ prouinciâ indecorè militem grassari, maximè in monasticũ ordinem, edicto publico vim repressit. simul ad remp. totam illic cõstituendam animũ aduertit, præscripto edito ad diẽ VIII Kal. Septembris. inde aperto in Brabantiam aditu, ineunte Septembri Louanium versus copias ducit. portaque incensâ obuiam ab vrbe legati venere, pecuniâ oblatâ vim & præsidium redimentes. inter eos, vir patriæ diligens, Elbertus Leoninus, tunc iuris in Academiâ illâ antecessor, & posteà Gelriæ Cancellarius; cuius etiam ante meminimus. Machlinia neutram partẽ amplexa, odium inter & obsequiũ, missum ab Albano præsidium recusauerat; nec Auriacum admittere audebat. hanc Arnoldus Dorpius

eIo.Io. LXXII. capit; & Bernardus Merodius Rumenus cum VI peditum signis, equitibusque Io, præsidio imponitur. moxque aliæ vrbes, affectu aut metu, sese dedunt. In Hornani ditione suffossis muris Weertium occupant; cuius arcem Ioannes Montelius Caias, & Franciscus Mendosa, seruabant. inde in Flandriâ Teneramunda, mox Aldenarda, Iacobi Blommartij astu, in potestatem redigitur. & Teneramunda Dorpio mandata. Aldenardæ grauiter sæuitum est. prætor, Iustus Corteuillius, capta vrbe in arcem fugerat; quâ expugnata, hominem multis vulneribus cõfectum per fenestram in flumen subiectum crudeliter præcipitãt. tum quæsiti ad cædem sacrifici, & passim viri nullâ iniuriâ obnoxij, auitæ religionis odio, indignè interfecti. Ioannes Apostolus, Pamelæ curio, qui periculo euitando huc confugerat, & eodem ex ordine XV alij, manibus pedibusque colligatis, in flumen proiecti, submersique; præter vnum, ætate debilem, Iacobum Ambaïnum, qui fortè in ripam aduersam delatus mortem euasit. nec templis parcitum est, aut cœnobijs. & vim passæ imagines sanctorum etiam in sepulcra sæuitum, nec quiscere mortuis permissum. Hæc res infamem militiam reddidit; quique prius Albani sæuitiam detestati, nunc etiam Auriacum odisse cœperunt. & quidem vrbes multæ in fidem eius se tradidissent, si id ei consilium fuisset. sed ille, relictis rebus omnibus, hoc vnum præcipuè agitabat, vt dissipato Albani exercitu,

Nasso-

Nassouium fratrem liberaret. quamobrem iter susceptum vrgens, dum in eo est, Diestam quoque & Tielmontium capit. Niuellæ, quia spe suppetiarum transitum negauerat, commeatum, & annonam imperat. Cheuereauxius cum legione suâ, & sclopetarijs Hispanis Io CC, Menium procedere iussus erat, vt illic aditum intercluderet. sed cùm Peronam venisse hostem accepisset, qui vicus duorum milliarium interuallo Montibus abest, & vereretur, ne inde traiecto Hanâ per Genapum in vrbem auxilia intromitterentur, Cheuereauxium reuocat, contractisque propius copijs magis obsidioni incumbens, vallum ad marginem fossæ perducit. & vndique castra anxiè munit, certus prælio abstinere, solâque morâ hostem debellare. Positis in colle VI tormentis ad portam Bertemontiam vrbem subiectam grauiter verberat. reliqua binis locis distribuit, quæ & portam Bertemontiam, & exterius propugnaculum infestarent. eaque biduum totum explosa proximas turres, etsi oppidò perforatas, nondum tamen deijcere potuerunt. dein in ripâ collocatis VIII tormentis murorum minas dextra lævaque versum deijcit. cætera exterius propugnaculum quatiebant. cuius parte anteriori tandem dirutâ, in posteriori, ductâ fossâ, aliquot præsidiarij mansere. etiam turris S. Andreæ crebris ictibus perterebrata defensores occultare non vltra poterat. contra vrbani editam interdiu ruinam noctu rursum communie- cIↃ. IↃ. LXXIIII.

CIↃ.IↃ. bant. & Lanouius ante murum in munitione cc col-
LXXII. locat; tum L alios deſignat, qui reliquam propugnaculi diruti partem tuerentur; ipſe cum c è nobilitate, & delectâ haſtatorum ſclopetariorumque manu, ruinam defendendam capit. dein foſſam interiorem ducunt, & excitatis vtrinque tumulis tormenta v, ac colubrinas II ſtatuunt; quæ ſine intermiſsione in hoſtium tentoria exploſa plurimum ijs incommodi afferrent. inſuper ſæpe erumpentes opera quoque interturbabant. Cùm verò Albanus fruſtra aquam è foſſâ deriuare tentaſſet, tandem obductas pluteis ſcaphas, quæ contra ſclopeta tutæ eſſent, parari iubet. tum dolijs plurimis aſſeres colligatos inſternit, per quæ pontis inſtar miles è ſcaphis in ruinam exſcenderet. &, ne quem aditum auxiliares haberent, validis ſtationibus vallum firmat; collibuſque geminis, in viâ quæ Genapum ducit, militem imponit. in altero etiam munitionem quadrangularem, ad ſtellæ inſtar, ex conſilio Bartholemæi Campocaſsij Medinacælius excitat: in quâ poſita ſigna II Germanorum, & machinæ totidem: datumque prætereà Romero negotium, ſi vſus foret, vt cum II itidem Hiſpanorum ſignis, & cohorte Salazarij, præſto ad ſuppetias eſſet. in ſubiectis vallibus equitatum collocat, iuſſo Cheuereauxio foſſam Menio circumducere. Poluillerio, Licquioque, vt ſtationem tuerentur imperat. Eſpernio, cum cohortibus Eberſteinij, tormenta cuſtodienda aſsignat.

tum

tum disposítis ita agminibus, Hispanos pedites sele- cIↃ. IↃ.
ctos IↃ c, qui laborantibus opem ferrent, ante ea pro- LXXII.
currere iubet. Auriacus Peronâ progressus VI Eid. Sep-
tembris cũ toto exercitu sub meridiem in conspectum
vrbis venit. sed res tormẽtis è longinquo tantum gesta,
læso maximè ab vrbanis Albani equitatu. Hoc præ-
ludio extractus dies. insequenti eodem ordine iterum
progressi prælium tentant. Albanus porrò, qui Gena-
pi muniturum castra Auriacum crediderat, occupan-
do loco Fridericum filium cum Hispanis IↃ c misе-
rat. quod Auriaco insperatum. cumque grauiter inde
turbaretur, nec satis tuta copijs suis statio esset; pedi-
tem Gallicum, qui potissimum exercitus robur, in
duo agmina distributum præcedere iubet; & Gena-
pum iter capit; quo tunc etiam Sanchius Auila ab Al-
bano missus venerat. ibi oborta acris pugna. Prodi-
bant è vico Hispani. Ducesque erant Franciscus &
Marcus Toletani, Rodericus Sapata, Ioannes Ayala,
cum delectis c. hos cum cohortibus alijs Texeda se-
quebatur, & cum eo Iulianus Romerus, ac Ferdi-
nandus Toletanus. submissi deinde Petrus Taxis, &
Salazarius, cum equitibus cataphractis LX, ac Ioan-
nis Croij Rutij alâ. Initio Auila Gallos propulsa-
re; mox victoriâ alternante, incumbente cum e-
quitatu Henrico Nassouio, victi Hispani, amisso
signo alæ Taxianæ. inde restaurato prælio adeò an-
ceps fortuna fuit, vt ipse Albanus, quique aderat
Medi-

clɔ. lɔ. LXXII. Medinacælius, ſequeſtratâ dignitate, ceu gregarij depugnarent. tandem datum receptui ſignum. & Auriacus, cui infeſta valdè munitio, rurſus Genapum ire pergit; ſi fortè Albanum ad certamen protrahere poſſet. ſed is auxilia arcere cõtentus, incertam belli aleam iacere non ſibi conſultum putabat. quamobrem Auriacus fruſtra eſſe hunc conatum animaduertens, eodem die caſtra mouens Fermeriam abijt, tribus inde milliaribus diſſitam. ibique poſtridie commoratus, quia fanum Floriani Poluillerius tenebat, inde in vrbem auxilia mitti poſſe ſperabat, verum eò ſtatim Albanus Bernardinum Mendoſam miſit, cum III equitum alis, & cohorte I ſclopetariorum; quos mox ſecuti Marcus Toletanus, & Rodericus Sapata, cum ſclopetarijs alijs IɔC. & alis Hiſpanorum v. Auriacus iam à Floriani fano ſeſquimilliare abierat, cumq; occupare Ariminium vellet, vbi Mendoſam conſpexit, quoſdam præmiſit velitaturos, dum tentoria ponerentur. & paullo poſt Albanus adfuit cum Medinacælio, Philippo Noirkarmio, & Iuliano Romero. ac Mendosâ admonente, opportunum inſidijs locum, de inuadendo per noctem hoſte conſilium capit. Igitur negotium filio Friderico mandat; qui clɔ Hiſpanos, vt ſe dignoſcerent, interulas albas armis ſuperinducere iuſſos, eò ducit. Cheuerauxius cum ſignis VII, Licquius cum peditibus CC, in itinere vicum occuparent, quò ſe ſui reciperent, ſi conſilia hoſti explora-

explorata essent. ipse vt cum Noirkermio locum ac- e Io. Is. LXXII.
cessit, hortatur milites, *meminissent priscæ virtutis, nec occasionem tam egregiam destituerent.* tum non longo interuallo collocato Friderico Toletano, & Garcia Suaresio, cum CL sclopetarijs, Iulianum Romerum, Marcum Toletanum, Ioannem Salazarium, Antonium Moxicam, & Rodericum Sapatam cũ CCCC, in hostium tentoria impetum facere iubet. à Friderico Toletano, & Suaresio ad IↃ circiter passus cum alijs CL Christophorus Quixada & Casparus Vrea constituti. paullò propius Franciscus Toletanus, & Martinus Erastus, cum CC. ante hos Rodericus Peresius cum hastatis L. Romerus, alijque, impetum primum facere iussi, hostem adorti stationarios trucidant. inde exorto tumultu, antequam armati adesse ad signa possent, intrà horam plus CCC occiduntur. iniectus quoque tentorijs ignis, & inde datum receptui signum. Antonius Moxica cum LX longius progressus, quàm vt se recipere posset, interceptus obtruncatur. Existimauerat Fridericus Toletanus non temerè egressuros hostes, ratos omnem Hispanorum equitatum in se duci. eoque consilio à Bernardino Mendosâ plures tubicines simul canere iussi erant. Verùm vbi per incendium excitatum colluxisset, deprehenso astu, audentius in recedentes irruerunt. inde, cum noctem reliquam in armis egissent, postridie vasis conclamatis Auriacus suos Machliniam reducit. moxque ad Rhe-

CIↃ.IↃ. LXXII. num exauctoratis, cum præsenti vitæ periculo ob sti-
pendia non soluta, Campos venit, vnde Enchusam in
Hollandiam transmisit. Interim fratrem Nassouium
monet, quando vrbi tam arctè obsessæ auxilia nulla
inferri possent, vti rebus suis consuleret. Is tum æger
lecto tenebatur. Igitur Lanouius, cæteriqúe Gallorum
duces, consilia cum illo conferunt. visumque cunctis,
vti honestis conditionibus vrbem dederent. idq; factũ
XIII Kal. Septembris. nec tam aut discessus Auriaci,
aut rerum angustia, virtutem hominum fortissimo-
rum impulit, quam allatus è Galliâ nuntius de latro-
cinio Parisiensi. is Gallorum, quorum potissimum in
præsidio robur erat, animos deiecit. Intereà autem,
dum Montes obsidentur, Hollandiæ Ordines Harle-
mi congregati, de prouinciâ contra vim Albani defen-
dendâ seriò deliberant. tum etiam de belli medijs, &
Amstelodami obsidione, quam magnopere Lumæus
vrgebat, pronis illic multorum animis, qui se prode-
rent, simul ea tentata foret. Petebat insuper, promo-
uendæ rei, XL florenorum CIↃ. & promissum ab
Ordinibus, quantum suffecturum putarent. Placuit
autem vt obsidio terrestris esset; cum Sonoius, alij-
que, profligandas freto australi naues putarent. quod
etsi vtile, tamen ob ærarij angustiam, ceu sumptuosum
nimis, omissum. quamobrem Lumæus cum legio-
ne Lazari Mulleri, alijsque copijs, ad vrbem accedens,
capto Carthusianorum cœnobio, castra munit. Id

Bossu-

Bossuuio, qui tunc Vltraiecti agere, obsessi nuntiant, & auxilia etiam petunt. Lumæus literis perbenignis ad deditionem oppidanos sollicitabat; sed illi nec accipere eas dignati, insolenter in tubicinem sclopum explodunt. tunc Lumæo tormenta maiora XII missa. At Bossuuius, suppetias obsessis laturus, Vltraiecto cum cohortibus IV venit; Nardeno vnam, tres residuas Amstelodami impositurus. sed Nardeno iam propinquus, cùm intromitti postularet, LX sclopetarij, è Bergensis legione, qui paullò ante aduenerant, exclusérunt. idque eum grauissimè offendit. cumque vim tentare non posset, sine bellico instrumento, ne cunctando tempus perderet, porrò copias Mudam ducit, vnde nauibus Amstelodamum mox deuectæ. His subnixi oppidani portâ Vltraiectinâ erumpunt; sed repulsi, ac capti XVI. At verò Lumæus, cum de vrbe expugnandâ desperaret, mox obsidionem soluit; de Ordinibus multum questus, qui pecuniam, & promissum commeatum, non misissent: nec soluendæ obsidionis aliam ipsi causam esse. sed in ipsum, & negligentiam disciplinæ militaris, alij culpam referebant; animis omnium per sæuitiam alienis, quâ in clerum toties vsus, & priscæ religionis cultores. Eo ipso mense Augusto, quo hæc gesta, Hadrianus Duyckius, Woerdæ præfectus, quæ vrbs in Hollandiæ limite agro Vltraiectino obiacet, cum vrbano magistratu in Auriaci partes

1580. 1581. LXXII.

CIↃ.IↃ. LXXII. tranſit. Montibus captis Vaulxius ab Albano imponitur, cum Belgarum ſignis IV. cæteræ copiæ Rutio ſe coniungere iuſſæ; qui cum ijs Aldenardam, Flandrię vrbem, obſideret. & præmiſſus Teneramõdam Mondragonius. Cum Bruxellas redux paullum modò diuertiſſet, eductis IV è legione Siculâ cohortibus, Machliniam contendit. & præmiſſo filio Friderico in itinere Tilmontium ac Louanium recepit. Machliniæ IV ſigna peditum, equites CC erant, quos Auriacus diſcedens præſidio reliquerat. primo impetu capta ſuburbia, eoq; conflictu vulneratus Ferdinandus Toletanus, quod Albani iram acuit. & tormentis aduehi iuſsis vim parabat; cùm dilapſum metu præſidium, nullâ liberationis ſpe, vrbe deſertâ noctu euadit. Poſtridie Kal. Octobr. clerus vrbis ſacro ornatu crucem vexillumque præferens extra muros proceſsit, vt miſeræ plebi ſuis precibus veniam impetraret. ſed Hiſpani ſpretis precibus infulisq; ſacerdotum, pars per portas, pars mœnia tranſcendentes, irrumpunt; tantâ rabie, vt immania quæque perpetrarent. In introitu cæſi plurimi; imminutæ virgines, etiam ſacræ. nec matrimonijs parcitum fuit. ſub parentum etiam aſpectu, & maritorum, expleta libido. nullus ordo immunis habitus. inſuper direpta omnia; aurum, argentum, monilia, veſtes; denique quælibet ſupellex. nec quicquam miſeris reliquum fuit. eaque præda quadragies centum CIↃ florenorum æſtimata. vtque pœna, non flagitium

gitium putaretur, pridiè Nonas publicato Muſæ edicto cauſam Albanus proponit. & biduo poſt *eorum bona deferri intrà triduum* iubet, *quicunque ſe præteritis turbis implicuiſſent*. tum Swevegemio præfecturam vrbis dedit. Deinde Liram Ioannes Mendoſa cum leui armaturâ; Germanici equites Louanium in præſidium miſsi. At Mendoſa, vbi Arſcotum venit, cognito fugiſſe hoſtem, veſtigia premens, in ſiluæ introitu vltimum adhuc agmen carpſit: & Dieſtam dilapſo præſidio vacuam recuperauit; vrbi aduerſus vim inualidæ mulctam imperaſſe contentus. Teneramunda VIII CIↃ florenorum ſe redemit. Aldenarda Rutium accepit; quique in preſidio fuerant Oſtendam digreſſi, inde in vicinam Zelandiam, aut oppoſitam Angliam euaſerunt. Embiſius, naui in vadum impactâ, cum in eo eſſet vt caperetur, in mare deſiliens ſuffocatus eſt. Blommartus, Grauius, Riuius, alij, meliore viâ Zelandiam petentes, noctuque in hoſpitio oppreſsi, cum ſe in vincula dedere nollent, igne iniecto periere. plures paſsim ſtrangulati, aut gladio percuſsi. Antonius Vtenhouius, quia maiorum religionem mutaſſet, ad palum viuus igne circumpoſito exuſtus. ſed Blommartus, ſæuitiæ immanis, in vrbe captâ pridem crudeliſsimè graſſatus; Grauiusque, auaritiæ inexplebilis, nec templorum ſacra reueritus, & ob flagitia carcerem in Hollandiâ paſſus, non indignum vitę exitum habuiſſe videri poſſunt. aliorum nulla, niſi aduerſæ CIↃ. IↃ. LXXII.

militiæ, culpa. His peractis, Albanus Mosæ Traiectum abijt, ibique Germanici equitatus maximam partem, ceu vrbibus obsidendis inutilem, quod tunc agitabat, exauctorauit. tum tormenta Licquius cũ cohortibus v Mosâ deuehit; moxq; ipse subsecutus, cum Vahalim attigisset, reflexo contra Rhenum itinere, aduerso flumine ad Mosam venit. vbi Grauiæ præfectus, Caspar Gomesius, pontonibus magnis apparatis, pontem struxit. ibique exercitu transmisso, & tormentis, terrestri itinere Nouiomagum petit, Friderico filio in Auriacum ducere iusso, tormentisque aduerso Vahali Arnhemium misis. Illic dum est, à varijs vrbibus legati supplicatum veniunt; *ignosceret crimini, cui necessitas, non voluntas, obnoxios fecisset. quippe Auriacum vel recipere, vel pecuniâ commeatuque adiuuare, per vim coactos: omnia amissuros, si cum armis imperanti pauca negassent. nunquam animo desciuisse, & nunc fortunæ meliori gratulari.* Is autem, necdum tempus pœnæ opportunum ratus, dissimulatâ in presens offensâ, delicti veniam omnibus dedit. In Hollandiâ Franciscus Bosh-
1573. LXXII.

fius cum nauibus suis valdè Enchusam infestabat, & extra portam septentrionalem domos incenderat. eratq; animus oppidanis infestam classem semel inuadere. sed impetum hunc consilium repressit, cum prudentiores timerent, ne relicti intrà vrbem, qui Albano benè vellent, egressos excluderent. quin operam etiam piscatores obtulere. sed Sonoio periculum displicuit,

qui

qui Lazarum Mullerum misit Sanredanum, vt occupato emissario id muniret. Deinde aggeribus Waterlandiæ, Amstelodamo oppositis, milites custodes imposuit, nouumque emissarium firmauit; Hornâ, Edamo, ac Monachodamo, missis triremibus, quæ munitionem tuerentur. contra eas naues XVI ab Amstelodamensibus missæ, maiores X, minores VI. & ab vrbe effusi multi, ceu certâ victoriâ prælium spectaturi. sed euentus spem fefellit. semelque victi cum pugnam postridie restaurarent, nauesque IV incensas triremibus exurendis immitterent, peiore exitu, conatus irriti discessere; ac nauium aliquæ perforatæ periere; quædam ancoris tormentisque abiectis difficulter euasere. Hinc creuere victoribus animi; & bello naues instrui cæptæ, quibus, occupato freto Australi, Amstelodamensium commercia turbarent. Non multo post res fœderatorum retro labi, Albani victorijs, & licentiâ militari, quam Lumæus non compescere. iamq; multis sub Hispanis pridem seruitus nõ iniquior videbatur; & tædebat dominum mutasse. hanc ob causam rogatus Auriacus vt aduentum maturaret, ac remp. corrigeret. tum vrbani magistratus per subiectos sibi vicos singuli inquirunt, quid quisque proximis à Maio mensibus tribuisset; quidve à ducibus, aut militibus, exactum fuisset. porrò de remplorum thesauris percontantur, quibus eos tradidissent. VI Eid. Octobris noua repente

Clo. Io. LXXII.

stella

cIↃ. IↃ. LXXII. ſtella exorta eſt ſub Caſsiopéæ aſteriſmo: quæ nec fixa, nec erratica, creſcere & decreſcere viſa, totos IↃ XXXII dies apparuit. id phænomenon terruit omnes. euocatusque ab Albano Nouiomagum Gemma Friſius, vir tunc aſtronomiæ clariſsimus, à Chriſto nato nihil tale illuxiſſe dicebat. alij ei ſtellæ comparabant, quæ ex oriente magos Bethlehemum duxerat. nec minus mira in Hiſpaniâ Hieronymus Nunius, linguæ Hebrææ & matheſeos Valentiæ profeſſor; & in Auſtriâ Fabricius Polus, Thaddæuſque Hageſius, Viennæ prodiderunt. Eo tempore Auriacus etſi in Hollandiam feſtinaret, variè tamen impeditus, minus voto iter promouet. itaque Sonoio XVII Kal. Nouembris ſcribit, *breui affore; & per Campos Enchuſam venturum. interim vrbibus animum firmaret; ac benè de rep. ſperare iuberet.* etiam ad Ordines literas mittit, *vt, cùm primùm prouinciam attigiſſet, ocius ad ipſum conuenirent, de re ſummâ maturè conſulturi.* paullo poſt cum famulitio, & exiguo equitatu, Campos venit. vnde eum Enchuſani cum triremibus accerſitum magnâ animorum lætitiâ acceperunt. ibique paullùm commoratus naues fabricandas ordinat, quibus claſſem hoſtilem freto auſtrali expellerent. tum ad portam item auſtralem propugnaculum nouum excitare iubet; quod à ciuibus tantâ alacritate actum, vt intrà diem XVII, rigidâ hieme, totum abſoluerent. Inde luſtratis proximis vrbibus, rebuſq; illic conſtitutis, Harlemum abijt. vbi congregati ex præſcripto

præſcripto Ordines aduenientem ſummâ cum gratulatione excipiunt. Dein *ſtudia* ei *& fidem* commemorant, *quoque animorum affectu, cum ſummo rerum ſuarum diſcrimine, patriæ libertati vitam, ipſi obſequium deuouiſſent. vix eſſe, vt hoſtem tam potentem, tunc etiam victorem, excipere poſſint: itaque adflictis admodum rebus ſolamen, & conſilium, daret.* iſque adeò animos omnium confirmauit, vt *cum ipſo extrema pati velle* dicerẽt. Et profectò opportunus aduentus fuit, cum fracta penè cunctorum virtus; quique hactenus pro libertate quiduis auſi, deſerere patriam deſtinauerant. quapropter ſtatim ad remp. animum vertit; & militiam, Lumæi negligentiâ valdè corruptam, inprimis corrigit. Dein literas cum Hiſpanis mutare, & commeatum efferre vetat. tum prouinciæ quoque curiam, dilapſis Vltraiectum conſiliarijs, iterum ordinat: iuriſque dicendo conſtituti, Adrianus Houffius, qui ſolus prouinciam munusque priſtinum non deſeruerat; Nicolaus Valckeſteinius, Petrus Meranus, Theodorus Nieuburgius, Gerardus Wingardus, Cornelius Bronckhorſtius. curia ipſa, quia Hagæ minus tuta foret, propter ingruentia Hiſpanorum arma, Delphos vrbem proximam tranſlata. dicique illic ius cœptum anno ſequente IV Eid. Febr. inde aucta quoque, additique Arcturus Brederodius, Hieronymus Borrhæus, Leonartus Caſembrotius. Iuſtus Menenius, fiſci aduocatus: Paulus Houius, cognitor publicus conſtituti. Tum rationibus quoque de-

cIↃ. IↃ. LXXII.

1610. LXXII. sertis alij præfecti. & in Zelandiam, ordinãdæ ibi prouinciæ, Batenburgicus ablegatur. Interim in Gelriâ Fridericus Toletanus strenuè rem gerere. Ad primum aduentum Lochemum capit, & Dusburgum. inde Zutphaniam arma promouet. ea vrbs ad Iselam sita, opere satis munita erat. nec præsidium iustum deerat, sed discordiâ inter ciues minus firmum. negatâ initio deditione, tormenta XIII muris admouet. editâque ruinâ, præsidiarij parsque ciuium noctu diffugiunt. ideò cùm postridiè dedere vrbem cæteri vellent, obsessores rati egregiam prædæ occasionem, hi per portas irruentes, illi per ruinam enisi, cæsis obuijs, iniectoque octo locis igne, captiuam vrbem miserè diripiunt. ciues crudelissimè habitos alios ex aboribus suspendunt, alios in profluentem præcipitant. milites è fugâ retractos prono capite in furcam agunt. trucidati plus 10. reliquis graue tributum imperant, tantâ crudelitate exactum, vt felices illi deniq; viderentur, quibus occidi contigisset. etiam variâ libidine virgines violatæ, ac matronæ. Christophorus Vasquius cũ præsidio imponitur. Eâ re territus Bergensis, cum vxore, liberis, supellectile, ac præsidio, Campis profugit in Westphaliam. pari terrore vicinarum vrbium munitionumq; præsidia correpta. itaque homines non suâ virtute, sed hostium absentiâ, anteà audaces, abiectis armis animisq; Gelriâ totâ & Trãsisselaniâ profugere. victorq; Fridericus Toletanus, vt priorem infamiam deleret,

deleret, vrbes deditias clementer habuit; nec præter mulctam quicquã indixit. Campisq; quidem III signa Germanorum; Swollæ, ac Dauentriæ, cum suis coho- ibus Poluillerium imponit. Vicina Gelriæ Amersfor- ia, in terræ Vltraiectinæ finibus, etiam se Bossuuio de- didit. cui Vltraiecti agenti per tumultum claues vrbis præsidiarij detulere. Erant præter equites L, peditum II signa Andreæ Putmanni, & Gisberti Brouckhusij: pro quibus alia II Bossuuius reposuit. vrbe egressi, facto Nardenum versus itinere, illic intromitti postulabant, sed reiecti à magistratu Vltraiectum discesserunt. Idem in Frisiâ occidentali terror fuit, quam Iustus Schou- wenburgicus tenebat. is nuntiato aduentare Albani copias, cum signis aliquot XIV Kal. Decembris Franekeram deserens Maccumam abijt, vicum in lit- tore freti australis; quem opere festinato munire statuerat, vt tutus inde in Hollandiam aduersam re- cessus esset. sed imperfectâ adhuc munitione à Bil- lio oppressus, in vicinos Tencteros fugit. mox quoque Bolswerdia & Sneca desertæ; captusque præ- fectus Nederwormterius Leouardiam in arcem cu- stodiendus abducitur. earumque vrbium magistra- tus Leouardiam profecti claues Billio obtulere. qui cùm singulas mox intraret, ciues vtriusque sexus in ge- nua prouoluti, iunctis manibus, veniam ante acto- rum petiere; quam vir animi benignus concesit, mili- temque Gallicum imposuit, Germanis vicatim distri-

c 10. 10. LXXII.

 butis.

1610. butis. sed Albanus mœnia deijci, fossasque impleri, per
LXXII. literas iussit. Ita Frisia, Gelriaque, quasi Panico metu actæ, sese Albano reddidere. Sed Hollandiæ, ac Zelandiæ, pro defendendâ libertate, plus virtutis, ac constantiæ. Inuitauerant Enchusanos, aliasque in eo tractu vrbes, Campenses literis valdè blandis, vt ad Albani obsequiũ redirent. at illi latoribus, si redirent, laqueum minati. Medemlaci leuiter turbatum, hâc de causâ. Iuuenis quidam mœnia transscenderat; idque in vrbe limitaneâ capitale interpretatus Iacobus Cabeliaurus centurio, vincula i nijcit; etiam intercedenti patruo, ac dimitti postulanti. quod atrocius ciues rati, in arcem captiuos abducere cupienti se opponunt. inde concitati milites arma sumunt: item ciues. qui superiores facti, partim vrbe milites expellunt, partim arma ponere iubent. Cabeliauium in curiam elapsum, arce præsidium deducere cogunt. Et discrimen habitura res videbatur. sed Auriacus, missis eò Hermanno Merio, & Nicolao Ruichauerio, priusquã ingraueſceret, in principio tumultum composuit. Zutphaniâ subactâ, & cætero illo Gelriæ tractu, Fridericus Toletanus, iam Amersfortiâ quoq; traditâ, in Hollandiam copias ducere. in cuius limite Nardenum erat, iuxta freti australis littus, oppidulum nec situ nec munitione firmum. Kal. Decembris equites c regis nomine deditionem fieri iubent, & Bossuuij militem admirti. responsumque ab oppidanis; *hactenus à se regi suo seruatum oppidum, & seruan-*

& ſeruandum etiam deinceps. Aderat in mœnibus præ- clo. Io. LXXII.
miator; vt alij ferunt, homo mentis parum ſanæ, qui tormentum illic poſitum ſuâ ſponte, non oppidanorum iuſſu, in eos exploſit. illud crimen tot mox cædibus vindicatum. Poſtquam equites iſti digreſsi, illicò loci magiſtratus quoſdam emittere, qui puluerem tormentarium emerent; item alios ad Sonoium, qui cum claſſe in propinquo freto auſtrali, vt auxilia implorarent. à Bartholemæo Enteſio, Lumæi legato, qui haud longè cum copijs aberat, cohortes II ſubmitti petunt, & Auriaco Lumęoque rerum ſuarum neceſsitatem indicari. nam, ſiquidem longæ obſidioni impares eſſent, maturari auxilia debere. commodè verò liberari ſe poſſe, ſi Mudam Sonoius, Enteſius Weſopum occuparet. miſſus quoque ad Mullerum nuntius, qui Schellincwoudam tunc tenebat. ſed promiſſa vbique auxilia, nuſquam prompta. ideò deiectis animis, vbi aduentare cum omnibus copijs hoſtem intelligerẽt, cuius vim ſuſtinere non poſſent, ad Toletanum mittere viſum, qui vrbem dederent, & gratiam præteritorum peterent. Id negotium conſuli, & ſenatori datum; qui Amersfortiam profecti, vbi tum Toletanus agere, colloquio prohibiti Buſſemum ire, proximum Nardeno pagum, iuſsi ſunt; illic reſponſum accepturi. ſed conſul, dum redit, apparatu viſo territus, rhedâ deſcendẽs, ceu onus alui poſiturus, periculo ſe inſtanti ſubduxit. Id vbi ſenator vidit, valdè indoluit. veruntamen vir

animi præſtans, qui vxorem, & pignora liberorum, ci-
CIↃ. IↃ. LXXII. uesque cariſsimos deſerere nollet, optimus ciuis, maritus, pater, triſtis rei nuntius perrexit. & Buſſemum, vt iuſſus erat, Toletanum ſecutus, cum interroganti Boſſuuio, an milites oppido exceſsiſſent, affirmaret; alios poſtridie oratores adducere iubetur, atque ita dimittitur. Igitur ipſis Kal. Decembris venere in caſtra Lambertus Hortenſius, rector ſcholæ, vir doctrinæ famâ clarus; alijque è ſenatu, & populo. qui cum Toletanum alloqui vellent, ad Romerum reijciuntur, cui is omnem poteſtatem dediſſet. cum illo igitur paciſcuntur, oppidum ſe Toletano tradituros, eâ lege, vt ciuibus vita facultateſque ſaluæ eſſent; tantum denuò fidem iuramento obſtringerent, ſolique ex Hiſpanis c, quantum ſemel ſumere poſſent, oppido efferrent. vltra nulla præda eſſet. Hæc ter porrectâ Hortenſio dextrâ rata fore pollicitus Romerus, cum eo, aliquot x x Hiſpanis comitatus, oppidum ingreditur. è veſtigio ad tympani ſonum ciues iuſiurandum daturi in templo hoſpitalis conuocantur. & conuenerunt penè omnes; cum homines antiquæ ſimplicitatis, innocentiâ ſuâ, & fide ab hoſte datâ, ſecuri, nihil ſibi mali metuerent. pauci quidam, quod euenit præuidentes, inter templi laquearia, locisque abditis, ſe occultauerant. Interim Hiſpani, deſertis mœnibus, &, conſtrictâ glacie foſſâ, tranſcenſo etiam vallo frequentes intrauerant. dumq; miſeri ciues conueniunt,

futuræ

futuræ lanienæ ignari, vxores eorum militibus adue- cIↃ. IↃ.
nis conuiuia curabant. Aliquamdiu ante templum LXXII.
cum Hiſpano ſacerdos quidam inambulabat; qui mox ad ciues conuerſus, moriendum illis edicit. illicoque apertis foribus irruentes milites inermes homines pecudum inſtar miſerrimè trucidant. Toletanus ipſe, vt ſuo exemplo plus miles auderet, conſulem cædit. Dein igne iniecto reliquias comburunt; & vicatim diſcurrentes obuios mactant, totumque oppidum tantum nõ in ſanguinem & cineres vertunt. Quidam, olim oppidi prætor, conſulq;, homo annos LXXII duos natus, qui diu è morbo decubuerat; alterque, textor lintearius, ex hydrope æger, in lecto confoſsi. in Xenodochio, præter duos, ſenes omnes annorum erant LXXX, aut XC. nonnulli ſeculum ſuperabant. nec ætatis habita ratio: ſine diſcrimine interfecti omnes. in mendicum quendam ſtultum, & mutos duos etiam ſæuitum ægrè Hortenſium Boſſuuius ſeruauit: qui tamen filium Auguſtinum, organiſtam, crudeliſsime obtruncari, & occiſo cor euelli, ante oculos vidit. Qui inter templi laquearia ſe abſconderant, illinc quoque ad cædem protracti. quamuis facile illi quidem euaſiſſent; ſi modò ianuam, per quam aditus, obſerare auſi fuiſſent: ſat tuti futuri tenebris loci, & anguſtiâ; quam vnus aliquis contra plures nullo negotio, aut periculo, defendere potuiſſet. ſed homines triſti ſuorũ ſpectaculo cõſternati, omnem ſalutis ſpem amiſerant;

cIↃ. IↃ. LXXII. ſerant; parsque nolle tot charis nominibus ſupereſſe. Poſtquam viri latrocinio defuere, iram, & libidinem, in fœminas vertunt; quarum plures vario cruciatu enecant. quandam grauidam ſtrangulatam mox in puteum præcipitem agunt. aliam, quæ pepererat pridie, cum partu ſuo oppido expellunt. puellæ XII aut XIII annorum conſtupratæ. & in mortuos quoque ſæuitum. nudaque occiſorum cadauera, paſsim per plateas diſiecta, ne humare quiſquam auderet, pœna indicta. itaque per XX dies inſepulta iacuere. inſuper omnia miſerorum bona direpta: nec relictæ ſegetes quidem nõdum excuſſæ, quas Mudam auexere. Narratur etiam aliud quiddam valdè crudele, & miraculo ſanè affine. ex oppidanis quidam locupletior putatus, vt celatas opes proderet, crudeliſsimè diuexatus, cum ſe occultaſſe quicquam pernegaret; quod cruciatu omni maius, vxor eius ante oculos violatur. quam iniuriam multo maximam vbi conuitijs, quæ ſola miſero arma ſupererant, vindicaret; in conſpectu vxoris occiditur. eamque tunc aggreſsi, ingenio ſexus molliorem, ideoque tormentis minus parem, vt quod ſcire vellent, extorquerent, manibus in tergo vinctis, pronoque capite, ex pede altero ad palum alligant, coram filio admodum puero. qui cædis paullò ante paternæ, & maternæ iniuriæ ſpectator, etiam vinctus, nec ſuccurrere illi poterat. ſed cum neque ſic proficerent, & in fœminâ ſupra ſexum conſtantiam experirentur,

tormen-

tormentorum fessi, ceu mox fame morituram, ita suspensam relinquunt. iamque biduum totũ pependerat, & cruciatu, ac inediâ, tantum non enecta erat. Puer quoq; deficiebat; nec spes vitæ vlla restabat. cùm ecce egregiâ formâ iuuenis nihil tale exspectantes solatus vinculis liberat, & exhibito pane refectos in Deo cõfidere iubet: breui ipsis melius fore. Atque hæc talia Toletano nondum satis supplicij visa. Bossuuio imperat mœnia demoliri, & præfecto arcis Mudanæ, Paulo Löo, negotium dare, qui rusticorum ad hoc operâ vteretur. cumque initio differretur, repetitis ter quater literis, tandem extremo Decembri scribit; *nisi fieret, cohortes aliquot immissurum, quæ pagos circumiectos exurerent.* Itaque, nullo vltra moræ prætextu, disiecta mœnia, & solo æquata. Hoc crudelitatis exemplo, contra quam Albanus putauerat, nihilo magis timeri cœpit. quin effectum, vt Hollandi Zelandique, obstinatis desperatione animis, quod grauissimum inter oppressos vindictæ genus, iusta contra eum odia, nec vnquam deponenda, sumerent. tantâ quidem omnium offensâ, vt Turcis quidem, si fors ferret, quàm Hispanis seruire mallent. ipse clerus, quique maiorum sacra colerent, cum religionis, aut innocentiæ, nullum fuisse discrimen acciperent, pari adfectu sæuitiam tantam execrari. Per hoc tempus naues bellicæ, quas Hollandiæ borealis vrbes instruxerãt, necdum in stationes reductæ impediebant, ne quæ Amstelodamensium egredi possent.

cIↃ. IↃ. LXXII.

CIↃ.IↃ. LXXII. idque vt magis etiam facerent, quaſdam longo vſu inutiles ante vrbem in Yâ amne ſaburratas demerſerunt. mox exortum acre gelu ingens ijs periculum attulit. nam & glacie quaſi captiuæ inuaſioni obnoxiæ eſſe, & annonæ egeſtate fremere miles, ac deſerere eas velle. ſed mox ſubmiſſus commeatus, & vocati vndiq; ruſtici, qui, quod factu vix poſſibile, diffiſſâ glacie educere eas niterentur. Tentatum variè, vanâ operâ. aliquando conſilium erat, tormenta educta in aquis mergere, ne in hoſtis poteſtatem ea venirent. iamque ferè humanæ opis nulla amplius ſpes reſtabat, cùm è machinâ Deus iuuit. ortus repentè vehemens boreas, auctis ſupra modum aquis, alias certè defecturis, glaciem diremit, viamque aperuit, per quam naues educerentur. quodq; magis mirari omnes, è veſtigio reflante vento, vt præſentem Deum agnoſcerẽt, iterum ſubſidentibus aquis glacies coijt. Circa hoc tempus res longè indigniſſima accidit. Cornelius Muſius, cœnobio D. Agathæ apud Delphenſes præpoſitus, vir optimus, innocentiſsimusque, & literarum laude egregius, annos LXXII natus, dum Hagam proficiſcitur, à militibus Lumæanis interceptus, Leidam abducitur in Cornelij Venij ædes, quas Gulielmus Oldevlietius, tabellio publicus, inhabitabat. eoque duo à Lumæo miſsi, cum ipſius concionatore, quæſitore, & carnifice, torquendo viro locum poſcunt. cumque ſe Oldevlietij vxor opponeret, & huic rei publicum vrbis carcerem eſſe dictitaret; homines

mines ebrij, incitante vino proteruiam, per vim faci- c I 5. I 5.
nori locum capiunt. & tormentis plurimis penè ene- LXXII.
ctum, nullâ iuris obseruantiâ, causaque indictâ, ad
horam quintam vespertinam introductum ante no-
nam properè strangulant. inde furcâ statim deducunt
in Lochorstianas ædes. tum pudendis amputatis ven-
trem dissecant, &, vt corpore erat obeso, abdomen eri-
piunt, ne ad sæuitiam quicquam deesset. id Lumæus,
cùm isti ordini maximè infestus, tum graui priuatim
in eum odio, imperasse ferebatur. vtque flagitio culpa
aliqua prætenderetur, vulgo iactatum, veneno Auria-
cum tollere voluisse. quod crimen tamẽ inter tormen-
ta exquisitissima constanter ipse pernegauit, neque bo-
nus quisquam credidit. & ipse Auriacus, simul cap-
tum intellexit, Leidamque ad Lumæum abductum,
quod euenit veritus, confestim ablegat, qui dimittere
virum iuberet. at verò ille, vbi adesse ad portam ab Au-
riaco nuntiũ accepit, vt mandatum anteuerteret, ape-
riri eam, nisi facinore perpetrato, non permisit. quod
Auriacus, Ordinesq;, grauiter ferre. cumque postea id
captiuo inter cætera obijceretur, *iure factum videri* respõ-
dit; *hominemq;, qui iureiurando se obstrinxerat nunquam vrbe*
egressurum, nec minus tamen cum thesauro ingenti ad hostem
transire ausus esset, ceu periurum & perduellem, delicto pro-
prio, non suo odio, pœnas dedisse.

IOANNIS MEVRSI RERVM BELGICARVM

LIBER IV.

FRidericus Toletanus, Nardeno capto, Amstelodami interquiescēs, de Harlemo obsidendo consilia capit. Ea Caninefatum metropolis, magnitudine nulli cæterarum inferior; templo, curiâ, foroque insignis; structurâque ædium satis decora. mediam Sparnus amnis perluit, qui ex Yâ profluens, haud lōgè infra vrbem in lacum vicinum se effundit. boream versus ad primum lapidem Oceanus adiacet; vnde abundans piscium captura magnum ciuibus commodum affert. ad meridiem lacus ingens, qui ab vrbe vulgo Harlemensis dicitur. in propinquo elegans silua. circum ager fertilis pariter & amœnus. Igitur illam Toletanus, vt dixi, obsidere voluit. priusquam tamen aggrederetur, animos experiri placuit. quocirca quidam ab Amstelodamensibus missi cum literis, qui pro viciniâ, & vetere suâ amicitiâ, officij eos

cIↃ. IↃ. LXXII.

clo. lo. admonerent; redirent ad obsequium regis. cumq; ani-
LXXII. mi magistratus angeretur, res amplissimo senatu III
Non. Decembreis acta. & consilia varia erant, prout
studia. Pars *auxilia ab Auriaco aduocanda*; pars *petendam*
ab Albano veniam censebant, *quando gratiæ spem haberent.*
neque enim Auriaco vires esse, quas potentiæ Hispanicæ oppo-
neret. & peruicit hæc sententia; placuitque. *vt ad Tole-*
tanum ablegarentur qui deliberando quatuor quinque dies
peterent: interim rerum suarum statum Auriaco exponendum
curarent. Legati ergo Christophorus Scagius, vir pri-
mariæ nobilitatis; Theodorus Frisius, consularis; &
Adrianus Assendelfius, vrbis syndicus: qui clam
profecti. id vbi Ripperdæ præfecto gnarum, eo ipso
die à meridie in hortum sagittariorum ciues cõuocat;
quibus adfuere Lãcelotus Brederodius, Adrianus Ian-
senius, prætor vrbis; Gerardus Stuuerius: alijq; ciuium
ductores. Tum, manu imperato silentio, omnes cõpel-
lare. *venisse Amstelodamum Fridericum Toletanum, obsidio-*
nemq; agitare. ac literas ad magistratũ dedisse, quibus, si illicò
sese dederent, veniæ spem superesse nuntiaret. atque illum qui-
dem, etsi iuratum, nihil quicquam se, ac VII *primis ductori-*
bus, ipsisque omnibus inconsultis tentaturum, Theodorum
Frisium aliosque clam ablegasse, qui de vrbe tradendâ agita-
rent, ac veniam supplices impetrarent. quæ quidem qualis
futura esset, facilè sanè considerarent, si Machliniam sibi pro-
ponerent, aut Zutphaniam, vel vicinum denique Nardenum,
adhuc fumans; perq; tristes viduarum ac pupillorum eiulatus

cœlo

cælo Deum vltorem inuocans. Hortari igitur, ne se decipi pate- CIↃ. IↃ.
rentur. nihil aliud agere hostem; quàm, quorum virtutem armis LXXII.
vincere desperaret, eorum antiquam simplicitatem vt verbis compositis circumueniret. adhæc memores sacramenti essent, quo Auriaco pridem dixerant. id migrare, semper inhonestũ: sæpè etiam perniciosum. ad se quidẽ quod attineret, pro ipsis, publicâq; libertate, guttã sanguinis vltimam impẽdere paratum esse. hoc suum studium, seq; ipsos, ne desererent. cum finijsset, plerique altâ voce acclamare; *extrema omnia pati malle, quàm perfidi hostis incertæ clementiæ se permittere.* Ita virtute oppidanorum excitatâ, Auriaco per literas præsentem rerum statum indicat. dein à Mullero petita auxilia; qui pridiè Non. è suâ legione cohortes IV Iacobi Steinbachij, Christophori Vaderi, Lamberti Wirtembergensis, & Martini Prusij in vrbem mittit: cum VI reliquis Leidam profectus. Hoc præsidio oppidani egregiè animati, quicquid vrbi defendendæ necessarium, apparare. quod vbi Amstelodamensibus cognitum, deserta hâc occasione castra, & Sanredamum quoque, recuperant. tum apertum maius templum, & amotæ diuorum imagines, religionemq; reformatam amplecti cœperunt. Ipsis Nonis Christophorus Scagius, Adrianusque Assendelfius, è legatione rediere. Theodorus Frisius, siue responsum à collegis exspectaturus, siue futurorum metu, apud Toletanum mansit. ac reduces quidem comprehensos Ripperdæ iussu, Gulielmus Bardesius, alijq;, Leidam primùm, inde Delphos

ad

1610. LXXII. ad Auriacum abducunt. & Leidæ Scagius, negligentiore cuſtodiâ habitus, facilè euadere potuiſſet; ſed vir animi innoxius, quique negotium à ſenatu demandatum non ſe detrectare debuiſſe exiſtimabat, eoque ſecurus, effugere noluit. at verò aliter Auriaco viſum; qui clanculum id, Ripperdâ primisque VII ductoribus ignaris, & præter iuſiurandum factum, vehementer indignari. moxque Aſſendelfius IX Kal. Ianuarias gladio percuſſus, ſpiculoque impactum caput per horas II populo ſpectare datum. Scagius, vti ferebatur, per tormenta expreſſam animam in carcere reddidit. Auriacum, Ordinesque, res Harlemenſium ſollicitos habere. quippe vrbem, quâ non alia totâ Hollandiâ magis contra vim inualida, ſuſtinendis Albani copijs, niſi cum ingenti præſidio, imparem nôrant: & à magni præſidij onere alienos oppidanorum animos fore metuebant. ergo per literas exhortantur, *fortiter hoſti ſe opponerent, ac iuriſiurandi meminiſſent, quo ſeſe cum ſocijs vrbibus pridem Dordraci obſtrinxiſſent: ipſos viciſſim auxilia omnia, & quod liberandis neceſſe, curaturos. tum impenſæ quicquid ex illo tempore feciſſent, aut facturi porrò eſſent, id omne ex ærario publico reddituros.* Poſtridie Nonas Sparewoudam hoſtis venit. Non longè ab vrbe ad Yæ oſtium, vbi Sparnus ſeſe eripit, pagus iacet, inde Sparnodamum dictus; quod aggere obiecto, & emiſſarijs, obruituram aliâs aquam depreſſioribus campis arceat. is locus adeò opportunus, vt, niſi eo expugnato, vix

vrbem

vrbem obsidere possent. quamobrem arduo opere mu- cIↃ.IↃ.
nierant, & quia præsidium minus firmum, Martinum LXXII.
Prusium cum CCC properè imponunt. Deinde alios
quoque mittunt, qui, vt obsidio difficilior hosti esset,
perfosso aggere aquam in campos circumiectos im-
mitterent. sed eum non satis perforatum Hispani sta-
tim reparârunt. VI Eid. venit legatus ab Auriaco Phi-
lippus Marnixius Aldegondius; qui postridie magi-
stratum mutare aggressus est, primò testatus, *nõ se quic-
quam contra priuilegia niti; atque hoc tantùm propositum esse,
vt præsenti reip. necessitati occurreret.* Idcircò datis in cu-
stodiam, qui implorandæ veniæ auctores ad Toleta-
num mittendum censuerant, magistratum vrbis ordi-
nat. Quæ nox secuta est, eâ tam rigidum gelu fuit, vt
constrictæ aquæ omnes grauissima etiam pondera
ferrent. itaque Hispani occasionem optimam nacti,
tentatum pluries Sparnodamum, anni hieme cæloq́;
adiuti, iterum animosè oppugnant. Fecerat glacies, vt
inuadere vndique possent; quæ res præsidium vbique
occupatum tanto magis fatigabat. Videbant emi-
nus oppidani, & laborantibus grauiter socijs cohortes
II submittebant. sed antequam subuenire illæ pos-
sent, iam munitionem hostis ceperat. In eo certami-
ne Martinus Prusius, vir belli egregius, fortiter occu-
buit: & cum eo milites plurimi. multos quoque fu-
gientes aut insequens hostis, aut hians alibi glacies in-
tercepit. cæteri Beuerwicum, aut Assendelfium, alióve

cIↃ.IↃ. euaſere. auxilia ſubmiſſa in vrbem illæſa receſſere
LXXIII. ex Hiſpanis, quando acriter præſidiarij repugnarent
cæſi non pauci. Rodericus Sapata, cuius ductu captus
locus, ſiniſtrum brachium ictu tormenti amiſit. III
Eid. vrbem Hiſpani circumſedere; & à Didaco Carua-
iali cum I Ↄ ſclopetarijs valetudinarium Lazaro ſa-
crum occupatum eſt. Tum deditio poſtulata. ſed oppi-
dani, dubiâ Hiſpanorum fide, cõſenſu vnanimi obſti-
nati, *potius pugnando pro aris focisq; gloriosè cadere, quàm in*
turpem lanienam pecudum inſtar ſeſe dedere. Ergo propius
copias mouet, ac caſtra diſponit, tutiore per nebulam
opere. Erant in exercitu toto ſigna peditum LXXV.
Hiſpanorum XXXVII, Belgarum XXII. Germanorum
XVI, quæ ductore Eberſteinio Hemſtedam ac ſiluam
tenebãt. Toletanus Cliuiam arcem occupauerat. equi-
tes Teutonici tantum CC, & ſclopetarij alij totidem.
euocatę inſuper alæ Ioannis Paceci, & Antonij Toleta-
ni, quæ Alcmarienſem viam, ac proximum littus, inſi-
derent. Ad capti Sparnodami nuntium Leidâ egreſ-
ſus Lumęus copias aliquot in vrbem ducere, ac ſiluam
occupare voluit, ignarus hoſtem præuertiſſe. qui ad-
uentu eius cognito, peditum aliquot IIIC IↃ, equites
IↃC obuiam mittere. ijque incautum derepentè ad-
orti in fugam vertunt, & IↃC amplius cædunt. Mu-
nitis caſtris tormenta adducta XIV, quæ quâ parte
diſponi deberent, & vbi pulſanda vrbis mœnia, ali-
quamdiu conſultatum. ac peritioribus viſum, *vt ab*
eâ

eâ parte quà ſilua adiacet, decuſſatim illud fieret; quia & mu- c Io. Io.
rus ibi infirmior, & facilior multo aſcenſus. ſed incommo- LXXIII.
dum, quod tormenta transferri, & mutari hoſpitia deberent.
nec enim tam aſperâ hieme ſub dio, aut tentorijs, militem habe-
ri poſſe. Vtile conſilium Toletanus non tam rei difficultate, quàm contemptu hoſtium, omiſit. quippe ſic exiſtimabat, homines militiæ rudes, per mollitiem impares fore obſidioni, & labori militari: præſidium verò, aliorum exemplo, ſimul tormenta admouiſſet, dilapſurum. ſed vir Hiſpanus, qui gentem ſuam nimis æſtimaret, perque tot victorias ferox, quàm malè de Batauorum animo ac virtute iudicaret, euentus docuit; cùm obſidio, quam dierum non multorum fore arbitrabatur, in VIII menſem protracta eſt. Igitur nullâ ductâ foſſâ XIV tormentis ad S. Crucis portam, & munitionem obuerſam verberare mœnia incipit. totoque triduo continuati ictus clo Io XV. Deinde editâ ruinâ, ſedulò eam oppidani repletis lanâ ſaccis, lectis, lignis, ſaxisque aggeſtis reparare. Ante omnes operæ egregius conſul Vlietius, qui cum famulo laborare ipſe maximè, & ciuibus ſuis animum addere. Poſt concuſſa triduo mœnia impetum in illa facere placuit: &, quamuis diſſuadente Romero, nec pilis ferreis, nec puluere tormentario inſtructi, XIII Kal. Ianuarias Hiſpani ac Belgæ, ducente Franciſco Vargâ, bis animosè irruentes, egregiâ oppidanorum virtute repelluntur. Bartholemæus Campocaſsius pontem

clo. lo. LXXII. artificioſum ſtruxerat, per quem in murum eniſi plures cum Steinbachio depugnabant, interque eos Alfonſus Galeacius. ex obſeſſoribus cæſi plurimi foſſam vrbis, & pomeria proxima, implebant· & diſperſa paſſim arma, caſsides, gladij, ſclopeta, ſariſſæ, magnam partem in oppidanorum poteſtatem peruenere. interfectus Lucas Soinagus cum ſignifero Andrea Brotio. Romerus, Varga, Lama, Touilla, Benauides, Galeacius, vulnerati. ac Varga quidem in foſſâ relictus vix poſtridie educi potuit. ex obſeſsis vix XII cecidere. plures ſaucij. & Steinbachius in manu accepto vulnere, nihilominus ſuos excitare; *vrgerent prælium, ac viri eſſent: ſe quidem, niſi corde perfoſſo, nunquam ipſos deſerturum.* Hic ſucceſſus, vt proſpera initia plurimum valent, obſeſsis animos incitauit; & Hiſpani per tres proximas ſeptimanas nullam amplius vim tentârunt, tum recolligentes ſeſe, tum vallo ac cuniculis intenti. Sub finem menſis Hieronymus Tſerartſius ſclopetarios auxiliares LO L introduxit, quos Cognatus, Michaëlius, Vimiuſque ducebant. Per hoc tempus legati in Angliam abiere, Ianus Douſa Nordouicus, Gulielmus Niueldius Arentſbergius, alijque: qui reginæ Eliſabethæ patriæ ærumnas repræſentarent. *Albanum præterius omne fasque Belgum oppreſſum ire, ideoque arma ſumpſiſſe, vt ſe, vxores, liberosque, contra vim ac libidinem tutarentur. ac ſupplicatum adueniſſe, vti ſortem tam iniquam commiſeratа milite afflictos, & ſtipendio, adiuuaret.*

uaret. Anno proximo turbæ à Lumæo, & Bartholemęo Enteſio, datæ. qui annonæ ab eo prę fectus, Delphis conqueri; *militibus non ſtipendia ſolui, neque annonam procurari:* dein ad querelam conuitium addere, & *proditores* Ordines appellare. cuius rei quia Enteſius cauſa fuiſſe cognoſceretur, ne quod grauius malum accideret, placuit Auriaco, vt Lumęum, Enteſiumque, ad ſe vocarent, & modeſtiam vtrique imperarent. idque factum. ſed Enteſius maiore verborum licentiâ vſus, nullâ Ordinum reuerentiâ, attineri in vrbe iuſſus eſt. quod Lumęus ad ſe reuocans, vi educere eum voluit. Benignè Auriacus rem compoſitam maluiſſet, prę ſentis temporis, & futuri, prudens arbiter. At verò Lumęus nil rationi conſentaneum velle; nec auctoritatem, vti par erat, Ordines amittere. ergo Non. Ianuarijs mandato publico armati ciues manum vtrique iniecere. moxque, variâ Ordinum accuſatione, in ordinem redactus, dignitate ac munere ſuo Lumæus amouetur; & mandata eius omnia edicto publico reuocantur. Menſe Maio, poſtquàm è cuſtodiâ emiſſus, per milites aliquid iterum machinari aduerſus Ordines exploratum eſt; igitur denuò comprehenſus in arcem Honingam, Roterodamo vicinam, compingitur. è quâ elapſus Roterodamum ſeſe contulit, remq; Ordines diſsimularunt. IX Kal. Sext. de iniuriâ ille quiritari. *eum ſe nimirum eſſe, qui ſuis impenſis copias, naues, & reliquum belli apparatum, in Hollandiam intuliſſet. qui Brilam*

CLO. IO. LXXIII.

clo. Io. LXXIII. *etiam occupaſſet; & , poſt Deum , primus libertatis publicæ auctor fuiſſet. cuius exemplo aliæ quoque in Hollandiâ & Zelandiâ vrbes Albano ſeſe ſubtraxiſſent. quamobrem etſi gratiæ ei immenſæ deberentur, contra tamen euenire; ac turpiſſimâ ingratitudine contumeliam, carcerem, infamiam denique pro tantis beneficijs reddi: nec legitimo tamẽ iudicio crimen vllum pronuntiatum.* Hanc querelam ſcripto cõſignatam propter curiam in frequentiſsimâ ciuium coronâ per tabellionem publicum recitari iubet; inde magiſtratui offert; qui reſpõdens, nihil ad ſe negotium pertinere, rei geſtæ Auriacum certiorem facit. isq; ſeditionem veritus accedere ad illũ iubet, vtq; armis poſitis, & amoto famulitio, quibuſdam ciuibus in cuſtodiam ſe permitteret, imperare: quod tamẽ ille reculauit. *Vix enim credere, tam alieno à ſe animo Auriacum eſſe, qui id mãdaret. at verò quando eleuare magiſtratus fidem nõ omninò poſſet, meritò indignari. ſatis hactenus contumeliarum fuiſſe; præterito Ianuario, incognitâ cauſâ, munere, quod gerebat, exutum, & mutato aliquoties carcere, ceu nullius loci hominem, ac nefarij criminis reum, in cuſtodiâ indignè habitum; & nunc etiam in vrbe agere, quæ imperio eius pareret: vbi, ſi quis criminis cuiuſcunq; reũ ageret, iure ſecum experiretur. quamuis quidem, adempto iam legati munere, ceu Romani Imperij comes, non vltra vlli obnoxius eſſet.* Sed Ordinibus iure agere neutiquam viſum. non quod necdum nocentem ſatis arbitrarentur; ſed quod tali rerum ſtatu meritas de eo pœnas ſumere non conſultum exiſtimarent. Culpæ variæ ferebantur. in-

primis

primis contemptus Ordinum, & verborum magna ſuperbia. nam iactauerat, *eſſe militum* clɔ clɔ clɔ, *& liburnicas* LXXX, *quibus cogere in voluntatem ſuam Ordines poſſet.* tum eoſdem, quia iniqua petentem reiecerant, proditores appellauerat. etiam crudeliſsimè prouinciales diuexauerat;& ſacerdotes,homines q; alios innocẽtes, nullâ cauſæ cognitione,morte mulctauerat; inter quos Corncliũ Muſium,& Iuſtum Tollium,vtrunque virtutis,& fidei in patriã,prẽclariſsimos.adhæc nefaria militũ flagitia nullâ pœnâ coercuerat.Ob hæc talia etſi grauia quæq; meritum, Ordines tamen diſcedere impunè permiſerunt, interceſſu maximè Auriaci, qui illuſtri viri familiæ parcendum ratus, ac cuſtodiam diuturnam pro ſupplicio imputandam. Itaq; abijt,& ſuffectus in locũ eius Gulielmus Bronchorſtius Batẽburgicus. Dum Lumæus remp.turbat,intẽtus in occaſionem Boſſuuius ad Delphenſem conſulem ſcribit, *gratum nuntium de Lumæo capto accidiſſe; quamobrem petere etiam atque etiam, vti in fide erga regem perſeueraret; daret q; operam,quo pacto Auriacum comprehenſum ſub certâ cuſtodiâ in caſtra ad Harlemum mitteret. præmium ipſi, adiuturisq;,magnũ fore;& delectorũ omnium gratiam.* Literas has captiuo militi curãdas tradit, qui eas Batenburgico defert. iſq; apertas,atq; lectas,rectà illicò Delphos ad Auriacum mittit.at ille confeſtim hominem vocat,literisque à Boſſuuio lectis; *atqui*, inquit, *non ego te talem,conſul,putâram,qui hoſtem ante patriam poneres.* reſpondenti, *non*

CIɔ. Iɔ. LXXIII.

clo. Io. LXXIII. *non in ſuâ manu eſſe, quid Boſſuuius, aut cui ſcriberet. ſibi quidem fidem in ipſum, & remp. ſemper certam. igitur*, ait, *id operam dato, vt Boſſuuium per inſidias capiamus.* quod vbi negaret conſcientiam ſuam permittere; iterum Auriacus. *nec Judithan tamen, vt Holofernem, hoſtesque Dei, perdere poſſet, extremum diſcrimen detrectaſſe.* cum pernegaret, domi manere captiuum iubet. Interim cœptam Harlemi obſidionem vrgere hoſtis, cui quo pacto ſuccurrere poſſet, ſeriò Auriacus deliberare. vtque obſeſſoribus commeatum prohiberet, miſſas Saxenhemum copias caſtra ibi ponere, & Sonoium ab alterâ parte cum iuſtâ manu inſidere viam iubet: ne quid tamen temerè tentet, interdicit. Hiſpani primo impetu fortiter ab obſeſsis repulſi, cum ſpes dedendæ vrbis fefelliſſet, vt operæ pariter ac tempori conſulerent, ſuaſu Campocaſsij architecti foſſam rectam ducere inſtituunt, & defixis vtrinque palis tranſuerſa tigna, & refertos lanâ ſaccos, ſuperimponunt; duplici artificij vſu, vt contra tela defenſorum tutam latebram miles haberet; &, ſi opus, pontis inſtar aliquando eſſet. ex eâdem foſſâ aliæ duæ producebantur, è quibus machinę continuatis ictibus exploſæ. Vallo iam ad vrbis vſque foſſam ducto, cum adeò in propinquo obſeſſores obſeſſíque eſſent, vt comminus inter ſe manu rem gererent, adiectum S. Crucis portæ propugnaculum de induſtriâ oppidani deſeruere. Vt autem commeatum Auriacus adiuuaret, primis XV diebus rhedas frumento & pulue-

& puluere tormentario onuſtas CVII ſubmiſit, & auxi- CIↃ. IↃ. LXXIII.
liaria ſigna II, ſub ductoribus Mandareſio & Caſpa-
ro. Vltraiectini Toletano pilas ferreas aliquot CCC
& vaſa tormẽtarij pulueris XXXVI viâ Amſtelodamen-
ſi mittebant, ſed Woerdani præſidiarij intercepere, &
maximam partem Auriaco miſere. Ringi verò Tole-
tanus, victorem ſe hactenus hic ſuſpendi; & ſuccenſere
Theodoro Friſio, qui deditionem, aut expugnationem
longè facillimam pollicitus eſſet. atque ille iram eius
veritus, vt periculo ſe ſubduceret, clanculum conſcenſâ
naui Hamburgum abijt. VI Eid. oppidani, vt annonæ
ſubuenirent, leges frumentarias condunt, pretiumque
pani & pondus ponunt, vetantes emi plus quam quiſ-
que opus haberet. qui migraret, ei mors ſupplicium
eſſet. Nocte proximâ valde obſcurâ miſsi auxiliares
CIↃ CIↃ, cum denſæ nimium tenebrę eſſent, nec viam
tenerent, aberrârunt. pars que ad arcem Cliuiam venê-
re, pars in propinqua ſabuleta deflexere; plerique ad
caſtra retrogreſsi: pauci admodum, igne in turri anim-
aduerſo, auditoque campanæ ſonitu, in vibem ægrè
peruenere. tum per portam Scalcouicanam erumpen-
tes, multos cædunt, vulnerantque. & complures fugi-
entes Sparno merſi. XVII Kal. Febr. caput quoddam
à corpore abſciſſum in vrbem Hiſpani inſolenter iaci-
unt, cum elogio; *id Philippi Regij eſſe, qui cum* CIↃ CIↃ
auxiliaribus liberator adueniſſet. Hoc facinoris alio longè
immaniore mox obſeſsi vindicârunt; captiuis XII in

1o.1o. furcam actis, x 1 capita, barbâ comâque ad mendico-
LXXIII. rum modum rasâ, (quando ita vulgò fœderatos per conuitium appellabant.) in vas compacta, è propugnaculo in Hispanorum castra deijciunt, cum hâc inscriptione. *Siquidem ob decimam non solutam bellum hoc Albanus gereret, ipsosq; oppugnaret, istud illi vasculum ferrent, in quo* x *capita haberet; & pro vsurâ, ne de morâ quereretur, additum vndecimum.* Tum de rebus suis literas, & obsessæ vrbis typum, Auriaco mittunt. ac postridiè aduenere cum frumento rhedæ LXV. quas cum auxilio Schramus Brunsuicensis ducebat. quamobrem instauratis animis, factâ per portam Scalcouicanam eruptione, Rustemburgũ, quæ munitio Germanorũ, inuasere. ac primùm moletrinâ aquatili occupatâ incensâq;, reliquam quoq; castrorum partem diripuere; cæsis omnibus, aut fugatis. ex obsessis signifer quidam alteri hosti signum prius de manu extorsit, inde etiã hominem cõfodit. mox deserto propugnaculo, quod ad portam S. Crucis, maiorẽ molem formâ semilunari excitãt, cuius cornua vetere vrbis muro hærerent. id q; opus valdè arduũ summo studio ocius promotũ. quippe promiscuè adiuuare consules, ordinumque ductores; ciues, milites; viri, fœminæ; senes, iuuenes; opulẽti, egeni. vniuersim nemo laborem detrectare; nec ætas, sexus, dignitasve quemquam abstinere. Inde ex ædilium ordine ablegatur ad Auriacum Adrianus Berckenrodius, qui annonam, resque alias procuraret. additi comites,

qui

qui deducerent, equites aliquot, & Ioc ſclopetarij; qui per viam vicis quibuſdam iniecto igne excubias illic poſitas diſturbarunt. & diuerſâ parte egreſsi alij in crepidine lacus domos amplius cc exuſſere. inde in vrbem pluribus diebus ad menſem extremum ccix circiter rhedæ commeatum intulere; quibus additæ cohortes iv Simandi, Balfurij, Margotini, & Verdurij. Magiſtratus vrbanus veritus ne per longam anni hiemem annona deficeret, auenam ordeumque ſecalæ miſcere conſtituerat, ſed id indignante populo intermiſſum. deinde pretium bouillæ carni conſtitutum. mox vicinæ vrbes, Delphi, Leida, Gouda, aliæq;, egregio humanitatis exemplo, per literas petunt, ſi qui illis ætate, ſexu, aut morbo ad bellum inutiles eſſent, eos vt ad ſe tranſmitterent, paratos alere, ac curare. Pridiè Kal. ductis cuneis iterum impetum facere viſum eſt. atque ita quidem inſtructa acies. Ferdinandus & Rodericus Toletani, ſinguli cum cohortibus v, ad dextram læuamque muri verberati partem inuaderent; eosque cæteræ legionum ſuarum cohortes ſequerentur, ac ſupra foſſam, pontis inſtar conſtratam, tranſirent. Dein Braccamontius & Romerus ſuas etiam legiones ducere iuſsi. ad S. Ioannis propugnaculum Caſpar Billius ordinatur. Eberſteinius cum Germanis atque Belgis ad ſiluam ſtaret. peractis precibus ſignum datum eſt. & Rodericus Toletanus, ac Laurentius Perea, primi irruunt. iamque in propugna- c Io. Is. LXXIII.

culum euaſerant, cum id cuneis ſubter ductis oppida- ex Io. Ib. LXXIII.
ni igne iniecto euertêre. quâ ruinâ plurimi periere. pari ſucceſſu Billius fuit. eoque conflictu cecidere Didacus Pereſius, Alfonſus Magius, Laurentius Perea, Stephanus Illauius, militesque delecti CCC. Rodericus Toletanus grauiter vulneratus. ex obſeſsis ſauciatus Lambertus Wirtembergenſis mox è vulnere diem obijt. Et obſeſsis duplex quidem victoria obtigit. nam eo ipſo pugnæ tempore aliâ parte CLXX rhedæ in vrbem illæſæ peruenere; quas CCC ſclopetarij, equitesque LXX deducebant. quæ iuxta ſiluam copię Germanorum erant ad prælium inſtructæ, oppugnare commeatum; ſed conatus fruſtra fuit. In Brabantiâ hoc ipſo menſe triſte diluuium Louanio accidit. Dilia fluuius auctis aquis alueum egreſſus ſupra muros vrbis excreuit; & perrupto tandem aggere ſtragem ſanè immenſam edidit. quippe magnum ædium numerum planè euertit: aliæ ad XII vlnas exſtantes aquas difficulter ſuſtinuere. ingens paſsim pauor erat, omnesq; in ſumma ædium eniti; murosque ac tabulata perfringere. & ſcalas nauesque incondito clamore ſibi poſcere. fœminæ ac pueri triſtibus lamentis cuncta implere. vbique tectorum arborumque ruentium horrendi fragores audiri. domorum contignationes totæ, capſæ, menſæ, lecti, culcitæ aquis ferri. & imagines templis erutæ, ſepulcrisque effuſa mortuorum oſſa. ac ſanè periculum ingens erat, ne vrbs tota abſorberetur; cùm effractâ alterâ portâ

portâ magno cum ſtrepitu ſe exonerat. portenti inſtar res hæc habita, vt & micans exhalatio, quæ ceu chaſma in cœlo apparuit. Februario toto nihil ab Hiſpanis ferè geſtum ad vrbem obſeſſam; & toties repulſi non vltra vim tentare ſtatuunt, melius arctâ obſidione oppidanos ad deditionem compulſuri. & pleriſque videbatur diſcedendum. ſed Toletanus patris monitu, qui famæ intereſſe cenſebat, perſeuerauit. Idcircò, vt naues vrbe arcerent, ad VII moletrinas munito loco Sparnum occupant, & tormenta campeſtria II cum excubijs ponunt. oppidanique iterum tunc annonam ordinant, ac panibus è ſecale & ordeo pretium minus triente ponunt. dein incendio reſtinguendo ſcalas, hamas, cæteraque inſtrumenta apparare, lumenque pernox habere iubent. & cum rumor percrebuiſſet, ad cœnobium S. Bernardi in crepidine lacus poſitum ab Hiſpanis pontem parari, quo commeatum aduehendum prohiberent; egreſsi vrbe XXXVI equites cum IↃC ſclopetarijs, comperto nullum illic hoſtem eſſe, captiuis duobus, ædibuſque aliquot incenſis, receſſere. mox in cuneos iniecto igne grauiter obſeſſores affecere; ipſi autem commeatum CXIII rhedis accepere. Nec multò poſt vbi gelu remitteret, ſolutis aquis, præmiſſâ pridiè naui ſingulari, XL duplicarij CIↃCIↃCCXL frumenti modios deduxere. iterumque nauis I maior, & minores XXVIII annonam aliam aduexere, deducente Chriſtophoro Gunthero cum duplicarijs mi- CIↃ. IↃ. LXXIII.

CIↃ. IↃ. litibus CCCC. tum Dordracum tormenta VIIIalia XII,
LXXIII. pilasq;,& puluerem Leida ſubmiſit. XII Kal. Mart. triremem pedes LXXXIV longam oppidani in lacum ſubiectum produxere, cum de ſucceſſu obſeſſores deſperarent. ſed contra ab Albano ſubmiſſa legio Poluillerij,& è Siculâ cohortes IV, quas Toribius Zimbro ducebat. Mondragonius totidem è ſuâ mittere iuſſus. adhæc Boſſuuio datum negotium, vt inſtructis bello nauibus, quaſcunque comparare poſſet, lacum inuaderet, eiusque vſum obſeſsis eriperet. cumque perfodere alibi aggerem tentaſſet, fortiter obſeſsi repulere. IV Kal. acriter pugnatum. quippe miſſæ ab Amſtelodamenſibus XIV naues in lacum venerant: quod vbi eminus conſpexit Gerardus Iunius, maioris triremis præfectus, nimis temerè ſolus oppugnare auſus, tandemque victus, ac cum paucis vulnere accepto ſcaphæ ope vix elapſus, triremem ſuam in hoſtium poteſtate reliquit. Id vbi cæteris ducibus gnarum, ſummo impetu vniuerſi, ac potiſsimum qui minori triremi præerat, Iacobus Antonius, in hoſtem feruntur. & captiuam duas horas nauem, victoribus victis, fortiter recuperant. inſuper aliam, dum fugientes inſequuntur, ipſis eripiunt. eoque prælio cæſi plurimi, pauci tantùm aliquot capti; in ijs vir nobilis, domo Louanienſis, Raueſcotus. victores Fucam conceſſere, & aggerem aperiri ab hoſte cœptum obſtruxere. Rigida valdè hæc hiems fuit, & ab eâ obſeſſoribus multum

multum incommodi; quos & aëris inclementia, & labores continuati fatigare. at Toletanum nil hæc talia permouere, non discedere, nisi captâ vrbe, certum. & vir animi elatioris, hactenus victor, indignari multo magis; vrbem inualidam, quam vno octiduo expugnaturum se iactauerat, iam tres menses restitisse. quapropter nauibus, quod iam dixi, rem etiam gerere instituit. & Auriacus contra niti, ac Sonoio dare negotium, quando incertus belli exitus, sine morâ Alcmariam muniret, in quam hostis, si Harlemum caperetur, ducturus copias videbatur. tum naues quoque instruere iubet; quibus commeatum arceret. ipsique obsessi triremes binas emisere. & Sonoius existimabat, perfosso aggere, quà Ya amnis per emissaria interiecta in lacum illabitur; munimentum aliquod ab Auriaco excitatum iri, ad vrbem liberandam multum momenti habiturum. sed id factu impossibile euentus docuit. Sonoius castra Egmondæ habebat, & vicinis aliquot pagis, sed suorum immensam licentiam vix compescere satis poterat. quamobrem ipsi, & ductoribus quoque cæteris, mandare Auriacus, ne disciplinam militarem profligari paterentur. Inter omnes Michaël Crocus ferociâ alios antecellere. quem sæpe monitum, cum præter verba nil præstaret, & Scagensem curionem insuper occidisset, accusantibus cohortalibus, & ductorem vltra indignantibus, comprehendere

cIↃ. IↃ. LXXIII.

e Io. Io. LXXIII. dere ocius iubet; inde capitis ſupplicio afficit. Per hoc tempus pertæſus moræ & impenſæ Albanus, quando vi res non procederet, aliam viam tentare ſtatuit, an blanditijs vrbes quaſdam ad obſequium reducere poſſet. Igitur ad S. P. Q. Amſtelodamenſem literas mittit. *clementiſſimum regem eſſe, quem calumniâ impudenti perduelles traduxiſſent; idque perſuaſas vrbes plurimas fidei ſe eius ſubduxiße. contrarium tamen ſatis clarè apparuiße in proximo agro Vltraiectino, tum Friſiâ, Gelriâ, & Tranſiſelaniâ; quæ benignitatem expertæ. idem illis, ſi exemplum ſequantur, certò promittere. falli autem, ſi eas ſibi vires putarent, quibus regi, omniũ principum potentiſſimo, reſiſtere poſſent. ac peſſimè ſibi conſultum ire, ſi, iniuriæ pertinaces, vltima exſpectare vellent.* Harum literarum exempla ad vicinas vrbes tranſmiſſa; ijsque publico ſcripto reſponſum. *nunquam malè de rege ſenſiſſe: ideoque nec vim legibus factam, aut priuilegijs, imputaſſe. immò contra exiſtimaſſe, optimum principem, iurisque & æqui obſeruantiſſimum, nunquam permiſſurum fuiſſe, multò minus imperaturum, vt homines peregrini Belgij ſui felicitatem conculcarent; cuius populum, ſupra cæteros ſubiectos, fidum eße exploraßet; & maximè nupero bello Gallico, quod quadringenties centum millibus florenorum adiuuiſſet. idcircò credere, regis nomen falsò ab Albano prætendi. nec verum eße, per calumniam eum peti. quippe in vrbibus vniuerſis, quæ deſciuerint, neminem ſanè reperiri, quin pro dignitate eius defendendâ facultates omnes ſuas, ac vitam denique impendere ſit paratus. tantùm hoc propoſitum*

fuiſſe,

fuisse, vt Albani & Hispanorum crudelitati se opponerent. CIↃ. IↃ. LXXIII. *idque facturos ad extremam vsque sanguinis guttam.* tum exempla multa allegant, quæ deterreant. *quod verò certissimò promittere videri velit, ludum esse, & fraudem meram. neque ipsos adeò fatuos, vt fidem omninò vllam habeant. potentiam regis quod proponeret, eam longè maximam scire, nec se profectò pares putare: at nec illum tam iniquum, vt clientes subditosque obsequij deuotos perditum ire inclementer velit.* porrò ciues exhortantur, *ne remp. suam deserant; immò contra annitantur, vt acceptam à maioribus libertatem posteris tradant.* Dum hæc ad Harlemum geruntur, sæpius in Zelandiâ pugnatum; gensque ad patriæ libertatem asserendam animosa, naualibus prælijs multa fortiter cum felici exitu ausa est. Quâdam nocte Antuerpiam deuecti, naues aliquot ad crepidinem fluminis alligatas, catenis diruptis, abduxere. dein Middelburgum, & Rammekenum, obsedere. cumque Albanus liberandis Sanchium Auilam classem adornare iussisset, isque imperata exequens cum LVI nauibus desinente Februario oram soluisset, aduentantem ingenti prælio fuderunt. eâque pugnâ naues minores ferè omnes periere; quæ maiores, ægrè Antuerpiam refugêre. Tam insignis victoriæ nuntium, datis VII Kal. Mart. literis, Auriacus Hollandię vrbibus mittit, gratum omnibus, & Harlemensibus opportunum, quibus animus per hæc firmior. & ab ijs ineunte Martio res tormentis agi cœpta. Ante vrbem magnam molem obsessores ex-

CIↃ.IↃ. citauerant, valdè ſanè obſeſſis infeſtam; ſed hanc Ioan-
XXIII. nes Cuningamus Scotus, Balfurij legatus, crebris ictibus die non toto vniuerſam diſiecit. XI Kal. Aprileis inſtar CIↃ CIↃ CIↃ frumenti modij nauigio in vrbem importati. ac triduo poſt è præſidiarijs erupere IↃ CCC, & cum ijs egregij adfectus ciues aliquot; qui hoſtem pluribus locis adorti magnam ſtragem ediderunt, cæſis amplius IↃ CCC, & tentorijs incenſis plus CCC. abducta inſuper ingens præda; tormenta bellica minora VII, puluerisque copia magna. ſigna IX. equi XXX. cæteri pecoris magnus numerus. Veſtes plurimæ; & argentea atque aurea ſupellex. item arma omnis generis, militibus multis ſuffectura. inter cæſos Caruaialis, & Creſſonerius, rei tormentariæ præpoſitus, cui ſucceſsit Valentinus Pardæus Mota. vulneratus Franciſcus Toletanus. ex oppidanis tantùm VIII deſiderati; in his Derdenius, ordinum ductor, manu ſtrenuus: ac biduo pòſt legatus Lanceloti Brederodij, Theodorus Braſſemannus. Cum verò iam ſolutâ glacie ad vrbes vicinas exitus reditusque difficilior eſſet, Mutinenſium olim exemplo, columbis vti incœpere; quæ exportatæ, cum literis ſubter alas affixis reuolarent. Vt autem obſeſſis, ita quoque obſeſſoribus grauis obſidio, & diſcedere caſtris certè voluiſſent. verùm Albanus vrgere grauiter, & Toletanum filium magis etiam confirmare, miſſo Cheuereauxio cum ſuâ legione; adhæc promit-

promittere aliam Lopesij Figueroæ, & XXV signa Hispanorum. id enim regem Ducatus Mediolanensis præsidi, Ludouico Requesensio, imperasse. nec multò pòst Lopesius Acuna venit cum legionis Longobardicæ signis XII, & alijs XIII Figueroæ. tum etiam Bernardinus Mendosa adfuit, ab Albano missus, qui eius iussu in plenâ militum coronâ Toletanum ad cœptam semel obsidionem forti animo exequendam concitaret. *nam si desereret, ipsum se, quantumuis ægrum, mox in castris adfuturum. &, si valetudo vetaret, vxorem suam, eius matrem, ex Hispaniâ euocaturum; potius quam expugnandæ vrbis gloriam amitteret. igitur virtutis memor patrem cogitaret, & tot trophæa, quæ ne per ignauiam nunc corruptum iret.* Exin crebræ eruptiones, & euersi cunei plurimi, cum multâ obsidentium strage. ac sic occisi Ioannes Verga, primus centurio legionis Neapolitanæ, Sanchius Lodonius Braccamontianæ, Stephanus Quixada, & Bartholemæus Campocasius, ingenij clarus, & castrorum muniendorum insignis. vulnerati Goignius, Noircarmius, & Ioannes Ayala. IV. Kal. ab Amstelodamensibus instructæ naues XLIV lacū occupant, perfosso aggere, vbi in eum Ya influit. præterea ad Fucam, vt statio illis tuta esset, locū muniunt, ac Guletę nomen faciunt. quamobrē obsessi, vt viam aliquam vi aperirēt, triremem tertiam, ducibus Binchorstio & Maureginaldo, Cagam mittunt. vnde postea v. Eid. Aprileis Auriaci naues C numero Fucam venere.

C.10.10. LXXIII.

clɔ. Iɔ. LXXIII. cumque oppidani XII suas emisissent, aduerso conatu, ægrè milite reducto, eas hostibus permisere. Nec magis tamen consternati quartam mox triremem instruunt, CVIII pedes longam, eamque XVII Kal. Maias produxere. Interim Auriaci classis Hemstedam venit, vbi cum militem exponendum oppidani rati essent, misere, qui suppetias ferrent, IↃCCCL. sed hoste fortiter repellente, cum accedere propius non liceret, recessere. quo certamine Steinbachius ac Vaderus à suis vulnerati. nec multo post alio loco clɔ clɔ expositi; sed cùm tardius oppidani erupissent, re infectâ iterum discessum est. sed hoc egregio Balfurij facinore mox pensatum. is noctu egressus cum Scotis suis, ciuiumq; nonnullis, camisijs supra arma indutis, Rustemburgum expugnat, victorque signa captiua IV in vrbem refert. & postridie annisi locum recipere Hispani maiore etiam suorum strage repelluntur. nec successu meliore iterum biduo post conantur. Extremo mense, cum cuneus incensus obsessores aliquot sustulisset, explosis vicissim tormentis, interfecti Hadrianus Iansenius, ordinum ductor, nobilitatisque vir primariæ, Christophorus Scagius. ac postridiè, factâ eruptione, stipatorum Auriaci ductor, Margotinus. Per hoc tempus nummos argenteos obsessi cudunt, & insignia vrbis suæ, gladium binis vtrinque stellis interstinctum, in anticâ parte exprimũt; in posticâ symbolum suum, VINCIT VIM VIRTVS. In peruigilio Pentecostes

rursum obsessores caput à corpore separatum trans mœnia iaciunt, & inscribunt: *Antonij Oliuarij esse, qui ad Montes inuadendos Ludouicum Nassouium sollicitasset.* is ab Amstelodamensibus interceptus, dum aggerem, qui Nardenum ducit, ne subuehi inde commeatus posset, perfodere cum delectis aliquot moliretur. & pretium necis ab Albano positum fuerat, idque Tolerenus soluit. Iam angusta annona erat, intercluso commeatu. igitur ostiatim inquirunt, quid quisque domi occultaret. Deinde verò etiam ordinant, ac diëtim viris quidem libram panis; fœminis, puerisq;, selibram decernunt: scortilla, ac lixas, placentas è bunâ edere iubent; quibus reliquam quoque famem alij saturarent. dein cereuisiæ pretium ponunt, & floreno meliorem coqui vetãt. Nec tamen propterea illis animus fatiscere, donec posteà Auriaci classis profligata, captæque naues XXI. huc accedere, quod in Angliâ pax firmata inter Philippum & Elizabetham, spem auxilij in eâ insulâ impetrandi perturbaret. Tum in Fucam versa arma; quam egregiè diu defensam, ter repulsis obsessoribus, cum commeatus puluisque tormentarius deficeret, nec suppetiarum spes restaret, ægrè tandem dediderunt. Auriacum valdè res angebat, & cura assidua de soluendâ obsidione. Hanc ob rem Ioannem Clusium ad Sonoium cum literis mittit, omnemque operam nauare iubet. atque is, vt in remp. erat egregius, parere promptus, cum copijs aliquot, & fossoribus, Die- c Io. Io. LXXIII.

cIↃ.IↃ. LXXIII. menum aggerem, qui Amſtelodamum & Mudam interiacet, improuiſus hoſti occupat; & conuulſo emiſſario, magnâq; vtrinque ductâ foſſâ, milites IↃ CCC imponit. tum foſſores multos addit, qui locum opere feſtinato communirent. Deinde relictis in præſidium triremibus V, & nauibus alijs, confeſtim Edamum abit, auxilia iuſta, foſſoresque, & commeatum curaturus. ac dum id agit, Amſtelodamenſes, qui rei nuntium iam acceperant, gnari quantum in eo loco momentum eſſet, & impeditum obſeſſoribus commeatum deinceps fore, cum XXII nauibus hoſtē aggreſsi, triremes II nauesque alias IV capiunt, reliquis fugâ vix elapſis, ac ſub aggere ſe tuentibus, & auxiliarium tormentis. quamuis illi grauiter quoque oppugnati, dum viâ Amſtelodamenſi ſigna III, Mudenſi I, à fronte & tergo fortiter incumbunt, ac latus vtrunque naues inuadunt. Sed his Sonoius, grauiter eos laborare gnarus, mox cum XL nauibus ſuppetias tulit. & initio victor, in fugam Amſtelodamenſes egit. at cum ſubmiſſæ naues maiores pugnam inſtaurarent, fractis animis, continere ſuos non potuit, quin victoriam ſatis certam hoſti traderent. ipſe ſolus inter confertos fortiter faciens, ac deſertus, vix euaſit. & indignatus turpiter ſuos fortunam fauentem deſtituiſſe, vt infamiam repararet, collectis ocius amplius LXXX nauibus, ſubuenire obſeſsis cupiebat. iamque in itinere erat, cum deſertum à ſuis aggerem nuntiatur. inde, vt conſilia

cuiuſque

cuiuſque ferè ab euentu perperàm æſtimantur, petitus graui calumniâ, ceu parum prudẽter, alijsq; inconſultis, rem geſsiſſet. & iuuare profugus miles, qui querelâ publicâ pro ſe vſus, ſuæ ignauiæ culpam ducis prætexebat. quamobrem ille rem vniuerſam Auriaco indicat, idem Cluſio faciente, quem conſilij conſcium habebat. nec officio Bardeſius defuit. ac petere Sonoius, mitteret Philippum Marnixium Aldegõdium, aut aliquẽ eius notæ virum, qui inquireret. Huic verò minus gratum iſto quidem tempore diſsidiũ, quo remp. per ſe imbecillam ſatis, concordiâ firmare opus. & iniuriam Sonoio factam, meritorũ hactenus præclaro, perdolebat. Igitur ſcriptis ad eum literis, *benè deinceps ſperare* iubet; *gnarum ſibi, quo affectu remp. amplexus eſſet, ac libertatem eius iuuiſſet. idcircò tam manifeſto diſcrimine, pro egregio affectu ſuo, priuatam offenſam illi condonaret, nec tam alieno tempore laborantem deſertum iret. quod ſi aliqui temerè, per inuidiam iniurij, innocenti culpam imponerent; ſibi tamen plus cordis eſſe, nec iudicijs aliorum ferri.* Iſtis verbis confirmatior paullùm Sonoius; ſed non odium tamen eius, aut inuidia, intermittere. ac falsò vulgatum, vincula ei iniecta fuiſſe. hâc de cauſâ Carolus Boiſotus miſſus, qui de totâ re cognoſceret, ac compoſitâ ſimultate in commune conſultaret. isque mox de expeditione in Diemenum aggerem factâ ànxiè inquirere, & clàm Sonoio de rep. conſilia habere. tum inuito quoq; eo captiuum dimittere, quem CIↃ. IↃ. LXXIII.

Edami

1610. LXXIII. Edami in custodiâ attinere ipse iusserat. quod cùm multo magis offenderet, ac omninò existimaret, Boisotum dignitatis æmulum hoc vnum agere, vt populi beniuolentiâ adiutus præfecturâ ipsum euerteret; denuò apud Auriacum queritur; *indignum meritis præmium reddi, & ad omnes exemplum pertinere, quibus iusta causa muneris deferendi daretur, metuentibus, ne calumniâ simili olim obruti, pro gratiâ offensam, pro præmio ignominiam referrent.* Dein Aldegondium, & quos æquiores putaret, per literas orat, *darent operam, vt ne quid homini innocenti fama sua, quâ nil carius haberet, læderetur. paratum planè Auriaco obsequi, & prouinciâ, si publicè expediat, etiam discedere; quam non nisi reip. causâ suscepisset. quamuis quidem alium sibi in eam dignitatem substitui, quam labore suo maximo, & periculo, peperisset; longè iniquissimum foret. quicquid tamen huius futurum, id Auriaco totum permittere; in cuius prudentiâ, & æquitate, acquiesceret.* Sed Auriacus, qui turbari illic nollet, aut hosti occasionem dari, opprimenda initia ratus, Petrum Ryckium illuc misit, qui, quod facto opus, exploraret; ac Sonoium admoneret, *publicæ securitatis, & quietis suæ caussâ, vt præfecturam inuidiosam abdicaret; ac cum Veriâ, quam permittere ipsi vellet, commutaret.* cui Sonoius; *non se dignitatis auidum; ac pridem eam ponere voluisse, nisi affectus in Auriacum, remque publicam, retinuisset. huius rei ipsum sibi testem esse, qui pluries dimitti orantem continuare munus iussisset. nunc autem vt illud faceret, cum famæ detrimento, nunquam imperaturum putasse.*

& verò,

& verò, si sic discedat, quam Veriæ dignitatem fore? id iudi- c I ɔ. I ɔ.
care in procliui. quamobrem valdè ipsum rogare, nuntiaret LXXIII.
rerum statum, & intercederet, vt existimationis suæ ratio-
nem habere velit. quod si præfecturâ cedere porrò iuberet, pa-
ratum obsequi, sed deinceps aliam nullam admissurum. idque
animi honesti, fideiq;, apud æquos rerum arbitros, clarum sa-
tis indicium fore. Ita Ryckius discedens rem Auriaco omnem exponit; isque redire eum iubet, & Sonoio potestatem prorogare: tum collegas tres adiungere, qui cum vrbium Hollandiæ borealis delegatis remp. administrandam iuuarent. Carolo Boisoto seorsim munus ordinatum. etsi nec sic tranquilla omnia, cùm maneret inter vtrumque æmulatio, quam diuersus populi affectus irritabat. Iam autem indies magis premi obsessi, & Auriacum Ordinesque liberandæ vrbis cura angebat. ac maturandum sanè erat, oppidanis extrema quæque patientibus. sed tam arcta obsidio erat, vt vix sperare quicquam liceret. & castra hostis validè contra vim munierat. intus magna rerum omnium penuria erat, &, quæ illam sequitur, fames. ac frumento deficiente cibus esse equorum vaccarumque pelles, carnes felinæ, eque cannabis semine panes. his delicijs vitam miseri tolerare. Igitur vnum hoc restabat, obsidere obsessores, ac commeatum intercludere. hanc in rem quando ingens momentum haberet Diemenus agger, Sonoium iubet iterum eum occupare, ac communire. dein parte ab aliâ Batenburgicum quoque

clo. Io LXXIII. mittit, qui cum iuſtis copijs Ouderkercam, pagum in viâ Vltraiectinâ ad primum Amſtelodamo lapidem ſtatim inuaderet,ac commeatum prohiberet. iſq; poſ leuia aliquot prælia partem vnam occupatam propere munit. ſed quia templum Frãciſcus Valdeſius tenebat & cœmeterium,locumq; ante communierat,irritus hic conatus fuit. & delecti item Io Schonhouiâ miſsi, quos cohortes peditum v nauibus vectæ ſequebãtur,in qui-bus etiam commeatus,& torméta. hi cum Breukelam veniſſent, in Vectæ ripâ poſitum pagum,munire ocius locum incipiunt,arciq; oppoſitę Gunterſteiniæ XL de-lectos imponunt. ſed conatum anteuertit Ioannes Bap-tiſta Taxis, qui tum Vltraiecti forte frumentariam rem curabat. is enim,ſimul nuntius venit, vt inualida adhuc initia perturbaret, aſſumptâ Maximiliani Me-lodunij equitum alâ, & II peditum ſignis,arcisque ali-quot præſidiarijs, quos Ioannes Deça addebat, è veſti-gio illuc profectus, nullo negotio hoſtem fudit, opera inchoata deſtruxit,& liberam commeatui ſubuehendo viam fecit. inde in propinquo munitione ad nouum emiſſarium tentatâ, mediâ inter Amſtelodamum & Vltraiectum viâ, orta ſeditio militaris, quamuis ſta-tim mox compoſita, hoc conſilium impediuit. So-noius verò, vt iuſſus erat,poſtridiè Kal. Iunias mediâ nocte, paucis ſuorum deſideratis, aggerem Dieme-num iterum inuaſit; & occupatum, ac caſtellis VI mu-nitum, vſque ad deditionem vrbis tenuit. ſed quia

ſubmiſſæ

ſub miſſæ ab Amſtelodamenſibus triremes v, magnus- cIↃ. IↃ
que aliarum nauium numerus, ſuorum ignauiâ, lacum LXXIII.
tamen proximum tenebant, inutilis quoque tam arduus hic conatus fuit. Interim obſeſsis allatæ per columbas literæ ſæpe animos iam paullatim labaſcentes confirmârunt; dum breui liberationem, & conſtantiæ quoque præmia pollicentur. ac promiſsis recreati, interdũ morâ deſperabant, inter ſpem metumque medij. cuncta quidem Auriacus tentare, ac mentem animi in quamcunq; rem intendere; ſed conſilio, quàm euẽtu, meliore. & iam paſsim prouinciales quoque ipſi commiſerari; plurimique, vt obſeſsis ſubuenirent, vltro ſeſe offerebant, nullo ſtipendio, ſed in ciues patriamq; affectu. Ab oppidanis nihilo ſegnius excurſionibus factis ſæpius pugnatum; ſæpe etiam cunei incenſi multos ſubuertêre. & accidit, vt aliquando Vemius Cognatuſq; in extremum periculum adducerentur; quippe ruinâ inuoluti, ac tantùm non obruti, vix ſuis adiutantibus, terramq; iniectam deducẽtibus, euaſere. Per hoc tempus obſeſſores nouum machinæ genus ſtruunt. ligneum caſtellum ſtatuunt, malis IV ſubnixum, quod rudentibus attractis eleuatum ſupra mœnia militem attolleret, commodè inde cum obſeſſis pugnaturum. id dum parant, Marcus Toletanus, parum cautè murum inſpectans, ſclopeti ictu interficitur. inde III Non. Iun. Petrus Velaſcus cũ CCC aliquot imponitur. ſed vix bis ſclopeta exploſerãt, cùm obſeſsi

cIↃ.IↃ. contrario ictu funes diſſecant; inde nutans ſtatim ma-
LXXIII. china Hiſpanos oppugnantes euertit. Poſtridiè emiſ-
ſæ columbæ, quæ mox literas referrent; & in ſummâ
inopiâ rurſum ordinata annona, ac,continuato militi-
bus pane, ciues bunâ veſci iuſſi. cumque Hiſpani in-
ſultarent; nec panem ipſis, nec cereuiſiam reſtare, ceu
abundè omnia eſſent, ientaculum illis extra portam
Ziliam miſere. tum duplices etiam nummos cuſere,
denis aſsibus, & vicenis, æſtimatos. dein, cum popu-
lus quereretur literarum, quas columbæ afferrent, ar-
gumenta occultari, vt animos vanâ ſpe lactatos in
longiores ærumnas differrent; permiſſum illis VI viros
eligere, qui allatas etiam inſpicerent. XVII Kal. Iulias
obſeſſores cuneum incendunt, quâ ruinâ ex obſeſsis
XL periere. biduo poſt, deducentibus ſclopetarijs, Tſe-
rartſius & Gotinus Fucam emiſsi, qui Auriaco ſtatum
vrbis nuntiarent. ac vterque mox reſcribunt, *ne vllo mo-
do deſperarent; commigraſſe Leidam Auriacum, vt liberatio-
nem accuraret.* Eo ipſo tempore vallum nouum à Mar-
garitæ vſque ad Ioannis portam inſtituitur. V Kal. ali-
quot IↃ c camiſiâ armis ſuperinductâ, Fucam progreſ-
ſi, cum auxilium ab Auriaci claſſe exſpectaſſent, conatu
irrito receſſere. ac poſtridiè allatis literis excitatiore
animo c I Ↄ viri itidem inſtructi denuò exiere. ſed ne-
que tunc adiuti quicquam, ſpem in poſterum amiſe-
re. Inde colloquia inſtituta Kal. Iulijs; & auſpicati Pe-
lecanus ac Cornelius Mathæus, ductores. cumque
prodire

prodire prefectus vrbis iuberetur, sub horam quintam vespertinam negotium incœpere, pro Toletano Ebersteinius cum IV alijs; ex oppidanis missi consul Ioannes Vlietius, & ductores Steinbachius, Rosonius, & Pelecanus. sed re infectâ, vtrinque discessum. v. Non. exerto è turri vexillo nigro angustias suas classiarijs indicarunt. ac postridiè tormentis omnibus verberatâ grauiter vrbe, sub vesperam iterum de dedendâ colloquuntur, nullo successu. Pridie Non. rursum è turri signum nigrum ostenderunt, & tunc literæ aduenere, quæ tentandam eâ nocte liberationem nuntiarent. itaque frequentes etiam egressi, vt auxilia adiuuarent, cum diu multumque exspectassent, spe deiecti redierе. tum ad colloquium tertiò ventum est, rem acturis Ebersteinio, & Bossuuio, cum IV alijs; quibus oppositi ex obsessis Vlietius, Steinbachius, Rosonius, Soheus, Pelecanus, & Cornelius Mathæus. sed neutiquam melior euentus fuit, cum præsidiarios sine armis non exituros affirmarent. Ipsis Nonis auxiliares vrbem versus classem ducunt, & egressi oppidani suppetias suas promoturi. quod vbi Hispani conspexere, concitato ad arma milite, impetum eorum reuocârunt. VII Eid. vexillum è turri album suspendunt, & ductorem Nicolaum Bernardum emittunt, qui oraret; *in sequentem Martis diem commeatum ad speculam in faucibus Sparni positam, vulgò Tonnam Bataui dicunt, vt deducerent; nec enim famem tolerare vltra posse.* ac postridiè missæ literæ, CIↃ.IↃ. LXXIII.

clo.Io. LXXIII. ab ipso quoque Bernardo subscriptæ, quibus hortari eos Auriacus, *virtutis hactenus tam insignes, saltem in biduum spem proferrent. omnem se daturum operam, quâ liberare eos posset.* itaque recreatis animis, etsi de vrbe deserendâ iam plerique cogitassent, paulisper tamen sustinuere. Biduo pòst promissa iterat, & nocte proximâ, simulatâ ad Fucam impressione, aliò mox translatis armis, impetum in siluam facturum. quamobrem egressi cIↃ cIↃ oppidani ac præsidiarij, vt à tergo hostem inuaderent. sed hîc quoque frustra habiti, animum planè desponderunt. Certè Auriaco animus erat extrema tentare; & copias ipse ducere velle, si permittere Ordines voluissent. sed illi gnari, vt fortunâ princeps vtitur, ita ferè populi virtutem esse; metuebant ne, si quid aduersi accidisset, resp. tota in discrimen adduceretur. ideoque negotium omne Batenburgico commissum. Is collectis circiter cIↃ cIↃ cIↃ cIↃ armatorum, in quibus ciues Leidenses, Delphenses, Roterodamenses, alijsque ex vrbibus plurimi, qui in militiam hanc vltro venerant, VI Eid. motis Saxenhemo castris in hostem tendit. ac in primâ quidem acie C equites antecedere; dein magnum agmen Batauorum ac Zelandorum cum VII minoribus tormentis subsequi: tum Galli, Angli, Scoti, alijque. inde carri instar CCC cum annonâ, & reliquo belli instrumento. posthæc Germanorum equitum ala incedens agmen claudere. Vbi ad siluam accessissent,

ſent, primâ munitione vacuâ, cùm fugiſſe hoſtem rati porrò ducerent, minus cautos ex inſidijs ille adortus, præmiſſum equitem ocius fudit. isque pedites ſubſequentes, belli magnam partem inſolentes, actis equis, aciem ſuorum ipſe turbans, facilem Hiſpanis victoriam præbuit. qui fugientibus incumbentes, quoſcunque comprehendere poſſent, obtruncare. eâque pugnâ cecidere IↃ CC, atque in ijs è Delphenſi ciuitate CXIII. cæſi item Batemburgicus, Cloetingus, & Carlous. Tſerartſius ſaucius Leidam euaſit. pluribus beneficium noctis profuit. capti currus cum annonâ vniuerſi, ac tormenta campeſtria VII, in arcem Cliuiam comportata. tum ſigna IX, quæ poſtridiè oppidanis obſeſſores oſtentare. Pauci mortem Batemburgici deplorare, qui temulentum, & cladis huius auctorem appellare: alij contra excuſare, & *fortiter ſatis feciſſe ipſum, ſed conſilia hoſti prodita.* Reliquiæ cladis in præſidia diſtributæ, & deſertum Saxenhemum, vbi poſita fuerant caſtra. nec liberandæ vrbis poſthac ſpes ſuperfuit, etſi Auriacus tentandam iterum fortunam eſſe exiſtimaret; qui poſtridiè rei huius obſeſſos certiores fecit. Eo nuntio ſeriò tandem de dedendâ vrbe actum, cùm ablata ſpes ſalutis omnis eſſet; & fames maxima, quâ enecti longè plurimi, Saguntinam planè conſtantiam oppidanorum impugnaret. Ac initio deſerere vrbem, & obſeſſorum caſtra perrumpere, viſum erat; fœminis, puerisque relictis:

1573. LXXIII.

CIↃ.IↃ. LXXIII. relictis: quibus hoſtem, etſi crudelem, parciturum tamen ſperabant. ſed conſilij huius famam imbellis ſexus tanto eiulatu excepit, vt ſpectaculum triſte viros à ſententiâ dimoueret. inde aliud mox decretum; vt in fronte collocatis VII ſclopetariorum ſignis, viam vi facturis, magiſtratus & oppidani, qui ſe hoſti credere nollent, cum vxoribus liberisque ſequerentur. poſt hos nouem ſigna incederent, agmen clauſura. & in procinctu omnes eſſe, cùm de gratiâ faciendâ allatus nuntius cohortes Germanicas aliorſum impellit. ac poſtridiè rurſum Gallorum V ſigna, quibus mixti oppidani, tentare eruptionem parata, pontis defectu deſtitere. idemque irrito conatu poſthac adhuc ſemel tentatum. Ergo aduerſa omnia experti, IV Eid. Toletani arbitrio vrbem dedunt. eaque ne diriperetur, promiſſa CCXL florenorum CIↃ. è quibus C quidem CIↃ intrà diem duodecimum, reliqua CXL intrà proximum trimeſtre ſoluerentur. Res tranſacta à binis conſulibus, item Steinbachio, Roſonio, ac Vadero. & Roſonius, futuri prudens, cum conditio diſpliceret, militibus ſuis rem exponit. ijque indignati, clauſis portis, ingredi obſeſſores vetant. qui tamen aliâ parte admiſsi, vt impetum ſedarent, benè ſperare omnes iubent: *maiore clementiâ vſurum Toletanum, quàm promittere ſibi auderent.* Id vbi Bordetus intellexit, homo Gallus, ductor militum, animo pariter & manu ſtrenuus, qui in Montibus militauerat, ne ludibrium hoſti daret, ad famulum

conuer-

conuersus; *hactenus*, inquit, *fidei in herum tam præclarus, extremum infelici obsequere.* simul porrecto sclopeto pectus offert, & transuerberare iubet. cumque attonitus triste imperium deprecari conaretur, porrò vrget, *ne se hosti inclementi trucidandum prodere vellet.* Igitur ægrè tandem obtemperat. alij ferunt, illo obsequium pernegante, suâ manu verso in semet sclopeto cecidisse. laudando sanè virtutis exemplo, si priscis seculis obtigisset. Ergo III Eid. vrbem dedunt; ilicoque ciues pariter militesque arma in curiâ ponere iussi: & illi quidem in Ziliæ monasterium ire, hi in templum Bakenissæ. fœminis templum maius assignatum. Germani ac Scoti in mœnibus manere, vnde postridie, in vrbem ingresso Toletano, ad Catharinæ & Vrsulæ fana seuocati. quo ipso die ad ciues in monasterio Ziliæ sepositos Romerus accedens, bono esse animo hortatur; vitam omnibus saluam fore. Eid. mensis venit Amstelodamo Albanus, sed circum lustratâ vrbe, è vestigio retrogressus, intrare noluit. Ac tunc initium carnificinæ factum fuit, CCC Belgis gladio aut laqueo interfectis. tum præfectus vrbis Ripperda, cũ legato, & qui Steinbachio à concionibus, gladio percussi. inde CCXLVII mersi. XVI Kal. Sext. redimendæ ciuium vitæ prima C florenorum CIↃ exhibita, vrgente maximè Philippo Martinio, olim eiusdem vrbis consule. & tunc extra portam Scalcouicanam iterum in nonnullos sæuitum. ac postridie CCC percussi, in quibus oppidani plures; CIↃ. IↃ. LXXIII.

@Io. Io. LXXIII. & concionator, Simon Simonius. dein Lancelotus Brederodius, Rosonius, & Brilani ærarij quæstor, Scotæ ad supplicium producti. capti item, qui religionis causâ solum verterant; & in ijs Kiesius consul, Iacobus Gerardus thesaurarius, Arnoldus Coemannus, Florentius Gulielmius, alijque. nec adhuc finis lanienæ. VI Kal. comprehensi prætor Hadrianus Ianse-nius: Ioannes Vlietius, & Gerardus Stuuerius, Coss. tum senatores, & ductores ciuitatis. qui Fucam tenuerant præsidiarij, ac vitam saluam fore pacti, per ludibrium fame enecti. Exortæ quoque inter Hispanos ipsos turbæ, dum de prædâ & stipendio altercantur, quæ mense proximo à Vitellio vix compositæ. Interim pluries in captiuos milites sæuitum; occisiq; vario supplicio plus Iↄ CCCC. at Hispani, ceu egregio aliquo facinore, augent numerum; & interfecta instar CIↄ CIↄ narrant. Hic exitus obsidionis fuit, pro libertate tam præclarè toleratæ; in quâ fortiter extrema omnia passi obsessi, & tormentorum CCIↃↃ CCLVI ictus excepere. qui anteà circiter CIↄ CIↄ CIↄ CIↄ, ferro ac fame ad CIↄ Iↄ redacti. Sed obsessoribus hæc victoria nullo modo incruenta. quippe cæsi præstantissimi belli duces numero multi, & gregariæ militiæ CCIↃↃ CIↄ CIↄ. Lazari Mulleri legio VII Eid. Sext. eieratâ Auriaci militiâ, cum vitæ gratiam impetrasset, à CLX equitibus in Gelriam deducitur. quod vbi Sonoio exploratum, qui Diemenum aggerē tenebat, duce Gualtero Hegeman-

no

no III triremibus sclopetarios aliquot imponit. isque statim nil opinantes noctu adortus, antequam sumere arma possent, Hispanis omnibus profligatis, liberatos custod â Germanos ad Sonoium protinus duxit; qui armaturus illos erat, valdè pronos, & vlciscendæ, vt prę se ferebant, iniuriæ auidos. sed captiuis adhuc ductoribus, cum acceptâ rei famâ, extremum supplicium Toletanus minaretur, exorato ægrè temporis spatio, Iacobus Steinbachius, Christophorus Vaderus, Schramus Brunsuicensis, & Christophorus Guntherus, ocius ad illos Ioannem Bebecotum, & Alexandrum Murdianum, cum literis mittunt, orantque; *vellent fidei datæ meminisse, nec innocentes in periculum vitæ adducerent. cogitarent periurij infamiam, & vltorem noxæ Deum.* his impulsi, à militiâ discessere. Pridiè Eid. solẽni pompâ Toletanus vrbem intrat, & dedicato Bauonis templo, coram ipso Godefridus Merleus, primus eius loci episcopus, sacrum peragit, certisque capitibus ad seruandas ecclesiæ immunitates sacramento obstringit. Tunc intermissa mensem vnum carnificina instauratur; ciuesq; multi, cum ductoribus Belgarum, magno oppidanorum dolore, Scotam abducti. dein protracti è valetudinario milites vulnere aut morbo imbelles, in areâ subiectâ capitis supplicio afficiuntur. mox diplomate promulgato reliquis omnibus præteritorum gratia facta pronuntiatur. tantùm LVII excepti, eorumq; nomina edita, atq; ex illis VI occisi. III in custo- 1579. LXXIII.

cIↃ.IↃ. LXXIII. diâ exſpirarunt. I cum II Sebaſtiani Craenhalſij filiabus permutatus, Ioannes Vlietius, molitoris veſte occultatus, deceptis cuſtodibus clam euaſit. reliqui in carcere habiti, indies mortem exſpectantes, menſe Nouembri Amſtelodamum ſunt deuecti, illic iuſſu Albani occidendi; niſi Boſſuuij conſanguinei, qui tunc Hornæ in vinculis haberi, liberationem impetraſſent. Vrbi captæ cum præſidio Germanorum Licquius imponitur. Sed hanc cladem mox Gertrudiſberga penſauit. quam Poietus, cõſcenſo ad portam Bredanam muro, excubiarum raritate, ſine negotio occupauit. In præſidio ſigna II Belgarum erant; eaque ferè obtruncata. ciuem neminem victor læſit, ac data Tzerartſio præfectura. Harlemo capto, caſtra Hiſpanus Alcmariam tranſtulit. Monuerat pridem omnes in eo tractu vrbes Auriacus, ſedulò ſeſe communirent; ac maximè illa, quæ tunc prima hoſtem ſuſtinere deberet. muniendarum vrbium curam Philippo Vander-Ano dederat, Iacobo Cabeliauio Alcmariæ præfecturam. ſed is cum intromitti vellet, cum vnâ ſaltem cohorte ſuâ, reſtitit pauliſper magiſtratus, ægreque tandem Auriaci ſuaſu intromiſit. ac vix id factum, cum ecce Hiſpani pedites cIↃ cIↃ, equites ccc vrbem cingunt. contra quos erumpentes præſidiarij leui prælio mox decertãt, & ſuburbio iam occupato expellentes id incendunt. Biduo poſt motis caſtris, exuſtâ Egmundâ, & pecore copioſo abacto, rurſum ſe Harlemum recipiunt, ac

cæteris

cæteris copijs, illic tumultuantibus, se adiungunt. Al- CIↃ.IↃ.
banus tam longa Harlemi obsidione attrito vehemen- LXXIIII.
er ærario stipendia soluere militi non poterat, cui
xviii menses debebantur. ex Hispaniâ à multo tem-
ore nil allatum; & exiguum, quod prouinciæ tribue-
ant: quas si paullò magis premeret, periculum erat,
ne etiam ad Auriacum deficerent. deinde, vt breui po-
estatem depositurus, ne tentare quidem voluit. Igitur
ublicato Vltraiecti diplomate, iterum regis clemen-
iam prædicat, & *paratam cunctis veniam, si ad antiquum*
obsequium redirent. quod si rebellare pergerent, extrema omnia
exspectarent. Et quamquam blanditijs istis, aut minis,
nihil effectum; afflictus tamen tunc Hollandiæ, & po-
issimum borealis, status erat. tantusque passim metus
nuaserat, vt rebus suis conuasatis plurimi fugerent.
oc cum Auriaco Sonoius, reip. causâ anxius, indica-
et, is rescribit; *nollet animum despondere; ac virtutis suæ*
etinens porrò omnia accuraret. obnoxias casibus res huma-
as, nec ideò tamen cuiusquam constantiam impelli debere.
ultum quidem in Harlemo liberando momenti fuisse, eamque
rem quiduis tentasse; sed eo iam capto de rep. desperare, nec
ri illud, nec periti rerum esse. restare vrbes adhuc plurimas,
ngè sanè munitiores, & extrema pati certas. quamobrem
nfideret cœlo; ac, si spes omnes profligatæ planè essent, affu-
rum è machinâ Deum, periurij, & sæuitiæ, vltorem. quod
pendia in mensem quemque curanda putaret, id profectò de-
irari. quem enim regum, aut imperatorum, vnquam feciſſe?

clo. Io LXXIII. *&, nec apud Albanum fieri, exploratum; qui menſes* XXVIII *Hiſpanis debeat. porrò, quando freto auſtrali occupando claſſem hoſtis appararet, daretoperam, ne quid hîc reſp. detrimenti caperet. fortiter Zelandos facere, qui Rammekenum expugnaſſent. horum exemplo animum firmaret; nec remp. aut virtutem ſuam deſereret.* Iam Alcmariâ, vti dictum eſt, caſtra ſua Hiſpani mouerant, & oppidanis datum reſpirãdi tempus. idcircò literis alijs datis Sonoium Aurlacus, & borealis Hollandię Ordines, ſeriò monet; *vterentur occaſione, & Alcmariam, egregiũ tractus iſtius propugnaculum, annonâ ac præſidio firmarent.* tum ſeorſim magiſtratui quoq; ſcribit; *neceſſaria omnia curarent, impenſam ex ærario publico recepturi.* Itaque illicò de commeatu ſibi proſpiciunt, & oppidanis quoq; ſingulis frumentum cõparandum indicunt. itidem Leidani faciunt, ab alterâ Harlemi parte pari interuallo proximi. Per id tempus Amſtelodami Albanus erat. ac claſſem, quâ fretum auſtrale inuaderet, inſtruebat. & Billius quoque, agri Groningenſis præfectus, cum nauibus aliquot ceſpite inſtratis, qui ſubter militem occultaret, Enchuſam capere conſtituerat. ſed miles quidam, Snecâ per noctem dilapſus, inſidias Sonoio prodit. atque is comprehendere quidẽ omnes ſperauerat, ſed vento exiguo cum tardius aduentarent, præcipite impetu effuſis oppidanis, euaſere. & Boſſuuius arcis Medemlacenſis præfectum, Cornelium Riſwicum, per literas ſollicitat; *ſi dedere arcem vrbemque vellet, præmium*

beneſi-

beneficij ingens, & veniam præteritorum fore. id verò CIↃ. IↃ, *naturandum esse. nam Leidam iam obsideri; & decretum,* LXXIII. *magnis copijs borealem Hollandiam inuadere. igitur ocius, quid facturus, responderet.* Et ille tunc Enchusæ abe-rat; quique literas has attulerat, se subduxerat. inde redux, conuocato magistratu eas legit. tum, remo-uendæ suspicioni, rei gestæ Sonoium certiorem facit. nterim Zelandi Middelburgum, Arnemudam, & Rammekenum, magnis animis obsidebant. & Al-banus, classe instructâ liberare, commeatumque nferre nisus, vario conatu semper tamen frustra uit. Bellouacus, mari in illis insulis præfectus, cum Mondragonio, paratis L x x x nauibus, men-e Augusto iterum tentans, à Carolo & Ludouico Boisotis, fratribus fortissimis, impeditus, muta-o itinere ad Westcapellam militem exponit, & an-nonam properè importat: ac Christophorum Mon-dragonium, insignem militiæ virum, cum Belga-um x v cohortibus præsidio addit. nihilominus ta-nen Rammekenum, cum Arnemudam petijsset præ-ectus, illic vim hostilem metuens, intercipiunt. ta feruere vbique bellum. nam Albanus, succesſo-em indies exspectans, priusquam decederet, in-igni aliquo facinore claram potestatem deponere upiebat. itaque extremum contra Hollandiam ac Zelandiam omnes vndique copias vertere. deinde ad im fraudem etiam, ac promissa, adhibere; quibus

non

cIↃ. IↃ. LXXIII. non minore curâ vbique se Auriacus opponere, cleri-
corum ac profugorum pariter bonis, ac multiplici tri-
buto populi adiutus. tum IX viri ordinati, qui illi à
consilijs essent, Iacobus Dousa, Paulus Busius, Petrus
Wastelius, Iacobus Musius, Henricus Duistius, Guliel-
mus Ioannes Reinerius, Ioannes Iacobus, Sebastianus
Losenius, & Læuinus Kersmaeckerus. hisque actua-
rij additi, Antonius Genitsius, & Henricus Persinius.
Per hæc Bossuuius classem armare, & in Frisiâ quoq;
Billius IV triremes. idque Auriacus exploratum So-
noio indicat, vt se contra ipse instrueret, & anteuerte-
ret. ideoque Doco Martina, Frisico mari ab Auriaco
præfectus, cum IV liburnicis Amasiam flumen occu-
pare, vt triremes, Groningâ aut Delffsiliâ prodituras,
prohiberet. sed excitata mox tempestas, flante Coro,
præter cæteram hominum, pecorum, segetumque in-
gentem cladem, omnes totâ Frisiâ naues dissipauit, ac
submersit. Dum Bossuuius bello se nauali parat, de-
stinato Toletano, qui terrâ copias alias duceret, legatus
eius Tambergius in Waterlandiâ Brouckam occupat;
inde Lansmeram, Sanderdorpam, & Zuderwoudam.
ac separati inter se prouinciales, intercluso terrestri iti-
nere, nisi freto australi aduehere commeatum non po-
terant. iamque Harlemi, Chiapini Vitellij operâ,
compositus militaris tumultus. quamobrem ad obsi-
dendam Alcmariam denuò copias reducere placuit.
& XIII Kal. Septembr. missi à Toletano equites, qui
vrbem

vrbem cingerent. primoque appulsui impositas canali domos II, vbi rhus coriaria parari, vt commeatum interciperet, Mediuilla expugnat. sed erumpentes oppidani vnam ex ijs recuperatam cum II moletrinis igne exurunt; alteram fortiter propugnante Hispano, & auxilia submittente, coacti relinquere. In eâ pugnâ Mediuilla cecidit. Milites, qui ad Scermeram positi, eo loco, quo specula exstat, metu omnes diffugere. quâ munitione potitus hostis, ad extremum canalis clausstrum mersâ naue, commeatui importando aditum obsepsit. Ad rei famam Sonoius Ruichauerium cum suâ cohorte in vrbem proficisci iusserat; sed, quia desertum ad speculam locum Hispanus inuaserat, exclusus fuit. nec multo post vniuersis copijs vrbs obsessa quàm arctissimè. & Toletanus ipse cum Philippo Noircarmio, Iuliano Romero, Consaluo Braccamontio, Petro Velasco, Petro Toletano, Goignio, Stephano Ibarrâ, & Valentino Pardæo Motâ, Outdorpij erat; ac circũ XLII cohortes, quibus additæ VIII aliæ ex Italiâ nuper in supplementũ missæ. tum IↃ L equites. Ferdinandus frater cum VIII cohortibus Huisswertum tenebat; Poluillerius cum XI cohortibus pagum Pancratij. ad Koedicam Cheuereaulxius Licquiusque cum XX. Bergæ X sub Capresio, vna cum reliquo equitatu. Neoporti XXII sub Ebersteinio, ac Fronsbergio. vniuersim CXXI erant, in quibus militum XVI CIↃ. In vrbe autem, qui tam multis resisterent, valdè pauci; & CIↃ. IↃ. LXXIII.

1o.1o. xxiii. vix vnus contra octonos: oppidani c I ɔ ccc. præsidiarij I ɔ c c c. ad hæc inquilini numero exigui, & rustici aliquot, homines belli imperiti, qui ex agris huc confugerant. Statim obsessi ad Sonoium literas mittunt, nuntiantque; *etsi vndique aditu penè intercluso, & munitione ad speculam amissâ, hostem tamen sustinere, & extrema quæque paratos. quando autem maiore præsidio, ac puluere nitrato, reliquoque instrumento indigerent, vt quàm primùm suppeditaret. tum consultum arbitrari, ne vlterius hostis irrumperet, vt oppositum mari aggerem perforarent.* Ad has literas ille respondet. *indolere ipsorum casu, atque ad primum rei nuntium Ruichauerium destinasse, qui præsidium vrbis firmaret. sed hunc, relictâ suorum metu speculâ, introitu prohibitum fuisse. nihilominus non labori, aut sanguini quoque suo, parciturum, vt liberare obsessos posset: ac iam Auriaco perscripsisse, & consilium, ac suppetias, postulasse. confiderent autem, & viri essent. quodque de maris aggeribus scripsissent, si res exigeret, factum iri; & iam ante, vt emissaria panderentur, vltro mandasse.* dein ad præfectum Cabeliauium eiusdem argumenti literas addit. Etiam vicinæ vrbes hortari, *ne capto Harlemo consternati animum abijcerent: quin causam publicam cogitarent, & pro patriæ libertate fortiter pugnarent. omninò fore, vt iugum Hispanicæ seruitutis breui excuterent: nam cum copijs longè maximis è Germaniâ Ludouicum Nassouium aduentare.* ea res animum oppidanis confirmauit. Interim Sonoius

nil

nil prætermittere, quod ad Remp. pertineret; & om- cIↃ.IↃ.
nibus modis creditam ſibi borealem Hollandiam LXXIII.
communire ſatagebat. vtque arcere hoſtem poſſet,
quatuor locis prouinciam munit; & caſtellis Ruſtem-
burgi, Broucæ, Schoreldami, ac Crabbendami excita-
tis, qui diu noctuque excubarent, cc aut ccc ſingulis
impoſuit. dein Oterlicum, ob nauatam Hiſpanis ope-
ram, cum primùm ad vrbem obſidendam veniſſent,
exuri iuſsit. & Auriacus duce Gardio auxilia miſit,
Germanorum Gallorumque cohortes VIII. Hiſpani ſe-
dulò vallum promouent, &, cum foſſores deeſſent, ci-
ues Harlemo euocatos circiter ccc, inclementi
per ipſa initia imperio, cum benignè haberi miſeros
æquum eſſet, triſti miniſterio deputant. At oppidani,
quàm nil timerent, crebris eruptionibus ſunt teſtati.
inter cætera XVII Kal. Octobr. proximam vrbi muni-
tionem validè turbant, & regreſsi Ioannem Hierony-
mum captum abducunt; qui cõſilia Toletani obſeſsis
prodidit. *monitum eſſe à patre Albano, ſi vrbem tertiâ op-
pugnatione capere non poſſet, maturè diſcederet, & in Braban-
tiam copias reduceret. ideoque ſtatuiſſe, quatuor ſimul lo-
cis impetum facere. eamque in rem pontes omnes, & appa-
ratum pugnæ reliquum, præſto eſſe. priuſquàm autem op-
pugnationem incipiat, murum vrbis ad portam Friſi-
cam, & turrim rubram, multis tormentorum ictibus de-
ruturum. ad partem Auſtralem pontem foſſæ iniecturum; atque ad ſalinas nauibus rem geſturum. ac quidem,*

CIↃ.IↃ. LXXIII. *si vi expugnet, omnes ad internecionem cæsum iri.* & postridie visa initia. posita contra portam Frisicam tormenta IX. contra turrim rubram VII. sed terrâ eâ darte argillosâ, & depressâ, crebrisque pluuijs, ac per emissaria aperta immissis aquis penè submersâ, multum hîc impedimenti habuere. mox pontes quoque, & cætera oppugnationis instrumenta, ostentari. XI V Kal. Octobr. post CIↃ CIↃ XXXVI ictus tormentorum editâ ingenti ruinâ ad portam Frisicam, & turrim rubram, III horis post post meridiem ingens sanè certamen cœpit; vtrinque animis pro victoriâ, aut libertate, obstinatis. vtque maiorem oppidanis metum obsessores incuterent, & vires distraherent, ad portam quoque Caninefatum, & salinas, instaurare pugnam velle simulabant. oppugnare vrbem iussæ legiones II, quibus Lopesius Acuna, tunc Harlemi fato functus, pridem præerat. quicunque in ruinam euaserant, interfecti. IV ferè horis pugnatum est; cùm pauci, multò plurimis oppositi, vrbem suam intrepidè defenderent. nec loco cedere quisquam visus, nisi cæsus, aut grauiter saucius. in partem pugnæ fœminæ, virgines, pueri denique, pari affectu accessere; & arma alacres ministrâre, saxa, vncos, circulos candentes, oleum, picemque ardentem, liquidum plumbum, feruentem aquam, & calcem viuam. bis Hispani pugnam renouarunt, & fortissimè toties deiecti. ad turrim rubram maiore incommodo ab defensoribus pugnabatur.

nam

nam ad salinas tormenta 11 constituta terga illorum feriebant. nec quicquam tamen ideò territi, hostem à fronte magnâ virtute oppugnantem constantissimè repulerunt. cecidere ex obsessoribus c 1ↄ ccc. interq; eos Didacus Felix, & Franciscus Bobadilla. Blascus Nonius Caruaialis, cùm strenuè aliquamdiu pugnasset, tandem sclopeti ictu deiectus, non multo post ex vulnere obijt. tanta autem strages erat, vt Manuel Cabeca Iaca, instaurare oppugnationem iussus, eniti per cadauerum aceruos non potuerit. ex obsessis, quod vix quis credat, tam feruente & longo conflictu, xxxv 11 tantum desiderati. x 1 1 1 præsidiarij, & oppidani xx 1 v. plures, vt ex hoste quoque, vulnerati. Exin de vrbe capiendâ obsessores desperare; inuito vltra pugnæ milite. cuius virtus neque præmio, neque minis, excitari deinceps potuit. quin nonnulli, quia ad vrbem oppugnandam iterum perduci non possent, à ductoribus interfecti. Sonoius, vt obsessis succurreret, emissaria aperire Fridericum Seuenderium iusserat. isq; id Zipæ, Crabbendami, & Ertswoudæ, etsi obnitentibus rusticis, procurauerat. tum allatæ quoque literæ ab Auriaco, quibus virtutis ergo collaudatos porrò ad constantiam hortatur, & auxilia certa promittit; aggeresq;, si necessitas ita postulet, quod nocturnis ignibus indicarent, perfossurum. atque id Sonoio quoque nuntiat. sed qui has ferret, cum ad vrbem accessisset, ab excubijs deprehensus, territusque, vt se eriperet, eas

c Ic. Iↄ. LXXIII.

clɔ. Ic. LXXIII. abiecit. itaque in manus Toletani peruenere. & in bonum casus vertit. nam etsi literas interceptas ægrè sanè obsessis accideret; tamen hostis, qui consilij pœnitentiâ iam de discessu cogitare, eò magis, immissis aquis mergi veritus, cedere compulsus. ideoque tormenta maturè deduci cœpta, ac nauibus imposita. deinde ineunte Octobri soluta obsidio; cum Toletanus, tributis in hiberna copijs, Amstelodamum ad Albanum patrem concessit. Oppidani eâ ærarij inopiâ erant, vt pecuniam è stanno cuderent, quàm liberatâ vrbe permutarent. Eo ipso tempore Ioannes Cerda Medinacælius, qui, successor Albano datus, potestatem detrectauerat, rursum in Hispaniam concessit. destinatusque Ludouicus Requesensius, ordinis Alcantarensis princeps, Mediolanensiumque præses. Dum autem Alcmaria adhuc obsidetur, vt vndiq; Hollandiam borealem premerẽt, classe instructâ rem Bossuuius gerere statuit. & quamuis demersis aliquot nauibus fœderati satis obseptum exitum putarent; ac pridiè quidem Eid. Sept. frustra conatus fuisset, ipsis tamen Eid. feliciter cessit, Yamque ingressus est. Ducebat liburnicas magnas XIII. in quibus cohortes Hispanorum VI impositæ, ducibus Garsia Suare, Antonio Auila, Corcuera, Texeda, Alfonso Aiala, & Martino Oarce. adhæc Germanorum Belgarumque aliæ plures; quibus præfectus Franciscus Verdugus. Primam aciem Ioannes Simon Rollius

ducebat

ducebat cum cohorte Corcueræ. cum his copijs Scel- CIↃ. IↃ.
lincwoudam acriter oppugnatam capit, & plera- LXXIII.
que in illo tractu caſtella; ac Hiſpanos Germanos-
que præſidio imponit. ac Scellincwoudam Henri-
cus Brouchuſius ſatis ſtrenuè propugnabat; ſed cum
naues deſeruiſſent, nudamque ita munitionem ho-
ſtis vndequaque inuaderet, ad deditionem adactus,
Monachodamum ſe recepit. Ea clades fœderatos
valdè anxit; nec tamen, ſaluâ adhuc claſſe, deſpera-
tum. Igitur quàm feſtinè poſſent naues XXIV ar-
mant, ſed tormentis parum inſtructas, quæ in ca-
ſtellis expugnatis nuper hoſtis interceperat. quam-
obrem ad Auriacum ſcribunt, & maturari auxilia ro-
gant. Boſſuuius tot locis potitus, ea poſtridiè collu-
ſtrauit, inde Verdugum ad Albanum miſit, qui re-
gionis ſitum ei narraret. nec multò poſt ipſe quo-
que ſubſecutus iterum Amſtelodamum abijt, col-
lecturus plures naues, vt claſſem fœderatorum ſter-
nere, & fretum auſtrale eripere poſſet. Boſſuuij
claſſem Billius adiuuare iuſſus, X naues iam pa-
rauerat; ſed conantem Doco Martina, Fleuo an-
tea occupato, impediuit. itaque III Non. Octobr.
cum XXX circiter nauibus oram ſoluit. Prætoria
eius munitiſsima, & vi nullâ, vt videbatur, expug-
gnabilis. tormenta impoſita grandiora XXXII.
& præter frequentem nobilium comitatum, item
nautas, milites C C. nomen illi omninò inuiſum

pariter,

cIↃ.IↃ. pariter,& infelix, Inquiſitio ; quam per vim inuectum
LXXIII. ibant. itaque contra fœderatos profectus,quatriduum totum leuibus tantum prælijs laceſsiuit. & applicare quidem naues, vt comminus pugnarent, fœderati cupiebant. ſed ſubterfugere Boſſuuiani,& pugnam protrahere; tormentisque inſtructiores , plurimis ictibus eminus debellare malebant. ac quanquam id ſollicitè agebant,vnus tamẽ è fœderatis, Iacobus Tilius,Schulemburgij Boſſuuiani nauem applicans , poſt acrem conflictum expugnauit; cæſisque vectoribus L ipſum Schulemburgium captum cum VII alijs Hornam ſub cuſtodiâ miſit. è ſuis vix II deſiderauit. tandem III Eid. menſis eiuſdem vtrinque atrox prælium fuit. & prætoria fœderatorum in Boſſuuianam inuecta , telis omnibus , & calce viuâ è corbe mali in oculos Hiſpanorum deiectâ, vehementer oppugnauit. in principio ad Boſſuuium inclinare victoria viſa ; ſed mox reſtauratis animis,vbi fortius fœderati incubuere, naues eius diſsipatæ , in fugam ſeſe coniecere. vna , quâ Texeda vectus , perforata , cum vectoribus cunctis perijt. v quæ vadis obhæſere , interceptæ. ipſe noctem inſecutam,diemque proximum, fortiter pugnans , cum propugnatores XV vix reſtarent, ægrè ſe hoſti permiſit. itaque captus Hornam abducitur , & cum eo primarij viri,Cruningus,Weldamus, Pinſenius,Hardenbroucquius , Numanus , Corcuera , Lopeſius , Weruius, Queſnoius , alij. capti item gregarij milites ad CCC.

è quibus

è quibus c Hornam quoque, cc vicinam Enchusam auecti. vexillum prætoriæ in templo ab Hornanis suspensum; & Deo publicè per prouinciam grates dictæ. c Io. Io. LXXIII.

Bossuuius cum in vrbem adduceretur, per contumeliam acclamare oppidani; *Roterodamensis lanienæ auctorem esse, eodem animo contra ipsos nunc profectum, meritis paria accepturum.* illic in carcere per triennium asseruatus, tandem constitutâ Gandaui pace liberatur. Qui fugâ euaserāt, huic cladem imputare, & apud Albanum accusare. idque cum ægrè admodum ferret, à Sonoio & prouinciæ Ordinibus petijt, vti, refutandæ calumniæ, ad Albanum mittere liceret. & orationem non iniquam facilè obtinuit, istâ lege, ne quas literas, nisi prius inspectas, daret. Sub hoc ferè tempus Albanus in Germaniâ emi puluerem nitratum iusserat; isque ad quinquaginta clo pondo curribus impositus, cum in Palatinatū deuectus, à Ioanne Casimiro, & fratre Christophoro deprehensus in viâ esset, illi ignem suâ manu iniecere. dein scripto publico factum profesi, causam quoque addidere: *ne Albanus, etiam Germaniæ hostis, ad Belgarum cædem vteretur.* is autem, vt bello prosequendo necessaria curaret, Ordines Belgij conuocauerat. quod vbi Hollandis, ac Zelandis, intellectum, literas suas eò destinant; hortanturque, *ne Tyrannum contra se, amicos & fratres, adiuuarent. quin laboranti reip. potius succurrerent, & libertatem Belgij vniuersi, tam fœdè oppressam, vindicare fortiter auderent; nec vltra viris, & bonis ci-*

cIↃ.IↃ. LXXIII. *uibus, indigna paterentur.* tum Philippum quoque regem longâ epistolâ supplices orant; *misertus populi fidelissimi, & obsequentissimi, vim Albani, ac tyrannidem intolerandam, vnicam belli huius causam, semel compesceret. deinde conscientiæ libertatem, & Belgij sui priuilegia, ne euerteret. militem quoque omnem extraneum, ad securitatem publicam, reuocaret.* tum principes etiam orbis Christiani implorant, *fidei suæ, & obsequij, testimonium vt perhibeant: ac dent operam, ne, quod sæpe per fraudem factum, huius epistolæ lectione rex prohiberetur.* Extremo Octobri, cùm deserta Alcmaria esset, obsideri Leida cœpta. idque Francisco Valdesio mandatum; qui cum legionibus I I & I V Germanorum cohortibus, equitumque alis VII, viâ Harlemensi ire iussus. insuper Iulianus Romerus cum alijs legionibus II, & Germanorum Belgarumque signis aliquot, littus legens Hagam contendit; quam munire fœderati properabant, sed opere inchoato oppressi diffugere. tum occupatis circum pagis, Maselantsluisam etiam capit, & in eâ Philippum Marnixium Aldegondium, primariæ nobilitatis virum, ac summi in rep. loci; quemq; tanti Auriacus æstimare, vt Sonoium illicò iuberet eadem omnia Bossuuio facere, quæcunque ab hoste ille pateretur. cum eo Ioannes Pettinus captus. & Vltraiectum vterque abductus, vt in arce asseruaretur; annoque proximo, Middelburgo expugnato, pro captiuo illic Mondragonio permutatur. In Hollandiâ boreali, post tam insignem victo-

victoriam, hosti incumbendum rati, varia agitabant. cIↃ.IↃ. LXXIII.
& inprimis, portum Harlingensem obstruere; ne inde naues suas Billius in fretum australe educere posset. sed orta classiariorum seditio consilia omnia perturbauit. huc accedere Sonoij morbus, adeò grauis, vt medici quoque desperarent. ac classiarijs semestre deberi. inde turbæ. ad quas componendas missi Henricus Meisterus, Iacobus Taiardus, & Fridericus Otho, vix tandem id effecere. tunc etiam à Gerbrando Verdunio ad Theodorum Elbertum, consulem Hornanum, literæ Vltraiecto datæ; quibus nuntiat, *à Noircarmio, qui illic ageret, monitum esse, vt bonâ fide pacis conditiones offerret. decessurum breui Albanum, nec vltra ab eo metum fore. agerent cum proceribus Belgij, subscripturo pactis rege.* Has ille literas, prius collegis suis ostensas, inde ad Auriacum mittit; & captiuo illic Bossuuio etiam exhibet. isque mox, cum ad Noircarmium scriberet, *literas se has vidisse* refert, *& ad Auriacum missas esse. neque enim illo inconsulto quicquam omninò factum iri. gratum quidem pacis nomen vniuersis; & fortasse, si conuentus aliquis daretur, non difficilem. diffidere tantùm, cum Hispanis certam ac securam fore. recentem Gallicanam pacem ob oculos esse, cuius etsi longè alia ratio existat, vix quisquam tamen persuadere contrà possit.* Dum hæc geruntur, Ludouicus Requesensius, qui Albano successor datus, xv Kal. Decembres Bruxellas venit; cui prouinciam, & exercitus, ille tradidit post sexennij ac

trimestris præfecturam. ac postridiè Kal. filio Toleta-
cIↃ. lo. LXXIII. no, equitumq; alis quinq; comitatus, facto per Lotharingiam, Sequanos, & Allobroges itinere, in Liguriam abijt. & inde, conscensis Genuæ triremibus, in Hispaniam porrò profectus. vbi à rege, contra quàm multi existimauerant, perbenignè sanè acceptus. Ita cum anno Albani in Belgio imperium desijt. quod Parmẽsis moderatione cum tranquillatum accepisset, abrupto rigore valdè turbauit. Erat certè vir præclaris animi dotibus, & armorum laude inter magnos belli duces collocandus, nisi superbiâ, auaritiâ, ac sæuitiâ, gloriam omnem corrupisset. Belgium pridem florentissimum, eiusque opes, & libertatem pessum dedit; eq; bonis prouincialium publicatis florenorum milliones annuos VIII in fiscum redegit. tum bello ad prouincias opprimendas excitato, & exactionibus varijs longè iniquissimis, vt nonnulli computârunt, milliones LII perdidit. Vt verò fortunas hominum pro libidine, sic & capita eorum habuit. adeoq; ipse sub discessum, tanquam administratâ egregiè prouinciâ, gloriatus alibi dicitur: *vno illo sexennio suo, lictoris manu*, XVIII cIↃ ac IↃC *mori iussisse*; *præter eos, quos bella, aut præsidia hausissent*. & Vergas tamen, sæuitiæ insignis administer è Belgio cum eo discedens, dicere ausus; *nimiâ id misericordiâ perditum îsse.*

BENIG-

BENIGNE LECTOR.

DEdi nuper Librum Vnum DE INDVCIIS, *cuius cum iam exemplaria passim desiderari intelligerem, visum fuit ad prelum reuocare. Et facturum satis commodè me putaui, si eodem hoc volumine belli Belgici celeberrimi principium ac finem simul tibi repræsentarem. Itaque hîc addere ad finem placuit iteratâ editione. Hoc consilium meum non te improbaturum arbitror.*

IOANNIS MEVRSI

RERVM BELGICARVM LIBER QVINTVS.

In quo

INDVCIARVM

Historia.

Illustrißimis ac Potentißimis
Dominis,

D. D. ORDINIBVS

GENERALIBVS FOEDERATARVM BELGII PROVINCIARVM,

Patriæ Patribus,

IOANNES MEVRSIVS

Dedico, Conſecroque.

Illuſtriſsimi, Potentiſsimique Domini,

NVobis Hiſtoriæ meæ ſpecimen, aut potius veſtræ, quam de rebus veſtris ſcripſi. Liber quidem mole non magnus, neque inde eum æſtimari par eſt; ſed argumento, quo commendare ſe vobis nõ erubeſcit. Certè propter illud, ſine inuidiâ dixero, legetur Poſteritati, & placebit. Legetur, & in admirationem lectorem abripiet, cùm tam præcla-

rum hunc tanti belli colophonem videbit. Ob-
ſtupeſcet, qui quadraginta retrò annos, eorum-
que procellas ac tempeſtatem cognouerit, in han
felicitatem enauigaſſe Remp. veſtrâ virtute at-
que conſtantiâ. Et profectò, quidnam in re-
bus veſtris non admirandum? Non palpum ob-
trudam, & ab aſſentationis crimine me verita
liberabit. Pro libertate publicâ, quæ grauiſſimè
præter ius fasque omne oppreſſa, arma cum laud
magnâ ſumpſiſtis, maiore geſſiſtis, maximâ po-
ſuiſtis. Namquid accidere vobis glorioſius pote-
rat, quam vt bellum animo maiore quàm ſpe in-
choatum, tam ancipite aleâ tam diu continua-
tum, ſaluâ libertate, pro quâ pugnabatur, fini-
retis, idque præter exſpectationem. Videte ordi-
nem occultum rerum! bellum illud atrociſſimum,
cui ſe amiſsâ iam ſpe irritata patrum virtus ac-
cinxerat, præter ſpem omnem compoſitum habe-
tis. A miraculo calamitas publica incœpit, in
miraculo deſijt, & ſe cum felicitate nunc item mu-
tauit. Nimirum vbique animaduertitis præſen-
tem Deum. Iterum dico, hanc Rempublicam ve-
ſtram quis non admirabitur? immò quis ſatis?
cum in illa admiranda ſint omnia, initia, progreſ-
ſus,

ſus, finis. Vos & feciſtis fortia, & paſſi eſtis; & præclariſſima virtutis exempla, quæ ſæcula ventura acciperent, edidiſtis. Repræſentemus parumper præteriti temporis interuallum, & quoduis momentum palæſtram dabit, in quâ conſtantia ſe veſtra exercuit, illa magna, illa inuicta, quæ

--- per damna, per cædes, ab ipſo
Ducit opes animumque ferro.

Foris ſemper grauiſsimus hoſtis, domi ſæpe etiam aduocata auxilia eripere Remp. minabantur: & cum ad opprimendos coniuraſſe vndique omnia viderentur, animum tamen ſemper ſeruaſtis, libertatem vindicaſtis, & per tam varias, tam ingentes turbas, tranquillitatem reduxiſtis, lætam rerum faciem repoſuiſtis, iſtis Inducijs, quas exiguo hoc libello deſcriptas vobis exhibeo. Agnoſcite hîc præſtantiſsimum virtutis veſtræ fructum; agnoſcite beneficium, quo patriam obſtrinxiſtis; quod pretium non habet, quod nulla laus æquabit, nulla ætas obliterabit. Agnoſcite coronam magnanimæ patientiæ, quæ lauros omnes antecellit. Ego libellum hunc teſtem Memoriæ conſecro, &

Posteritati. vos illum oculo benigno aspicite; item me, clientem ac subditum, ex vetere formulâ, deuotum. Ita vobis,

Illustrissimi, Potentissimique Domini,

Deus Opt. Max. libertatem, potentiam, gloriam augeat, ac conseruet, ad nominis sui sanctissimi honorem, & Reipublicæ vestræ salutem.

Lugduni Bat. Kal. Septembr.

CIↃ. IↃ. C. XII.

LECTOR

LECTOR CANDIDE,

HAbes ecce Rerum Belgicarum librum vnum, & in eo Induciarum historiam, pressim pertractatam. Nam vt diffunderem me, visum non fuit. Judicio abstinui, & naturâ quoque, quâ magis placet illa adstricta breuitas, Salustio ac Tacito vsitata, quam Asiaticâ quadam luxuriâ diffluens dicendi scribendique genus. Et notum est elogium Persij:

Sæpius in libro memoratur Persius vno,
Quàm leuis in totâ Marsus Amazonide.

Curæ autem mihi inprimis duæ fuerunt; & ne quid dicendum non dicerem, & ne quid dicerem, non dicendum. Vtrunque si præstare non potui, bonâ voluntate excidi; & postremum si caui, operæ me pretium fecisse existimo. Quippe in historiâ scribendâ, planè vt in vitâ agendâ, summa circumspectio requiritur. Multa enim sæpenumerò interueniunt, cùm in Rep. administrandâ, tum in bello gerendo, aut pace componendâ, quæ historiæ dignitatem non attingunt, neque posterorum memoriæ mandari debent. Sic in hac Induciarum tractatione plurima acciderunt, quæ posteritas scire non laborabit, & ad historiam quoque non pertinent. Itaque satius duxi, circumspectè breuis esse, quam parum prudenter in magnam molem

opus diffundere; quod garrire historiam est, non narrare. De cætero, hoc etiam operam dedi, vt quemadmodum simpliciter, ita verè rem gestam scriberem; & feci, idque liberè alibi, sed ex historiæ lege, non animi adfectu. Nam mens recta, vbi res exigit, cum offensâ quamuis, verum dicere audet. hanc ingenuam libertatem qui ferre non potest, is se accuset. Pluribus non te morabor: hoc vnum peto, vti iudicium sine adfectu mihi præstes. Vale, &, quisquis es,

ÆTERNITATEM COGITA.

IOANNIS

IOANNIS MEVRSI
RERVM
BELGICARVM

LIBER V.

BELGICO bello finiendo tentata aliquoties pax fuit, sed quam semper fraus Hispani instabilem fecit; cui decretum, virtute an dolo, euertere populum, vt interpretari ipse, maiestatis reum. Et effecit ea res, vt pacem posteà sæpe oblatam, adnitente nequicquam Cæsare, ceu damnosam Fœderati aspernarentur. Tandem tamen, sed vindicatâ libertate, animum inclinant, & inducias paciscuntur annorum XII. ingenti quidem illas molimine, & dubio aliquamdiu euentu; verum enimuerò tam graue ac diuturnum bellum, tantis hinc inde animis gestum, nisi difficulter componi non poterat. Ac initio inter Ordines ipsos dissensus; & bellum hi præstare publicè, isti pacem contendebant: bono vtrique in Remp. affectu. tum in populo quoque partes, prout studia, aut consilia. Negotij autem vniuersi principia,

cipia, progressus, finisque ad hunc se modum habuerunt.

Pertæsus iam bellandi Hispanus, aduersus populum pro libertate agere quiduis & pati certum, cum arma ponere in animo haberet; gnarus, vti vetus verbum est, melius pacem sub clypeo procedere, vt cum dignitate faceret, vltimas postremum vires tentare statuit. idque cum fortiter pariter & feliciter feciſſet, iamque vlterius perrecturus putaretur, prudenter fortunâ vtendum ratus, pacem obtulit. Venit primò eam in rem

cIↃ. IↃ. c. VI. Hagam Comitis anno cIↃ IↃ c VI. Walrauius Wittenhorstius, toparcha Horstij; sed re infectâ dimissus, redijt desinẽte Decembri cum Ioanne Geuarto, I.V.L. & indicauit; *mandatum sibi, de pace vt ageret, ad quam Archiduces, fessi bellorum cladiumque, totis animis inclinarent, idque æquissimis conditionibus, & quas reijcere Fœderati neutiquam possent. nihil ipsos postulare, nisi quod iure optimo liceret. proinde peterent, quæ ad securitatem suam pertinere arbitrarentur; ipsos omnia, si æqua vellent, rata cupere. Igitur, siue pax placeret, siue inducia, locum tempusque conueniendi destinarent, idque gratum ipsis fore. Quod si clam quoq;, & per paucos, quàm propalam agere mallent, itidem paratos esse, acturosque optimâ fide.* Sed ne sic quidem aliquid effectum est. Nam cum literas ad Fœderatos nullas haberent, vlterius progredi non consultum videbatur.

cIↃ. IↃ. c. VII. Quamobrem confestim Bruxellas profectus Geuartus literas petijt, quæ de Archiducum voluntate ad pacem propensâ

ropensâ fidem facerent. his allatis, dari sibi senatum cIↃ. IↃ. c. VII.
ogarunt. eoque concesso, Fœderatis iussa exponunt, dhortantes; *considerarent aleam belli valdè incertam, ac acem tandem, aut inducias, amplecterentur: & pristinam Belgio tranquillitatem felicitatemque restituerent.* Ad quæ espondere illi; *quandiu in fœderatas prouincias Archidues aliquod ius prætenderent, nihil sanè effectum iri. quippe de ibertate suâ orbi vniuerso constare, neque in eam aliud quicquam ipsis competere, quàm quod vis atque arma dedissent. quin sibi potius recuperanda ea esse, quæ per vim fraudemque repta, violato solenni edicto, quo grauissimis iustissimisque de causis in libertatem assertum esset Belgium; quodque res plurimæ, annis* XXV *proximis publicâ auctoritate gestæ, contractusque cum Europæ aliquot regibus ac principibus potentissimis, confirmassent. Quamobrem in præsens nullum illis esponsum dare aliud posse, quàm quod Cæsari, alijsque principibus, ante id temporis dedissent. nimirum, neque piè sese, neque honestè, neque tutò agere quicquam cum ijs posse, qui contra edictum hoc in prouincias suas prætendere aliquid non desisterent. testari porrò, non sibi imputari debere, si quæ incommoda deinceps ingruant, dum ad causæ longè iustissimæ defensionem arma retinent.* Ita dimissi discesserunt, mox esponsum relaturi. Postea per literas Wittenhorstius ijs nuntiat; *non hanc Archiducibus mentem, vt meliorem conditionem suam faciant, aut aliquod denique in prouincias fœderatas ius prætendant; sed saluam libertatem fore. itaque, si vellent, agere hoc pacto paratos esse.* Extremo Februario

eIo.Io. c. VII. in Hollandiam venit Ioannes Neius, ſummus ordinis Minorum prẹfectus;& Riſwici, qui pagus Hagâ dimidio milliari diſtat, clanculum commoratus, ideò ſe miſſum indicauit, vt exploraret, quæ cauſa inutilem Wittenhorſtij operã reddidiſſet. priuatimq; cum Mauritio collocutus, Hagam accedere iuſſus eſt. vbi,ſermone cum quibuſdam cõmunicato, iterum admiſſus declarauit: *non Archiduces ius ſuum hic auctum velle, non Fœderatis derogatum.* Cumq; ſignificarum eſſet;*neceſſarium planè fore, vt ſtatum hunc illi liberũ agnoſcant, pronuntientq;, ſi effectũ quicquam vellẽt*;vt cædibus porrò ac rapinis parceretur, operã daturum ſe promiſit,quî id ipſis perſuaderet.luit itaq;, redijtque;cũ hoc reſponſo:*Archiducibus nihil magis in votis eſſe, quàm pacatũ ſemel tandem Belgiũ videre, ea propter fœderatarũ prouinciarum libertatem omninò agnoſcere, neq; quicquã in illas iuris ſibi aſſcribere.eoq; nomine agere quoq; cum ipſis velle, ſiue de perpetuâ pace, ſiue de induciis, ad* XII, XV, *aut* XX *annos, ex arbitrio Fœderatorum.& negotio pertractato* VTRINQVE VTI POSSIDERENT, ITA POSSESSVRI ESSENT: *niſi cõmuni conſenſu vrbiũ locorumve quædam permutatio inſtituenda videretur.Delecturos huic rei indigenas eſſe, quibus parem quoq; numerũ ipſi opponerẽt, tempusq; ac locum ſuo arbitratu caperẽt.Vtq; melius negotiũ procederet, armiſtitium ad proximũ octimeſtre indictum velle, quo vtrinq; obſidio nulla tentaretur;neq; inuadere locũ quenquã, aut excurrere prædæ cauſâ miles quoquã permitteretur:munitiones etiã nouæ nullæ fierẽt.quin porrò itẽ effecturos, vt intra trime-*

ſtre

re consensum Hispaniarum regis, eumq; scripto consignatum, CIↃ.IↃ.
nt habituri. eâ tamen lege, vt intrà octiduum Fœderati armi- C. VII.
ium ratum habeant: ante ineuntem verò Septembrem de negotio vniuerso, eiusq; tractandi loco ac tempore, decernant, idque iã scripto testentur. Fœderati cõditionibus his auditis, e cũ Mauritio & Senatu cõmunicatâ, libertatis agnitionem, & armistitium, cæteraq;, placere sibi respondent. Inde vrbiũ munitionumq; suarũ præfectos certiores statim faciũt, & arma ponere in proximos octo menses iubent. tum, vt inchoato negotio daret euentũ, sacrosancto nomini suo glorioſum, reiq; publicæ salutarem, supremũ Numen veneraturi, solennem precibus ac ieiunijs per prouincias diem indicunt. Circa XXIV verò Aprilis mittunt Theodorũ Verdoesium vnà cum literis, quibus armistitiũ octimestre probari sibi testentur; & ibidẽ in rem eandem literas Archiducũ accipere iubẽt; quas Neius mox attulit. sed solennibus neglectis scriptas cum recipere grauaretur, Bruxellas ille confestim misit, qui alias conuenienter scriptas procuraret. Id vbi factum, domum redijt comite Neio, cui commissa interpretatio; eique cum senatus ægrè datus esset, de finibus armistitij actum, enuntiatum que, *per Oceanum ad Hesperidas vsque insulas se id porrigere. & initium quidem futurum à* XIV *mensis Iunij; post quod tempus prædas omnes, præter instructas bello naues, reddendas esse. tum classem quoque, Hispaniæ littus infestare iussam, si-nul literæ, quæ rem gestam approbarent, inde afferrentur,*

clo. Io. c. VII. *illicò reuocatum iri.* porrò vt mari, ita terrâ distincti etiam vtrinque limites, quibus miles contineretur. His ita actis, Neius abijt; magnumque toto Belgio gaudium, cum votis omnium, precibusque, daret Deus semel tandem finem bello tam diuturno, & cruento. Quin & in vicina regna delatus rumor admirationem non exiguam excitauit, cum tam subitæ mutationis causa nesciretur, credique non posset, adeò vel Archiduces debellatos esse, vel tam incautos Fœderatos, vt aut illi tam magna offerre, aut hi bonâ fide oblata credere animum inducerent. augere admirationem istam secretum rei, quæ nec per legatos explorari posset. tam paucorum vtrobique negotium erat. Itaque à Galliarum rege missi, præter Paulum Buzenuallium, ordinarium tunc legatum, Petrus Ianinus, & Elias Placæus Rulsius, qui voluntatem erga Fœderatos propensam commemorarent, &, constantiæ testandæ, vel proferendo deinceps bello iusta auxilia, vel paci contra componendæ consilia promitteret. cuius fructum vt integrum caperent, auctoritate illos suâ se adiuturum. peterent item, vt aliqui ex ipsis deligerentur, cum quibus conferre sermones, & prouidere pariter possent, ne quid Resp. detrimenti caperet. Ac placuit sanè hæc legatio, & decretum, vti manerent promouendo negotio, deputatique cum quibus agerent. Simile auxilium etiam à magnæ Britanniæ rege orare visum est; missique eò Ioannes Berckius, vrbis Dordracenæ syndicus,

ſyndicus, & Iacobus Maleræus, Heieſius, cum ordinario illic legato, Natali Caronio Schonewallio; qui honorificentiſsimè excepti cum mandata expoſuiſſent, reſponſum à rege retulerunt: *collaturum libenter, ſi quid profuturum ipſis videretur. eamque in rem Richardum Spenſerum, & Rudolphum Winwodum, equeſtri vtrunque dignitate, deſtinaſſe.* Per id tempus laboratum ab Archiducibus, vt quæcunque hactenus egiſſent, quæque porrò acturi eſſent, rex Hiſpanus rata haberet: ideoque allatæ à Birago, qui Spinolæ ab epiſtolis, litteræ eius; quibus & rata habere ſe omnia, & regiâ fide obſeruaturum, aſſeueraret. Eas literas, commeatu impetrato, detulit exhibuitque Verreickius, rogans inſuper, vti claſſem, quæ Hiſpaniæ oram infeſtaret, reuocarent. Vbi apertæ hæ, lectæque, fraus deprehenſa eſt, *quam incuriâ ſcribæ factam* Verreickius dicere; *Bruxellis quoque animaduerſam ab Archiducibus. qui tamen, teſtandæ fidei, quando ijs approbatio vniuerſalis contineretur, vel iſtâ formâ mittendas arbitrati eſſent. nihilominus, ſi id vrgerent, mox alias ad ipſorum arbitrium proferendas. darent ſex dierum moram, mandatis alijs exſpectandis.* Cum obtinuiſſet, perſuadere poſteà conatus eſt; *ita ſcriptas illas eſſe, vt ſatisfacere bono iure ipſis deberent. nihilominus miſiſſe denuo in Hiſpaniam Archiduces, qui rem Regi rectè exponerent.* inſtabat etiam vehementer, *vti claſſem reuocarent; & hanc Archiducibus gratiam facerent.* Deliberatum hic aliquamdiu, reſponſumque; *omnibus modis fraudem in literis factam videri.*

cIↃ. IↃ. c. VII.

peccatum in earum formâ, qualitate, & ſubſtantiâ. omiſſa etiam aliquot verba, neque Gallicè ſcriptas eſſe, nec ſubſcriptum Regis nomen. porrò nec ſigillo magno obſignatas, nec vniuerſalem denique totius negotij approbationem complecti; neglectamque libertatis mentionem, quam Archiduces feciſſent: ideoque ſtatui abs ſe nihil poſſe ante diem Kal. Septembreis. Formulam item exhibebant, Germanicâ, Gallicâ, & Latinâ linguâ, ad quam Regi approbatio ſcribenda eſſet, antequam agere vltra quicquam vellent. præterea item decernendo tantum temporis poſtulabant, quantum inter IX Kal. Sextiles, & Kal. ipſas Septembres intereſſet. placere tamen in gratiam Archiducum, vt claſſis ab Hiſpaniæ orâ reuocetur; prædæque poſt ſex ſeptimanas proximas factæ reſtituantur. Cum hoc reſponſo Verreickius diſceſſit, animis omnium ſpei plenis, poſt inhibita ſemel arma, vel pace negotium, vel inducijs terminatum iri. quamuis nonnulli, rerum magis periti, aliter iudicarent; *rem arduam & intricatam eſſe, animis vtrinque in ſua commoda nimium intentis.* nonnulli autem, quibus potentiæ Hiſpanicæ magnitudo ob oculos verſabatur, *credendum non putabant, fore, vt pactis Hiſpanus aſſentiretur, verùm fraudem aliquam ſubeſſe:* alij contrà, *tam multi ſanguinis, & CXX millionum impenſam, tot motus militares, æris alieni magnitudinem, pecuniæ inopiam, continuam Hiſpaniæ infeſtationem, imminentem Indicorum commerciorum ereptionem, aut perturbationem, impellere*

pellere animum tanti regis potuisse; maximè cum apud Fœderatos potentissima XXXVI *annorum Societas aduersus Indias occidentales institueretur, quæ res Hispanicam magnitudinem fractura omnino videbatur. Eâ de causâ sapienter Regem & Archiduces facere, qui sectari amissa desinerent, cum non aliâ ratione ad pacem tractandam induci possent; metuendumque insuper esset, ne aut suâ imbecillitate, aut vi aliquâ maiore compulsi, ad Gallum confugerent: cuius protectio periculum haberet, & cæteris aliquando Belgij prouincijs Hispanum expulsura timebatur. Longè igitur satius esse, in pace partem meliorem possidere, quàm tam locupleti accessione Galliam firmare; quæ Hispanici nominis auctoritatem ac terrorem non leuiter imminutura videbatur.* In prouincijs fœderatis multi prudentes seriò rem agi persuadere sibi non poterant; itaque displicere ijs tota tractatio, & existimare: *nullum alium finem fore, quam vt sub Hispani dominatum relaberentur; idque iam à multo tempore clam agitatum: & inducias, siue pacem, restaurandis viribus fieri. non facilè saluum esse statum publicum posse, aut regimen prouinciarum firmum; non ingruentes difficultates cum auctoritate expediri; non tributa prorogari, si in suis ea prouincijs Archiduces minutum irent; non conseruari imperium maris, si commeatus, ac vectigalia, tollerentur. Iis verò continuatis periculum esse, ne commercia mox rarescant, quæ plerunque eò transeunt, vbi exigi minimum solet. non facile etiam armari Reip. ministros aduersus corruptelas Hispani, quæ iam tum se proderent. & perituram militiæ disciplinam;*

c. 15. 16. c. VII.

nec,

cIↃ.Ↄ. c.VII. *nec, ſi fidem Hiſpanus frangat, libentem armorum populum fore, pacis interuallo euiratum.* Interim Hiſpaniæ immine-bat claſsis Belgica, de quâ reuocandâ ſedulò laboratum erat, vt nauibus Hiſpanicis, in Indiam vtramque vltrò citróque commeantibus, ſecura omninò profectio eſ-ſet; quæ res Iunio præterito obtineri non potuerat, vnum hoc tantùm indulgentibus Fœderatis, reuoca-tum ſtatim iri, ſimul Philippus inchoatum negotium per literas ratum ſe habere teſtatus eſſet: quæ dum ex-ſpectarentur, nulla illi vel auxilia vel commeatus ſub-ueherentur; & hoc reuocationis inſtar eſſe. nam ijs ſub-ductis, redeundi neceſsitatem tacitè imponi. Et hæc quidem etſi lege iſtâ conceſſa, approbaturum tamen Regem, quæ acta erant, multi ſanè dubitabant; potiſ-ſimum vbi in Hiſpaniâ atque Belgio, in fano Luciferi, Gadibusque, Vliſsipponæ, Gerundæ, ac Dunkercæ, bello inſtrui naues viderent. Dum hæc geruntur, Ar-chiduces motus militares componere ſatagebant, al-latis pridem ex Hiſpaniâ IↃc aureorum cIↃ. tum mi-litem quoque ſuperuacaneum exauctorabant, Hiſpa-nicum tantùm Italicumque retinentes, per præſidia diſtributum, quæ vrbes opulentiores redimebãt. Idem factum à Fœderatis in Britannis, cæterisq; extraneis, quorum infrequentia ſigna; item in Liburnicis, qua-rum mox partem, continuandæ in Indiam Orienta-lem nauigationi, iterum armarunt. Embdâ hoc anno naues plures Occidentem verſus ſoluerãt, quæ pleræq;

in

n Hiſpaniâ & Luſitaniâ detentæ, tanquam quæ ad Hollandos pertinerent, aut Ennoni Comiti ſuo rebellarent, à quo tamen commeatum fruſtra oſtendebant. & earum nonnullæ rurſum dimiſſæ, nonnullæ grauier vexatæ, vectoribus partim ad remos abductis, partim ad operã Regi in bello ac nauigatione Indicâ aut Braſilianâ nauandam. Perculit huius cladis nuntius Embdanos, & populum aduerſus magiſtratum conitauit, præſente maximè illic Ennone, qui eo nomine n tumultus excitandi ſuſpicionem venit, cum præſto haberet vtrumq; fratrem, & in propinquo præſidium Linganum. Hâc de cauſâ Fœderati milites vrbi auxiiares clɔ clɔ, Ennoni æneatorem mittunt vnà cum iteris, quibus teſtarentur: *ignarum nemini, quantâ cum ſide ad concordiam inter ipſum, & parentem olim eius, Friſiosque Orientales conſtituendam laboraſſent; cui aſſerendæ primùm Delfziliæ anno* clɔ lɔ xcv, *deinde iterum Hagæ Comitis* clɔ lɔ cIII, *& mox in poſtremis comitijs* IV *Eid. Nouembris ſeſe obſtrinxiſſent. Nunc autem compertum habere, Embdanorum præſidiariorum ſtipendia ipſius operâ interuerſa, vt motum aliquem concitaret; &, quod conſequens, ſtatum vrbis perturbaret. inſuper prohibuiſſe, ne publicæ pecuniæ, huic rei aſſignatæ, quæſtori ſuo ſolucrentur: tributa quoque & indixiſſe ſine Ordinum conſenſu, & exegiſſe: tum naues plurimas, Embdâ in Hiſpaniam profectas, de ipſius conſilio illic detentas, merces omnes fiſco addictas, nautas crudeliſſimè habitos. dein ipſo conniuente factum, vt Linga-* clɔ. Iɔ. c. VII.

CIↃ.IↃ. C.VII. *norum aliorumque excurſionibus Friſiæ Orientalis incolæ, ciuesque Embdani, miſerè vexati in vinculis abducerentur. Quæ omnia quando palam contra pacta fierent, ſtatuiſſe ipſos, ſiquidem contractu ſolenni toties obſtricti eſſent, prouidere, ne quid tale in poſterum moliri poſſit. Quamobrem monitum ſanè velle, vti, incommodis auertendis, ad* XIV *à receptis literis diem* XL CIↃ *florenos, præſidio Embdano perſoluendos, numerari iubeat, cæteram pecuniam quæſtori ſuo reddi curet. tum præterea indictiones præter Ordinum conſenſum factas, &, quæ iniuſtè exegiſſet, reſtitueret. porrò ad nauium nautarumque liberationem operam daret, & præſidia quoque Lingana Friſiâ Orientali arceret. niſi faceret, teſtari ſeriò, non ſe malis imminentibus obnoxios fore; qui nihil aliud propoſitum habeant, quam concordiam inter ipſum ſubditosq; inuiolatam conſeruare.* Hiſce literis hoc effectum, vt in Britanniam Henricum Stamlerum Enno mitteret, qui Regẽ oraret, *vti pro ipſo intercederet, ne quid ſeuerius ſtatuere Fœderati vellẽt;* Hagam verò primò quidẽ Dothiam Wiardam, mox Gulielmũ Kniphuſium quoq;, & Thomam Frantzium Cancellariũ, qui Fœderatis affirmarẽt, *extra culpam Ennonem eſſe, & paratũ pactis ſtare; Embdanos autem vano à malâ conſcientiâ metu percelli.* à quibus miſſi Vbbo Remetzius, Samuel Wingenius, & Daniel Altingus, qui decreti executionẽ vigerent; nam *ſat perſpecta Ennonis conſilia, qui vnũ hoc ageret, vt perpetuò illos vexaret, magnisq; impenſis in æs alienum inuoluere quæreret, vt eâ ratione ciuium ſtudia in ſe deriuaret.* tum non vnæ cõmeatus maritimi

ritimi literæ, inter se contrariæ, ab ijs prolatæ, quibus fraudis manifestum Ennonem facerent. Re intellectâ, comiter vtrosque Fœderati dimisere, commonentes; *pacem mutuò, & concordiam, deinceps colerent.* De cætero Embdanis promisere, *curaturos sese, ne qua ipsis iniuria fieret.* Medio Octobri Fœderatis Spinula scribit; *allatas ex Hispania literas, quibus rata se habere, quæ in hoc negotio agerentur, Rex nuntiaret.* tum commeatum Neio & Verreickio petit, qui has tradituri essent. Eo dato, Hagam illi cum veniissent, postridie admissi, pleniores, quæ exspectabantur, literas, Mantuæ Carpetanorum datas x I v Kal. Octobres, exhibuerunt. His Philippus testabatur, *quando Archiduces in negotio inchoato huiusmodi literas ab ipso promississent, quibus certò credere posset, omnia sine exceptione à se probari; maturo consilio, & plenâ potestate regiâ, ad promissi satisfactionem, & totius negotij confirmationem, declarare se in præsens, siue pace componendâ, siue inducijs, cum Fœderatis agere ceu omninò liberis, in quos iuris nihil sibi vindicaret. cuncta etiam, quæ in Archiducum declaratione proposita, rata velle; ac promittere verbis regijs, plenissimè ea obseruaturum, neque quicquam contra facturum, aut fieri vnquam permissurum. quin immò daturum operam, si quid contra factum fuerit, id vti bonâ fide reparetur. curaturum porrò, re pertractatâ, vt ex ipsorum arbitratu omnia obseruatu necessaria quàm amplissimè expediantur. Si tamen de religionis negotio, aut quibusdam alijs rebus, conuenire inter se non possent, atque ita vel pax vel* 1610. 1611.

clo. Io. c. VII. *inducia non procederent, tum ius ſuum integrum velle, neque has literas ratas habere.* Harum literarum geminum quoque exemplar exhibebant, Gallicâ vnum, alterum Germanicâ linguâ. Ad hæc Neius magnopere Regis in hoc negotio ſincerum affectum commendare, qui de illis ipſis literis, quo magis ratæ eæ eſſent, & à ſuſpicione fraudis alienæ, cum Senatu deliberaſſet: laudandum iſto nomine dictitans, quod interpres ipſe ſui non fucatam animi mentem clarè expreſsiſſet, nihil promittens, quam quod præſtare re ipſâ cuperet. non facturus, ſi fraudem aliquam cogitaret. Neij verba Verreickius excepit, de Archiducum quoque fide in re præſenti, & inclinato ad pacem animo, multa referens. ac cognoſci abundè poſſe, cùm tam ſedulo ſatisfactum Fœderatis per omnia cuperent. Fœderati, ſimul apographa accepiſſent, legiſſentque; negligentiam deprehenderunt, & verba paſsim prætermiſſa, aut interpolata; neglectam item ſolennem formam, & neque in pergamenâ ſcripta, nec ſubſcriptum Regis nomen. Itaque re cum Galliæ & magnę Britannię legatis communicatâ, indictoque in VI Kal. Nouembres conuentu, interrogârunt; ecquid literæ aliæ pleniores exſpectari poſſent. cùm negaretur, interque tractandum ambigua hæc omnia explicari, & difficultates tolli poſſe, reſponderetur, ampliandum cenſuere. Itaque libratis diu conſilijs, poſtridie Kal. Nouembres reſponſum decernunt; *literas, vt iam antè oſtenderant, omninò delinquere;*

& in ſcriptione pariter atque ſubſcriptione peccatum: tum verba paſſim temerè omiſſa, aut interpolata, adeoque extremam clauſulam promiſſorum abolitionem præ ſe ferre; cum tamen Regi, & Archiducibus, atque omnibus eorum conſiliarijs exploratum ſatis eſſet, ipſos, veluti rerum ſuarum ſupremos arbitros, qui neque Regis, neque Archiducum leges agnoſcerent, Dei Opt. Max. gratiâ, & fœderatorum Principum auxilio, prouidere facilè poſſe, vti benè Reſp. ordinetur; nec proponi hanc in rem ab ipſis quicquam oportere, niſi contra fidem data agere vellent. Et quanquam expendendum eſſet, tam dubijs literarum verbis, an negotium inchoatum proſequi conſultum ſoret, promouendo tamen tranquillandi Belgij inſtituto, & oſtendendæ animorum ad honeſtam tutamque pacem inclinationi, viſum vti literas haſce examinandas per prouincias omnes mitterent, & legatis poſt VI proximas ſeptimanas ſignificarent, an operi incœpto porrò manum admouere è rep. putaretur. nunquam verò admiſſuros, quicquid aliquatenus contra has approbationis literas, aut Archiducum promiſſa, obliquâ aliquâ interpretatione proferri poſſet. & ſi pergendum fortè videretur, tum planiſſimè ſe confidere, neque Regis, neque Archiducum nomine, ita vti promiſſum erat, quicquam vnquam propoſitum iri, quod aut ſtatum publicum læderet, aut cum ciuium ſuorum ſalute coniunctum non eſſet. Ab Archiducibus item decimo poſt denuntiationem hanc die legatos deſtinandos idoneos, plenâ poteſtate inſtructos; & facturos eadem ipſos, vt quàm citiſſimè imponi negotio finis poſſit. cIↃ. IↃ. C. VII.

Hoc reſponſum Neio & Verreickio datum poſtridie

eId. Ib. c. VII. Kal. Nouembres; quæſitumque, an ipſas approbationis literas tradere vellent. ſed hoc illi facere poſſe ſe negabant, & nec Bruxellas referre; in quo nullum tamen diſcrimen Fœderati arbitrari. itaque rem differri volebant, & mandatis amplioribus tempus dari. id vbi conceſſum eſſet, profectus Bruxellas Neius, nonoque poſt die reuerſus, mandatum ſibi ſignificauit, *vt literas traderet, & acceptilationis ſyngraphàm reciperet, quâ declararent Fœderati, ſat Archiduces promiſſis feciſſe, & reſtituendas literas fore, ſi fortè poſteà re infectâ diſcederetur.* Hoc diſplicere Fœderatis, qui *neque impleta promiſſa* cenſebant, *& fraudem in literis manifeſtam, nec chirographi reſtitutionem neceſſariam eſſe, quod negotio non perfecto per ſe irritum.* Cum hîc Neius & Verreickius tergiuerſarentur, Fœderatique à ſententiâ non deſiſterent, petitâ iterum ampliatione, & conceſſâ, rurſum Bruxellas abijt Neius, mandatumque attulit, *vti ſimpliciter, & ſine vllâ acceptilatione, aut reſtitutionis promiſſo, literæ illæ traderentur.* quod vbi factum, receſſere. Et tunc Fœderatis viſum, vt per ſuam quique prouinciam, an pergendum in negotio inſtituto arbitrarentur, indictis comitijs deliberarent, mox rurſum ad VI Eid. Decembres conuenturi, & mandata de re præſenti allaturi. Cum in eo eſſent, literæ ab Imperatore allatæ, VII Eid. Octobres ſcriptæ, quibus ille commemorare; *nec ſumptui ſe, aut operæ vlli pepercißе, nec patrem etiam Maximilianum, ad componendas Belgij turbas.*

bas. ideo mirari, inchoatum hoc negotium, neglecto ipso, & cIↃ.IↃ.
nconsulto; eoque rem præsentem dirigi, vt ex prouincijs C. VII.
iisce vnitis Resp. aliqua libera constituatur: cum tamen nemo
gnoraret, Belgium totum Romani Imperij feudum esse. quam-
obrem cogitandum ipsis, in re tam graui nihil omninò decerni
posse, de quo non cognoscere ipse prius deberet. quod si quic=
quam molirentur, ad naturam & legem feudi immutandam,
d ratum esse mimimè posse: itaque scire se ex ipsis velle, quo res
ota loco esset, & quid animi porrò haberent; vt tam suum,
quam Imperij sui, ius tueri possit. petere item, ne ignaro, aut non
ermittente ipso, porrò aliquid constituerent; neu quid etiam
ncœptarent, quod, ne fiat, ipsius, aut Romani Imperij inter-
sset. Hisce literis hoc respondent. *Admirari se magnope=*
e, nec vel à Philippo Rege, aut Archiduce, certiorem factum
sse; quod si scissent, non in hãc rem commissuros quicquã fuisse.
Porrò meminisse satis, quoties & ante & post administratam
Mathiâ fratre Remp. frustra ab Imperatore petijsset, vt tam
rauiter laborantibus aduersus vim oppressionemq; Hispanorũ
uccurreretur. scire etiam, ante annos XXVIII *corã Imperato=*
is & Imperij legatis Coloniæ Agrippinæ de pace constituendâ
ctũ fuisse: sed cum intereà quàm vehemẽtissimè in ipsos sæuire
ostis non desineret; ob priuilegia violata, & omne crudelitatis
enus, quâ Philippus cõtra fidem in creatione datam vsus esset,
ecundum Belgij iura ac leges, anno CIↃIↃ LXXXI *coactos, si*
Remp. saluã vellent, extrema remedia adhibere, & solenni edic-
o absoluere populum sacramento, quo Philippo principi dixe-
nt. Ab eo tempore multos Reges Principesque libertatem agno-
uisse,

cIↃ. IↃ. c. VII. *uisse, varioſque eo nomine contractus initos. quin etiam terrâ marique, virtute ſuâ & auxilio Regum ac Principum fœderatorum, defendendæ libertati ſemel vindicatæ, magnæ aleæ, & impenſæ incredibilis, bellum geſſiſſe. nihilominus Imperatori, & Imperij quoque Principibus, ijsque Ordinibus, qui fœdus ictum deſeruerant, ſignificaße; diſplicere ſibi magnopere calamitates, quibus Belgium, & prouinciæ item finitimæ, vexarentur. neque quicquam magis velle, quam honeſtam ac certam pacem; quam tamen, niſi ſaluo vindicatæ libertatis edicto, fieri non poße exiſtimabant. idque prolixis admodum verbis declaraſſe in literis ad Imperatorem, & Imperij principes, datis anno* cIↃIↃcV. *dein anno proximo ab Archiducibus de pace ineundâ agi cœptum; ac tunc conceptis quoque verbis teſtatos eſſe, non ſe agere cum eo poſſe, niſi legitimam libertatem, & tot annorum interuallo confirmatam, agnoſcere paratus eſſet. atque ab illis ſecretò primum, deinde ſignatis etiam literis reſponſum eſſe, prouincias ſe haſce liberas habere, nec quicquam in illas iuris ſibi vindicare. daturos inſuper omnem operam, vti hanc libertatis ſuæ agnitionem Rex Hiſpaniarum intrà proximum trimeſtre diplomate publico ratam faciat; idque mox ita factum eſſe, adiunctum literarum exemplar indicare. De cætero confidere ipſos, Imperatorem, & quoſcunque Imperij Principes, pro benigno in Remp. ſuam affectu, negotium hoc totum approbaturos, & promouendo neceſſaria curaturos.* Deſinente Nouembri à rege Daniæ, ad quem Reip. cauſâ legati, Boulenius, Simonius, & Magnus reuerſi, multa de propenſo eius in prouincias haſce

haſce ſtudio referentes, & legatos mox ab eo adfuturos, qui imminentem de pace tractatum conſilio atq; operâ adiuuarent. Ii fuere, Iacobus Vlefeltius, regni conſiliarius, & Ionas Chariſius, Iuriſconſultus, aduenerunt̃que ineunte Decembri; &, quæ de Rege ſuo legati paullò antè retulerant, affirmarunt. Mox ab Electore Brandenburgenſi adfuit quoque Ioannes Diſcouius, qui mandata exponere diſtulit aliquandiu, dum eos, qui à Palatino deſtinati, præſtolatur; ſine quibus nihil dum agere iuſſus erat. XIII Kal. Ianuarias Fœderati indicto conuentu, mandata quiſque ſua protulerunt, quæ iſta erant: *vti cum Archiducum legatis, etſi minus plenis approbationis literis, de pace aut inducijs tractarent; ſaluâ tamen ante omnia prouinciarum libertate, quam infringi nullo modo paterentur, ſiue ſtatum ciuilem res ſpectaret, ſiue Eccleſiam, aut Religionem.* Et diu multumque libratis conſilijs cum Mauritio, Gulielmo Naſſouio, & Senatu, legatisque Gallico, Britannico, & Danico, (nam Brandeburgicus, herilia, quę commemoraui, iuſſa prętendens, negotio ſe abſtinebat.) IX Kal. Ianuarias Archiducibus per literas indicant; *paratos ſeſe, ſub exceptione poſtridie Kal. Nouembres factâ, in quâ etiam tum perſiſterent, cum legatis Hagam miſſis inſtaurandæ pacis negotium inchoare; quod ſeptem octo rerum peritis commißuri eſſent, ſi certiores per literas ficrent, poſt decimum diem vicißim ab ipſis, pari aut minore numero, mittendos alios; qui cum plenâ poteſtate, tam Philippi, quàm ipſorum item nomine, rem*

cIↃ.IↃ. c. VII.

clo. Io. c. VII. *tractarent. quando autem armistitij finis instaret, considerarent, si cœpto operi insistendum videretur, an non in* VI *septimanas prorogari id expediret. quod si vellent, idem quoque sibi placere, modò ipsi, suo & Philippi nomine, ratum facerent.* Exemplaria literarum Neio & Verreickio data, postulatumq;, vt ipsas Archiducibus traderent. &, si delegandos aliquos ij censerẽt, de numero illorum, nominibusq;, & profectionis die, statim certiores facerent, quo maturè expediri commeatus possit. Id dum agitur, VII Kal. Ianuarias Hagam venit ab Electore Palatino legatus, Hippolytus à Collibus, Curiæ præses, cum cæteris Regum ac Principum legatis consilia in rem præsentem collaturus. Atque hic anni istius finis, qui Europam vniuersam suspensam tenuit in exspectatione pacis condendæ, è quâ vtilitatem quàm maximam sibi quæque pars captabat. Fœderati libertatem, & supremam potestatem, quam Philippus & Archiduces transcripsissent, vindicare summâ ope nitebantur; quippe id maximum pacis fundamentum esse, nec belladi, eâ datâ, iustam deinceps causam fore. Hâc spe tenebantur illi, qui in eam toto animo propendebant; potissimùm, cum vix fieri posse existimarent, vt ciuitates, & quæcunque alia membra, post Vnionem Vltraiectinam à suo corpore auulsa essent, armis vllis recuperarent. nam vt eius ratio aliqua haberetur, necessitatem, quæ legibus cunctis dominatur, non permittere. multò autẽ satius esse, si quæ reliqua illis belli

alea

alea feciſſet, ea vti conſeruarent, & honeſtiſsimâ condi- c 19.19.
tione, integrâque libertate, communirent. Ex parte ad- c. VII.
uerſâ etiam Archiduces, rebus ſuis perturbatis, ſubditisq; bellum vlterius detrectantibus, temporis prorogatione res ſuas inſtaurare velle videbantur: quod effectu facilius exiſtimabant, quia bellum viribus exoticis gererent. hâc de cauſâ neq; penſi quicquam habebãt, quocunq; modo negotium tandẽ inchoaretur. id ſperãtes, vt potẽtiâ excellebant, ita fore, vt vtilitas quoq; maior inde ad ipſos redundaret. quippe Fœderatos, iam monarchico ſtatui aſſuetos, extra ipſum difficulter ſubſtituros, ideoque turbas habituros. inde perſuadere ſibi, quamuis iuri quidẽ ſuo ac ſupremæ poteſtati renũtiaſſent, nihilominus futurum, vt poſtea votis potiantur. Spem hãc perſuaſionem q; augere prouinciarũ vrbiumque magna vbiq; priuilegia, propter quæ cõcordia eſſe certa non poſſet, ſine ſupremi alicuius collegij auctoritate, ad quod rerum omnium cognitio cum pleniſsimâ poteſtate pertineret. quod quando quidẽ, etſi per quàm neceſſarium, ne feruente quidem bello, ac periculis vrgentibus, conſtituere potuiſſent; in altâ pace, ac libertate, multò minus conſenſum fore: vnde motus inteſtinos, & perturbandæ reip. occaſionem datum iri. Dum his iudicijs conſilia vtrinque æſtimantur, æneatores, ad Archiduces pridem à Fœderatis miſsi, Hagam redeunt, literasq; ab ijs afferunt, quibus *ſeſe poſtulatis aſſentiri* teſtabantur; *& negotium ijs porrò demandare,*

clo. lo. c. vii. *quibus hactenus credidissent, eosque Idibus Ianuarijs Bruxellis discessuros esse, & Antuerpiæ noctem acturos, si & literæ commeatus, & transuehendis illis naues ad* III *Eid. Lilloi paratæ starent. De cætero ex literis Neij & Verreickij intellecturos, quibus præterea rei summam commisissent. Ad armistitium quod attineret, id quoque in* VI *septimanas prolatum velle, & Regis Hispani approbationem de eâdem re promittere.* Neius etiam, & Verreickius, itidem scribere, *Ambrosium Spinolam, Joannem Richardotum, & Joannem Mancidiorium legatos esse, atque his vtrunque se collegam datum.* clo. lo. c. viii. Non satis placuit hæc legatio Fœderatis, & inutilis videbatur, ad quam nemo Belgij procerum mittebatur. tandem tamen, post consilia cum legatis principum amicorum habita, admitti qualemcumq; placuit. Vt verò in rebus omnibus semper venerari Deum oportet, ita, pro antiquâ suâ pietate, in tam arduo negotio faciendum maximè rati, in VII Eid. Ianuarias preces publicas per prouincias omnes indicũt: & summo numini pro acceptis beneficijs gratias agere, ac pro felici pacis tractandæ successu vota nuncupare iubent. Posthæc legati, qui prono Scaldi deuehi statuerant, mutato per ingruens gelu consilio, terrestri se itineri accingere coacti, obuiam profectis Liram vsque, tuti commeatus causâ, præfectis Bredano ac Bergozomano, Iustino Nassouio, & Marcello Baxio, Hagam Comitis deuenere, magnificè vbiq; per viam excepti. Hagæ cum appropinquarent, prope Riswi-

cum

cum perbenignè Mauritius excepit, Henrico fratre, & Gulielmo Nassouio comitatus. Ad spectaculum concurrerat ingens multitudo, auida videre hostem paullò antè patriæ infestissimum pertæsum belli, ac nuntium pacis. Admirari item multi, & contra ciuilis prudentiæ legem arbitrari, hostem, eumque exercituum ductorem, intrà ipsa Reip. viscera admitti, vbi inquirere plenissimè posset, quis vniuersus eius status; quis ciuium sensus, aut dissensus; quod etiam robur, aut infirmitas; dein, quis animorum affectus. alij quoque, parum prudenter tam arduum negotium delegatis committi, qui mandatis astricti essent, à quibus recedere non liceret. Sed Fœderati, quibus de Reip. suæ statu, deque subditorum animis, atque affectu, melius constabat; nec tam facilè aut eorum fidem impelli, aut in patriam communem amorem conuelli posse sciebant, modum hunc optimum censuerunt. Præterea res humanas qui attenderit, vicissitudinem hic earum manifestam animaduertet; & non sine arcanâ quâdam ratione factum, vt in intimum Hollandiæ sinum pacem delatum vltrò venirent, quam olim patres nostri cum tot supplicationibus in vltimam Hispaniam frustra quæsitum iuissent. Et Fœderati, quo certius ipsis res procederet, anteqnam illi aduenirent, cum Galliæ magnæque Britanniæ legatis egerant, vti cum eorum Regibus fœdus aliquod iniretur, si qua forte pax fieret, saluâ prouinciarum libertate, hanc vt ipsis certam præ-

c Io. Io. c. VIII.

cIↃ. IↃ. c. VIII. ſtarent,& ſi quid contra ab Hiſpano aut Archiducibus tentaretur, id modis omnibus prohiberent. adeóque his conditionibus inter Gallum & Fœderatos conuentum fuit; *vt, ſi, pace ſemel conſtitutâ, vis aliqua fieret, auxiliares decies* cIↃ *ſuo ſtipendio ille mitteret; & plures quoque, ſi vſus foret; idque tertio quidem menſe, poſtquam tranſgreſſori res denuntiata eßet: vel ſtatim quoque, ſi inuaſio manifeſta, & auctoritate publicâ graſſaretur. vicißim autem Fœderati quocunque bello auxiliares quinquies* cIↃ, *aut liburnicas totidem vectoribus armatas darent.* Sed cum Britanno decerni nil potuit; & impediebat partim commerciorum reſpectus, partim diſpungenda adhuc æris alieni reliqua; quorum prius monopolij inſtar eſſet, commerciorumq; libertati valdè aduerſum: alterum maioris momẽti, nec ita obiter tranſigendum cenſebatur. Ineunte Februario à Landgrauio etiam Haſsiæ legatus venit, Ioannes Burgius, qui heri ſui erga prouincias has affectum benignis admodum verbis nuntians, operam quoque, & conſilium, offerebat. Tunc Fœderatis negotium inchoare viſum, miſsique ad Spinolam, & cæteros legatos, qui & ſalutem nuntiarent, & percunctarentur, *an quæ ad ipſos mandata haberent, an verò cum delegatis tantum agere vellent.* Ii autem reſpondere, *mandata ad ipſos nulla eſſe; id ſolum cupere, vti ſalutare liceret.* itaque admiſsi, & ſalute dictâ, cum de inchoando negotio admonerentur, Richardotus inquit, *paratos eſſe, & quamprimùm etiam*

etiam velle. Sic digressis deliberare Fœderati, quibus suorum instantem pacis, siue inducierum, tractatum committerent. & delecti, Gulielmus Nassouius, Frisiæ præfectus; Walrauius Brederodius, Brederodæ, & alibi, dynasta; generatim prouinciarum omnium nomine. speciatim verò è singulis singuli. E Gelriâ, Cornelius Gentius, Loënæ & Meinerswici dominus, Burggrauius & Iudex Nouiomagensis; ex Hollandiâ, Ioannes Barneueldius, Eques, Tempelę & Roderisæ dominus, Aduocatus prouinciæ, magni sigilli, & archiuorũ præfectus: è Zelandiâ, Iacobus Maleræus, item Eques, Heiesi dominus, pro Mauritio, Veriæ & Vlissingæ Marchione, primũ in nobilitate Zelandicâ locum tenens: ex Vltraiectinâ diœcesi, Nicolaus Berckius, primus cõsiliarius; è Frisiâ, Gellius Hillema, curię Senator: è Trans-Iselaniâ, Ioannes Slothius, Sallicij dominus, & Vollenhouæ satrapa: è Groningensi ditione, Abelus Condersius, Elpeni, Fani, & Cantij dominus. Omnes viri & auctoritate clari, & multo rerum vsu periti. Hi cum destinati essent, postridie Non. Febr. habitus primus conuentus fuit, in quo exhibita vtrinque mandata, atq; ita discessum. Biduo post conuentum iterum, & causari Spinola, *non ampla satis mandata esse, quæ Fœderati attulissent, astringiąue eorum potestatem, præter eiusmodi negotiorum legem.* atq; huic respõsum, *planè nodum in scirpo quæri, neq; difficultatis quicquã rem habere: quippe Ordines, qui in rem præsentẽ essent, confirmare omnia posse. contra verò eadem*

cIↃ. IↃ. c. VIII.

cIo. Io. c. VIII. *eadem ſeſe optimo iure obiecturos.* ad quæ reſpondere illi; *cum pleniſſimâ poteſtate adueniſſe, eiuſque rei mox fidem facturos.* Tum rogati, *an veluti cum prouincijs liberis agere iuſſi,* affirmarunt, *quemque vellent titulum permitti.* & hic cum interpellarentur, *cur Archiduces neque inſignibus prouinciarum fœderatarum, neque titulis abſtinerent,* excuſabant; *nihil hoc iuri, aut libertati ipſarum detrahere. eadem Hiſpaniæ, Galliæ, & Britanniæ magnæ reges committere; quorum ille Hieroſolyma, Nauarram iſte, hic denique Franciam titulis illuſtrandis aſſcriberet.* Exemptum hâc diſceptatione tempus fuit, ſolutuſque conuentus, & reiectus in III Eidus. tuncque propoſitum, *vti iuri in poſterum omni in prouincias fœderatas, Tenctero ſque, & Linganos, renuntiarent.* quâ de re cum ampliarẽt, de petitionis huius iniquitate multa apud legatos queſti, ac ſententiam Archiducum ſcitati, ipſis Eidibus reſponderunt: *accipere ſe conditionem, eâ tamen lege, ſi in cæteris quoque rebus, & negotio Indiarum, conueniretur: vbi ſperabant paria facturos Fœderatos, & aliquid Philippi certè Regis Archiducumque gratiæ daturos; maximè quando amici deinceps futuri eſſent, & Hiſpaniæ quoque commercia, quæſtum maximum allatura, harum prouinciarum populis permittenda.* Cumque hîc diſceptaretur, *vnum hoc Regem permouiſſe* inquiebant, *vt tam magna ipſis offerret.* Mirari multi conditionem iſtam admitti, & exiſtimare, cum tam magnificè talia promitterent, vel non præſtanda ea videri, vel maius aliquid ſperari, quo impetrato, minimè gratuita Fœderatis

deratis libertas foret. Et è Britanniâ nuntij quoque af- clo. lo.
ferebantur, Hobokenum, Archiducum illic legatum, c. viii.
dixisse Regi, *in hâc libertatis pronuntiatione nihil sanè momenti esse. confidere Archiduces, maximas eam turbas daturam; adeoque, concessâ libertate, in pace facillimè se effecturos, quod negatâ tam diu in armis frustra contenderant.* XVI Kal. Martias amnestia sancita fuit, statutumque, ne pignora vlla caperentur, nisi priuati æris alieni causâ. item, vt libera cuiuis vtrinque essent commercia, & pari cum indigenis sorte; nisi quod Indias Spinola exciperet, actotum illum tractum, obnitentibus vehementer Fœderatis, & dictitantibus, contra prouinciarum ac maris libertatem id fieri. Sic in ipso statim principio satis clarum, non gratuitam Fœderatis libertatis restitutionem fore; cum sperarent aduersarij, hâc potissimum ratione futurum, vt potentiam ipsorum detererent, suam augerent. Commouit ea res animos multorum, qui existimare nihil aliud agi, quàm vt libertas, tam speciosè concessa, per hos quasi cuniculos subrueretur. quin Societas quoque Indica Orientalis conuenire frequens, & cum Fœderatis, tum principum legatis ostendere sollicitè; *rem periculi plenam esse, nec tam ad ipsos, quàm ad Remp. vniuersam pertinere, ne postulata Hispani obtineant. Vnicè hoc pacto opes publicas sine impensâ publicâ augeri; & tam multas naues bellicas, tormentis militibusque instructas, occupari. idque adeò vnum esse, in quo cæteros ferè Reges principesque superarent; qui nunc ideo Fœ-*

c Io. Io. c. VIII. *deratorum amicitiã æſtimarent, mox deſpecturi, ſimul redactos eò viderẽt, vt aliquando aut prodeſſe aut obeſſe non poſſent. Liberas haſce Belgij prouincias propter ſitum, & incolarum etiam indolẽ, cõſiſtere nullo modo poſſe, niſi emporia ſua portusq; peregre aduectæ naues locupletent. item quãdo Hiſpani potentia non Belgio tantum, ſed Europæ quoq; reliquæ grauis eſſet, nullâ ratione magis ſecuritatem publicã præſtari poſſe, quàm ſi potentiæ tam immenſæ fundamenta ſubuertantur; quod futurũ, ſi theſauri eius Indici in Belgas, cæteroſq; Reges ac Principes, deriuẽtur. Obiectũ quidem fortaſſis iri; nõ neceſſaria Indiarum commercia eſſe, patentibus Hiſpanijs, quas pax decreta aperiret. ſed his in promptu reſpõſum: parũ tuta illic cõmercia, & facilè infructuoſa reddi, idq; experiundo ſatis didiciſſe. deinde inconſultũ nimis videri, hoſti reconciliato, & cui fides haberi certa nunquã queat, in poteſtatẽ tradere tam magnas opes, tã multas naues, tot tormenta bellica, tot peritos vectores, quibus pro libidine mox abutatur. curandum præterea, ne principes Indici, qui Belgarum ſe fidei benignè cõmiſiſſent, in Hiſpani iterũ ſeruitutem redigãtur, quod Belgarũ laudem ac gloriã vehementer imminueret, & incrementum maximũ afferret potentiæ Hiſpani, qui ingens operæ pretium putaret, ſi Indias ipſis de manibus eriperet: in quibus cum per opulentiſſimas paſſim oras volentibus incolis commercia exerceant, tueri ea conſtãtiſſimè, nec Luſitanis concedere debeant. quod ſi ſemel fortè remittant, ita in poſterum proſpecturum, vt de reſtauratione fruſtra ſint cogitaturi. Amicitiam, conuerſationem, & commercia, pacis eſſe beneficia, quæ nullis denegentur, niſi hoſtibus. nulla exempla exſtare pacis cum exceptione tali, quæ relegationis inſtar eſſet, & tantum in hoſtes,*

aut facinoroſos, decerneretur. itaq; Indiâ prohiberi, manifeſtam iniuriam eſſe cum fraude coniunctam. verbis in ſpeciem magnificis libertatem pronuntiari, re ipſâ verò denegari, adeoq; ſeruitutem grauiorem inferri, quàm vnquã ſub principibus vllis paſſi eſſent. quamobrem pacem bello deteriorem tentari. dein ecquâ fronte mercatoribus ſolertiſſimis, reiq; maritimæ peritiſſimis, commercijs iſtis interdici, aut maris vſum eripi poſſe, quod iure gentiũ omnibus pateret? Euerti funditus Remp. totam ſine hoc neruo, quo vno hactenus ſe potiſſimũ ſuſtinuiſſet: & tãtum vires illius accîdi, quantũ iſtum. exarmari CLXXX *naues maximas, in quibus ad nouẽ* CIↃ *vectorum. infructuoſos reddi quotannis* XLIII *milliones florenorum. Hæc qui attendat, facilè certè iudicaturũ, callidè planè agere Hiſpanum, qui concedat libertatem, nihil niſi nomen futurã, ac dignitatem potentiâ caſſam.* Magnâ cõtentione res agitata, & tribus quatuor cõuentibus diſceptata, animis vtrinq; obſtinatis; donec Fœderati, non diſcedere à ſentẽtiâ certi, cõponendo diſſidio tres rationes propoſuerũt: vti vel commercia Indica pace indulgerẽt, vel inducijs permitterẽt, vel bellũ vltra tropicum cãcri continuarẽt: vbi, ſaluo ſiue pacis ſiue inducíarum cõtractu, fortunã porrò cuiq; ſuã & vires experiri liceret. Primã & vltimã reiecerũt; illam, quia expreſſo mandato prohibebãtur; hanc, quia principes ſuos pacẽ velle dicerẽt, non bellũ, aut eiuſmodi tractatũ, qui ita pacem cõſtitueret, vt bellũ tamen nõ finiret. iſtã accepturi videbãtur, ſi inducijs deſinẽtibus Fœderati quoq; cõſiliũ hoc omitterẽt. verùm id illi cũ negarẽt, & liberã tunc cuiq;* CIↃ.IↃ. C. VIII.

clo. lo. c. VIII. potestatem decernerent, nullo effectu diremptum colloquium, communi vtrinq; apud legatos regum querelâ; cum illi dicerent, *indignas principibus suis has conditiones, quibus, vel si captiui essent, grauiores imponi à victoribus non possent*: hi è contra, *ea à se flagitari, vindicatâ libertate, quæ ægrè subiugati concederent*. Tandem cum frustra moueri hunc lapidem Hispani viderent, de inducijs tractandis consentiunt. cumque *negotij vniuersi omnia capita* Fœderati *simul proponenda* censerent, illi, *iniquum, & inauditum*, respondere: *quin neque mandatum habere, & imparatas denique esse. quosdam ex ipsis Gallicæ Britannicæque paci pertractandæ interfuisse, neque quicquam ibi tale postulatum; paratos singillatim agere, quod in eiusmodi negotijs solenne: & de collimitijs primò, de commercijs, deque restituendis bonis fisco addictis, & sic deinceps*. Hîc Fœderati; *nihil iniqui postulatum hoc habere, cum ipsi eandem quoque legem sibi dicerent. non eò fieri, vt inter se fallant, aut quicquam excludant necessario tractandum, cuius addendi semper vtriusque potestas foret; sed vt summatim semel sciretur, quæ vniuersæ actionis præcipua capita essent futura*. Hîc cum deliberandum statuerent, digressi mox redierunt; testatique, *liberum deinceps fore, ea addere, quæ addenda necessariò viderentur*, quædam vtrinque capita exhibuerunt: Fœderati plura quidem, sed simplicia, & perspicuo valdè sensu. *Vt commercia vtrinque in Belgio secura essent. Pignora capta remitterentur, neque alia in posterum vlla caperentur. Limites constituerentur, & loca quædam permu-*

permutarentur, aut muris deiectis panderentur. Rhenoberka, CIↃ. IↃ. C. VIII.
& cætera castella, Rheno aut Roræ imposita, desererentur. Sententiæ, & proscriptiones, fœderis, religionis, aut belli causâ, retractarentur. Dominia, res soli, actionesque principis Auriaci, heredibus restituerentur. Item bona, quæcunque fisco addicta aut assripta in Belgio, ducatu Luxemburgico, comitatu Burgundico, & Ambarris. Naues onerariæ detentæ post IX *Kal. Quinct. anni* CIↃIↃC VII *dimitterentur; bonaque hâc de causâ distracta restituerentur. Eorum quæ fiscus accepisset, aut bellum inutilia fecisset, vsuræ redderentur. Dispositiones testamentariæ, odio religionis, fœderis, aut belli, in præiudicium cuiusquam factæ, rescinderentur. Æs alienum, publicâ fœderis causâ contractum, ad vtrosq; pertineret. Miles exoticus, qui in Philippi & Archiducum stipendio, veluti diffidentiæ fomes, auctoramento solueretur. In conscientiam nautarum, negotiatorum, cæterorumque prouincialium, ne inquireretur; religioque in nauibus suis libera cuique foret: neve eius causâ ea merceve fisco subijcerentur. Hereditates ab intestato hinc inde legitimis heredibus obuenirent. Vetera vrbium priuilegia, quæ ante bellum exstitissent, illæsa vbique permanerent. Si inducia turbarentur, tum nautis, mercatoribus, institoribus, reliquisque incolis, vti saluis nauibus mercibusque recedant, semestre indulgeretur. Si quid hîc committeretur, id, actione integrâ, resarciretur. Captiui omnes sine luitione dimitterentur. Actiones ciuiles, non publicè alienatæ, ob præteritum bellum, sine vllâ præscriptionis exceptione integræ manerent. Quæ tractarentur, omnibus modis certa ac rata essent;*

c.Io.Io. c.VIII. *atque in eam rem vt Cæsaris, ita principum Imperij, & Regum quoq; Galliæ, Britanniæ, & Daniæ auctoritas implorare-tur. Principes, Resp. ciuitatesq; amicæ ac fœderatæ, hoc tractatu comprehenderentur. Lusitani principis negotia componerentur, præsensque tractatus ratus haberetur, ac promulgaretur.* Hæc Hispani cum viderent, *numero illa multa* dicere, *ac longi temporis negotium esse.* & Richardotus ad mentionem de ære alieno, publicâ fœderis causâ contracto, *pecuniæ penuriam* obtendebat, *& ærarium bello exhaustum.* Porrò capita ipsi quoq; quædam reponere, multo quidem pauciora, sed obscura, & multi sanè argumenti: *De limitibus, bonorum restitutione, commercijs exoticis, æquandâ monetâ, pariandis priuilegijs & immunitatibus Anglicanorum commerciorum, negotijs religionis, & vicinorum principũ.* In his Fœderati, cæteris summatim perstrictis, cum religionis expressam mentionem, itidem vt in mandatis, animaduerterent; & incertum haberent, an de restituendâ maiorum religione agerent, an verò de indigenarum hinc inde constituendâ modestiâ, *vti sententiam diuiderent* petierunt. *nam hoc quidem vt ciuilis prudentiæ scitum egregium, & imperij quoque communis firmamentum; ita illud libertatem suam palam imminuere.* Sed verò tergiuersari hîc Hispani, *facturos sese, cum ad caput isthoc, quod inter vltima, peruenissent.* Postquam autem tradita hæc capita, eò consilia dirigere videbantur, vti recederent aliquantisper, de Fœderatorũ mente, & prouincialium quoque inclinatione, quam ex multorum collo-

colloquijs didicerant, Principes ſuos edocturi. & manifeſta res fuit, tum ex ſermonibus familiarium, tum ex duobus proximis conuentibus, vbi multa de commercijs Indicisq; & Europæis obteſtati, poſt longam diſceptationem, formulas ſeorſim præſcribi petierũt, in Hiſpaniam, & Brabantiam mittendas; vt, quid Regi atque Archiducibus videretur, proprius cognoſcerent. eam porrò in illis moderationem requirebãt, ne quid animos ipſorum offenderent, aut exiſtimationẽ lædерent. quandoquidem autem rerum Antuerpienſiũ minus periti eſſent, Martinus Faillius, & tres quatuor alij mercatores, ipſis vti permitterentur, quorum cõſilio in re propoſitâ tranſigendâ adiuuarentur. Re deliberatâ, ad Indiæ nouennalem, & cęteram Europæ negotiationem ſtabiliendam, pecuniariam cautionem adhibere viſum fuit. itaq; placuit, *vt hîc Hiſpani aureorum quindecies centena* CIↃ, *ipſi in Hiſpaniâ quinquies centena conſignarent*. Id decretum mox exhibitum, & ampliare Hiſpani, ipſi quoq; præſcriptum aliquod offerentes, *de commercijs Antuerpienſibus, & cæterarũ prouinciarum ad Archiduces pertinẽtium*. cumq; diu multumq; diſceptatũ eſſet, *de liberâ mercium euectione & inuectione, item de iure ſtationis*, vtrinque prolata res eſt: & teſtati ſunt Hiſpani, *niſi conſulto Rege ſuo tranſigi hoc negotium nõ poſſe. quando autem armiſtitij terminus inſtaret, in bimeſtre aliud extendẽdum videri*. quod cõceſſum. Conuentu proximo valdè impugnare Hiſpani, quod de Indicâ negotiatione Fœderati propo- CIↃ. IↃ. c. VIII.

cIↃ. IↃ c. VIII. propoſuerant; &, *conuenire ſe in ea non poſſe*, pernegare: ac multo magis de tropico cancri mentionem nullam admittere, nimias in Hiſpaniâ turbas daturam. aliam itaque rationem ipſi concipere, illam ſibi maximè vtilem, & quæ poſt nouennij tempus commerciũ omne interuerteret. quam Fœderati, etſi quidem improbarent, recipiunt tamen, ceu de eâ deliberaturi. Vbi de præſtandâ ſecuritate negotiorũ agi cœptum eſt, Hiſpani obijcere, *pecuniariam cautionem in negotijs iſtiuſmodi inauditam ſanè eſſe, neque admitti ab ipſis poſſe, vacuo per bellum ærario.* de negotiatione Europæâ pauca admodum verba facere, mercatores Antuerpiâ præſtolantes, quibus commeatum impetrare impensè laborabant. Fœderati, cum Indicæ negotiationis modum improbari Hiſpanis viderent, ne negotium intercideret, quod feliciter cœptum erat, & communi omnium ſpe propellebatur, tempori cedere ſatius rati, vti huic faſtidio obuiam irent, ſeriò iterum deliberarunt; &, perpenſo rei momento, quicquid libertate ſaluâ fieri poſſet, remiſerunt. vbi tamen varij ſenſus, multis cenſentibus, *quicquid ſignatè expreſſum non eſſet, damnum iſtud publicum fore, vti in contractibus eiuſmodi vſu ferè venire ſolet. quippe qui potentiores, ſi quæ fortè obſcuriora, ea pro ſe interpretari, ac pro ſuâ mente omnia agere, fruſtra obnitentibus alijs, qui viribus impares vim pati coguntur, cum arma non habeant cum potentiâ, aut conſilio. id ſuâ in rep. euenturum, cuius tam diuerſa membra; quorum aliqua, quia extra iacturam poſita,*

odio

odio ſæpe aut inuidiâ, aliorum iniuriam libenter negligant. De Belgicâ negotiatione, & cæterâ quoque Europæâ, item actum eſt; detractumque, quicquid permittere res videbatur: & mercatoribus Antuerpienſibus tribus quatuor decretus etiam commeatus, ſed non Faillio. Cum autem Hiſpanis ne ſic quidem ſatis fieret, deliberando tempus indultum eſt. moxque Fœderati, exploratâ aduerſæ partis ſententiâ, vt omnia ſe ex æquo & bono velle teſtatum facerẽt, denuò rem in incudem vocant, mutantq; quicquid poſſunt. Interea queri multis verbis Richardotus, *nimiũ rigidos ipſos ceſſe; ac negotij ſuſcepti Spinolam ſeque pœnitere, in quo operam perdituri videbantur. ſi pertenderent, actum profectò nihil iri; & pacis componendæ gloriam, quâ nil in rebus humanis excellentius, amiſſuros*. tum hortari, *mutarent propoſitum, & Hiſpanis aliquid concederent, quibus niſi ſua approbarent, fruſtra futuros. omnibus modis dandum operam ad promouendum potius negotium, quam impediendum; quod rigor iſte minaretur*. Hæc homo facundus, & affectus mouere ſolers, penè cum lacrymis proferebat. nec oratio fruſtra fuit, impulitque animos ad maiorem moderationem, maximè arbitrantibus multis, *vrgeri rem præſentem debere, atque ad finem perduci, vt pacis commoda, & libertatis pretium apparerent. ſatis patriæ factum eſſe, ſi à Burgundicæ domus prætenſionibus liberam in pace tandem collocarent*. Moderari itaque magis placuit, & factum huncin modum. *Vti prouincialibus, quemadmodum inter mercatores ſolet, ad nouem in-*

cIↃ.IↃ. c. VIII.

cIo. Io. c.VIII. *duciarum annos libera in Indiâ commercia essent, in ijs tamen licet locis, quæ Hispano non parerent: à cæteris autem abstinerent, nisi præfectis permittentibus, aut cogente necessitate. tunc pro amicis habendos esse: idemq; in locis Fœderatorum Hispanis quoq; ius futurum. & citra quidem Bonæ Spei promontorium initium forent Kalendæ Sept. anni post secularem octaui; vltra, noni. isto nouennio nil hostile quenquam ausurum. atque hanc legem non ad Hispanos tantum pertinere, aut Fœderatos; sed ad amicos quoque partium principes: quorum nomina intrà triennium illi Hagæ, isti Bruxellis tractatui inserenda edere tenerentur. si quæ contrà damna fierent, ea illic, vbi aut illata essent, aut qui intulissent habitarent, reparanda esse: neque hoc nomine pignora vlla capi posse. exacto septennio, Bruxellas vtrique destinarent, qui rem totam benignè transigerent.*

De negotiatione Belgicâ aliquid item propositum; *vti Archiducum & Fœderatorum subditi liberè agerent vtrobiq;, & pariiure atq; immunitate naues Antuerpiâ aut aliunde venientes redeuntesq; onera liberè efferrent, aut referrent; & vectigal tantùm penderent, commeatumq; pariter cum subditis, sine vllo nauium aut mercium discrimine, saluo tamen iure stationis vinariæ, quod ante bellum obtinuisset. in fluminibus item Hollandicis Zelandicisq; commorarentur, venti aut comitatus exspectandi causâ. merces quoq; vel reciperent, vel exponerent, quocunq; modo, & per quoscunq; vellẽt, planè quemadmodũ ante bellum. qui iter facerẽt, cum sarcinis omnibus parem vbiq; immunitatẽ experirentur; nec deflectere ad telonia cogerentur. merces, quæ in apothecas reponerentur, aut institoribus*

trade-

traderentur, ob nauiũ defectum alio tempore transportãdæ, non plus oneris sustinerent, quàm quæ statim de naue in nauem trãsferrentur. specialia beneficia, priuilegia, immunitates prouinciarũ, vrbium, pagorum, collegiorũ, personarumq;, quæ ante annum CIↃ IↃ LXVI, *neq; his capitibus derogarent, sine nouâ confirmatione manerent. vectigalia neq; maiora, neq; alibi exigerentur, quàm vbi & quomodo ante motus hosce receptũ. pigerationes in Hispaniâ Belgiove antehac concessæ reuocarentur, nisi denegatâ palã iustitiâ.* Et hęc quidẽ ita decreta, Hispanisq; exhibita, qui acceperunt, sed cũ Rege communicãda; cui rei dati dies XXXVIII. & profectionẽ Neius suscepit postridiè Kal. Aprileis. Hinc multis visum, *longi operis rem fore, & in dies plures differẽdam: creditumq; nihil interea actũ iri, & Hispanos per eius absentiam negotium ducturos, dum de Regis voluntate certi essent.* Inter hęc in prouincias Fœderati discedunt, Batauorumq; comitia dirimuntur. & increbescere rumor cœpit, venisse ab Hispaniâ literas, quibus Philippus nuntiaret, *prouincialibus hisce Indiâ se, & toto illo tractu, interdictum velle; item, instauratam hîc religionem maiorum; quæ nisi obtineret, irrita omnia habere, & tractatum incœptum abrumpere.* Hâc de re turbari multi, & *de summâ rep. agi* existimare; *cuius maximum periculum esset, antiquum cultum in templa reuocare, & commercijs Indicis cedere.* pro quibus varia inter prudentes arbitria, & tuendis multa argumenta. Tam dubio statu Fœderati de Britannico fœdere satagunt, quo res suas confirmarent, si pace aliquando constitutâ fidem

CIↃ.IↃ. C. VIII.

clo. lo. c. VIII. fallere Hiſpanus vellet. iamque rationes ſubductæ erant, ac liquebat reliquum æris alieni, ingens hactenus negotij eius impedimentum, videbaturque ſanciri poſſe. Quanquam autem iam Neius in Hiſpaniam veniſſet, regemque IX Kal. Maias conueniſſet, nihildum tamen referebatur; & XXXVIII diebus profectioni deſtinatis alij totidem additi fuerunt, prætendentibus maximè Hiſpanis *morbum Neij, tum Lermæi ab aulâ abſentiam, & Regis in promouendo filio occupationes.* Interim conuentum iterum fuit, propoſitumque ab Hiſpanis, *vti commeatus abdicarentur, ad priſtinam formam vectigalia reducerentur, Brabantiaque & Flandria reſtituerentur; ſe pro hiſce Lingam, Salios, & Grollam reddituros.* Sed reſpondere Fœderati, in ipſo principio cautum vtrinque; VTI POSSIDERENT, ITA POSSESSVROS ESSE. *hic contra iri. præterea iniqua poſtulari, & pro plurimis munitiſſimisque vrbibus ac locis, quæ obſidionem quàm longiſſimam ſuſtinere ſingula poſſent, attegias tantùm tres promitti, quas* XXVI *diebus expugnaſſent. nil profuturum libertatis titulum, ſi firmiſſimis vrbibus propugnaculisque priuentur, & commeatus intermittantur, qui ad Reip. defenſionem neceſsariò pertinerent.* Summâ vtrinque contentione res agitata, & diſertis verbis dicere Fœderati; *nullo ſe modo acquieſcere poſtulatis poſſe. intereſſe Reip. ſuæ, vt tam inſigniter ſemel munitam porrò tueantur. commeatus quoque ne abdicarentur, per rei maritimæ collegia non licere, quæ conſtare aliter non poſſent.* Contra obniti Hiſpani, *eam omninò Principibus*

pibus ſuis mentem eſſe, vti ſuprema in hæc loca iuris dictio hoc tractatu ipſis cederet: &, auertendæ fraudis ſuſpicioni, placere, vt ius præſidij ijs locis in proximos aliquot annos habeant, ad Reip. ſecuritatem. atque hoc magni beneficij inſtar eſſe, quod tam benignè Belgium ſuum cum Fœderatis partirentur, dum ea ijs loca permitterent, quæ munitiſſima bello præterito experti eſſent. quod verò ad commeatus attineret, omninò hos intermiſſos velle; quippe pacis non belli auctores eſſe, ac proinde abominari, quæcunque nomina bello inuenta ingratam ſemper eius memoriam repræſentarent: neque item grauiora commerciorum onera tolerare poſſe, quàm quæ fuiſſent ante annum cIↃIↃ LXVI. Dum hæc diſceptantur non vno conuentu, nullus adhuc de Neio nuntius; & elabi tempus, cum indignatione populi, cui intereà quæſtus exiguus præ quàm bello. itaque Fœderati ſtatuunt, *vt armiſtitium, quod Maio menſe terminari, in anni finem proroga-retur; Belgicorumque commerciorum ratio propius expenderetur; & bonorum fiſcalium venditorum ac non venditorum reſtitutio diſtingueretur.* Prius illud detrectare ſanè multi; *quippe eneruari militem tam longâ armorum deſuetudine, eludi libertatis vindicias, &, ſi per hanc occaſionem copiæ aliquot exauctorentur, exarmari temerè prouincias, quæ ad armiſtitij confirmationem nihil haberent præter ſola promiſſa Archiducum, eorumve, qui in Regis ſui gratiam, vbi vſus foret, fidem fallere non vererentur. porrò impares bello inſtaurando reddi, multo magis paci condendæ, cuius arbitrium fere penes potentiores.* Nihilominus indicto conuentu in XIII Kal. Iunias,

cIↃ. IↃ. c. VIII.

c.10.10. c.VIII. lunias, quę cõmemoraui placita Hiſpanis proponunt: ijque capita aliquam multa vidẽtes, *plurium dierum opus eſſe* inquiebant; ſed armiſtitij prolationem admittebãt. cum teſtari Fœderati, *res ſuas hanc incertitudinem minimè ferre; ac decernendum ſemel tandem ante finem Iulij eſſe. niſi fieret, negotium omne intermiſſuros: nec diutius paſſuros, vt patientiâ ſua ipſi pro libidine abutantur.* Interim ob prolata arma gaudere maximopere Hiſpani, qui ad bellum imparati, ne pridem parta rurſum amitterent, tueri ea cunctando quærebant; exſpectantes dum, aduecto ex Indiâ auro, ipſi vires recuperarent; Belgæ autem, flaccescente indies quæſtu, publicè pariter ac priuatim exhaurirentur. Et iam nonnulla de pace deſperatio erat, quam auxit aliquantum Verreickij diſceſſus, qui *propoſita pridem capita cum Archiducibus communicanda* inquiebat, *ideoque Bruxellas proficiſci debere, breui rediturum.* Suſpecta hæc profectio fuit, & quæſitus cauſæ prætextus credebatur. redijt tamen, vt promiſerat, ineunte Iunio. Inde in conuentu, cum de limitibus ageretur, dixerunt Hiſpani; *velle ſeſe, vt Fœderatis in ea, quæ in Brabantiâ Flandriâque oppida tenerent, ius ſummum eſſet, ipſi in ſubiectum territorum haberent; & vicissim in Linganos, Salios, Tranſ-Iſelanos, Zutphanienſesque pari modo ſupremæ poteſtatis ratio commutaretur.* Mox cum de bonis fiſci mentio fieret, *reddi omnia vtrinq;* cupiebãt, *nec minus clericis, quàm qui extra clerum eſſent. eâq; in re quod hominibus priuatis ius foret, idem concedi Archiducibus, quibus dominia*

nia sua restitui oporteret, liberè per quoscunq; prefectos admi- c I 5.I 5.
nistranda. ipsos quidẽ ius supremum in vnitas Belgij prouincias c. VIII.
permisisse, sed dominia, ac patrimonia, non donasse. Hîc Fœde-
rati; *manifesta sibi ipsorum cõsilia, quæ eò tenderent, vt in sum-*
mam egestatem prouincias inuoluerent, ac desertas vrbes redde-
rent. quippe ciues, qui plerunq; bona sua in subiectis agris habe-
ant, vt frui ijs commodè liceat, facilè nundinis, & id genus be-
neficijs, eò pertrahi: atq; ita ipsas quæstu priuatas necessariò de-
solari. porrò supremam potestatem & dominia distinguere
velle, hoc verò esse Reip. maiestatem prostituere; quod, nisi ex-
trema passi, non solerent. Cum Hispani animaduerterent,
tam cordatè dignitatẽ suam tueri Fœderatos, vt remit-
tere aliquid viderentur, à territorij iure, quod saluũ sibi
volebant, nihil recedentes, alterum de dominijs caput
distinctione mitigârũt. *& vetera quidem cum supremo iure*
permittere, noua autem restitui velle. ea verò esse, quæcunque
ad duces, comites, dynastasque Belgij speciali aliquo titulo per-
tinere constaret; quæ singillatim recensere detrectabant,
mox facturi, cum de singulorum iure dissertare insti-
tuerent. Sed id Fœderatis improbatum, existimãtibus,
in re tam magni momenti clarè omnia ac perspicuè proponen-
da. Cum discedere à sententiâ Hispani nollẽt, & Fœde-
rati cõstanter vrgerent, pluribus colloquijs nihil aliud
planè actum, quam de cæteris capitibus quæ sententia
partium esset vt inquirerent. ac deprehensâ Hispano-
rũ in multis tergiuersatione, testabãtur Fœderati, *non se*
circũduci amplius velle: aliquid proximo Iulio statuendũ, pro-

inde

cIↃ. IↃ. c. VIII. *inde bonâ fide exponerent, an principes ſuos aliquid in hoc negotio decerni velle cenſerent.* idque cum illi affirmarent, multi præterea ſermones fuerunt, maximè de exauctorando milite extraneo; in quo cum legem nullam neque accipere ipſi, neque Fœderatis quoque præſcribere velle dicerent, & reſponderetur, cæteris tranſactis non hoc nimis vrgendum fore, à colloquio diſceſſum eſt. moxque affuit Verreickius, confeſtim Bruxellas proficiſcendum ſibi inquiens, vt curſori Hiſpanico quædam aurei velleris, cuius ordini ipſe ab actis, cimelia traderet, quæ Rex poſcere ad feſti celebritatem ornandam, quo ordinis eius principem conſtituere filium, & regnorum ſuorum heredem pronuntiare decreuerat. Suſpicione laborauit profectio, & non pauci admirari, quæ res Philippum ætate viridi, ac liberis quærendis maximè idoneâ, in cogitationem eam adduceret, tam certâ in filio maiori ſucceſsione. adeoque auxit ſuſpicionem æquè inexſpectatus Ianini diſceſſus, licet anteà item tentatus, qui Regis ſui iuſſa obtendēs, ſeriò Fœderatos admonebat, *vti Remp. ſaluam præſtarent, fœdusque Britannicum accurarent, nec pacem vllo modo negligerent, ſi honeſtam eam, ac certam, obtinere poſſent.* In Friſiâ turbatum paullulum ſupra diximus, mandatumque Ennoni à Fœderatis, vt præſidio Embdano florenorum quadraginta cIↃ expediret, naues prætereà in Hiſpaniâ per vim detentas relaxari curaret. Ad pecuniam quod attinet, ea ſoluta. De cætero ipſe Hagam inſtituto

instituto itinere, vbi Delphos peruenisset, occupati Hispanico negotio Fœderati, *alienum tempus esse* nuntiant, *nec rebus eius vacare posse*. effectum tamen per Winwodum, vt Hagam Embdani euocarentur; quod illos perculit. ideoque conuocati ciues sacramento inter se dicunt, *à tractatu Hagiensi haud recessuros, nec pro domino Ennonem vnquam agnituros, nisi damna illata sarciret, & bonum deinceps principem ageret.* Huius sacramenti sui certiores Fœderatos faciunt, iterumque ad causam dicendam Enno admitti petijt: sed fratris Gustaui morte impeditus, Frantzium ac Wiardam oratores mittit. Ianini discessus multorum animos variè habuit, maximè cum nuntiaretur aduenisse in Gallias Petrus Toletanus, quem magna conaturum multi prædicabant. c 15. 15. c. VIII.

Interim VIII Kal. Iulias vbi conuentum iterum esset, actum est *de vrbium, territoriorum, ac collegiorum priuilegijs; item de limitibus, vtque mari, ad securitatem vtriusque partis, bellicæ naues ad tertium vsque milliare ostijs alterius portubusque abstinerent; terrâ verò ad mille decempedas nulla in finibus castella excitarentur. in Brabantiæ & Flandriæ oppidis magistratus à Fœderatis per decennium proximum constituerentur, saluo tamen iure dominorum, ad quos ea pertinerent: pax autem si quæ sanciretur, à quatuor præsulibus, totidemque baronibus, ac magnis vrbibus, quæ de eâ acta essent, subscriberentur; atque vniuersi ad asserendam iuramento sese obstringerent. si quid contra tentaretur, trimestre vtrinque instaurandæ concederetur.* Quin etiam incolarum com-

eIo. Io. c. VIII. modis consultũ cupiunt, *vtq; rebus ordinandis, pace ruptâ, semestre haberent*. Sed hæc omnia proposita tantùm, non decreta, colloquiumq; ad Kal. Iulias reiectum. tunc de negotio religionis disceptatum, & modestiâ vtrobique indicendâ: postulatumq;, *vti Fœderatorum subditis idem in Hispanijs iuris esset, cæteroque Belgio, quod Britanni, pace per Comitem Stabuli Castellanum constitutâ, obtinuissent*. Sed hîc quoque nil effectum, excusantibus Hispanis, *iussa sibi exspectanda, mox per Neium afferenda*. Momentum habere res hæc visa Fœderatis, reputantibus insuper quæ Peckius, Archiducum in Gallijs legatus, ad Regem & Suillium verba feciſſet; *nunquam Hispano id animi fuiße, vt Fœderatis ius supremum transscriberet. eâ tantùm fine factum, vt ad colloquium inuitaret, & imaginariâ libertatis gratiâ paci viam sterneret. ac quamuis ius suum suspendi ad tempus aliquod per inducias permisißet, non aliâ tamen lege permißurum quicquam fuisse, quàm integro Indiarum commercio, & restituto per Belgium vniuersum pristino sacrorum cultu. Satis prouinciarum statum per legatos didicisse, &, pace aut bello, facile superiorem fore, laborantibus ipsis ærarij inopiâ, dissidio intestino, & principum vicinorum offensâ*. Hæc ex Arsenij, sui illic legati, literis intellexerant Fœderati, cui Villaregius quoque dixerat; per Italiam, Hispaniam, Galliasque passim iactitare Hispanos, *multa se etiam supra spem tractatu isto consecutos. tum Petrum Toletanum aduentare, ex Hispaniæ magnatibus vnum, omnibus modis annisurum, vt, confir-*

confirmatâ inter Galliam & Hiſpaniam amicitiâ, animũ regis ab ipſis diuertat; eamq; rem Pontificem quoq; , & Jeſuitas, adiutare. Eadẽ Cæſari in Germaniâ expoſuiſſe legatum Hiſpanicum Brederodius nuntiabat. Sic Fœderati, quę Hiſpanorum in tractatu iſto pacis cõſilia eſſent, vndiq; diſcunt. & dum de longâ Neij abſentiâ ſolliciti cogitationem ſuſpendunt, Toletanum Lutetiam adueniſſe intelligunt, neq; Neium, quem exſpectârant, comitem habere. igitur maiore curâ incumbunt, & ante deſinentem Iulium finem negotio imponere ſatagunt. ſed teſtari iterum Hiſpani; *eiuſmodi cunctationes aulæ ſuæ proprias eſſe: nec tam citò expediri eum poſſe. quamobrem prorogaretur tempus, & ſex aliæ ſeptimanæ extremo Julio adderentur.* Factum id à Fœderatis, vt fidem ſuam, ſinceritatem, ac patientiã omnibus manifeſtam facerẽt; quamuis rediturum eſſe ipſe Spinola vix ſperaret, multa Regi, Archiducibus, ſibiq; falsò perſuaſiſſe hominẽ dictitans. Fregit longa hæc abſentia patientiam legati Danici: qui, cum neque à Fœderatis, neq; ab Hiſpanis induci vllis rationibus ſe ad manendum pateretur, impoſturam ſtomachatus, Kal. ipſis Auguſti diſceſsit. Iam in Galliâ Toletanus mandata expoſuerat, & Ianinum rex remiſit, qui legationis cauſam Fœderatis declararet. *neque enim aliud agitari, quam vt cœptum pacis negotium perturbaret; ſed ab iſtâ cogitatione valdè ſe alienum eſſe; ac teſtatum, pacem Belgij inter primas curas habere. quamobrem lentum hactenus negotium maturarent, & vel qualemcunque*

c. 10. 10.
c. VIII

Io. Io. s. VIII. *tandem finem imponerent:* Eâ de cauſâ in XIII Kal. Septembres conuentum indicunt, & *de religione maximè, commerciorumque libertate, ac limitibus, cæterisque præcipuis capitibus*, definiri aliquid poſtulant. Reſpondere autem Hiſpani, *etiam ſibi id mandatum; & Regi atque Archiducibus placere, vti in prouincias vnitas ius ſupremum penes Fœderatos maneat, dum modò ipſi veterem ſacrorum cultum reſtituant, & Indiâ vtrâque in poſterum abſtineant. de cæteris conuenienter reſponſum arbitrari.* cumque in ſententiâ perſeuerarent, dirempto conuentu, reque inter Fœderatos, Mauritium, Senatum, principumque legatos deliberatâ, abrumpere tractatum irrito hactenus conatu placuit. itaq; ad x. Kal. Sept. Hiſpanis edicunt; *damnoſa toties, viuo adhuc Philippo II, de pace colloquia effeciſſe, vt plus* XXV *annis, etſi mox Philippo ipſo offerente, eiuſque legatis, intercedente etiam Cæſare, alijſque Europæ potentiſſimis Regibus ac Principibus, accepta ante damna metuentes, nullam pacis mentionem admittere vellent. itaque menſe Januario anni præteriti Archiducibus reſpondiſſe, quod pridem Cæſari: neque honeſtam, neque certam pacem iniri cum ijs poſſe, qui libertatem iure vindicatam, aſſertam armis, auctoritate confirmatam, imminutum palam irent. Abominari porrò quæcunque eâ cauſâ ærumnæ Belgium afflixiſſent, & deinceps afflicturæ viderentur. Non ſe vllius mali auctores; culpam penes illos eſſe, qui, nullo iuris diuini aut humani reſpectu, oppreſſos ipſos omninò cuperent. Poſteà promiſiſſe Archiduces, ſaluam libertatem fore; nec iuris aliquid prætenſum*

tenſum iri, quo vel pax inuiolabilis, vel inducię longi tempo- c I ɔ. I ɔ.
ris fieri poſſent. Cumque initio conceſſum eſſet per inducias c. VIII.
VNVMQVEMQVE, VT POSSIDERET, ITA POS-
SESSVRVM ESSE: *pace verò, quicquid prætereà paciſci poſſent; de commercijs verò Indicis, cum conſtanter cedere ijs recuſarent, rem Archiduces mutaſſe, pronuntiaſſe que: ſiue pace, ſiue inducijs, eodem omnes iure vſuros; niſi communi conſenſu loca quædam permutanda viderentur, nullâ Indiarum exceptione. atque ita, fundandæ paci, inhibita arma, aſtrictamque vim militarem; idque ratum ternis literis Philippum ipſum habuiſſe. inſuper expoſuiſſe ſeſe, facile ſibi, veluti liberarum prouinciarum dominis, Dei, Principumque fœderatorum auxilio, Remp. ſuam ordinare, & prouidere, ne quid detrimenti capiat. atque hîc primas religionis partes eſſe, in quâ innouari quicquam proximo tractatu præter pacta permiſſuri nunquam eſſent.* Deinde ſummatim totius negotij perſtricto progreſſu, ac fraude oſtenſâ, per quam ſimplicitati ſuæ rectæque fidei illuſiſſent, ceu læſâ per ſubdolam cunctationem patientiâ, palam edicunt; *non vltra tricandum videri. ſeſe quidem optimâ fide cuncta egiſſe; & ad pertractandum negotium animum pacis perquàm cupidum attuliſſe. contrà tam præclaræ voluntati ſuæ ipſos hactenus defuiſſe, qui nihil minus quàm pacem animo agitarent: idq; per ſummam conditionum propoſitarum iniquitatem exploratum ſatis eſſe. Quapropter decreuiſſe, ne in poſterum patientiam proſtituerent, artes ſuas ſibi haberent; ipſos tutius libertatem in armis aſſerturos eſſe, quam callidè illi per pacem euer-*

c 10. 10. c. VIII. *tere conarentur.* Ingratum Hiſpanis hoc edictum, deque præcipiti eius rigore apud cæteros legatos vbi multa queſti eſſent, ij VI Kal. Septembres in conſeſſu Fœderatorum declarare; *omnia ſe, vt iuſſi erant, etſi fruſtra, Belgio tranquillando tentaſſe. porrò in mandatis habere, ſi pax fortè non ſuccederet, tum de inducijs, bello longè vtilioribus, vti ſedulò laborarent. quamobrem monitos ipſos velle, ne hoc conſilium aſpernarentur, ſi ijſdem conditionibus impetrare eas poſſent, quibus pacem ſtatuiſſent. Vereri ſe quidem, nihilo faciliores etiam hîc Hiſpanos fore; veruntamen effectum iri, vt & ipſi arma iuſtius reſumant, & opera in conciliandis à principibus ſuis poſita clarius tantò eluceſcat. itaque expenderent, quæ in commune conſuluiſſent; & inducias admitterent, haud minus pace profuturas. deinde, aliquid etiam amicitiæ eorum darent, quorum intererat remp. ipſos quàm maximè florentem habere.* Sic digreſsi Hiſpanos accedunt, eadem illis quoq; ſuaſuri. Vtrinq; tempus deliberando poſtulatum, mox reſpõſum à Fœderatis: *placere conſilium, & de inducijs agere paratos, dum caueretur, finitis ijs nihilominus libertatem ſaluam fore; aliâ conditione nunquam acturos.* Ab Hiſpanis verò exceptum; *non id ſibi mandati eſſe, itaque Bruxellas miſiſſe, & reſponſum intra quartum diem fore.* eo allato mox exponunt; *non placere Regi, aut Archiducibus, vt in inducijs conſtituendis libertatis titulus concederetur, nedum religionis auitæ, aut Indiarum, reſtitutio negligeretur. miſiſſe tamẽ in Hiſpaniam Archiduces, vti ſententiam Regis explorarent, de quâ ante deſinentem Septembrem certiores eſſe poſſent; idq; tempus exſpecta-*

exſpectare ipſos velle, ſi Fœderati moram tantillam indulgerent. quin, ſi mallent, Archiducum nomine ſeptennales inducias ſtatuere paratos, veluti præſentis armiſtitij continuationē; quo cum plenâ libertatis aſſertione ſemel decreto, eius mentionem repeti nil neceſſe: quam ſi vrgerent, alienis Hiſpanorum animis, negotium difficillimum fore. quod verò ad commercia Indica pariter atque Hiſpanica attineret, Archiduces promitterent, operam ſe daturos eſſe, vt ad præſcriptum induciarum tempus decreta de ijs rata Hiſpanus haberet, de cæteris capitibus rationi conſentanea ſtatuerent, ſi bimeſtre tantùm concederetur percunctando, an commercio Indiarum Fœderati per indulgentiam Regis, an verò per vim atque arma vſuri eſſent. quod ſi audire propoſitum hoc nollent, tum pro ipſis intercederent, vti ad extremum Septembrem manere liceret. Legati cum prius obtineri poſſe deſperarent, poſterius petierunt. idque conceſſum ſatis grauatè, teſtantibus Fœderatis, *maluiſſe ſe, vti Bruxellas profecti Hiſpani iuſſa illic Regis ſui exſpectarent. ſed in Regum principumque confœderatorum gratiam paſſuros, vt ad proximas Kal. Octobres Hagæ ſubſiſtant. hanc ſupremam tempeſtatem fore, neque vlterius moræ ſpatium impetratum vllum iri. Fruſtra eſſe, qui circumducere ipſos vellent; ſatis exploratum habere, fraudes meras agitari. ſpecioſis initio promiſſis adductos, vt aures animosque ad pacem inclinarent: nunc nil minus cogitari. pacem in inducias, illam in armiſtitij prorogationem commutari, nullâ libertatis mentione, in quâ ſumma rei verteretur. nollent certè exiſtimare,* c 10. 10. c. VIII.

aut

aut prudentiam ipſis deeſſe ad deprehendenda tam callida conſilia, aut animum ad recipienda arma; quæ vt ægrè ſumpſerant, ita niſi cum laude & gloriâ eſſent poſituri. Indignari etiam Mauritius, qui etſi amantiſsimus pacis, animũ tamen ab hoc tractatu alienum ſemper habuit, quia diſsidium inteſtinum, & alia quædam mala metueret, ceu negligentioribus armorum, & defenſionis ſuæ, omnibus deinceps futuris. Præterea dolum verebatur, euidẽter aliquo modo hac cunctatione proditum. quamobrem datis ad vrbes ſingulas literis ſeriò omnes ad fortitudinem ac conſtantiam exhortari: *nunc enim illud tempus eſſe, cum deſeri Reſp. non deberet. neque ijs auſcultandum, qui inducias aut tam vtiles prædicabant, vt contemni non deberent; aut ita neceſſitatem publicam exaggerabant, vt fere defenſionem omnem ſuperaret. Satis adhuc virium reſtare, neque indecorè cum hoſte propterea paciſcendum, ad prouinciarum perniciem, quæ quauis neceſſitate grauius ſit afflictura. proinde patres ſuos imitarentur, qui vel in maiora pericula olim adducti, nunquam tamen conſilia huiuſmodi admittere voluiſſent. Vindicias quoque libertatis conſiderarent, quæ ne dubijs verborum latebris eluderentur, prouiderent. ſummâ hîc claritate opus eſſe, nec diſceptari ab hoſte debere, ſi ſine dolo agere cenſeri vellet.* Interim mandata Hiſpani ab Archiducibus noua accipiunt, tentantq; per Richardotum legatorum animos, inquientes; iuſsiſſe Archiduces *cum Fœderatis, veluti nullius iuri obnoxijs, inducias ſeptennales fieri, liberis per Europam totam commercijs, &*

ſaluâ

ſaluâ vtrinque partium poſſeſſione; ſperare etiam, approbaturum id Philippum, etſi mandata ab eo nulla. Sed vbi libertatem commerciorum etiam extra Europam, & per vtranque Indiam, cum plenâ iuris cuiuſcunque renuntiatione vrgerent legati, cæteroquin Fœderatorum perſuadendorum ſpem nullam eſſe, ijque hoc mandati datum ſibi negarent, edixerunt, ne quid amplius ſperarent, vanum cæterum conatum fore, neque permoueri à ſe Fœderatos poſſe. quo intellecto, colloquium apud Verreickium habent, & diſceſſum ſtatuunt. Itaque ſalutato prius Mauritio, & legatis, pridie Kal. Octobres Fœderatos quoque adeunt, ibique Archiducum ſinceritatem, & propenſam ad pacis negotium voluntatem, magnopere extollere Richardotus; Fœderatorum contrà abruptum rigorem & duritiam accuſare, hortariq;: *benè rem perpenderent, & oblata rectè conſiderarent, neque ita temerè reijcerent, multis mox precibus impetranda. præcipitis conſilij certam ſemper pœnitentiam eſſe. deinde, ſi redintegrando bello cauſam præberent, rationes ijs reddendas tot imminentium ærumnarum.* Contra obijcere Fœderati; *optimâ fide omnia egiſſe, & pro vetere gentis ſuæ ſimplicitate. ipſos potius in culpâ eſſe, qui præſtare libertatem, initio verbis tam ſpecioſis oblatam, nollent; ſine quâ admiſſi nunquam fuiſſent.* Hîc interloqui etiam Spinola, & poſt pauca eius verba, de ſuo quoque erga pacem publicam affectu, dictâ vtrinque ſalute, diſceſſum eſt. Sanè inuitis Hiſpanis hoc fuit, petierantque à legatis, vt ſuo nomine decem

c 10. 13. c. VIII.

clo. Io. c. VIII. tantum dierum moram impetrarent; eamque ad rem etiam in Galliâ apud Regem Toletani operâ vsi erant, sed nullo successu. Itaq; eo ipso die, apud Mauritium pransi, post meridiem discedunt, relicto à Richardoto mandatorum, quæ ab Archiducibus habebat, exemplari; quod consultò, an imprudéter factum, varia coniectura erat. Interim verò dum ita ab armis cessabatur, militi tamen inter se grassari licuit. atq; ita Sidleniscius, Grauiæ præfectus, dum prono Mosâ Vornam deuehitur, captus Siluam ducis abducitur. Wernerus Bosius, militaris senatus præses, Geldermalsâ è conuiuio domum rediens, per viam oppressus, cum accipere vincula nollet, vitã dedit, vir belli peritus, animoq; promptus ac manu. Adolphus Nassouius, è Lutzemburgensi agro reuertens, & Rhenobercam prætergressus, salutato militari more præsidio, dum in propinquo pago noctem agit, periculi securus, inopinatò opprimitur; & fortiter magis quàm feliciter pugnans, sibi mortem nõ ingloriam, suis victoriam acquisiuit. Quamuis autem iam discessu Hispanorum spes de pace vniuersa concidisse videbatur, non destiterunt tamen Galliæ ac Britannię legati, &, quãdo de pace irrita consilia omnia essent, inducias suaserunt. Cumq; periculosas eas Fœderati existimarent, scrupulum eximere Ianinus fategit, & diffidentiæ iustissimas causas opponentibus respondit: *quod si fidem Hispani fallerent, velle ac posse regem suum quemlibet cum ipsis tractatum inire, ac Remp. saluã præ-*

stare.

ſtare. quin per literas ipſe Rex ſuadere enixè, *vti inducias ne reijcerent, quas paciſci ſaluâ libertate poſſent*. Idem etiam Britannus facere, interminari quoque viſus, *niſi conſilio parerent, auxilia deinceps nulla illic habituros*. Mirari multi vehementiam, quippe *pacem non tam ſeriò agitatam, in quâ tamen plus ſecuritatis eſſet. eâ enim ſemel conſtitutâ, ſine nouâ aliquâ offenſâ, aut violatâ etiam fide, bellum inſtaurari non poſſe; quæ res indignationem animis populi diffidentiamque afferret. contra in inducijs fieri, quibus finitis ſine probro, aut calumniâ, arma recipere permiſſum eſſet. tum in integro omne ius, ceu nunquam abdicatum, eſſe. inſuper metuendum etiam, ne rectè exactis, populus fidem ab Hiſpanis ſeruari expertus, animum ad illos inclinaret, & excuſſum ſemel iugũ facilius reciperet*. Sed hęc dimouere legatos à propoſito non potuerũt, eoq; res ab ijs perducta, vt de inducijs ad XII annos ſtatuendis, ſecundũ XV illa capita, quæ exhibuerant, porrò ageretur. prolatoq; armiſtitio negotium ijs, quibus antea, demandatur: idque X Kal. Ian. inchoatum, ſpondẽtibus legatis, *curaturos Reges ſuos, vti effectum pacta haberent*. Hâc de cauſâ Mancicidorius iter in Hiſpaniam fecerat, & reuerſus à Philippo mandatum attulit, *ne inducię longæ fierent; tantum vt hactenus armiſtitium proferretur, & commercia in Hiſpaniâ libera eſſent: extra Europam, atque in mari mediterraneo, arma porrò graſſarentur*. Ea res Zelandis placuit, ſed non alijs. & diſsidium ingens erat, adeò nõnullis ad pacem aut inducias pronis, quaſi extra illas ſaluam Remp. habituri non fuiſſent. Huc

cIↃ IↃ. C. VIII.

c Io. Io. c. VIII. accedere, quod *duodecennes inducias prouincialium omnium animis tantum pacis atque amicitiæ mutuæ ſtudium impoſituras* exiſtimarent, *vt ad arma reſumenda adduci in poſterum nunquam poſſent.* Alijs grauiore periculo laborari videbatur. quippe *Archiducibus facile auctoritatem per præſidia vindicare, & obedientiam ſubditis ſuis extorquere; quandoquidem ex eorum nutu & voluntate Ordines prouinciarum penderent: at Fœderatis metuendum, ne conſtantia populi labefactaretur, aut diuiderentur animi: quod facilè ſanè euenturum in Gelriâ, Tranſ-Iſelaniâ, & ditione Groninganâ, vbi per vim imperata arma, & penes nobilitatem maxima poteſtas; quæ agris tutandis, in quibus ferè omnes eorum facultates, & periculo euitando, partes mutatura.* Huc accedebat prouinciarum in pecuniâ deinceps conferendâ diſcordia; & in maximum ſanè diſcrimen Reſp. adducta videbatur: neque diſſidium duntaxat animorum erat, ſed ira quoque, & exaſperatio, grauiſsimi ſemper malii irritamenta. iamq; Archiduces id quod optauerant conſecutos exiſtimare aliquis poterat, fractâ illâ antiquâ concordiâ: & actum fortaſsis de Rep. totâ erat, niſi eius Fortuna, cõciliatis iterum animis, iam nutantem ſuſtinuiſſet. quamobrem conſenſus communis fuit, *affectus priuatos publicæ vtilitati donare, & conditionibus æquis animum ad inducias vertere.* Brabantiæ etiam, Flandriæque, ac cæterarum prouinciarum Hiſpanicarum Ordines, Archiducibus repræſentabant, *maximam belli calamitatem, militum non ſoluto ſtipendio intolerandam planè licentiam.*

centiam. dandam fessis ærumnarum aliquam quietem, & respirandi tempus. satis hactenus grassata arma, & conculcatas leges esse: illis modum tandem statui, his decus suum reddi oportere. præterea, finire tot annorum miseriam, seculi totius beneficium, & immortalem principum gloriam esse, quam trophæa nulla æquarent. Hoc rerum statu Germaniæ principum legati discedunt, ceu pacem iussi, non inducias adiuuare. Circa hoc tempus in Britanniam appulit, à Philippo missus, Ferrandus Gironus, eques Melitensis, qui de operâ Belgicæ pacis negotio impensa magnas Regi gratias ageret; quod in Galliâ Toletano quoque mandatum. Interim sedulò laborari ad concilia- cIↃ. IↃ. c. IX.
andas partes, & legatis suis mandare Fœderati, proposita capita vt refingerent, viderentque, si quid in verbis sine Reip. fraude mutari posset: vt Anuerpiam profecturi legati Regum euentum denuò tentarent, & explorarent, an vel isthoc modo ad rem ex æquo & bono tractandam permoueri se Archiduces paterentur. Ac post multam disceptationem profecti illi quinto Eid. Februarias Antuerpiam venerunt, vbi colloquia habita plurima, nec paucæ difficultates obiectæ: iamque res in præcipiti esse, cum ecce præter spem quodammodò Fortuna publica animos coniungit, decretumque, vti ad pertractandas inducias legati vtrinque Antuerpiæ adessent. Et aduenere non multo post à Fœderatis, quos Spinola, Mancicidorius, & Verreickius per quàm honorificè exceptos in ædes Fuggero-

cIo. Io. c. Ix. rum deducũt, vbi hoſpitia deſignata. Conuentum illic aliquoties fuit, atq; paucis poſt diebus factæ XII annorum inducię, certis legibus, quas Rex, Archiduces, Fœderatiq;, ratas ſe per literas habere teſtarentur. eaſq; ſolenni formâ ſcriptas, Archiduces quidẽ & Fœderati intra primos IV dies, rex Philippus intrà tertium menſem daret. idq; ſimul ab Archiducibus Fœderatisq; factum foret, tum inducię cõſtitutæ promulgarentur. Atq; ita terminatum bellum eſt, quo aliud grauius hiſtorię nõ habent. Comparemus enim, quę omnibus ante ſeculis geſta, iſtud vincet. Primam ſibi armorum laudẽ Roma vindicat, totius orbis imperio nata, & diu varieq; pugnauit; ſed viribus ſemper æqualis hoſti, ſæpe ſuperior. Fœderati cõtra omnibus modis lõgè inferiores; & quos contemnere hoſtis poterat, certè metuere non debebat, niſi quatenus oppreſſum per omne nefas populũ iuſta ira ac deſperatio erigit plerunq; & potentẽ facit. Varia illis rerũ & prœliorum fortuna. aliquãdo victores, ſæpe victi; ita tamen, vt virtus ipſis ſua conſtaret, & animus vetus tuendæ libertatis, quem vis nulla, nulla pericula, aut ærumnę perculerunt. Mactæ conſtantiâ iſtâ animæ excelſæ! vos Deus & virtus veſtra ſeruauit, ac cum iſtâ externorum principũ auxilia. Poſitis verò hunc in modum armis, & aſſertâ libertate, Fœderati, quibus inter reliquas virtutes prima pietas, pridie Non. Maij per imperij ſui prouincias grates Deo agẽdas, & ſupplicationẽ decreuerunt, vt ſtabilis ipſis tranquillitas iſta publica

mane-

maneret, & mox pace aliquâ certâ firmaretur, integrâ religione, magistratus auctoritate, & prouincialiũ concordiâ. Et meritò gratias agimus tibi, Æternũ numen, quippe abs te factum est istud, & visum est mirabile in oculis nostris. At vos Heroes, & Reip. huius dij Sospitatores, Ordines Fœderati, vosq; eorũ legati, Gulielme Nassoui, Walraui Brederodi, Corneli Genti, Ioannes Barneueldi, Iacobe Malderæe, Gerarde Renessi, Ioãnes Slothi, Gelli Hillema, Abele Conderci, saluete. saluete illustria nomina. Gratias vobis agit immortales patria vniuersa pro beneficio incõparabili, quod à posteris in Æternitatis tabulis perlegetur. Vos etenim in inducijs hisce constituendis fide summâ laborastis, & negotij vniuersi molem maximè in vos inclinatã sustinuistis, prudentiâ admirabili, patientiâ incredibili, constantiâ ineffabili; & quam nunquam Inuidia concussit, aut Calumnia. Saluete iterum, Heroes præstantissimi, qui odij atq; gratiæ popularis pariter securi, rectam virtutis viam insistentes, non spe aut metu impelli vos posse ostendistis. neq; ante quiescendum existimastis, quàm quietem ipsi, post tot annorum bella, patriæ communi vestrâ operâ redditam esse videretis. Affirmo vobis, in memoriâ hominum erit virtus vestra; & tam præclara in Remp. merita nulla vnquam ætas ignorabit.

cIↃ. IↃ. c. Ix.

FINIS.

14-4

F609
S379b